

Федір ГАМОР

Україна-Румунія: мости народної дипломатії

Федір Гамор

Україна-Румунія: мости народної дипломатії

Нотатки

*з нагоди 20-річчя участі Союзу українців Румунії
та Карпатського біосферного заповідника
в процесі розвитку українсько-румунської
транскордонної співпраці на Марамороцині*

*Львів
«Растр – 7»
2018*

УДК 502.17:327:008(477+498)

Федір Гамор. Україна-Румунія: мости народної дипломатії. Нотатки з нагоди 20-річчя участі Союзу українців Румунії та Карпатського біосферного заповідника в процесі розвитку українсько-румунської транскордонної співпраці на Мараморощині. Збірник наукових, публіцистичних матеріалів. – Львів: «Растр – 7», 2018. – 364 с.

ISBN 978-617-7726-07-3

У книзі розглядається двадцятирічний досвід участі Союзу українців Румунії та українського Карпатського біосферного заповідника у процесі розвитку українсько-румунської співпраці на Мараморощині. У контексті Договору про Асоціацію України із Європейським Союзом, який у числі перших підписали Україна та Румунія, подаються матеріали, спрямовані на відновлення історичних, традиційних культурних та торгово-економічних відносин між українськими населеними пунктами в Україні та Румунії, по обидва боки річки Тиси на Мараморощині. Велика увага приділяється питанням відбудови зруйнованого автомобільного моста через Тису в Діловому-Валя Вишпеулуй, відновленню руху історичних пасажирських потягів через місто Рахів до Румунії, Будапешта та Праги, створенню транскордонного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах тощо.

УДК 502.17:327:008(477+498)

- © Ф. Гамор, 2018
- © Є. Андрик, Ю. Беркела, В. Бойчук, С. Бучута, І. Волощук, М. Волощук, А. Гамор, Р. Глеб, В. Губко, М. Делеган, І. Діус, О. Климуш, В. Куреляк, М. Куреляк, В. Покинньєрєда, І. Шостак, М. Ткач, 2018
- © ГО «Карпатське екологічне товариство», 2018
- © Карпатський біосферний заповідник, 2018
- © Союз українців Румунії, 2018
- © «Растр – 7», 2018

Fedir Hamor

Ukraine-Romania:

Bridges of People's diplomacy

Notes

*Dedicated to the 20th anniversary of the participation
of the Union of Romanian Ukrainians
and the Carpathian Biosphere Reserve in the development
of Ukrainian-Romanian Cross-border cooperation
in Maramoroshchyna*

Lviv
«Rastr – 7»
2018

УДК 502.17:327:008(477+498)

Fedir Hamor. Ukraine-Romania: bridges of people's diplomacy. Notes dedicated to the 20th anniversary of the participation of the Union of Romanian Ukrainians and the Carpathian Biosphere Reserve in the development of Ukrainian-Romanian Cross-border cooperation in Maramorosh area. Collection of scientific, journalistic materials – Lviv: «Rastr – 7», 2018. – 364 p.

ISBN 978-617-7726-07-3

The book considers the twenty-year participation experience of the Union of Romanian Ukrainians and the Ukrainian Carpathian Biosphere Reserve in the process of Ukrainian-Romanian cooperation development in Maramorosh area. In the context of the Association Agreement of Ukraine with the European Union, which was signed by Ukraine and Romania among the first, presented materials aimed on restoration of historic, traditional cultural, trade and economic relations between Ukrainian settlements in Ukraine and Romania, on both sides of the Tysa River in Maramorosh area. Much attention is paid to the issues of reconstruction of the destroyed motorway bridge over Tysa river in Dilove-Valya-Vysheului; restoration of historical passenger trains' movement through the city of Rakhiv to Romania, Budapest and Prague; establishment of a cross-border Ukrainian-Romanian biosphere reserve in the Maramorosh mountains, etc.

УДК 502.17:327:008(477+498)

- © F. Hamor, 2018
- © Ye. Andryk, Yu. Berkela, V. Boychuk, S. Buchuta, I. Voloshchuk, M. Voloshchuk, A. Hamor, R. Gleb, V. Hubko, M. Delegan, I. Dias, O. Klympush, V. Kurelyak, M. Kurelyak, V. Pokynchereda, I. Shostak, M. Tkach, 2018
- © NGO «Carpathian ecological society», 2018
- © Carpathian Biosphere Reserve, 2018
- © Union of Romanian Ukrainians, 2018
- © «Rastr – 7», 2018

«За рекомендацією Карпатського біосферного заповідника України (директор Ф. Гамор), ще в 1996 р. запропоновано проект заснування біосферного резервату у Марамороських горах (Румунія)».

«Пан Федір Гамор, директор Карпатського біосферного заповідника, запропонував румунській стороні, тобто Союзу Українців Румунії, Природному парку Мараморощини та місцевим органам самоврядування прикордонних сіл і міста Вішеу-де-Сус, скласти спільний проект щодо здійснення туристичних доріг в Марамороських горах, починаючи відкриттям дороги через кордон між селами Ділове – Україна і Вишавська Долина – Румунія, у два напрями: міста Вішеу-де-Сус і через Бистрий – Русково до Полян, проект, який мав бути розроблений європейськими фондами».

*Степан БУЧУТА,
голова Союзу українців Румунії,
депутат двох скликань румунського парламенту
(Словом і ділом. В-во «RCR Editorial»,
Бухарест, 2013, с. 232; 255).*

«By the recommendation of the Carpathian Biosphere Reserve of Ukraine (Director F. Hamor), in 1996 a project on establishment of a biosphere reserve in the Maramoros Mountains (Romania) was proposed».

«Mr. Fedir Hamor, Director of the Carpathian Biosphere Reserve, proposed to the Romanian side, and namely the Union of Romanian Ukrainians, the Natural Park of Maramorosh area and local self-government bodies of the border villages and of the city of Visheu-de-Sus, to make a joint project on the implementation of tourist roads in the Maramorosh mountains, starting with the opening of the road across the borderline between the villages Dilove – Ukraine and Vyshavska Dolyna – Romania, in two directions: the city of Visheu-de-Sus and via Bystryi – Ruskovo to Polyany, a project that was supposed to be developed by European foundations».

*Stepan Buchuta,
Head of the Union of Romanian Ukrainians,
Deputy of two convocations of the Romanian Parliament
(By Word and deed. P.h. «RCR Editorial»,
Bucharest, 2013, p. 232; 255)*

*Почесний голова Союзу українців Румунії,
депутат двох скликань Парламенту Румунії Степан БУЧУТА
на урочистому відкритті Міжнародної науково-практичної конференції
у рамках XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю вручає
професору Федору ГАМОРУ Почесну відзнаку Союзу українців Румунії
(м. Рахів, 4 вересня 2016 р.)*

*Honorable head the Union of Romanian Ukrainians, deputy of the two convocations
of the Parliament of Romania Stepan Buchuta, at the ceremonial opening
of the International Scientific Conference in the framework of the XXIII International
Hutsul Festival, presents Professor Fedir Hamor a Honorary Award of the Union
of Romanian Ukrainians
(Rakhiv, September 4, 2016).*

Зміст

З особливим наголосом на розвиток відсталих територій	21
---	----

Громадські ініціативи для зміцнення українсько-румунської прикордонної дружби та співробітництва на Мараморощині

Тиса має стати річкою дружби і єднання народів України та Румунії	28
Протокол двохстороннього румуно-українського співробітництва в рамках програми EU-PHARE CREDO I TACIS	32
Діяльність і співпраця Марамороського крайового Союзу Українців Румунії по створенню біосферного резервату «Марамороські гори»	34
Продовження прикордонної співпраці Румунія-Україна	45
Українсько-румунський семінар у Діловому	49
Спільно протистоятимемо паводкам	52
Меморандум про взаєморозуміння між Карпатським біосферним заповідником (Україна) і природним парком «Гори Мараморощини» (Румунія) щодо створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату в Мармароських горах	55

Лист підтримки проекту створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах, директора відділу природничих наук Секретаріату Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» Н. Ішварана	59
Участь голови Союзу українців Румунії Степана Бучути у заходах із нагоди святкування дня міста Рахова	61
Закарпатські екологи відвідали повіт Марамуреш у Румунії	64
Карпатський біосферний заповідник: на крок попереду в упередженні глобалізаційних викликів	68

Міжнародні конференції, семінари, «круглі столи» та інші акції

Екологічна акція «Чиста Україна залежить від тебе» посприяла єднанню двох народів на українсько-румунському кордоні	73
За сталий розвиток притисянського регіону	84
День європейських парків	85
Єднання сердець, єднання культур	87
Працівники Карпатського біосферного заповідника взяли участь в екосемінарі в Румунії	90
На Закарпатті на міжнародному семінарі говорили про створення українсько-румунського біосферного резервату	96
Науковці Закарпаття взяли участь в міжнародному науковому симпозіумі в румунському місті Сігету-Мармаціей	99

Делегація Рахівщини взяла участь у фестивалі «Гуцульська міра» в Румунії	105
У Рахові пройшла актуальна для поглиблення транскордонного співробітництва міжнародна науково-практична конференція	109
Резолюція Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні, соціально-економічні та історико-культурні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини»	115
Презентовано проектну ідею щодо створення в українському місті Рахів та румунській прикордонній комуні Бистра молодіжних центрів розвитку етнічної гуцульської культури та сталого туризму	119
Гості з Румунії завітали до Рахівської бібліотеки з подарунками	122

**Чи буде відновлено міст через Тису
(Ділове – Валя-Вішеулуй) і рух
пасажирських потягів через Рахів до Румунії?**

Україна та Румунія домовилися про актуальний для закарпатців місцевий прикордонний рух	125
У Рахові підписано протокол намірів щодо відновлення залізничних пасажирських перевезень історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода	126
У Бая-Маре підписано меморандум про поглиблення українсько-румунської прикордонної співпраці	130

Делегація Рахівського району зустрілась із керівництвом румунської залізничної станції Сігету-Мармаціей та комуни Бистра	134
Поїзд «Говерла» сполученням Київ–Рахів може продовжити маршрут до Румунії	139
Відкриття руху пасажирських потягів через Рахів до румунського міста Клуж-Напока, Будапешта та Ужгорода може стати реальністю	143
Потяг Київ–Рахів пропонують «продовжити» до Трансильванії, Будапешта, Братислави, Відня та Праги	146
Чи потрібен міст для побратимів?	150
Україна та Румунія погодили проектування спільного пункту пропуску на Закарпатті через Тису у Діловому	154
Під час візиту румунів на Рахівщину обговорили питання відновлення руху поїздів та створення спільного біосферного резервату	158
Президент повітової ради румунського повіту Марамуреш Замфір Чічеу з робочим візитом відвідав Рахівщину	161
У рамках проведення Днів добросусідства України і Румунії підписано протокол про поглиблення співпраці між Марамурешом та Рахівщиною	165
Точки дотику: наукові та публіцистичні замітки	
Созологічна характеристика закарпатських ділянок проектованого міжнародного біосферного резервату «Марамороські гори»	170

Внесок Карпатського біосферного заповідника у виявленні та збереженні біологічного різноманіття Мараморощини	174
Про деякі аспекти розвитку туризму та поглиблення співпраці між українськими територіальними громадами, які розташовані по обидва боки українсько-румунського кордону на Мараморощині	183
Чи буде створено рахівський транскордонний українсько-румунський еколого-туристичний вузол?	190
Динаміка чисельності населення українських сіл на румунській частині Мараморощини	197
У географічному центрі Європи відзначили Дні європейської спадщини	207
Розробка поліметалевих руд на українській частині Мараморощини може призвести до екологічної катастрофи у верхів'ях басейну Тиси	211
Українсько-румунське співробітництво на прикордонних водах в басейні річки Тиса	219
На велодрезині до Євросоюзу	229
Історична Мараморощина – інтелектуальний, етнокультурний транскордонний регіон у центральній Європі	233

Нові проектні ідеї

Закарпатська ініціативна група провела консультативну зустріч із префектом румунського повіту Марамуреш Себастьяну Лупуцом та керівництвом комуни Бистра	242
Українське місто Рахів та румунська комуна Бистра стали містами-побратимами	246

Інноваційна транскордонна ініціатива 249

На консультативній зустрічі у повітській раді румунського
повіту Марамуреш обговорено пропозиції щодо підготовки
спільних українсько-румунських проектів поглиблення
прикордонної співпраці 259

**Відбудуємо мости добросусідства,
або кілька слів замість післямови**

Не зважаючи на докладені зусилля 263

**Довідково деякі важливі документи та архівні матеріали
із питань прикордонної українсько-румунської
співпраці на Мараморощині**

Міжурядові угоди та урядові документи 267

Меморандуми, протоколи та рішення місцевих органів влади... 304

Рішення, розпорядження, погодження центральних
та місцевих органів влади й листи-звернення до них 325

Інші архівні документи 350

Додаткова інформація

Союз українців Румунії 357

Карпатський біосферний заповідник..... 358

Про автора 360

Contents

With special emphasis on the development of underdeveloped areas ... 24

Public Initiatives to Strengthen Ukrainian-Romanian border friendship and cooperation in Maramorosh area

Tysa should become the river of friendship and unity
of peoples of Ukraine and Romania 28

Protocol of bilateral Romanian-Ukrainian cooperation
within the EU-PHARE CREDO I TACIS program 32

Activities and cooperation of the Maramorosh Regional Union
of Romanian Ukrainians on creation of the Biosphere Reserve
«Maramorosh Mountains» 34

Continuation of Romania-Ukraine frontier cooperation 45

Ukrainian-Romanian workshop in Dilove village 49

We shall jointly resist floods 52

Memorandum of Understanding between the Carpathian
Biosphere Reserve (Ukraine) and the Natural Park
«Mountains of Maramorosh area» (Romania) on the establishment
of the Ukrainian-Romanian trans-border biosphere reserve
in the Marmarosh Mountains 55

Letter of support to the project for the establishment of the Ukrainian-Romanian biosphere reserve in the Maramorosh Mountains, from Director of the Department for Natural Sciences of the Secretariat of the UNESCO Program «Man and Biosphere» Mr. N. Ishvarana	59
Participation of the head of the Union of Romanian Ukrainians Stepan Buchuta in celebrations on the occasion of the day of Rakhiv city	61
Transcarpathian environmentalists visited Maramures county (povit) in Romania	64
Carpathian Biosphere Reserve: one step ahead in preventing globalization challenges	68

**International conferences, workshops,
«round tables» and other events**

Ecological action «Clean Ukraine depends on you» contributed to the unification of two peoples on the Ukrainian-Romanian border ..	73
For the sustainable development of the Prytysyanskyi region	84
Day of European Parks	85
Unity of hearts, unity of cultures	87
Employees of the Carpathian Biosphere Reserve took part in the eco-workshop in Romania	90
At the International Workshop in Transcarpathia they talked about the creation of the Ukrainian-Romanian Biosphere Reserve	96
Scientists of Transcarpathia took part in the international scientific symposium in the Romanian city of Sigetu-Marmatsiei	99

The delegation of Rakhiv area took part in the festival «Hutsul'ska Mira» in Romania	105
An international scientific conference was held in Rakhiv actual for deepening cross-border cooperation	109
Resolution of the International Scientific and Practical Conference «Ecological, Socio-Economic, Historical and Cultural Aspects of the Development of the Maramorosh Frontier Territories»	115
The project idea on the creation of youth centers for development of Hutsul ethnic culture and sustainable tourism in the city of Rakhiv and the Romanian commune Bystra was presented	119
Guests from Romania visited the Rakhiv library with gifts	122

**Will ever be restored the bridge across Tysa
(Dilove – Valya-Vysheului) and the traffic
of passenger trains through Rakhiv to Romania?**

Ukraine and Romania have agreed on local border traffic actual for Transcarpathians	125
In Rakhiv a protocol of intentions was signed to restore a railway passenger traffic on historical routes through Rakhiv to Romania, Budapest, Prague and Uzhhorod	126
A memorandum of deepening Ukrainian-Romanian border cooperation was signed in Baia-Mare	130
Delegation of the Rakhiv district met with the leaders of the Romanian railway station Sighet-Marmatsiei and the commune Bystra	134

The train «Hoverla» with connection Kyiv-Rakhiv may extend its route to Romania	139
Opening of passenger trains' traffic through Rakhiv to the Romanian cities of Cluzh-Napoka, Budapest and Uzhgorod may become a reality	143
It is suggested to «extend» the train Kiev-Rakhiv to Transylvania, Budapest, Bratislava, Vienna and Prague	146
Do twin-cities need a bridge?	150
Ukraine and Romania agreed to design a common checkpoint in Transcarpathia across Tysa river in Dilove	154
During the Romanian visit to Rakhiv area, issues related to the restoration of train traffic and the creation of a common biosphere reserve were discussed	158
President of the County Council of the Romanian County Maramures Zamfir Chicheu paid a working visit to Rakhiv area	161
Within the framework of the Days of Neighborhood of Ukraine and Romania, a protocol on deepening cooperation between Maramuresh and Rakhiv area was signed	165

Touch Points: scientific and journalistic notes

Sozological characteristics of the Transcarpathian plots of the designed international biosphere reserve «Maramorosh Mountains»	170
Contribution of the Carpathian Biosphere Reserve to the detection and conservation of biological diversity of Maramorosh area	174

About some aspects of development of tourism and deepening of cooperation between Ukrainian territorial communities located on both sides of the Ukrainian-Romanian border in Maramorosh area	183
Will the Rakhiv cross-border Ukrainian-Romanian eco-tourism center (hub) be created?	190
Dynamics of the population of Ukrainian villages in the Romanian part of Maramorosh area	197
The European Heritage Days were celebrated in the geographical center of Europe	207
The development of polymetallic ores in the Ukrainian part of Maramorosh area could lead to an ecological catastrophe in the upper part of the Tysa river Basin	211
Ukrainian-Romanian cooperation on the frontier waters in the basin of the Tysa River	219
Travelling on a railbike to the European Union	229
Historical «Maramoroshchyna» – an intellectual, ethno-cultural cross-border region in central Europe	233

New project ideas

The Transcarpathian Initiative Group held a consultative meeting with the Prefect of the Romanian County Maramures Sebastianu Luputs and the leaders of the commune Bystra	242
The Ukrainian city Rakhiv and the Romanian commune Bystra have become twin cities	246
Innovative cross-border initiative	249

At a consultative meeting at the county council of the Romanian County Maramuresh proposals for the preparation of joint Ukrainian-Romanian projects for deepening border cooperation were discussed	259
---	-----

**Let's rebuild the Neighborhood Bridges,
or a few words instead of an Afterword**

Despite all efforts	263
---------------------------	-----

**For reference, some important documents
and archival materials on issues of Ukrainian-Romanian
border cooperation in the Maramorosh area**

Intergovernmental agreements and governmental documents	267
Memorandums, protocols and decisions of local authorities	304
Decisions, orders, approvals of central and local authorities and letters addressed to them	325
Other archival documents	350

Additional information

Union of Romanian Ukrainians	357
Carpathian Biosphere Reserve	358
About the author.....	360

З ОСОБЛИВИМ НАГОЛОСОМ НА РОЗВИТОК ВІДСТАЛИХ ТЕРИТОРІЙ

Договором про Асоціацію України із Європейським Союзом, який в числі перших ратифікували Україна та Румунія, у главі 27 визначається необхідність сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій. При цьому передбачається створення каналів зв'язку та активізація обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

В цьому контексті надзвичайно важливим є відновлення традиційних культурних та торгово-економічних відносин між українськими населеними пунктами в Україні та Румунії, по обидва боки Тиси на Мараморощині.

Нагадаємо, що в післявоєнний період значна частина українського населення лівобережної частини Тиси (близько 40 тисяч чоловік), зокрема у Вишівській долині, перейшла до складу Румунії. А мости, які з'єднували Бичків, Луг та Трибушани (нині Ділове), були зруйновані. Припинено рух пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Вишеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги.

Все це призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, що опинилися по різні боки кордону. А за населеними пунктами на ділянці кордону, де проживають українці, як у Румунії, так і на Україні, міцно закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

У зв'язку із цим науковці та місцеві органи влади тривалий час порушують питання щодо відновлення прикордонної інфраструктури, яка би сприяла поглибленню транскордонної співпраці у цій частині Мараморощини. Ідеться в першу чергу про відбудову залізобетонного моста через Тису у районі сіл Ділове та Валя-Вішеулуй, який німецько-гортіївські війська підірвали у 1944 році, та відновлення руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії. До прикладу, громади румунської комуні Бистра та українського села Ділове, за підтримки Рахівської районної та Закарпатської обласної державних адміністрацій, ще у 2007 році підготували проект для відбудови згаданого моста. А нещодавно цей проект знову подавався для отримання фінансування у рамках румунської Програми співпраці громад Румунії та України на 2014-2020 рр.

Важливе значення для розвитку українсько-румунського транскордонного співробітництва мають прийняті за нашою ініціативою Акти Президента та Уряду України, зокрема із питань сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Так, Президент України доручив у 2013 році, зокрема, забезпечити «Здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському держав-

ному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області», а українською урядовою Стратегією виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат передбачається створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

Але необхідно наголосити, що започаткували ці важливі процеси ще в 1996 році Союз Українців Румунії та Карпатський біосферний заповідник (Україна).

З того часу минуло понад двадцять років. За цей період докладено чимало зусиль для відновлення, після тоталітарних режимів, дружніх українсько-румунських прикордонних зв'язків на історичній Мараморощині. Накопичено значний позитивний досвід у цій справі, який заслуговує на вивчення, поширення та популяризацію.

З цією метою в пропонованій книзі (з нагоди 20-річчя участі Союзу українців Румунії та українського Карпатського біосферного заповідника у процесі розвитку українсько-румунської прикордонної співпраці на Мараморощині) згруповано публікації Федора Гамора, а також дописи інших авторів (їх прізвища подано у виносках до відповідних статей), в яких висвітлюються різноманітні події українсько-румунської прикордонної співпраці, котрі в різні роки оприлюднювалися в українських і румунських електронних та друкованих засобах масової інформації, зокрема на сторінках газет «Голос України», «Новини Закарпаття», «Зоря Рахівщини», журналі «Зелені Карпати, Інтернет-виданні «Закарпаття-онлайн» та інших.

Подаються також деякі важливі архівні документи та матеріали щодо реалізації окремих транскордонних проєктів.

**WITH SPECIAL EMPHASIS
ON THE DEVELOPMENT
OF UNDERDEVELOPED AREAS**

The Association Agreement of Ukraine with the European Union, which was signed by Ukraine and Romania among the first, in the chapter 27 stipulates the need to promote mutual understanding and bilateral cooperation in the field of regional policy on the methods of formation and implementation of regional policies, in particular, multilevel management and partnership, with a special emphasis on the development of underdeveloped areas. It also provides for the establishment of communication channels and the intensification of the exchange of information between national, regional and local authorities, socio-economic entities and representatives of civil society.

In this context, the restoration of traditional cultural and trade-economic relations between Ukrainian settlements in Ukraine and Romania, on both sides of Tysa River in Maramorosh area, is extremely important.

Recall that in the postwar period, a significant part of the Ukrainian population of the left bank of the Tysa river (about 40 thousand people), in particular in the Vyshivska valley, became part of Romania. The bridges connecting Bychkiv, Lug and Trybushany

(now Dilove) were destroyed. The traffic of passenger trains through Valya-Viseului to Rakhiv, from Budapest and Prague was stopped.

All this has led to the isolation of Ukrainians living in Romania and the deterioration of the links between their families across the border. And the settlements at the border area where Ukrainians live, both in Romania and Ukraine, received a firm status of depressed territories, where poverty and unemployment prevail.

In this regard, scientists and local authorities have for a long time been raising the issue of restoring border infrastructure, which could contribute to deepening cross-border cooperation in this part of Maramorosh area. The first thing to do is to rebuild a ferro-concrete bridge over Tysa river in the villages of Dilove and Valya-Vysheului, which was blown up by the German-Horthy's forces in 1944, and the restoration of passenger train traffic through Rakhiv to Romania. For example, communities of the Romanian commune Bystra and of the Ukrainian village Dilove, with the support of the Rakhiv district's and Transcarpathian regional state administrations, already in 2007 prepared a project to rebuild the said bridge. And recently, this project again applied for funding under the Romanian Program of Cooperation for Romanian and Ukrainian communities in 2014-2020.

Important for the development of Ukrainian-Romanian cross-border cooperation are the adopted by our initiative Acts of President and the Government of Ukraine, in particular on issues of sustainable development and improvement of mountain settlements of the Ukrainian part of the Ukrainian-Slovak-German natural heritage site of UNESCO «Primeval Beech forests of the Carpathians and ancient beech forests of Germany».

Thus, the President of Ukraine instructed in 2013, in particular, to ensure the «Implementation of measures to restore the destroyed

automobile transit through the Tysa River and the creation of the necessary border infrastructure on the Ukrainian-Romanian state border in the village Dilove, Rakhiv district of the Transcarpathian region», and the Ukrainian Governmental Strategy for Implementation of the Framework Convention on the protection and sustainable development of the Carpathians foresees the creation of the Ukrainian-Romanian biosphere reserve in the Maramorosh mountains.

But it should be emphasized that these important processes were initiated in 1996, by the Union of Romanian Ukrainians and the Carpathian Biosphere Reserve (Ukraine).

Since then more than twenty years have passed. During this period, a lot of efforts have been made to restore, after totalitarian regimes, friendly Ukrainian-Romanian border links in the historical Maramorosh area. A considerable positive experience in this cause has been accumulated, which deserves to be studied, disseminated and popularized.

For this purpose, in the proposed book (on the occasion of the 20th anniversary of the participation of the Union of Romanian Ukrainians and the Ukrainian Carpathian Biosphere Reserve in the process of development of the Ukrainian-Romanian border cooperation in Maramorosh area), the publications of Fedir Gamor, as well as the writings of other authors (their surnames are given in footnotes to the corresponding articles) were collected, which cover the various events of the Ukrainian-Romanian border cooperation, which were published in various years in the Ukrainian and Romanian electronic and printed mass media, in particular on the pages of newspapers «Voice of Ukraine», «News of Transcarpathia», «Zorya of Rakhivshchyna», magazine «Green Carpathians», Internet publication «Transcarpathia-online» and others.

Some important archival documents and materials on the implementation of some trans-boundary projects are also provided.

**ГРОМАДСЬКІ ІНІЦІАТИВИ
ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ
УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОЇ
ПРИКОРДОННОЇ ДРУЖБИ
ТА СПІВРОБІТНИЦТВА
НА МАРАМОРОЩИНІ**

ТИСА МАЄ СТАТИ РІЧКОЮ ДРУЖБИ І ЄДНАННЯ НАРОДІВ УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ *

Марамороський регіон знаходиться у верхів'ях басейну річки Тиси на кордоні України (Закарпатська область) з Румунією (повіт Марамуреш). Характеризується унікальними природно-кліматичними умовами, багатогранною культурою українців та румунів. Зокрема, на території Румунії проживають 60 тисяч українців, а в Україні – 40 тисяч румунів.

За роки тоталітарних режимів розвиток прикордонного співробітництва всіляко стримувався. І досі на низькому рівні залишаються економічні зв'язки, відсутня координація зусиль щодо вивчення і збереження унікальних природних екосистем, запровадження екологічно безпечних технологій у верхів'ях басейну Тиси. Відсутність автомобільних та пішохідних переходів стримує економічні зв'язки, культурний обмін, спілкування родин і близьких, що проживають в прикордонних населених пунктах по обидва береги Тиси. Підписання угоди про добросусідство і партнерство між Україною та Румунією відкриває можливість налагодження нормального прикордонного співробітництва, до якого прагнуть українці та румуни.

* Іван ВОЛОЩУК

Закарпатська делегація вивчає екологічні проблеми Тиси на румунській частині Мараморощини. Справа наліво: заступник голови Закарпатської обласної ради Іван ЦУРКО, голова Рахівської районної ради Михайло ДАСКАЛЮК, директор Карпатського біосферного заповідника Фелір ГАМОР (перший зліва), 1999 р.

З цією метою – наприкінці липня 1997 року делегація Рахівського району, яку очолював голова райдержадміністрації М.О. Даскалюк, побувала у селі Валя-Вішеулуй Марамороського повіту Румунії, де зустрілася з керівниками місцевої влади сусідньої країни. Тут йшла ділова і зацікавлена розмова про співробітництво, розширення дружніх зв'язків двох сусідніх районів.

На цій зустрічі директор Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, академік Української екологічної академії наук Ф.Д. Гамор запропонував розробити програму прикордонного співробітництва України та Румунії в галузі збереження природної та культурної спадщини Марамороського регіону.

І ось нещодавно делегація Мараморощини з Румунії побувала на Рахівщині. Її очолював голова екологічного товариства повіту Марамуреш Філіп Мойсей.

Було обговорено і підписано протокол двостороннього румуно-українського співробітництва, його підписали голова екологічного товариства Мараморощини Філіп Мойсей, голова Марамороської філії Союзу українців Румунії Стефан Бучута, голова правління Карпатського агентства регіонального розвитку Федір Гамор, голова Рахівського товариства Всеукраїнського об'єднання «Гуцульщина» Микола Беркела.

Зокрема, в ньому передбачено створення центрів культури у селах Поляна (Румунія) та Біла Церква (Україна), видання вісника «Мараморощина» українською та румунською мовами у Рахові й селі Поляни, будівництво автомобільного моста через Тису, розробку проекту створення двостороннього українсько-румунського біосферного резервату «Марамороські Альпи»,

здійснення заходів для збереження басейну верхів'я Тиси, як унікального ландшафтного об'єкта, що охороняється в рамках Рамсарської конвенції.

Передбачається також розвивати економічні відносини між державними і приватними підприємствами, а також екологічний туризм обидвох країн, культурні зв'язки тощо.

Ці пропозиції направлено керівництву Міжнародної програми підтримки для центральноєвропейських Агентств розвитку (Фаре Кредо). Проект надіслано також послу України в Румунії Олександру Чалому.

На зустрічі висловлено однозначну думку: Тиса має стати річкою дружби і єднання двох країн – України та Румунії, двох народів.

1997 р.

**ПРОТОКОЛ
ДВОХСТОРОННЬОГО
РУМУНО-УКРАЇНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
В РАМКАХ ПРОГРАМИ
EU-PHARE CREDO I TACIS**

Внаслідок зустрічі між представниками різних установ та неурядових організацій Мараморощини (Румунія) та Рахівського району Закарпатської області (Україна), встановлено угоди для розв'язання, на основі партнерства, таких прикордонних питань:

1. Створення центрів культури у селах Поляни (Румунія) та Біла Церква (Україна);
2. Видавання вісника «Мараморощина» на українській та румунській мовах у Рахові (Україна і Полянах (Румунія);
3. Розробка проекту вивчення можливості створення дорожнього зв'язку або мостового між місцевостями Вишавська Долина (Румунія) та Ділове (Рахівський район – Україна);
4. Заснування системи моніторингу в гідрологічній галузі, що стосується заходів по збереженню водно-болотних угідь.
5. Вивчення проектів гідротехнічних робіт по укріпленню берегів по верхній течії Тиси на обох берегах Закарпатської області (Україна) та Марамороського повіту (Румунія);

6. Виготовлення проекту для ідентифікації площ, що підходять для створення біосферних заповідників в рамках «Угоди щодо біологічної різноманітності РІО-1992р.» на території Марамороських гір.

7. Розробка проекту по створенню двосторонніх резерватів в гідрографічному басейні верхів'їв Тиси та джерел річок Прут та Дністер.

8. Розробка проекту заснування міждержавного парку (створення міждержавного природоохоронного заповідника) у верхів'ях Тиси та в Карпатських лісових горах.

9. Розвиток економічних відносин між державними та приватними підприємствами України та Румунії.

10. Розвиток екологічного туризму в Марамороському повіті та Закарпатській області.

11. Взаємовідносини в галузі культури, організація художніх і самодіяльних виставок, економічних виставок, а також по охороні середовища на Мараморощині та Закарпатті.

Голова екологічного
товариства Мараморощини
Голова союзу українців Румунії
Голова правління Карпатського
агентства регіонального розвитку
Голова Рахівського товариства
Всеукраїнського об'єднання
«Гуцульщина»

Філіп Мойсей
Стефан Бучута
Федір Гамор
Микола Беркела

1997 р.

ДІЯЛЬНІСТЬ І СПІВПРАЦЯ МАРАМОРОСЬКОГО КРАЙОВОГО СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ ПО СТВОРЕННЮ БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ «МАРАМОРОСЬКІ ГОРИ»*

Карпати, гірська система, розміщена на території Румунії, України, Польщі, Словаччини та Чехії, є найбільшою після Альп у Середній Європі, займаючи площу 381.100 кв км. Румунські Карпати займають понад 67.263 кв км, що дорівнює приблизно 35 процентам території країни.

Карпати є спільним домом для 25 мільйонів чоловік і мають назвичайну роль не тільки ресурсну, але і кліматоутворюючу та водорегулюючу, в них зосереджена четверта частина всього біологічного різноманіття Європи.

Збереження біологічного різноманіття Карпат неможливе без об'єднання всіх держав регіону, керуючись Міжнародною конвенцією, підписаною в Ріо-де-Жанейро, та стратегією біосферних резерватів, встановленою у Севільї. Спільна програма дій щодо збереження біорізноманіття Карпат потрібна в цілій Європі, де спостерігається загострення екологічної ситуації, що

* Степан БУЧУТА

Фундатори румунського природного парку «Гори Марамуреш»
директор українського Карпатського біосферного заповідника
Федір ГАМОР (зліва) та голова румунського Екологічного
товариства Мараморощини Філіп МОЙСЕЙ (1997 р.)

призводить до зменшення чисельності та повного зникнення багатьох видів рослин та тварин.

Створення національних парків та заповідників у Карпатах дає можливість збереження біорізноманіття нашого регіону.

Уряди країн Карпатського регіону покликані надавати пріоритетне значення програмам, спрямованим на збереження біорізноманіття Карпат, а неурядові організації мають важливу роль у вихованні та формуванні адекватного світогляду населення щодо екологічної освіти та безпеки середовища.

Фонди Розвитку Карпатського Євросерединного та інші екологічні фонди треба спрямовувати на забезпечення біорізноманіття Карпат, на проведення спеціальних наукових досліджень, створення інформаційних центрів, видання екологічних науково-популярних журналів і газет.

Саме в цій напрямі іде співпраця Марамороського Крайового Союзу Українців Румунії із Марамороським екологічним товариством, яка сприятиме створенню в північній частині Румунії нового біосферного резервату «Марамороські гори».

В Східних Карпатах в горах Родней існує біосферний заповідник з природоохоронною територією понад 46.000 гектарів, визнаний ЮНЕСКО через програму ООН «Людина і Біосфера» (МАВ) в 1980 р. Від 1992 признаний як Національний Парк. До цього національного парку має вступити і пропонується біосферний заповідник «Марамороські гори», а далі до міжнародного парку.

Запропонований біосферний резерват «Марамороські гори», стане першим міждержавним румунсько-українським заповідником із єдиною охороною, але окремими національними адміністраці-

ями. Тут треба замітити, що на Україні в Марамороських горах, в Рахівському районі Закарпатської області, існує біосферний заповідник, який очолює академік Федір Гамор.

Український Карпатський біосферний заповідник заснований в 1968 р і належить до міжнародної мережі біосферних резерватів з 1992 р.

Беручи під увагу рекомендації Європейського Союзу, який є єдиною наднаціональною організацією у світі, що створює закони, директиви і який ухвалив вже понад 200 статутів про навколишнє середовище, а також забезпечує широке впровадження законів, які охороняють спеціальні території, Румунія ратифікувала всі міжнародні та регіональні угоди про середовище.

Саме в цих рамках неурядові організації повинні брати участь у впровадженні директив Європейської Ради та міжнародних конвенцій про середовище і запобігати суперечливій політиці та порушенням у виконанні цих вимог стосовно особливих природоохоронних і спеціально відокремлених територій.

Ці території будуть утворювати екологічну мережу під назвою «Природа-2000» для підтримування та відновлення середовища і зареєстрованих видів із охоронним статусом.

В межах однієї країни охоронні дії виникають як необхідність, проте часто природоохоронні території виходять і за національні кордони. Такі багаті на біорізноманіття території стають транскордонними, вони розміщені з обох боків гірських хребтів і долин річок, утворюючи в такий спосіб провідні способи їх заснування та організації. Природоохоронні території – це моделі для майбутнього, які можна вважати біосферними резерватами, що утворюють міжнародну екологічну мережу.

Рахівська делегація на зустрічі із громадою комуни Бистра.
У першому ряду третій зліва – Степан БУЧУТА, у другому ряду
перший зліва – Федір ГАМОР а третій – примар
комуни Бистра Дмитро КОРЕНЮК (с. Валя-Віспеулуй, 1998 р.)

На міжнародній конференції виступає Федір ГАМОР (другий зліва)
(м. Бая-Маре, 1999 р.)

Саме для таких установ Європейський Союз має передбачені фонди для фінансування проєктів в центральних-східних європейських країнах під назвою (PHARE – CREDO) або для Союзу Незалежних Держав (ООН) і Грузії під назвою (TACIS).

Екологічне Товариство Мараморощини (голова Філіп Мойсей) та Крайовий Союз Українців Мараморощини (голова Степан Бучута) за рекомендацію Карпатського Біосферного Заповідника України (директор Ф. Гамор) ще в 1996 р. запропонували проєкт заснування біосферного резервату у Марамороських горах (Румунія), який опісля щоб увійшов до румунсько-українського біосферного заповідника. Проєкт Фарє-Кредо (PHARE – CREDO) №. 98 – RO/UA-25-S-04 під назвою «Діяльність по створенню транскордонного біосферного резервату «Марамороські гори» дістав фінансування від Європейського Союзу в 1999 році.

Для дослідження бази даних щодо заснування біосферного резервату на території Марамороських гір були створені два табори в селах Красна-Вішеулуй та Поєніле де суб Мунте (Поляни), де студенти, дослідники та спеціалісти провели дослідження диких районів, починаючи від злиття річок Вішеу та Тиси до приток річки Рускова та Репедя, Соколеу, Ріка, Борді – всі зони поблизу кордону з Україною. Співпраця з українськими дослідниками і спеціалістами, а також з угорськими в цій галузі, обмін інформацією, досвідом були дуже корисні для румунських дослідників проєкту.

Результати дослідження дозволили здійснити проєкти відповідно до делімітації цієї території, яка повинна бути під охороною разом зі своїм біорізноманіттям.

Проведені камеральні та польові дослідження дали багатий матеріал, що складає базу даних проєкту.

Робота «База даних щодо заснування біосферного резервату «Марамороські гори» надрукована в 2000 р. видавництвом ЕКІМ – Бая-Маре (керівник Філіп Мойсей, редактор Віоріка Пиржа; переклад на українську та англійську Василя Куриляка та Тіберія Комана, фотографії: Йосип Береш, Іоан Поп, Штефан Бучута та Філіп Мойсей; наукові консультанти: академік Ніколай Бошкою, Мігали Вег і Йосиф Гамор, останні два з Європейського Центру охорони природи – Угорщина).

Праця була презентована у містах Бая-Маре, Сігету-Мармацієй, а також в селах Поляни, Кривий (Репедя), Рускова, Бистрий, Вишавська Долина, села які входять в запропоновану зону резервату.

Особливим для співпрацівників є похід до Львова та Ужгороду для презентації книги «База даних щодо заснування біосферного резервату – «Марамороські гори» перед дослідниками та науковцями Інституту екології Карпат (директор академік М.А. Голубець), Національної Академії Наук України (НАН), Географічного Факультету (декан професор Ярослав Кравчук) Львівського Національного Університету ім. Івана Франка біологічного факультету (декан професор В. Ніколайчук) Ужгородського Державного Університету. Хочу відзначити, що в всіх цих вищих закладах наша робота була високо оцінена, а також була письмово рекомендована для UNESCO – MAB, щоб підтвердити заснування біосферного резервату у Марамороських горах Румунії.

Академік Степан Стойко, спеціаліст-консультант нашого проекту, ознайомив своїх колег в Інституті екології Карпат і України (НАН) про нашу співпрацю і під час перебування у Львові турбувався нами.

Ми щиро вдячні вищим закладам науки і освіти України, які створили добрі умови для презентування нашої книги «База даних щодо створення біосферного заповідника «Марамороські гори». Щиро вдячні проводу Ужгородського Державного Університету (біологічний факультет, декан проф. В. Ніколайчук) за їхню підтримку матеріальну і моральну.

2001 р.

Голова Союзу українців Румунії Степан БУЧУГА (справа)
та колеги: з Румунії Васіле КУРЕЛЯК (зліва),
з України – Василь РЕГУШ у Долині нарцисів (2001 р.)

Crearea Rezervatiei Internationale a Biosferei Româno-Ucrainene în Munții Maramureșului

Un proiect care se înscrie în strategia europeană de dezvoltare durabilă

Fotografie © Silvia Ghinea

IERI a început, la Baia Mare, cea de-a doua etapă a proiectului „Acțiuni pentru crearea Rezervăției Internaționale a Biosferei Româno-Ucrainene în Munții Maramureșului, finanțat de Uniunea Europeană, prin proiectul PHARE-CREDO (în partea română) și PHARE-TACIS (în Ucraina).

Viorica PĂRJA

(Continuare în pag. 12)

Румунська газета «Граул Марамурешулуй» в номері за 15 жовтня 1999 р. помістила статтю про конференцію із підготовки проектів українсько-румунської прикордонної співпраці на Мараморощині

Un proiect care se înscrie în strategia europeană de dezvoltare durabilă

(Urmare din pag. 1)

La Conferința Internațională de la Baia Mare sînt prezente reprezentanți ai Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii, Centrului European pentru Conservarea Naturii, Agenției de Dezvoltare Regională Carpatică, Ministerului Mediului din România și Ucraina, Academiei Române, Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, Institutului de Cercetări Silviculturale, Institutului pentru Ecologie și Resurse din Ucraina, biologi și botanici, geografi și hidrologi din România și Ucraina.

Au spus cuvinte de bun venit președintele **George Mihail Bărbuș** și președintele Consiliului Județean, **Todor Lupușcu**, amîndoi insistînd pe faptul că Maramureșul dispune de un patrimoniu natural de excepție, care merită protejat și introdus în patrimoniul internațional.

Prin îndrăzneala de civilitate și referențele prezentate s-a relevat faptul că o rezervă a biosferei nu este importantă doar pentru oamenii de știință și ecologiști, ci și pentru dezvoltarea durabilă a zonelor care se remarcă prin-o floră și faună protejate de lege. Cu atît mai mult cu cît Carpații, din care fac parte și Munții Maramureșului, se întind în 6 țări și cuprind o zonă în care trăiesc peste 25 milioane de oameni.

Vorbind despre proiect, **Adriana Băz**, de la Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului a remarcat că el se construiește bine pe celelalte proiecte existente și în strategia de dezvoltare durabilă promovată de România.

Realizatorii proiectului - Societatea Ecologistă din Maramureș și Agenția pentru Dezvoltare Regională Carpatică

din Transcarpatia (Ruhiv), prin doborînd **Filip Moisei** și **Honor Fider**, au prezentat etapele pe care le are proiectul, de la fază de teorie la transpunerea în practică.

Au fost evidențiate greutățile care se pot ivi în derulare, începînd cu legislația celor două țări și terminînd cu convergența populației care trăiește în aceste zone, și care trebuie să accepte unele restricții pe care le presupune crearea rezervăției.

În Ucraina, după cum spunea de **Honor Fider**, există o rezervă de 7000 ha, lumea s-a obișnuit cu principiile ecologice, s-au găsit și alternative pentru populație. Principiul este ca pașii să fie sincronici, să se coopereze, să se acționeze. Fîndcă și de o parte și de alta trebuie emise legi care să vizeze crearea Rezervăției Internaționale a Biosferei. Începînd cu populația, continuînd cu specialiștii și administrațiile locale și terminînd cu președinții celor două țări, ideile să fie comune pentru ca proiectul să devină realitate. Partea ucraineană susține că, din punctul lor de vedere, în doi ani, rezervăția poate să fie creată.

Ieri și astăzi, participanții la întâlnirea internațională au lăsat și vor lucra pentru crearea unei baze de date, dar mai ales să găsească soluții pentru educația ecologică - prioritate pe care mulți o ignoră și care înseamnă enorm pentru dezvoltarea durabilă a zonei.

Ale cui sînt rezervățiile, s-a întors în cadrul întâlnirii (au întrecut românii, evident), și s-a răspuns: deocădată ale nimănui, fiindcă nu este legislație în domeniu, nu există baze materiale, vîrți declarate zone protejate, dar nu le protejează nimeni, se distrug pădurile și nu ia nimeni nici o măsură, dispar specii, se produce dezechilibru care greu vor mai fi corectate.

De la această realitate se pornește. Teoretic, lucrurile sînt ușoare. Practic e mai greu. Dacă nu va fi colaborare, proiectul se va pierde. Și ar fi păcat.

S-au spus multe lucruri interesante. Le vom spune și noi în numerele următoare. Fîndcă dacă vom reuși să depășim faza teoretică, beneficiul va fi enorm. Nu numai ecologic, ci și economic și social.

Maramureșeni - în Ucraina

Între 14 - 18 octombrie, la Rakhiv

Conferința internațională „MUNTII ȘI OAMENII”

Încetînte de cîțiva ani, relațiile dintre Maramureș și raionul Rakhiv din Ucraina au cunoscut o dezvoltare ascendentă. Cea mai evidentă colaborare o constituie cea dintre Rezervația biosferei din Carpații ucraineni, al cărei director este dr. Fedir Hamor, și Societatea ecologistă din Maramureș și Uniunea ucrainenilor din Maramureș.

Multe au fost schimbările de idei și experiență dintre aceste ONG-uri, care militază pentru protejarea și conservarea biodiversității. O delegație din Maramureș, din care fac parte Ștefan Buciuș, Filip Moisei și Teodor Sopko, este invitată, între 14 - 18 octombrie

a.c., la Conferința internațională „Muntele și oamenii”, care are loc la Rakhiv, în organizarea Rezervației biosferei din Carpații Ucrainei.

În timpul de 5 zile, participanții vor prezenta rezultate științifice dar și aplicații practice, care privesc raportul de intercondiționalitate dintre om și munte, în contextul unei dezvoltări durabile.

De remarcat faptul că Rezervația biosferei din Ucraina a fost unul dintre partenerii Societății ecologiste din Maramureș în proiectul „Crearea unei baze de date privind înflorirea Rezervației biosferei în Munții Maramureșului.”

V. PĂRJA

Румунська газета «Граюл Марамурешулуй»
в номері за 14 жовтня 2002 р.
інформує про українсько-румунську
прикордонну співпрацю на
Мараморощині

ПРОДОВЖЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ РУМУНІЯ-УКРАЇНА*

26-28 листопада 2007 року в Шаяні, курортному центрі Хусткого району Закарпатського регіону (Україна), відбулася робоча конференція, яка проаналізувала такі питання:

- Перші підсумки щодо розвитку проекту «Міжрегіональний захист річок і організація роботи по боротьбі з відходами в річкових долинах Верхньої Тиси на території України, Румунії і Угорщини»;

- Звіт з пілотних заходів в Україні та Румунії;

- Поглиблене тренування по програмі «Інструменту Європейського добросусідства та партнерства – ENPI» та розробка заяв для фінансування, розвиток проекту та його подальша розробка;

- Укладання угод з проектних пропозицій з ціллю подальшої підтримки за допомогою інструменту фінансування Європейського Союзу.

З румунської сторони у цій конференції, брали участь:

- Костел Букур – директор Природного парку Марамороських гір з центром у місті Віспеу-де-Сус, разом з економістом парку Аліном Бирда;

* Степан БУЧУГА

Почесний голова Союзу Українців Румунії,
депутат парламенту Румунії двох скликань Степан БУЧУТА
на Міжнародному гуцульському фестивалі (м. Рахів, 2016 р.)

- Васіле Чолпан – примар міста Віспеу-де-Сус;
- Василь Бумбар – примар комуни Бистрий, до якої належить і село Валя-Віспеулуй;
- Йоан Ковач – примар села Сарасеу і професор доктор Василь Куриляк, заступник директора школи села Кривий (Репедя), який був і перекладачем.

На запрошення директора Карпатського біосферного заповідника міста Рахів академіка Федора Гамора брав участь і голова СУРу Степан Бучута.

Федір Гамор мав на увазі те, що ми разом співпрацювали над різними прикордонними проектами між Румунією і Україною. Це десять років тому, тобто ще в 1997 р., коли відбувся перший проект ФАРЕ (PHARE) щодо дослідження фауни і флори у верхнім басейні Тиси.

Опісля ми попрацювали над проектом щодо здійснення Базис даних для створення Біосферного резервату в Марамороських горах Румунії. Мав слідувати проект створення міжнародного заповідника у Марамороських горах (Марамороських Альпах), як ще їх називають на Україні, а також ми мали на увазі відкрити пішохідну і автомобільну дорогу між селами Вишавська Долина (Валя-Віспеулуй) – Румунія та Діловим – Україна.

Для продовження і розробки цих двох проектів пан Федір Гамор запросив мене до Шаяна.

Пан Федір Гамор, директор Карпатського біосферного заповідника, запропонував румунській стороні, тобто Союзу Українців Румунії, Природному парку Мараморощини та місцевим органам самоврядування прикордонних сіл і міста Віспеу-де-Сус

скласти спільний проект щодо здійснення туристичних доріг в Марамороських горах, починаючи відкриттям дороги через кордон між селами Ділове – Україна і Вишавська Долина – Румунія, у два напрями: міста Вішеу-де-Сус і через Бистрий – Русково до Полян, проект, який мав бути розроблений європейськими фондами.

Моя пропозиція була така: туристичні дороги можна продовжувати від села Поляни через кордон на Верховину, тому що до другої світової війни тут існувала стратегічна дорога Полянами – Румунія та українським селом Зелене, що належить до Верховинського району Івано-Франківської області.

Пересік кордону в цих двох місцях дав би можливість закрити коло туристичних доріг в Марамороських горах, а також продовжувати їх в Чернігівські і Чергенські гори, що на Україні.

Розробка таких проектів є складною, але на зустрічі делегатів у Шаяні виявилось, що є можливість до березня 2008 року скласти такі спільні програми, щоб одержати європейські фонди.

Конференція відбулася під егідою німецької організації ВВФ – директор Георг Раст.

2007 р.

УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКИЙ СЕМІНАР У ДІЛОВОМУ

У рамках програми сусідства Румунія-Україна 17 травня 2008 р. у с. Діловому поблизу м. Рахова проведено семінар «Перспективи розвитку мережі дорожнього та залізничного транспорту в прикордонній зоні Марамороського повіту Румунії та України». В роботі семінару взяла участь велика група депутатів місцевого рівня та науковців з України та сусідніх румунських міст і комун.

У вступному слові Діловецького сільського голови Л. Романюк та доповіді примара румунської комун Бистра Василя Бумбара детально обмірковано проблеми двохсторонньої співпраці, зокрема необхідність відбудови зруйнованого під час Другої світової війни мостового переходу у с. Хмелів.

У виступах директорів Карпатського біосферного заповідника Федора Гамора та румунського природного парку «Марамороські гори» Костела Букура йшлося також про роль у цій справі природоохоронних установ та про важливість створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

2008 р.

UNIUNEA EUROPEANA

Proiect finantat prin Phare

GUVERNUL
ROMANIEI

**Програма Сусідства
Румунія-Україна
Phare CBC 2005**

Проект —

**„ACCES (ДОСТУП) -
Розроблення досліджень для
розвитку прикордонної
транспортної інфраструктури в
селах Бистрий-Румунія та Ділове-
Україна"**

**Проект імплементований
Сільською Радою с.Бістра**

Proiect finantat de
UNIUNEA EUROPEANĂ

COMUNA DE CIVILIZARE
IVAN KREIMAN
"Căminul de cultură, teatru, muzică, sport"

ROMANIA

ПРОГРАМА ДОБРОСУСІДСТВА „РУМУНІЯ-УКРАЇНА” 2004 – 2006 рр.

ПРОЕКТ
„МІКРО-РЕГІОНАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК ДОЛИНИ РІЧКИ РУСКОВИ ТА РАХІВЩИНИ”

ІНФОТУРИЗМ

Обмін
досвіду

Період:
23 – 25 жовтня 2008 р.

Місце
проведення:
Історична
Мараморощина,
Долина
річки Рускови

СПІЛЬНО ПРОТИСТОЯТИМЕМО ПАВОДКАМ*

Протягом 2008-2010 років на Закарпатті реалізовано міжнародний проект «Поліпшення протипаводкового захисту та оздоровлення навколишнього середовища на прикордонній українсько-румунській ділянці р. Тиси», що фінансувався Європейським Союзом. Основним його виконавцем виступав Закарпатський облводгосп, а Карпатський біосферний заповідник був залучений у якості партнера і відповідав за екологічну складову даного проекту.

У процесі роботи експертами заповідника зроблено оцінку екологічної ситуації цільової території проекту, що простяглася по обидва боки кордону вздовж Тиси – від с. Ділове до м. Тячів. Загалом було оцінено систему лісокористування, стан біорізноманіття та природно-заповідного фонду, підготовлено пропозиції щодо їх збереження та оптимізації, а також розроблено проект схеми локальної екомережі.

Важливою складовою проекту стала підготовка «Меморандума про взаєморозуміння» між Карпатським біосферним заповідником (Україна) і природним парком «Гори Мараморощини» (Румунія) щодо створення транскордонного біосферного резер-

* Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА

вату в Мармароських горах. Цей важливий документ був підписаний директорами названих установ – професором Федором Гамором та доктором Костелом Букуром 10 грудня 2009 р. в адміністрації природного парку «Гори Мараморощини» (м. Вішеуде-Сус, Румунія) за участі мера міста Васіле Чолпана, автора цих рядків та інших уповноважених осіб.

За результатами виконання проекту експертами з Карпатського біосферного заповідника видано монографію «Екологічна ситуація у басейні Верхньої Тиси на ділянці українсько-румунського кордону та шляхи її стабілізації».

2009 р.

МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ МІЖ КАРПАТСЬКИМ БІОСФЕРНИМ ЗАПОВІДНИКОМ (УКРАЇНА) І ПРИРОДНИМ ПАРКОМ «ГОРИ МАРАМОРОЩИНИ» (РУМУНІЯ) ЩОДО СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ В МАРМАРОСЬКИХ ГОРАХ

Карпатський біосферний заповідник (Україна) та природний парк «Гори Мараморощини» (Румунія), надалі Сторони, опираючись на Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція);

реалізуючи положення Протоколу про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат;

усвідомлюючи, що впровадження стратегії сталого розвитку є гарантом виживання людства;

визнаючи, що стан збереження природного середовища і особливо біологічного різноманіття продовжує катастрофічними темпами погіршуватися;

маючи переконання, що зупинити цю деградацію і відновити нормальне функціонування гірських екосистем можна тільки об'єднаними зусиллями;

розуміючи, що одним із ефективних напрямків такої співпраці може стати створення транскордонних біосферних резерватів;

враховуючи, що на українсько-румунському кордоні з обох боків вже існують природоохоронні території, які можуть бути базою для створення транскордонного біосферного резервату;

знаючи, що по обидва боки кордону споконвіків пліч-о-пліч живуть представники українського й румунського народів;

вірячи, що така транскордонна співпраця сприятиме сталому розвитку, збереженню природного і культурно-історичного спадку та підтриманню мирних добросусідських відносин між обома країнами,

декларують намір реалізувати ідею створення на базі Карпатського біосферного заповідника й інших прилеглих територій України та природного парку «Гори Мараморощини» (Румунія) українсько-румунського транскордонного біосферного резервату «Мармароські гори».

I. Сторони вважають, що головними цілями створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату в Мармароських горах мають бути збереження, вивчення та відновлення природних і напівприродних екосистем, а також традиційних форм природокористування, сприяння сталому соціально-економічному розвитку територіальних громад, збереження культурно-історичних цінностей, особливо національних меншин, що знаходяться у зоні діяльності Карпатського біосферного заповідника та природного парку «Гори Мараморощини».

II. Взаємодія Сторін буде здійснюватися наступним чином:

- для координації співпраці Сторін протягом трьох місяців з часу підписання цієї декларації створити двосторонню постійно діючу робочу групу;
- до робочої групи залучити представників суб'єктів усіх основних напрямків діяльності обох природоохоронних територій;

- двостороння робоча група розробляє спільну стратегію, робочі програми і проекти та необхідні документи.

III. Сторони мають намір співпрацювати у реалізації:

- спільних проектів, що базуються на Севільській стратегії, Мадридському плані дій та концепції біосферних резерватів ЮНЕСКО;

- скоординованого природоохоронного менеджменту;
- концепції моніторингу за станом природних екосистем та їх змінами під впливом антропогенних факторів;
- збалансованого туризму;
- тренінгів персоналу та підвищення його професійного рівня;
- екологічної освіти і формування громадської свідомості;
- сталого розвитку у широкому контексті.

IV. Зусилля адміністрації Карпатського біосферного заповідника та природного парку «Гори Мараморощини» спрямувати на:

- підготовку матеріалів, необхідних для отримання природним парком «Гори Мараморощини» статусу біосферного резервату ЮНЕСКО;

- подання до Комітету МАБ ЮНЕСКО спільних документів зі сторони Міністерств охорони навколишнього природного середовища Румунії та України;

- лобіювання проекту створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату «Мармароські гори» на міжнародному рівні;

- підготовку і подання спільного проекту «Розробка та впровадження спеціальних заходів зі збереження природної та культурної спадщини на прикордонних природоохоронних територіях України (Карпатський біосферний заповідник) та Румунії (природний парк «Гори Мараморощини») в рамках програми Прикордонного співробітництва Європейської політики сусідства Угорщини, Словаччини, Румунії та України.

V. Ця декларація, підписана 10 грудня 2009 р. в м. Вішеу-де-Сус (Румунія), вступає в дію з дня підписання і існує у трьох примірниках на українській, румунській та англійській мовах; усі тексти аутентичні.

За Карпатський біосферний
заповідник (Україна)

Директор

Prof. Fedir Gamor

За природний парк «Гори
Мараморосини» (Румунія)

Директор

Dr. Kostel Bukur

Підписання Меморандуму. Справа наліво: Костел БУКУР,
Федір ГАМОР, прімар міста Вішеу-де-Сус Васіле ЧОЛПАН
та член наукової ради природного парку «Гори Марамуреш»
Васіле КУРЕЛЯК

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ І КУЛЬТУРИ
ВІДДІЛ ПРИРОДНИЧИХ НАУК
ПРОГРАМА «ЛЮДИНА І БІОСФЕРА»**

SC/EES/MB/5864/535

9 квітня 2010 року

Професору Федору Гамору
Директору Карпатського
біосферного заповідника

Шановний професор Гамор,

Щиро дякую за вашого листа від 23 лютого 2010 року щодо проекту створення транскордонного біосферного резервату між Карпатським біосферним заповідником (Україна) та Природним парком «Гори Мараморощини» (Румунія).

Дозвольте мені, перш за все, схвалити таку ініціативу. Ми звернули увагу на існуючу інтенсивну співпрацю та на підписання Меморандуму про порозуміння між сторонами.

Для того, щоб Ваша пропозиція була розглянута та попередньо вивчена Дорадчим комітетом з питань біосферних резерватів, ми повинні отримати номінаційну заявку з обох країн, що

описує обидва об'єкти (якщо один з них вже є біосферним резерватом, то поновить інформацію, яку ви періодично направляєте в Секретаріат) зі спільною картою зонування, а також угоду, підписану на рівні міністерств та спільний менеджмент-план, у якому будуть розписані всі заходи та джерела їх фінансування, приймаючи до уваги рекомендації для транскордонних біосферних резерватів, розроблені в Памплоні. На веб-сайті ЮНЕСКО розміщено більш детальну інформацію.

Кінцевий термін подачі заявок – 30 вересня 2010 року.

Щиро дякую за підтримку діяльності Програми «Людина і біосфера» та внесок у роботу всесвітньої мережі біосферних резерватів.

З повагою,

Н. Ішваран
Директор,
Відділ природничих наук,
Секретаріат МАБ

УЧАСТЬ ГОЛОВИ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ СТЕПАНА БУЧУТИ У ЗАХОДАХ ІЗ НАГОДИ СВЯТКУВАННЯ ДНЯ МІСТА РАХОВА*

Міський голова Ярослав Думин надіслав мені запрошення взяти участь у заходах з нагоди 563 річниці заснування чудового і славного міста Рахова, що на Закарпатті в Україні. Це місто для мене є другим серцю поселенням після мого рідного села. Ще перший раз, коли я його відвідав 1997 року, воно мене зачарувало, і я відчувався тоді там, немов в моїм ріднім селі Русь-Поляни, що на Мараморощині. Подібні гори, які оточують місто Рахів, а ще і Тиса, яка перетинає його, немов наша річка Рускова, моє рідне село. То я там відчуваюся, як вдома. Щось мені там шепоче, що колись мої прадіди там проживали, чи з мого села вони туди переселилися, тому що моє село документально доказує своє заснування ще 1353 року. Відвідати місто тоді мені вдалося завдяки тодішнім керівникам районної держадміністрації, районної ради, а також Закарпатського заповідника, тобто завдяки Михайлу Даскалюку, Миколі Беркелі та Федору Гамору. Відтоді голови держадміністрації та районної ради змінилися, але я мав нагоду їх стрінути 5 червня на відкритті екологічно-освітнього центру

* Степан БУЧУТА

Карпатського Біосферного Заповідника в географічному центрі Європи, директор якого є і тепер академік Федір Гамор.

З цієї нагоди мене нагородили відзнакою Карпатського Біосферного Заповідника і медаллю «За заслуги у розвитку Карпатського Біосферного Заповідника», тому що ми разом – Марамороська філія Союзу українців Румунії, Екологічне товариство Мараморощини та Карпатський Біосферний Заповідник – робили дослідження та видали книгу «Бази даних щодо створення Біосферного заповідника Марамороських Карпат» ще з 1998 року за Європейською програмою, а до кінця довелося проголосити і створити Природний Парк в Мара-мороських Горах з центром в місті Вішпеу-де-Сус.

Перший день Рахова завершився після круглого столу «Прикордонна співпраця та сталий розвиток у Карпатах» з святковим прийомом «Рахів скликає друзів».

На другий день, після розгортання експозицій-виставок в амфітеатрі «Буркут» і конкурсу дитячих малюнків на асфальті «Моє рідне місто?» (вул. Миру), відбулася святкова хода, марш-парад духових оркестрів – від площі О. Борканюка до амфітеатру «Буркут», де відбулося урочисте відкриття свята «День міста» і третій обласний відкритий фестиваль духової музики, після чого Продовжувався Міжнародний фестиваль національних культур у центрі Європа, гала-концерт за участю естрадних виконавців, а після 22 години... масові гуляння, святковий феєрверк.

У своїх урочистих словах міський голова Ярослав Думин сказав: «Приємно, що наше місто стало рідним та близьким не лише тим, хто народився і виріс у ньому, але і тим, хто тут живе, працює і навчається, прибув сюди із інших місць. Нехай древнє і в той же час вічно юне місто по обидва боки Тиси живе і процвітає...

Від щирого серця вітаю всіх Вас з Днем міста!

Бажаю всім Вам доброго здоров'я, справжнього людського щастя, родинного затишку, любові і злагоди у ваших домівках, достатку і Божого благословіння»...

А я бажаю керівникам держадміністрації, районної ради, особисто міському голові Ярославу Думину та директору Карпатського Заповідника Федору Гамору і всім моїм друзям рахівчанам, щоб здобули доброї слави у своїм ріднім місті Рахові, Щоб їхнє життя розцвітало разом із містом так, як розцвітають навесні на берегах Тиси ліси, щоб розвивалися разом із містом, надаючи йому європейського вигляду, шлях, якого прагне весь європейський люд.

Хочу запевнити, що Рахів пишно розвивається, створює зручні і комфортні умови життя для своїх талановитих і працелюбних людей, це вам розкаже ваш побратим, який упізнав це місто тому 14 років. Нехай розцвітає Рахівський край разом із українським народом у єдиній і міцній державі Україні.

2010 р.

ЗАКАРПАТСЬКІ ЕКОЛОГИ ВІДВІДАЛИ ПОВІТ МАРАМУРЕШ У РУМУНІЇ

Відповідно до Плану заходів з реалізації спільного українсько-румунського проекту та згідно Угоди про партнерство, укладеної між Закарпатським облводгоспом і Марамороською Повітовою Радою, 28-29 травня 2010 року відбулась робоча поїздка українських партнерів та експертів проекту до Повіту Марамуреш Румунії, присвячена вирішенню екологічних проблем в басейні р. Тиса.

Як повідомили Закарпаття онлайн у Закарпатському облводгоспі, у складі української делегації, очолюваної керівником проекту – начальником Закарпатського облводгоспу Володимиром Чіпаком, були представники обласного водного господарства, асоційованого партнера – ДП «Об'єднана дирекція будівництва водогосподарських об'єктів Закарпатської області», партнера – Карпатського біосферного заповідника, а також Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Окрім цього, телестудією «Еко-Дніпро» велася відео-зйомка робочої поїздки, матеріали якої буде включено у фільм про діяльність проекту.

Від Румунської Сторони у поїздки взяли участь представники партнерської організації – Марамороської Повітової Ради, а також експерти Системи управління вод повіту Марамуреш і директор румунського природного парку «Гори Марамуреш».

Відкриття візит-центру природного парку «Гори Марамуреш» в селі Красна-Вішеулуй. Справа наліво у першому ряду: Федір ГАМОР, директор цього парку Костел БУКУР та прімар комуни Бистра Васіле БУМБАР (перший зліва) (травень 2010 р.).

Програмою поїздки, організованою румунськими партнерами, було передбачено ряд культурних і еколого-освітніх заходів.

Перебуваючи у м. Сігету-Мармаціей, учасники поїздки відвідали Музей Села просто неба, подібний до музею, створеного при Ужгородському замку. На території музею українська делегація мала змогу ознайомитися з румунськими пам'ятками дерев'яної архітектури минулого – церквами, хатами, господарськими атрибутами, привезеними до музею з усіх куточків Мараморощини. У тому ж місті (Сігету-Мармаціей) учасники зустрічі зробили екскурс у минуле, відвідавши Меморіал жертвам комунізму та опору, створений Фундацією громадської академії на базі місцевої в'язниці.

Найвидовищнішою частиною надзвичайно насиченої програми перебування української делегації у повіті Марамуреш стала прогулянка до Водоспаду Коней, якій передувала поїздка на фунікулері від Туристичного Комплексу м. Борша.

Важливим заходом, у якому взяла участь українська делегація, була зустріч з Головою Марамороської Повітової Ради п. Мірче Маном та іншими високоповажними представниками румунських органів самоврядування, приурочена до відкриття Інформаційного туристичного центру поблизу м. Репедеа, збудованого Повітовою Радою на території природного парку «Гори Марамуреш» за грантові кошти Європейської Комісії. Ця зустріч була особливо цінною тим, що Українська і Румунська Сторони висловили взаємне бажання найближчим часом вирішити усі офіційні питання щодо створення двостороннього спільного природного резервату «Марамороські Гори», який у разі його успішного започаткування стане найбільшим за площею природним заповідником у Європі.

Перебування української делегації на території румунського Природного парку і Національного заповідника було завершено прогулянкою туристичним маршрутом до Долини Нарцисів Томнатеку Сехлеану.

2010 р.

Українські екологи на зустрічі з громадою комуни Бистра повіту Марамуреш (травень 2010 р.)

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК: НА КРОК ПОПЕРЕДУ В УПЕРЕДЖЕННІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Нещодавно вийшла друком монографія О.В. Лукіні та Е.О. Лукіні «Ресурсний потенціал і розвиток верхнього Потисся» (Поліграфцентр «Ліра», Ужгород, 2011. – 152 с.).

Книга є чудовим узагальненням роботи, виконаної у рамках проекту Європейського Союзу Програми Добросусідства Румунія-Україна «Транскордонне партнерство задля сталого розвитку громади», який охоплює Рахівський, Тячівський, Хустський та Виноградівський райони Закарпатської області, а також прикордонні до них регіони повітів Марамуреш та Сату-Маре Румунії.

В аналітичному путівнику поміщено надзвичайно цікаві матеріали з історії Верхнього Потисся, характеристики його природних та культурних цінностей, визначено ступінь антропогенних змін природного та соціального середовища, специфіку урбанізаційних процесів тощо.

Детально розглядається проблема використання природних ресурсів та загалом система господарювання в умовах вразливих гірських екосистем, дотримання природних законів у горах і щодо перспективи запровадження тут законів гір без кордонів.

Програма Добросусідства Європейського Союзу
Румунія – Україна
www.susidstvo.od.ua

ПРОЕКТ №2008/160354
Транскордонне партнерство задля сталого розвитку громади
Cross-Border Partnership for Sustainable Community Development

Ресурсний потенціал і розвиток Верхнього Потисся

Аналітичний путівник

Upper Tisa Region: Resource Potential and Development

Analytical Guide

Проект фінансується
Європейським Союзом
www.delukr.ec.europa.eu

Проект виконується міжнародним консорціумом
під керівництвом Асоціації «Ужгород – XXI вік»
www.smbusiness.uzhgorod.ua

У розлогіму розділі «Карпатський біосферний заповідник: на крок попереду в упередженні глобалізаційних викликів» автори підкреслюють, що Верхньому Потиссю винятково пощастило із створенням тут Карпатського біосферного заповідника, який найрезультативніше реалізує на практиці дотримання принципів сталого розвитку під парасолькою правового природоохоронного статусу.

Детально аналізуючи діяльність Карпатського біосферного заповідника (КБЗ) наголошується, що його територія стала «улюбленою природною лабораторією для багатьох українських і зарубіжних вчених та наукових інституцій. Під егідою КБЗ часто проводяться міжнародні і всеукраїнські науково-практичні конференції і семінари з питань менеджменту і моніторингу природоохоронних територій, екологічної освіти і сталого розвитку гірських регіонів. Поширенню екологічних і природоохоронних знань сприяє діяльність Музею екології гір, розташованого в мальовничій долині Тиси поряд з адміністративною будівлею КБЗ, та еколого-освітнього центру КБЗ, зведеного в стилі дерев'яної гуцульської архітектури та відкритого влітку 2010 року на території поблизу географічного центру Європи.

З 1994 року КБЗ випускає науково-популярний журнал «Зелені Карпати», матеріали якого торкаються здебільшого екологічної тематики. Популярними стали і щорічні літні наметові молодіжні табори та різні екологічні акції, що їх організовує КБЗ та РМEO «Екосфера».

Вже багато років директором КБЗ є відомий вчений, доктор біологічних наук Гамор Ф.Д., який поєднує різні, та по-своєму важливі функції: адміністратора колективу з 350 працівників

КБЗ; наукового керівника дослідницького центру, де працюють близько 20 вчених – ботаніків, зоологів, фенологів, метеорологів, лісознавців, географів і ін.; громадського діяча, педагога і лобіста КБЗ як важливої установи у Європі і світі.

Згідно із державними функціями та директивами ЮНЕСКО перед КБЗ стоять завдання: охорона і догляд за екосистемами; організація та проведення наукових досліджень; екологічна освіта та сприяння екологічному туризму. У кожному з цих напрямків КБЗ має вагомі здобутки і результати, про які можна більш детально довідатись в інформаційних джерелах, наведених у додатках. Проте, нам важливо пов'язати діяльність КБЗ загалом із перспективами і ресурсним потенціалом розвитку всього регіону Верхнього Потисся, а не лише природоохоронних територій.»

На жаль, унікальний аналітичний путівник видано тиражем лише в 300 примірників.

2011 р.

**МІЖНАРОДНІ КОНФЕРЕНЦІЇ,
СЕМІНАРИ, «КРУГЛІ СТОЛИ»
ТА ІНШІ АКЦІЇ**

ЕКОЛОГІЧНА АКЦІЯ «ЧИСТА КРАЇНА ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ТЕБЕ» ПОСПРИЯЛА ЄДНАННЮ ДВОХ НАРОДІВ НА УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОМУ КОРДОНІ*

За підтримки Програми розвитку ООН в Україні, з ініціативи директора Карпатського біосферного заповідника Федора Гамора, 5 червня 2010 р. по обидва береги річки Тиси, на ділянці кордону між Україною і Румунією відбулася акція «Чиста Країна залежить від тебе».

В акції прибирання території від сміття взяли участь колектив КБЗ, територіальні громади сіл Костилівки, Ділового, учителі та учні шкіл, активісти Закарпатського обласного еколого-натуралістичного центру, члени молодіжної організації «Ойкос» з Ужгорода та Хуста, активісти сільських громад. Представники Фонду ПРО ООН забезпечили учасників акції пакетами для сміття, рукавицями, футболками з відповідними логотипами, а ініціатори її проведення – транспортом для вивезення зібраного непотребу. Аналогічно діяли по той бік Тиси, де в акції взяли участь дорослі й діти, тамтешні активісти-природолюбів, організовані сільським урядом та дирекцією природного парку «Гори Мараморощини».

* Іван ДІУС

Зранку до полудня учасники акції очищали береги річки від сміття, яке нанесли паводкові води чи викинули у прибережні смуги мешканці довколишніх осель. Опісля на різних берегах Тиси зібралися всі на короткий мітинг. Національними прапорами, піснями вітали один одного, запалили імпровізовану ватру дружби як символ єднання двох народів, котрим близькі, зрозумілі не лише важливість акції, а й прагнення до співпраці.

В акції також взяли участь голова Закарпатської обласної ради Михайло Кічковський, голова Рахівської районної ради Іван Сурмачевський, депутат Парламенту Румунії, голова Союзу українців Румунії Степан Бучута та директор Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор. У коротких промовах вони наголосили на важливості не лише акції, але й урочистості моменту, адже представники двох народів в цей день чи не вперше за багато років зібралися по обидва боки колишнього моста, що з'єднував два береги Тиси. Зійшлися на думці, що було б історично справедливо відновити і цей міст, аби зв'язки не мали кордонів, як не має їх природа, довкілля, які нас споконвіку єднають. Як повідомив представник Парламенту Румунії, їх країна уже підготувала такий проект. Керівник Закарпатської обласної ради теж направив до уряду України відповідне звернення.

Ніщо так не об'єднує людей, як спільні проблеми

«Ніщо так не об'єднує людей, як спільні проблеми», – ці неодноразово виголошені М. Кічковським слова ще раз підтвердили минулої суботи на українсько-румунському кордоні, де за ініціативи колективу Карпатського біосферного заповідника територіальні громади с. Костилівка Рахівського та села Валя-Вішеулуй Марамороського повіту Румунії в цей день організували і провели акцію «Чиста Тиса», її мета – очистити береги річки від

Братання українських та румунських учасників акції «Чиста Країна»
на місці зруйнованого мосту через р. Тису
на українсько-румунському кордоні в селах Ділове (Україна)
та Валя-Вішеулуй (Румунія) (червень 2010 р.)

На фото внизу: голова Закарпатської обласної ради Михайло КІЧКОВСЬКИЙ (зліва), депутат Парламенту Румунії Степан БУЧУТА (справа), директор Карпатського біосферного заповідника Федір ГАМОР (у центрі) під час акції «Чиста Країна» обговорюють актуальні питання поглиблення українсько-румунської транскордонної співпраці (червень 2010 р.)

сміття і побутових відходів. Її підтримали численні представники місцевої влади та екологічних служб, члени громадських товариств захисту природи різних поколінь, молодь, члени натуралістичних гуртків.

Звичайно, що Михайло Михайлович не міг залишитися осторонь такої важливої події, взяв у ній активну участь.

Символом очищення не тільки природи, а й екології людської душі стали ватри, запаленні по обидва боки Тиси учасниками акції. Тут, біля вогнища, у дискусії представників екологічної громадськості та місцевої влади, депутата румунського парламенту Степана Бочути, йшлося про важливість берегти природу, жити в гармонії з нею, розвивати самобутні традиції горян заради прийдешніх поколінь. А ще акція підтвердила необхідність відновлення знесеного колись стихією мосту в цьому місці для об'єднання двох берегів річки, об'єднання жителів двох сусідніх країн. Тим більше, що за твердженням Степана Бочути румунська сторона уже підготувала відповідний проєкт. Тому голова обласної ради після повернення з відрядження направив до Уряду України відповідне звернення стосовно підтримки цього проєкту.

«Центр Європи» у центрі Європи

Міжнародному дню охорони навколишнього природного середовища на Рахівщині був присвячений ще один важливий захід – урочисте відкриття еколого-освітнього центру «Центр Європи» поблизу географічного знака центру Європи. На нього зібралося багато представників наукової, природоохоронної та культурно-освітньої громадськості не тільки з нашого краю, а й Румунії, Угорщини, Словаччини, Чехії, Німеччини.

Ця споруджена Карпатським біосферним заповідником на виконання постанови Верховної Ради України в гуцульському

Церемонія відкриття інформаційно-туристичного центру
Карпатського біосферного заповідника в географічному центрі Європи
(с. Ділове Закарпатської обл., 2010 р.)

Стрічку перерізали Степан БУЧУТА (перший зліва) та Федір ГАМОР (у центрі);
Екскурсія у нововідкритому центрі. Зліва направо: голова Рахівської
районної ради – Іван СУРМАЧЕВСЬКИЙ, Степан БУЧУТА,
начальник Держслужби заповідної справи Мінприроди України Петро ГРИНИК,
голова Закарпатської обласної ради Михайло КІЧКОВСЬКИЙ
та Федір ГАМОР

стилі двоповерхова будівля відтепер служитиме пропаганді та створенню привабливого іміджу цього чудового куточка Карпат. Добрим знаком цьому було і те, що після кількадечних проливних дощів природа змилувалась над горянами, і по-справжньому літнє сонце, як Боже благословення, засвітило над ними.

Тут розміщено необхідну інформацію про Україну, Закарпаття та Рахівщину, Карпатський біосферний заповідник, про всі країни Європи та природоохоронні структури, подана характеристика європейських природних та культурних цінностей. До речі, окрема експозиція центру присвячена краю Височіна Чеської Республіки, який в рамках співробітництва із Закарпатською областю виділив частину коштів на облаштування центру.

За рахунок цих експозицій, друкованої продукції, спеціально підготовлених відеофільмів жителі Закарпаття і його гості зможуть пізнати багато про наш край і його місце в Європі.

Як зазначив при відкритті центру директор заповідника Федір Гамор, еколого-освітні заходи, що проводитимуться тут, сприятимуть патріотичному та екологічному вихованню населення, особливо молоді, стверджуватимуть почуття гордості за нашу країну і підвищенню відповідальності людей за збереження унікальної природи та культури у центрі Європи. Вітаючи учасників цього свята, М.М.Кічковський привернув увагу присутніх до ролі Карпат у збереженні водного, повітряного та кліматичного балансу в Європі, до діяльності української делегації в Конгресі місцевих та регіональних влад Ради Європи, у Міжрегіональній асоціації «Карпатський Єврорегіон» з розв'язання проблем сталого розвитку гірських територій. І еколого-освітній центр може стати ще одним символом об'єднання зусиль державних структур, органів місцевого самоврядування та громадськості у праг-

ненні жити в гармонії з природою. Адаже берегти природу – наш спільний обов’язок. Тому щира вдяка усім, хто задумав і створив цей благородний і так потрібний заклад, хто допомагав організаційно і фінансово. Зі словами щирого вітання виступили також начальник Державної служби заповідної справи Петро Гриник, заступник голови – керівник апарату ОДА Володимир Закурений, депутат парламенту Румунії Степан Бочута. Відтак будівлю було освячено і після урочистого перерізання стрічки учасники свята оглянули приміщення центру, зробили у книзі відгуків перші записи про свої враження.

Потрібне об’єднання зусиль задня сталого розвитку Карпат

Тут же на базі Карпатського природного заповідника відбувся круглий стіл «Транскордонна співпраця та сталий розвиток Карпат», організований господарями та Закарпатською обласною радою.

Голова обласної ради М.М. Кічковський привітав учасників з Міжнародним днем охорони навколишнього природного середовища та інформував про стан реалізації ініціативи Закарпатської обласної ради у Конгресі місцевих і регіональних влад ради Європи та підготовки міжнародної конференції «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи».

Враховуючи особливу роль Карпат у збереженні екологічної безпеки на континенті з урахуванням глобальних кліматичних змін, зазначив голова обласної ради, українська делегація в Конгресі місцевих і регіональних влад ради Європи привернула увагу представників європейських країн до серйозної загрози порушення природності і унікальності екосистеми Карпат. Загальнопланетарні тенденції погіршення клімату нега-

тивно позначаються на чисельності багатьох видів флори і фауни, приводять до прискорення масштабних ерозійних процесів, порушення гідрологічного балансу, висиханню малих річок та гірських потоків, зменшення запасів і погіршення якості прісної та питної води.

Тільки список видів рослин, занесених у червону книгу Українських Карпат, за останні 15 років зріс майже в півтора рази. У результаті селевих потоків, зсувів і повеней втрачено сотні гектарів орної землі і угідь.

Для сталого розвитку Карпат та інших гірських регіонів, необхідна послідовна політика місцевих та регіональних влад, територіальних громад щодо здійснення ефективного еко-менеджменту, раціонального використання лісових, водних і земельних ресурсів, будівництва сучасних водоочисних споруд, забезпечення контролю за виконанням санітарних норм щодо водних джерел та підземних водоймищ, створення ефективних систем збору, утилізації і переробки побутових і виробничих відходів, а також формування екологічної культури населення.

М.М. Кічковський підкреслив, що вирішити згадані та інші проблеми сьогодні можна тільки спільними зусиллями громадських та державних інституцій, органів місцевого самоврядування всього Європейського суспільства, об'єднавши при цьому інтелектуальні та фінансові ресурси.

Спільними зусиллями сьогодні вдосконалюється Карпатська мережа природоохоронних територій. Сьогодні 16 відсотків території Карпат, на яких зосереджено 39 міжнародних і національних природних парків і 7 біосферних резерватів, взято під особливу державну охорону. Про міжнародну природоохоронну та наукову діяльність Карпатського біосферного заповід-

ника розповів його керівник академік академії екологічних наук Ф.Д. Гамор.

В той же час для країн Карпатського регіону останніми роками справжнім екологічним лихом стали катастрофічні повені, які несуть з собою великі руйнування і людські жертви. Це ми всі бачимо і переживаємо також у ці дні. І тому дуже важлива міжнародна співпраця на прикордонних водах Закарпаття, про яку на засіданні круглого столу розповів начальник відділу облводгоспу Едуард Осійський. Нині в басейні ріки Тиса реалізується комплексна програма протипаводкового захисту, створена система оповіщення надзвичайних ситуацій, прогнозування паводків та управління водами на території України, Румунії, Угорщини і Словаччини, яка включає 43 автоматичні вимірювальні та інформаційні станції.

Про організацію міжнародної співпраці у сфері туристично-рекреаційного бізнесу на Закарпатті поділився начальник управління по туризму і курортах головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму ОДА Олександр Марченко.

На ряді аспектів транскордонного співробітництва з питань забезпечення сталого розвитку Карпат зупинилися і консул Угорської Республіки у Берегові Карой Шерцер, співробітник університету сталого розвитку м. Еберсвальд (Німеччина) Ларс Шмідт, заступник мера словацького міста Свидник Антон Бережняк, член наукової ради румунського природного парку «Гори Марамуреш» Васіле Куреляк та ряд інших учасників.

Учасники круглого столу, підтримали проекти Резолюції та Рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів на прикладі Карпатського

регіону», які передбачено розглянути та схвалити в жовтні 2010 року на 19-ій пленарній сесії Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи.

Їх прийняття, на думку учасників круглого столу, сприятиме консолідації зусиль на місцевому, регіональному, державному та міжнародному рівнях у комплексному вирішенні екологічних і соціально-економічних проблем гірських регіонів нашої держави та інших країн Європи, відкриє реальні перспективи для залучення інвестицій та фінансових ресурсів Європейського Союзу та міжнародних організацій для їх розв'язання. Вони схвалили діяльність Закарпатської обласної ради з підготовки міжнародної конференції «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи». Проведення якої намічено на 9-10 вересня 2010 року в Ужгороді.

На переконання всіх учасників круглого столу, сталий розвиток гірських регіонів Карпат безпосередньо вплине на реалізацію ряду основних прав людини. Особливо, права на здорове навколишнє середовище для нинішніх і майбутніх поколінь всієї Європи.

2010 р.

ЗА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРИТИСЯНСЬКОГО РЕГІОНУ*

21 вересня 2012 р. у КБЗ проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Збереження та сталий розвиток Приписанського регіону».

Участь у її роботі взяли науковці України, Румунії, Угорщини, Польщі. Відкрили наукове зібрання заступник директора Карпатського біосферного заповідника Василь Покинйчереда та заступник голови Рахівської РДА Олександр Томашук. Були заслухані доповіді: про екологічну ситуацію в басейні Тиси; роль Карпатського біосферного заповідника в реалізації ідей сталого розвитку у гірській частині Приписанського регіону України; сталий розвиток етнічних українців румунської Мараморощини; вибіркoву систему лісoгосподарювання як основу наближеного до природи лісвництва; екологічні проблеми угорської частини долини р. Тиси; роль бoтанічних садів у забезпеченні розвитку природних територій; запровадження механізмів збереження та сталого використання високогірних лук; методичні аспекти дослідження релігійно-туристичних об'єктів; високогірні водно-болотні угіддя Рахівщини; лісові екосистеми басейну Тиси та ін.

За результатами обговорення планується підготувати конкретні пропозиції до органів влади щодо поліпшення збереження навколишнього середовища Приписанського регіону та запровадження тут проєктів сталого використання природних ресурсів.

2012 р.

* Юрій БЕРКЕЛА

ДЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПАРКІВ*

30 травня 2013 р. У Географічному центрі Європи відбулося відзначення одразу двох важливих для Карпатського екорегіону подій – Дня природоохоронних територій Карпат (the Carpathian Parks Day) та десятирічного ювілею Карпатської конвенції. Відзначити ці примітні дати вирішили проведенням «круглого столу», який було організовано колективом Карпатського біосферного заповідника за фінансової підтримки проекту «БІОРЕГІО-Карпати» спільно з колегами з сусідньої природоохоронної території – природного парку «Мармароські гори», Румунія. На засідання також була запрошена делегація з Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина), студенти якого саме в цей час проходили навчальну практику на базі КБЗ.

З основними доповідями на зустрічі виступили науковці КБЗ Федір Гамор, Василь Покинйчереда та ін. Вони розповіли учасникам «круглого столу» про виникнення Карпатської конвенції та про важливу роль, яку в цьому історичному документі відіграла Міжнародна конференція, що проходила на базі КБЗ у 1998 році, – «Карпатський регіон: проблеми і перспективи сталого розвитку». Професор Ф. Гамор наголосив, що саме резолюція даного міжнародного форуму містила ре-

* Вікторія ГУБКО

комендацію підготувати та підписати конвенцію для Карпатського екорегіону, яка була б аналогічною до існуючої Альпійської конвенції.

Румунські колеги, зокрема пані Каталіна Богдан, директор природного парку «Мармароські гори», та пані Крістіна Поп, ГІС-експерт, презентували структуру та діяльність своєї установи, а також розповіли присутнім про деталі реалізації проекту «БІОРЕГІО-Карпати», в рамках якого КБЗ і згадана природоохоронна установа Румунії є пілотною територією і повинні працювати над створенням транскордонного біосферного резервату.

Від німецької делегації виступив професор П'єр Ібіш, зазначивши, що КБЗ в усіх аспектах є модельною природо-охоронною установою, та наголосив на особистому внеску професора Ф. Гамора в розвиток КБЗ як біосферного резервату та Карпатського екорегіону в цілому.

Підсумковою подією Дня природоохоронних територій Карпат була виставка дитячого малюнка на тему «Майбутнє Карпат очима дітей» на базі туристично-інформаційного центру КБЗ «Центр Європи» з нагородженням переможців цінними призами та грамотами. Дитячі роботи порадували креативністю та змістовністю, адже кожен з малюнків наче закликав глядачів: «Ми не випадкові відвідувачі серед цієї краси – це наш дім, бережімо його!».

2013 р.

ЄДНАННЯ СЕРДЕЦЬ, ЄДНАННЯ КУЛЬТУР...*

21 травня 2011 р. У рамках святкувань Дня Європи та Дня міста Рахова, у садибі-колибі підприємця Василя Шорбана в Географічному центрі Європи, Карпатський біосферний заповідник та міська рада провели засідання «круглого столу». З цієї нагоди на мальовничу Рахівщину з'їхалися представники Закарпатської області, Рахівської районної та міської влад, природоохоронних та ділових кіл, громадських організацій, делегації міст-побратимів Рахова зі Свидника (Словаччина), п'ятого району Будапешта Ліпотварош (Угорщина), Вішеу-де-Сус (Румунія), голови населених пунктів, з якими співпрацює заповідник і межує Рахів.

Привітав учасників свята і виступив перед ними з доповіддю «Природні та культурні цінності краю у центрі Європи: проблеми їх збереження та використання» директор Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, професор Федір Гамор. Він, зокрема, акцентував увагу присутніх на складнощях та актуальності проблем, які назріли в економіці, охороні довкілля, соціальній сфері українського регіону Карпат, зробив відеоаудіовану презентацію-екскурсу на цю тему, розповів про стан і перспективи міжнародної співпраці заповідника.

* Василь БОЙЧУК

Перший заступник голови Закарпатської обласної ради Володимир Закурений зачитав вітання учасникам «круглого столу», яке надіслали голови обласних держадміністрації та ради Олександр Ледида й Іван Балога, а потім виступив з повідомленням «Розвиток регіону в центрі Європи – пріоритетне завдання органів місцевого самоврядування Закарпаття». Він, зокрема, зосередив увагу присутніх на розширеному засіданні комітету економічних реформ Закарпатської області, в якому кілька днів перед цим брали участь Президент України Віктор Янукович та ряд міністрів. Це засідання є добрим поштовхом щодо поліпшення соціально-економічного і культурного розвитку регіонів. Він також наголосив, що питанням подальшого розвитку Закарпаття як регіону в центрі Європи органи місцевого самоврядування краю постійно приділяють значну увагу. Ще у 2006 році на обласному рівні була розроблена і прийнята регіональна стратегія розвитку Закарпаття до 2015 року. Вона визначає стратегічні цілі та критерії їх досягнення, заходи з координації дій центральних, регіональних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на реалізацію конкретних завдань з п'яти пріоритетів.

Головна їх мета – забезпечити добробут та високу якість життя теперішнього та майбутнього покоління...

«Рахів – місто в Географічному центрі Європи» – такою була тема виступу голови міста Ярослава Думина. Голова райдержадміністрації Дмитро Андріюк аналізував роботу органу виконавчої влади щодо зростання іміджу Рахівщини як унікального туристично-рекреаційного куточка України, налагодження міжнародної співпраці в цьому напрямку з сусідніми європейськими державами.

Багато цікавих аспектів створення привабливого іміджу регіону, в тому числі й Рахівщини, як важливої передумови для залучення інвестицій, порушив у своєму виступі президент торгово-промислової палати Закарпаття Отто Ковчар.

Депутат п'ятого району Будапешта Ліпотварош (Угорщина) Йозеф Бартол, заступник прімара м. Вішеу-де-Сус (Румунія) Олівер Барані, мер міста Свидника (Словаччина) Ян Голодняк говорили про проблеми охорони довкілля, використання рекреаційно-туристичного потенціалу територій, на яких проживають, розширення співпраці з українськими колегами, зокрема із КБЗ і Рахівською міською радою тощо.

Доцент кафедри лісівництва Національного лісотехнічного університету України, кандидат сільськогосподарських наук Василь Лавний (м. Львів) свій виступ присвятив темі «Вибіркова система лісового господарства та перспективи її застосування у Карпатах». Про роль екологічної освіти у збереженні природної та культурної спадщини Українських Карпат говорив директор Закарпатського обласного еколого-натуралістичного центру «Ойкос» Олександр Геревич.

2011 р.

ПРАЦІВНИКИ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В ЕКОСЕМІНАРІ В РУМУНІЇ

29-30 квітня 2014 року в румунському місті Вішнеу-де-Сус, у рамках транскордонного проекту «Біорегіо Карпати», що фінансується Європейським Союзом, пройшов українсько-румунський екологічний семінар.

У заході взяли участь керівники та науковці українського Карпатського біосферного заповідника та румунських природного парку «Гори Мараморощини», національного парку «Гори Родней» (він же біосферний резерват), румунського відділення Світового фонду природи (WWF) та ряду науково-дослідних інституцій Румунії.

Обговорено актуальні проблеми транскордонної співпраці щодо вивчення інвазії короїда-дукаря у хвойних насадженнях та скоординованих дій щодо моніторингу та організації заходів щодо боротьби з ентомошкідниками в природоохоронних прикордонних лісах України та Румунії. Розглянуто також транскордонні аспекти збереження в Карпатах великих хижих ссавців (карпатського бурого ведмеда, рисі та вовка) та створення у Марамороських горах транскордонного об'єкту Рамсарських водно-болотних угідь,

Працівники Карпатського біосферного заповідника (зліва)
під час українсько-румунського екологічного семінару
(м. Вішеу-де-Сус, квітень 2014 р.)

Учасники семінару на екскурсії
в Національному парку «Гори Родней» (квітень 2014 р.)

до яких буде включена мережа високогірних озер та гірських річок і потоків на українсько-румунському прикордонні.

З доповідями та в обговоренні із цих питань виступили начальник служби охорони та науковий співробітник біосферного резервату «Гори Родней» Йон Мунтяну і Юшан Клаудіо, науковий співробітник інституту лісового менеджменту (м.Брашів) доктор Василь Михальчук, професор Федір Гамор та наукові співробітники Карпатського біосферного заповідника Василь Покиньючереда й Алла Козурак, директор природного парку «Гори Мароморощини» Каталіна Богдан, координатор проекту «Біорегіо Карпати» в Румунії Крістіна Поп, представник румунського відділення WWF Костел Букур та інші.

Учасники семінару побачили, що по обидва боки кордону існують спільні екологічні проблеми. У зв'язку з глобальними кліматичними змінами, за останнє десятиріччя спостерігаються активізація інвазії ентомошкідників. Причому, найбільш вразливими виявляються монокультури смереки не аборигенного походження. Як в Румунії, так і в Україні методологічно схожими є шляхи виявлення, моніторингу та боротьби з осередками пошкоджень. Тут широко використовуються феромонні пастки, ловильні дерева, спалювання зараженої кори та вирубки пошкоджених дерев. Але на думку румунських фахівців, з точки зору відновлення лісових екосистем, найбільш ефективними є методи без суцільних вирубок. Під час екскурсії у природу, нам продемонстрували великі площі суцільних зрубів, які через значний період часу так і не заліснились як слід. І навпаки, у тих пошкоджених короїдами місцях де не проводилось вирубок, зараз ліс перебуває в хорошому стані, іде прекрасне природне

поновлення. На місці монокультур появились здорові мішані деревостани.

На румунській стороні, вдається зберігати достатньо крупні популяції великих хижих ссавців. Наприклад, на території національного парку «Гори Родней» загальною площею 47 тисяч гектарів, зафіксовано 45 ведмедів, 34 рисі, 36 особин дикого kota та 49 вовків. В порівнянні до Карпатського біосферного заповідника, це значно більше. Але тут є на багато меншим антропогенний вплив, попри наяне бракон'єрство, більш дієвим є природоохоронне законодавство.

Для нас є дуже важливим румунський досвід ефективної охорони та менеджменту природоохоронних територій. Тут відсутня надмірна, як це є в Україні, централізація їх управління. Міністерство затверджує лише менеджмент план і не видає лімітів та дозволів на природокористування. Це компетенція адміністрацій парків та резерватів. Тут категорично забороняється випас худоби у лісах та на верхній межі лісу. Власникам земель, що мають статус природоохоронних територій передбачається відповідна компенсація із державного б'юджету. Плата за відвідування територій національних парків та резерватів не передбачена законодавством Румунії. Без дозволу адміністрацій природоохоронних територій тут не допускається жодна господарська діяльність. Дуже важливим моментом є і той факт, що із часу вступу Румунії до Євро-союзу, в зоні розташування національних природних парків та біосферних резерватів, капітально відремонтовано всі автомобільні дороги. Так, автомобільна дорога, яка веде із Сігету до міста Вішпеу-де-Сус, яке є адміністративним центром природного парку «Гори Мароморощини», набула вигляду європейської автостради.

А під'їздна дорога, що веде до самого контрольно-перепускного пункту біосферного резервату, від центральної автостради, на протязі десятків кілометрів перетворена на бетонку. В населеному пункті, що безпосередньо прилягає до масивів біосферного резервату активно розбудовується туристична інфраструктура. Тут не видно слідів жодних рубок, навіть заготівлі дров, хоча газифікації тут також не помітно.

Румунські колеги проінформували учасників семінару про завершення роботи із підготовки пакету документів для подачі до ЮНЕСКО номінації щодо включення природного парку «Гори Мараморощини» та біосферного резервату «Гори Родней», які разом із Карпатським біосферним заповідником, мають утворити транскордонний українсько-румунський біосферний резерват у Марамороських горах.

Порушувалось чимало й інших питань поглиблення українсько-румунської транскордонної співпраці. Зокрема, у контексті Доручення Президента України щодо збереження букових пралісів Карпат та сталого розвитку регіону їх розташування, нами запропоновано депутату румунського парламенту Івану Марочко та голові Союзу українців Румунії Степану Бучуті, розглянути проект розроблений київським підприємцем Іваном Шостаком, щодо вивчення, у зв'язку із виповненням в наступному році 120 річчя завершення будівництва Марамороської ділянки Транскарпатської залізниці, можливостей відкриття руху пасажирського туристичного потягу за маршрутом Львів – Рахів – Клуж-Напока або Київ-Рахів – Клуж-Напока. Нагадаємо, що місто Клуж-Напока є промисловим, культурним та туристичним центром Трансільванії, займає друге місце після Бухареста за чисельністю населен-

ня (близько 350 тисяч чоловік) у Румунії. Знаходиться на відстані близько 200 кілометрів від Рахова, а з'єднає їх залізнична колія, яка в післявоєнний період на українській прикордонній ділянці не використовується. Встановлення транспортного сполучення між цими містами, безумовно могло би дати значний поштовх для розвитку прикордонних територій як України, так і Румунії. І дуже приємно, що наші співрозмовники виявили готовність лобіювати цей проект у румунському уряді. Дуже хотілось би, щоби керівництво Закарпатської області та Укрзалізниці теж із розумінням поставилось до цієї ініціативи.

2014 р.

НА ЗАКАРПАТТІ НА МІЖНАРОДНОМУ СЕМІНАРІ ГОВОРИЛИ ПРО СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ

Упродовж 1-3 жовтня на території біосферного резервату «Східні Карпати», в Ужанському національному природному парку, Міністерство екології та природних ресурсів України, за підтримки проекту Європейського Союзу «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки» провело міжнародний науково-практичний семінар «Розвиток системи біосферних резерватів в Україні».

У роботі семінару взяли участь керівники Департаменту заповідної справи Мінприроди України та Національного комітету України з Програми ЮНЕСКО «Людина та біосфера», представники Національної Комісії України у справах ЮНЕСКО, органів місцевого самоврядування та всіх діючих в Україні біосферних заповідників (резерватів), керівники та науковці сусідніх національних парків зі Словаччини й Польщі та провідних наукових установ України тощо.

У доповідях та повідомленнях, з якими виступали присутні фахівці, представлено аналіз реалізації в Україні основних засад

функціонування біосферних резерватів, зокрема виконання Статутних рамок про біосферні резервати, Севільської стратегії, Мадридського плану дій та Дрезденської Декларації про біосферні резервати та зміни клімату, окреслено перспективи розвитку мережі біосферних резерватів в Україні. Особливий акцент зроблено на підвищенні ролі біосферних резерватів в розв'язанні проблем сталого розвитку.

Детально ішлося про особливості управління біосферними резерватами та співпраці з місцевими органами влади і самоврядування. Також було презентовано досвід роботи Карпатського біосферного заповідника та органів місцевого самоврядування у забезпеченні соціально-економічного розвитку населених пунктів, що розташовані в зоні його діяльності.

Окремо говорилося про перспективи створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах та про поглиблення транскордонної співпраці, і щодо можливостей, які відкриваються у зв'язку із прийняттям, за ініціативою адміністрації Карпатського біосферного заповідника, розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

На семінарі, серед іншого, проведено й робочі наради щодо управління транскордонними біосферними резерватами «Східні Карпати» (Україна-Польща-Словаччина) та «Розточчя «Україна-Польща».

Обговорено та визначено практичні кроки, щодо виконання зауважень Міжнародної Координаційної ради Програми ЮНЕСКО «Людина та біосфера» з питань діяльності українських біосферних резерватів та опрацьовано відповідні рекомендації семінару.

Учасники семінару взяли участь у науковій конференції, присвяченій транскордонному біосферному резервату «Східні Карпати» та 15-річчю Ужанського національного природного парку.

На семінарі та конференції досвідом роботи поділились та висловили свої пропозиції, також професор словацького університету Матея Бела із м. Банська Бистриця Іван Волощук, директор Розточанського парку народowego (Польща) Здіслав Струпенюк, заступник директора Бещадського парку народowego (Польща) Томаш Вінницький, та директор Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА Юрій Шпонтак.

За результатами семінару буде опубліковано науково-практичний посібник «Основи управління біосферними резерватами в Україні».

2014 р.

НАУКОВЦІ ЗАКАРПАТТЯ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В МІЖНАРОДНОМУ НАУКОВОМУ СИМПОЗИУМІ В РУМУНСЬКОМУ МІСТІ СІГЕТ-МАРМАЦІЕЙ

Науковці Карпатського біосферного заповідника та Ужгородського національного університету, взяли участь у роботі Міжнародного наукового симпозиуму, який пройшов 28 жовтня 2016 року, в румунському прикордонному місті Сігету-Мармаціей, з нагоди відзначення 135 річчя від дня народження, видатного румунського природодослідника та громадського діяча Артура Комана.

Організаторами конференції виступили муніципалітет міста Сігету-Мармаціей та Музей Мараморощини в цьому місті. В його роботі взяли участь науковці, природоохоронці та громадські діячі з Румунії, Угорщини та України.

Цікаво нагадати, що в історичному центрі Мараморощини, порівняно, в не великому містечку із населенням близько 40 тисяч чоловік – Сігету-Мармаціей, на протязі багатьох десятиріч функціонує відомий у Європі, науковий й історико-культурний центр – Музей Мараморощини.

На відкритті пам'ятника Тарасу Шевченку
у румунському місті Сігету-Мармаціей.
Справа наліво: голова Рахівської райдержадміністрації
Павло БАСАРАБА, почесний голова Союзу українців Румунії
Степан БУЧУТА та учасники симпозиуму – Васіле КУРЕЛЯК,
Надія та Федір ГАМОРИ
(29 жовтня 2016 р.)

Багато хто навіть, в сусідньому Закарпатті, мабуть і не здогадується, що музей Мараморощини, це надзвичайно цікавий історико-культурний комплекс, до складу якого входять одинадцять окремих музеїв та будинків-музеїв видатних особистостей Мараморощини. Серед них музеї: етнографії, історії, археології, природничих наук, єврейської культури тощо. А одним із директорів цього Музею, у свій час працював й відомий румунський громадський діяч, ботанік та лісовий інженер Артур Коман (1881-1972).

У зв'язку із цим варто б подумати, з метою глибшого пізнання нашої спільної історії та культури, про включення до красзнавчих навчальних та туристичних програм, в першу чергу в прикордонних Тячівському, Рахівському та Хустському районах, знайомство із цим унікальним науковим, історико-культурним об'єктом та взагалі із великою кількістю цікавих архітектурних пам'яток міста Сігету-Мармаціей, як історичної столиці Мараморощини.

Запровадження ж процедури спрощеного перетину українсько-румунського кордону та реалізація проєктів відкриття руху пасажирських потягів із Рахова до Румунії й відновлення історичних мостів через Тису, зокрема, в Діловому, могло би створити для цього сприятливі умови.

Виступаючи на конференції з доповідями та повідомленнями директор Музею, музеограф Годінца Георге, доктори Береш Йожеф, Міхай Данчус, Чіш Васіле Тімур (Сігету-Мармаціей), Гурбані Андраш та Форро Ласло (Будапешт, Угорщина), Ярослава Гасинець та Роман Кіш (Ужгород, Україна) професори Іон Надішан, Овідіу Ігнат (Бая-Маре), доктор, професор Васіле Куреляк (Верхня Рона) та ще біля двадцяти інших доповідачів, детально говорили про видатний внесок Артура Комана у дослідження природи та в розвиток Мараморощини.

Велика увага приділена сучасному стану вивчення та моніторингу флори та фауни, менеджменту збереження особливо цінних природних територій, екологічним наслідкам антропогенного впливу на природне середовище, етно-демогеографічним аспектам розвитку українських громад на Мараморощині тощо.

Доповідаючи на конференції, доктор біологічних наук, професор, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор, насамперед наголосив, що на території історичної Мараморощини, народилось чимало видатних науковців та громадських діячів, які внесли значний вклад в дослідження природи, історії та культури цього регіону та прославили його в світі. Імена багатьох із них, золотими літерами вписані в історію світової науки та культури.

З нагоди відзначення ювілейних дат їх народження, вдячні нащадки організовують на їх честь міжнародні наукові форуми, встановлюють пам'ятники та меморіальні скульптури. Так, до прикладу, в угорському місті Туркеве, уродженцю села Луг (Рахівський район), відомому зоологу та екологу, члену Угорської та Австрійської академій наук Яношу Балогу, встановлено пам'ятник, а в 2012 році в цьому ж місті, з нагоди його сторіччя проведено велику міжнародну наукову конференцію. У зв'язку із відзначенням 200-річчя від дня народження, натураліста-аматора, першодослідника рослинного світу Мараморощини Людвіга Вагнера, виходця із села Tiszabogdany (нині Богдан), в 2015 році, в місті Хуст, встановлено меморіальну скульптуру та проведено в місті Берегово Закарпатської області Міжнародну наукову конференцію «Внесок натуралістів-аматорів у вивчення біологічного різноманіття».

А зараз нові покоління дослідників та природоохоронців, не тільки продовжують започатковані цими видатними історичними постатями традиції із вивчення природної та культурної спадщини, але в умовах значного антропогенного тиску забезпечують їх охорону та збереження.

У цьому контексті в Україні, чимала роль належить Карпатському біосферному заповіднику, а в Румунії природному парку «Гори Марамуреш» та національному парку «Гори Родней», дослідження територій, які увійшли до їх складу, першими проводили Артур Коман та Людвиг Вагнер.

Наголошено, що Карпатський біосферний заповідник, який створений в 1968 році, і займає зараз площу понад 58 тисяч гектарів, охороняє в складі українсько-словацько-німецької номінації «Букові праліси Карпат та давні букові ліси» як єдиний в Україні природний об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тут охороняється величезне біорізноманіття, в тому числі значна кількість рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин та середовищ їхньої існування, проводиться значна еколого-просвітницька робота, створена для цього відповідна інфраструктура, впроваджуються проекти зі сталого розвитку регіону його розташування тощо.

З метою впанування людей, які вивчають та охороняють природні та культурні цінності, оспівують їх в творах літератури та мистецтва, нами запропоновано започаткувати міжнародну українсько-румунську премію «Карпатська корона», яка вручалась би один раз на рік, одному з науковців, літераторів, журналістів чи митців від Румунії та України.

За матеріалами Симпозіуму готується до друку спеціальний збірник наукових праць Музею Мараморощини.

Учасники цього зібрання ознайомились також із роботою Музею природничих наук та взяли участь у церемонії відкриття пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку у місті Сігету-Мармаціей, який 29 жовтня 2016 року, урочисто відкрили Міністри закордонних справ України й Румунії Павло Клімкін та Лазар Коменеску.

2016 р.

Учасники симпозиуму з нагоди відзначення 135-річчя Артура Комана.
Справа наліво: Федір ГАМОР, Ярослава ГАСИНЕЦЬ,
Васіле КУРЕЛЯК, Надія ГАМОР та Роман КІШ.
(м. Сігету-Мармаціей, жовтень 2016 р.)

ДЕЛЕГАЦІЯ РАХІВЩИНИ ВЗЯЛА УЧАСТЬ У ФЕСТИВАЛІ «ГУЦУЛЬСЬКА МІРА» В РУМУНІЇ

7 травня 2016 в румунській комуні Бистра пройшов фестиваль весняних обрядів «Гуцульська міра». В рамках цього заходу також обговорено й питання поглиблення українсько-румунської прикордонної співпраці та проведення у вересні 2016 року в Рахові, у рамках XXIII міжнародного гуцульського фестивалю та відзначення 45-річчя прийняття програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

Українська національна меншина у Румунії зараз становить понад п'ятдесят тисяч чоловік, більше 60 відсотків яких проживають у Марамороському повіті, на кордоні з Україною.

Українці, які компактно проживають у Румунії, уздовж українсько-румунського кордону в повітах Марамуреш та Сучавському, належать до Гуцульщини, яка характеризується унікальними етно-культурними особливостями.

Не зважаючи на багаторічну ізоляцію від України та багаторічну політику румунізації національних меншин, в комунах Бистра, Репедя, Рускова, Поснілі де суб Мунте та деяких інших,

Урочиста хода учасників фестивалю «Гуцульська міра»

Делегація м. Рахова на фестивалі «Гуцульська міра»
(комуна Бистра, травень 2016 р.)

добре збережена українська мова та гуцульські традиції. І це дуже добре можна побачити під час фестивалів та різноманітних релігійних свят, які тут зараз регулярно проводяться за підтримки румунського уряду.

Яскравим прикладом цьому, може служити й проведення в комуні Бистра, яка безпосередньо межує із територією Рахівщини, фестивалю весняних обрядів «Гуцульська міра».

Міра у гуцулів, це робоча традиція, коли збираються люди, вівчарі доять та міряють молоко їхніх овець, а господарі позначають кожну вівцю перед виходом на полонини. Цей віковичний обряд перетворюється тут у яскраве волелюдне свято, цікаву туристичну атракцію, куди збирається багато гостей.

На чергову «Гуцульську міру», яка пройшла 7 травня 2016 року, теж приїхало чимало шанувальників гуцульської культури із багатьох куточків Румунії та з-за кордону. Серед них була й делегація сусідньої Рахівщини у складі голів міста Рахів та селища Великий Бичків Віктора Медвідя та Йосипа Божука, групи депутатів та членів виконкому Рахівської міської ради.

У ході фестивалю пройшло освячення овечої стаї, парад гуцульського одягу, концерт великодних пісень, конкурси сопіляків, трумбітарів, дриб, солістів, різноманітні забави, масові гуляння та ласування вівчарськими і традиційними гуцульськими стравами тощо.

Перед учасниками фестивалю серед інших ораторів, із вітальним словом виступили депутат румунського парламенту Іван Морочко та міський голова Рахова Віктор Медвідь.

На робочих зустрічах рахівської делегації з депутатом румунського парламенту Іваном Морочком, примаром комуни Бистра

Василем Дучуком, представниками Союзу українців Румунії та присутньої на фестивалі наукової інтелігенції, заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор, порушив питання поглиблення прикордонної співпраці, зокрема щодо виконання заходів, передбачених планом дій між префектурою повіту Марамуреш та Закарпатською областю на 2016 рік, у питаннях відновлення руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії та відбудови зруйнованого моста через Тису у Діловому.

Обговорено також ініціативу адміністрації Карпатського біосферного заповідника, щодо підготовки до проведення у вересні 2016 року в Рахові, у рамках XXIII міжнародного гуцульського фестивалю та відзначення 45-річчя прийняття програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

2016 р.

У РАХОВІ ПРОЙШЛА АКТУАЛЬНА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

2-4 вересня 2016 року у Рахові, на базі Карпатського біосферного заповідника, з нагоди XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю та відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», пройшла міжнародна науково-практична конференція «Екологічні, соціально-економічні та історико-культурні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

Конференція проведена відповідно до розпорядження Голови Закарпатської обласної державної адміністрації, у рамках виконання Програми розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2016-2020 роки, Програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік та Протоколу міжнародної українсько-румунської робочої зустрічі із питань поглиблення транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів Рахівського району Закарпатської області (Україна) та повіту Марамуреш (Румунія).

Організаторами конференції виступили Міністерство екології та природних ресурсів України, Карпатський біосферний

Міжнародна науково-практична конференція
«Екологічні, соціально-економічні та історико-культурні
аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини»
(м. Рахів, вересень 2016 р.)

заповідник, Закарпатська обласна державна адміністрація, Закарпатське обласне управління лісового та мисливського господарства, Рахівська районна державна адміністрація, Всеукраїнське товариство «Гуцульщина», громадська організація «Карпатське екологічне товариство» та державне підприємство «Ясінянське лісомисливське господарство».

В роботі конференції взяло участь близько 100 науковців, представників органів влади, місцевого самоврядування та громадськості з України, Румунії, Словаччини, Угорщини та Польщі.

До конференції випущено збірник матеріалів українською та англійською мовами, обсягом 338 сторінок.

Вступним словом конференцію відкрила начальник управління зовнішньо-економічних зв'язків, інвестицій та трансграничного співробітництва Закарпатської облдержадміністрації Рената Мойш-Шіман.

З вітальними словами до учасників зібрання звернулись Рахівський міський голова Віктор Медвідь, перший заступник голови Рахівської райдержадміністрації Віктор Турок, заступник голови Рахівської районної ради Іван Копич, громадська діячка, голова Бухареської філії Союзу українців Румунії Ярослава Колотило, голова Всеукраїнського товариства «Гуцульщина» Дмитро Стефлюк, віце-голова Словацького національного Комітету програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», професор Іван Волощук, гетьман козацької общини України і світу (м.Київ) Олександр Костюк та директор угорського національного природного парку «Дуна-Іполі» Андраш Фюрі. А рахівський ветеран праці Василь Веклюк, на ретро-кіноапараті, продемонстрував історичний кінофільм (1983 року випуску) про перші фестивалі на Гуцульщині.

У 47 доповідях та повідомленнях, на конференції детально розглянуто еколого-економічні аспекти сталого розвитку населених пунктів на прикордонних територіях, екологічні проблеми використання лісових ресурсів, освоєння корисних копалин та будівництва гідроелектростанцій в гірських регіонах, проблеми збереження ландшафтного й біологічного різноманіття, історико-культурної спадщини та розвитку туризму.

Розглянуто також природничі та історико-культурні аспекти розвитку прикордонного співробітництва.

Так, голова Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, кандидат історичних наук Михайло Делеган, у доповіді «Історична Мараморощина – інтелектуальний етнокультурний транскордонний регіон у Центральній Європі», висвітлив історичні, територіальні, національні та соціально-культурні особливості Мараморощини – регіону, що включає прикордоння Румунії та України. Підкреслено великий потенціал регіону для розвитку українсько-румунського співробітництва та добросусідства.

Велику зацікавленість викликали доповіді, директора румунського інституту лісових досліджень і менеджменту (м. Кимпулунг-Молдовенеск), доктора Іона Барбу «Оцінка ресурсів і послуг, що виробляються гірськими екосистемами у Румунських Карпатах», директора Міжнародного інституту людини і глобалістики «Носфера» (м. Ужгород) Олега Лукші «Ресурсний потенціал і стратегічні аспекти сталого розвитку Верхнього Потисся», професора словацького університету Матея Бела (м.Банська Бистриця) Івана Волощука «Деякі зауваження про екосистемні сукцесії, енергозабезпечення, рівновагу та глобальні кліматичні зміни», першого заступника начальника Закарпатського обласного управління лісового господарства Ігоря Коцура «Стан та проблеми ведення лісового господарства на Закарпатті», члена-кореспондента На-

ціональної аграрної академії наук України, доктора економічних наук, професора (Ужгородський торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного університету) Михайла Лендєла «Актуальність моніторингу проблем розбудови інфраструктури населених пунктів на прикордонних територіях», директора румунського технічного ліцею (комуна Крива), доктора Васіле Куреляк повіту Марамуреш (Румунія) «Етнографічне районування населення українських сіл повіту Марамуреш (Румунія)», заступника директора Карпатського біосферного заповідника, доктора біологічних наук, професора Федора Гамора (м.Рахів) «Про деякі аспекти розвитку туризму та поглиблення співпраці між українськими територіальними громадами, які розташовані по обидва боки українсько-румунського кордону на Мараморощині», наукового співробітника угорського національного природного парку «Дуна-Іполі» Кормонді Барбанаш (м. Будапешт) «Словацько-угорська транскордонна співпраця», начальника відділу Басейнового управління водних ресурсів річки Тиса (м. Ужгород) Едуарда Осійського «Українсько-румунське співробітництво на прикордонних водах в басейні р. Тиса», доктора сільськогосподарських наук, заступника директора природничого інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника Юрія Шпарика «Стан та проблеми сталого управління лісами в Українських Карпатах», наукового співробітника угорського національного природного парку «Дуна-Іполі» (м.Будапешт) Золтана Ямніцького «Впровадження комплексної системи утилізації відходів повіту Харгіта (Румунія)» та інших.

На конференції, окремо, порушено питання історії та перспектив створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах. Так, член наукової ради румунського природного парку «Гори Марамуреш», доктор

Васіле Куреляк та почесний голова Союзу українців Румунії, депутат румунського парламенту двох скликань Степан Бучута, наголосили, що завдяки пропозиції висловленої українським професором Федором Гамором, ще в 1996 році, у Румунії створено природний парк «Гори Марамуреш» на площі понад 133 тисячі гектарів. Але через бюрократичні перепони, до сьогоднішнього дня не завершено процес створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах. Але, наукова співробітниця природного парку «Гори Марамуреш» Крістіна Поп, роз'яснила, що ця важлива робота є пріоритною для адміністрації парку і знаходиться на завершальному етапі. Підготовлено відповідне номінаційне досье для подачі його до ЮНЕСКО, яке зараз узгоджується із зацікавленими сторонами.

В підсумку конференція ухвалили резолюцію, у якій висловлено цілий ряд рекомендацій для поглиблення транскордонної співпраці, розв'язання екологічних та соціально-економічних проблем на прикордонних територіях.

Перед учасниками конференції виступив народний оркестр гуцульських інструментів Рахівського районного будинку культури. А на вечорі інтернаціональної дружби, в аматорському виконанні учасників конференції, звучали румунські, угорські, словацькі та українські народні пісні.

Учасники конференції взяли участь у заходах XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю та XVI фестивалю-ярмарку «Гуцульська бриндзя».

Електронна версія Збірника матеріалів конференції розміщена на веб-сайті Карпатського біосферного заповідника: http://cbr.nature.org.ua/conf2016/Pr_2016.pdf

2016 р.

**РЕЗОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ЕКОЛОГІЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ МАРАМОРОЩИНИ»
(м. Рахів, 2-4 вересня 2016 р.)**

На підставі заслуханих доповідей та проведених дискусій учасники конференції:

1. Відзначають значну роль України у поглибленні співпраці між українськими територіальними громадами, що розташовані по обидва боки українсько-румунського кордону на Мараморощині, а також важливу роль Румунії у сприянні цій співпраці.

2. Високо оцінюють інноваційні проекти адміністрації Карпатського біосферного заповідника, особисто професора Федора Гамора, з питань двостороннього українсько-румунського співробітництва у сфері збереження природних та культурних цінностей та забезпечення сталого розвитку територіальних громад на прикордонних територіях.

3. Відзначають, що припинення руху пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Віспеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги, призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, які проживають по різні боки кордону. У зв'язку із цим, учасники конференції звертаються з пропозиціями до Кабінету Міністрів України доручити відповідним міністерствам та відомствам вирішити питання:

– проведення реконструкції 21 км залізниці на ділянці Рахів – Валя-Віспеулуй (Румунія) на європейську вузьку колію, яка діяла

тут до другої світової війни, та відбудувати зруйнований міст через Тису, на українсько-румунському кордоні у селі Ділове;

– відновлення руху історичних потягів із Рахова до Будапешта та Праги й організувати пряме транскарпатське залізничне сполучення через Рахів зі Львова та Києва до столиці Трансільванії – міста Клуж-Напока;

– організації руху карпатських туристичних трамваїв, за маршрутом Чернівці – Рахів – Валя-Вішеудуй – Сігету-Мармаціей – Клуж-Напока, розглянути Проект організації руху велодрезин на дистанції залізничної колії Рахів – Валя-Вішеудуй, облаштувати гущульською вивіскою та атрибутикою фірмовий потяг «Гущульщина» за маршрутом «Київ-Рахів» та забезпечити створення в старовинній станційній будівлі в селі Костилівка «Берлибашського музею Марамороської залізниці»;

– відкриття пункту перетину українсько-румунського кордону в с. Руська-Поляна (Румунія) та с. Зелене (Україна, Верховинський р-н Івано-Франківської області);

4. Учасники конференції звертаються до Рахівської районної державної адміністрації та ради забезпечити вилучення з проекту схеми планування території Рахівського району перелік 24-х малих ГЕС на гірських річках і потоках Рахівщини у зв'язку з представленими на конференції результатами громадської антикорупційної експертизи Громадської ради при Закарпатській ОДА, згідно якої встановлено, що внесення переліку із 24-х МГЕС є протиправним і порушує 17 законодавчо-нормативних актів та сприяти:

– спорудженню в Рахові, на місці злиття Чорної та Білої Тиси, інформаційно-туристичного центру «Тиса єднає європейські народи»;

— завершенню процесу створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО у Марамороських горах;

— будівництву у с. Кваси міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку Карпат, як основи для реалізації концепції створення на Закарпатті «Екологічного Давосу»;

— започаткуванню проведення у географічному центрі Європи у селі Ділове в рамках відзначення днів збереження європейської спадщини щорічних етнокультурних українсько-румунських фестивалів «Марамуреш фест»;

— втіленню в життя українсько-угорського проекту «Розробка та впровадження комплексу заходів із збору та утилізації твердих й рідких промислових та побутових відходів, реконструкції очисних споруд та системи водозабезпечення і водовідведення у верхів'ях річки Тиса на території міста Рахів та Рахівського району Закарпатської області (Україна)»;

— спорудженню в Рахівському районі Закарпатської області сміттепереробного заводу, провести реконструкцію та капітальний ремонт очисних споруд у місті Рахові та інших населених пунктах Рахівського району, провести реконструкцію водозабору, будівництво нової каналізаційної мережі та системи водопостачання у місті Рахові;

— створенню Рахівського транскордонного українсько-румунського еколого-туристичного вузла, як ще одних українських воріт через Румунію до Євросоюзу та будівництву гондольного витягу до вершини гори Терентин (близько 1400 м н.р.м.), яка є ідеальним місцем для розміщення тут всесезонного гірського курорту.

5. Запропонувати органам державної влади та місцевого самоврядування Гуцульського регіону:

- розробити та впровадити Систему водозабезпечення і водовідведення у верхів'ях річок Тиса, Черемош та Прут;

- ініціювати прийняття Державної програми підтримки будівництва мікроочисних споруд в гірському регіоні Українських Карпат;

- вжити заходів щодо посилення державного контролю за збереженням водних ресурсів Українських Карпат;

- домагатись підтримки на державному рівні розбудови соціальної інфраструктури населених пунктів Українських та Румунських Карпат та розробки проектів пріоритетного розвитку туристично-рекреаційної сфери;

- активізувати українознавчі дослідження міських і сільських населених пунктів Гуцульського регіону Українських Карпат, розпочати системний моніторинг і реєстрацію цінних пам'яток історії і культури та пам'яток природи, які знаходяться на їх території.

Поширювати науково-практичні розробки про вивчення визначних пам'яток села-музею Криворівня у Верховинського районі, Івано-Франківської області.

Учасники конференції вважають, що досвід із підготовки та проведення понад двадцяти Міжнародних Гуцульських фестивалів й Міжнародних науково-практичних конференцій заслуговує на всіляку підтримку, подальше продовження і рекомендують творчо його використовувати в інших етнографічних регіонах України.

**ПРЕЗЕНТОВАНО ПРОЕКТНУ ІДЕЮ
ЩОДО СТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ
МІСТІ РАХІВ ТА РУМУНСЬКІЙ
ПРИКОРДОННІЙ КОМУНІ БИСТРА
МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ РОЗВИТКУ
ЕТНІЧНОЇ ГУЦУЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
ТА СТАЛОГО ТУРИЗМУ**

11 серпня 2017 року, у місті Коломия на Івано-Франківщині, у рамках XXIV Міжнародного гуцульського фестивалю, на базі Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, пройшла Міжнародна наукова конференція «Український феномен Гуцульщини: національний та європейський контексти»

На цьому унікальному гуцульському науковому форумі, який організовано Міністерством культури України, Національною академією наук України, Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Всеукраїнським товариством Гуцульщина та Національною спілкою краєзнавців України, взяло участь біля ста науковців, представників органів влади, діячів культури, мистецтв та громадськості з усіх гуцульських районів Галичини, Закарпаття, Буковини, а також Києва, Львова, Івано-Франківська, Полтави, Дрогобича, інших міст України й сусідніх Румунії та Польщі.

На конференції всесторонньо проаналізовано результати нових етнографічних, історичних, екологічних, літературо – та

мистецтвознавчих досліджень присв'ячених національному та європейському контекстам феномену Гуцульщини. Дослідники підсумовували досвід, та реалії сьогодення, говорили про перспективи досліджень, музеєфікації, охорони та збереження природних та культурних цінностей Гуцульщини тощо.

Багато цікавих та змістовних ідей прозвучало в пленарних доповідях генерального директора Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського Ярослави Ткачук, кандидата історичних наук, начальника управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації Володимира Федорака, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка Василя Лизанчука, голови Всеукраїнського товариства «Гуцульщина», заступника директора з наукової роботи Національного природного парку «Верховинський» Дмитра Стефлюка, голови Бухареської філії Союзу українців Румунії Ярослави Колотило та інших.

Виступаючи на конференції з доповіддю «Про деякі аспекти поглиблення українсько-румунської співпраці в контексті збереження природних і культурних цінностей та розвитку сталого туризму в депресивних гуцульських гірських населених пунктах на Мараморощині», доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор, особливо підкреслив необхідність забезпечення виконання в повному обсязі вимог Указу Президента України «Про збереження та популяризацію гуцульської культури» та інших актів Президента й Уряду України із питань збереження букових пралісів Карпат як об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та розвитку гірських населених пунктів, що прилягають до них.

Окремо, презентовано проектну ідею щодо створення по обидва боки українсько-румунського кордону, в комуні Бистра (Румунія) та місті Рахів (Україна), Молодіжних центрів розвитку етнічної гуцульської культури та сталого туризму.

Наголошено, що в рамках цього проекту, пропонується, зокрема проведення реконструкції історичної шкільної будівлі у місті Рахів, із розміщенням в ній Музею історії та побуту Гуцульщини, інформаційно-туристичного бюро, виставкових та конференційних залів, навчально-методичних кабінетів для розміщення Рахівського районного будинку дитячої та юнацької творчості, організації тут роботи студій гуцульської пісні, хореографії та танців; гуцульських музичних інструментів; писанкарства, коренепластики та різьби по дереву; ліжникарства та гуцульського одягу; відео та аудіо записів тощо.

Учасників конференції проінформовано, що з цього приводу, закарпатська ініціативна група провела відповідні консультації із префектом румунського повіту Марамуреш та керівництвом комуні Бистра, підписано угоду про партнерство між містом Рахів та комуною Бистра, ведеться робота із пошуку джерел фінансування для реалізації цих проектів.

Конференція в своїй резолюції підтримала цю проектну ідею.

На конференції працювало шість секцій (Феномен народної культури Гуцульщини: досвід, реалії, виклики; Гуцульщина в образі і слові; Етнокультурний ландшафт Гуцульщини: проблеми дослідження, музеєфікації, охорони та збереження; Гуцульщина на тлі історії та сучасності; Природні ресурси Гуцульщини: економічний та промисловий аспект; Музеї та музейництво: модернізація галузі як шлях до європейського культурного простору).

До конференції випущено збірник матеріалів, в якому розміщено 50 статей на 273 сторінках.

2017 р.

ГОСТІ З РУМУНІЇ ЗАВІТАЛИ ДО РАХІВСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ З ПОДАРУНКАМИ

Під час Міжнародної наукової конференції в рамках XXIV Міжнародного гуцульського фестивалю в Коломиї було презентовано проєктну ідею створення в Рахові спільного з румунською Бистрою молодіжного центру розвитку етнічної гуцульської культури та сталого туризму. В рамках реалізації майбутнього проєкту до Рахова прибули голова Союзу українців Румунії Стефан Бочута з братом Михайлом Бочутою, який мав зустріч з заступником директора Карпатського біосферного заповідника Федором Гамором.

Їх візит став приємним сюрпризом для працівників Рахівської центральної районної бібліотеки. Кажуть, що книга – це кращий подарунок. А якщо йдеться про бібліотеку – то це вдвічі так!

Гості подарували для бібліотек Рахівської централізованої бібліотечної системи 37 примірників книг, а також журнали різної тематики (в тому числі для дітей), як на українській, так і на румунській мовах. Серед подарованих книг багато цінних та дорогих видань – це і «Кобзар» Шевченка виданий в Бухаресті, і

українсько-румунський словник та розмовник, і видання дарувальника – Стефана Бочути «Словом і ділом» та інші цікаві видання.

В.о. директора ЦБС Єва Дідик щиро подякувала гостям та виразила надію на подальшу співпрацю та культурний обмін з бібліотекою Руські Поляни – рідним селищем гостей.

2017 р.

Степан БУЧУГА (третій справа) та Федір ГАМОР (другий зліва)
під час вручення працівникам Рахівської центральної районної
бібліотеки книг, виданих Союзом українців Румунії
(м. Рахів, вересень 2017 р.)

**ЧИ БУДЕ ВІДНОВЛЕНО МІСТ ЧЕРЕЗ
ТИСУ (ДІЛОВЕ – ВАЛЯ-ВІШЕУЛУЙ)
І РУХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПОТЯГІВ
ЧЕРЕЗ РАХІВ ДО РУМУНІЇ?**

УКРАЇНА ТА РУМУНІЯ ДОМОВИЛИСЯ ПРО АКТУАЛЬНИЙ ДЛЯ ЗАКАРПАТЦІВ МІСЦЕВИЙ ПРИКОРДОННИЙ РУХ

Україна та Румунія підписали угоду про місцевий прикордонний рух. Документ своїми підписами скріпили Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк та його румунський колега Віктор Понта.

«Можу це сміливо назвати кроком до безвізових поїздок між Україною та ЄС. Відповідно до угоди, 0,5 млн. українців, які проживають в 30-кілометровій зоні від кордону з Румунією, можуть їздити до Румунії без віз... Наші румунські друзі можуть перетинати контроль без віз», – сказав А. Яценюк.

Прем'єр висловив сподівання, що для українців безвізовий режим буде скасовано.

«Ми виконуємо план дій стосовно лібералізації візового режиму і ми сподіваємося, що українські громадяни зможуть їздити без віз в усі країни ЄС», – додав А. Яценюк.

Зазначимо, очікується, що процес лібералізації візового режиму між Україною та Євросоюзом повинен бути закінчений на початку 2015 року.

2014 р.

У РАХОВІ ПІДПИСАНО ПРОТОКОЛ НАМІРІВ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ІСТОРИЧНИМИ МАРШРУТАМИ ЧЕРЕЗ СТАНЦІЮ РАХІВ ДО РУМУНІЇ, БУДАПЕШТА, ПРАГИ ТА УЖГОРОДА

4 вересня 2014 року, у Рахові проведено робочу нараду за участі керівництва Рахівських РДА та ради, представників Львівської залізниці, Чопської митниці Міндоходів України, штабу Мукачівського прикордонного загону, Консулів Генеральних консульств Угорщини в Ужгороді доктора Гергеля Тріба та Берегові Іштвана Мані, представників румунської залізниці та голів прикордонних із Румунією населених пунктів.

Відкриваючи нараду, Рахівський міський голова Ярослав Думин, голова Рахівської РДА Ірина Вербіцька та виконуючий повноваження голови райради Михайло Фірка вітали поважних гостей, презентували Рахів та Рахівщину як унікальний регіон в географічному центрі Європи, який має величезний туристично-рекреаційний потенціал. Вони наголосили також, що через відсутність належного транспортного сполучення гірських населених пунктів цей потенціал використовується недостатньо ефективно, а регіон належить до депресивних територій.

За «круглим столом» обговорюється питання відкриття руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги (м. Рахів, вересень, 2014 р.)

Професор Федір Гамор (Карпатський біосферний заповідник) презентував учасникам наради «Концепцію проекту відновлення руху історичного потяга через Рахів до Будапешта і Праги та налагодження пасажирських перевезень до столиці Трансільванії, румунського міста Клуж-Напока». Було наведено історичну довідку про будівництво транскарпатської залізниці, ділянка якої на перегоні Сігету-Мармаціей – Ясіня, введена в експлуатацію рівно 120 років тому. Продемонстровано унікальні історичні фотографії потягів, які курсували через станцію Рахів із Відня до Лемберга, та до Праги і Будапешта тощо. Привернута увага до міжнародної нормативно – правової бази, яка дає можливість відновити рух цих історичних потягів, які без сумніву можна віднести до європейської культурної спадщини.

В цьому контексті, на думку доповідача, великі можливості надає «Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат», рішення про прийняття якої, схвалено до речі, на міжнародній науково-практичній конференції «Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку», яка проводилась з нагоди 30-річчя Карпатського біосферного заповідника, у місті Рахові ще 13-15 жовтня 1998 року. Особливо наголошено, що статті 8, 9 та 11 цієї Конвенції чітко визначають зобов'язання країн, які підписали її (Польща, Румунія, Сербія та Чорногорія, Словаччина, Угорщина, Україна та Чехія) щодо сталого транспорту та інфраструктури, сталого туризму та збереження культурної спадщини.

Так, в статті 9 зазначено, що «Сторони проводять політику планування і розвитку щодо сталого транспорту та інфраструктури з урахуванням особливостей гірського довкілля, необхідності охорони вразливих територій, зокрема регіонів, багатих на біорізноманіття, територій, на яких знаходяться міграційні шляхи, або тих, що мають міжнародне значення, охорону біологічного

різноманіття та ландшафтів, а також тих територій, що мають особливе значення для туризму», і що «сторони співпрацюють щодо розробки сталої транспортної політики, яка забезпечує переваги мобільності та доступу в Карпатах, водночас зменшуючи негативний вплив на здоров'я людей, ландшафти, рослини, тварин та їхні середовища існування...». Все це може бути достатньо вагомою підставою для налагодження належного залізничного сполучення в цьому унікальному транскордонному куточку Карпат, та для відновлення руху історичних потягів. І дуже приємно, що учасники наради одностайно підтримали цю Концепцію.

Так, перший заступник начальника Львівської залізниці Олександр Єфименко підкреслив, що Укрзалізниця підтримує ідею відновлення руху потягів через українсько-румунський кордон, а генеральний директор Укрзалізниці Борис Остап'юк уже спрямував до Міністра інфраструктури України М.Ю. Бурбака пропозиції щодо подачі інвестиційного проекту до Євросоюзу для виділення фінансової підтримки на реконструкцію ділянки залізниці на дистанції Рахів – держкордон. Консул Генерального консульства Угорщини в Ужгороді доктор Гергель Тріба та начальник румунської залізничної станції Сігету-Мармаціей Флорін Рус заявили про готовність угорської та румунської сторони підтримувати цей Проект. А офіційні представники митної та прикордонної служби запевнили, що з їхньої сторони не виникатиме жодних проблем для організації транскордонного залізничного сполучення, адже для цього уже є підписано відповідні міждержавні Угоди.

За результатами робочої наради підписано Протокол про наміри, у якому визначено конкретні кроки та терміни для подальшої роботи із реалізації цього важливого для розвитку транскордонної співпраці Проекту.

2014 р.

У БАЯ-МАРЕ ПІДПИСАНО МЕМОРАНДУМ ПРО ПОГЛИБЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО- РУМУНСЬКОЇ ПРИКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

20 грудня 2014 року в селі-музеї міста Бая-Маре (Румунія), в рамках фестивалю марамороських різдв'яних колядок, голова повітової ради повіту Марамуреш Земфір Ціцеу, т.в.о. голови Рахівської районної державної адміністрації Віктор Медвідь та виконуючий повноваження голови Рахівської районної ради Михайло Фірка підписали, зініційований та підготовлений автором цих рядків, Меморандум про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою Закарпатської області (Україна) в розв'язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'ях басейну Тиси на українсько-румунському кордоні.

У документі зазначається, що повітова рада повіту Марамуреш та Рахівські районна державна адміністрація та райрада, керуючись положеннями Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Протоколу про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рам-

На етнічному фестивалі у м. Бая-Маре підписано Меморандум про співпрацю між радою повіту Марамуреш та Рахівським районом Закарпатської області. Зліва направо: голова Рахівської райдержадміністрації Віктор МЕДВІДЬ, президент ради повіту Марамуреш Замфір ЧІЧЕУ, голова Рахівської районної ради Михайло ФІРКА та прімар комуни Бистра Васіле ДУЧУК; делегація Рахівського району серед учасників етнофестивалю (м. Бая-Маре, грудень 2014 р.)

кової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, Угодами між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії про співробітництво в галузі залізничного транспорту (2003 р.) та про пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006 р.) та беручи до уваги інші нормативно-правові документи, висловлюють готовність вжити додаткових заходів для розв'язання екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах, активізації культурного обміну між українськими та румунськими громадами, які розташовані по обидва боки українсько-румунського кордону в повіті Марамуреш та Закарпатській області.

По-друге, підтримують ідею забезпечення реалізації в 2015-2016 роках Проекту відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському кордоні в селах Ділове (Україна) та Валя-Вішеулуй (Румунія). Взаємно здійснюють пошук джерел фінансування та виділення необхідних для цього земельних ділянок.

По-третє, схвалюють Проект утворення міжнародного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах та забезпечують подачу в першому півріччі 2015 року до ЮНЕСКО відповідного номінаційного досьє. При необхідності проводять у ці терміни додаткові робочі наради за участі зацікавлених сторін.

По-четверте, опрацьовують організаційні та інженерно-технічні аспекти відновлення руху історичних потягів через місто Рахів (Україна) до Румунії, Будапешта та Праги. Для цього організовують проведення у першому кварталі 2015 року другої між-

народної наради зацікавлених сторін у місті Сігету-Мармаціей (Румунія).

І по-п'яте, активізують роботу із підготовки та подачі до Програм прикордонного співробітництва спільних проєктів для розв'язання актуальних екологічних та соціально-економічних проблем по обидва боки українсько-румунського кордону.

У ході церемонії підписання Меморандуму керівники повіту Марамуреш та гірської Рахівщини висловили сподівання, що поглиблення транскордонної співпраці сприятиме розвитку прикордонних українських та румунських населених пунктів та послужить вагомим фактором для розв'язання назрілих тут екологічних та соціально-економічних проблем.

Хочеться висловити велику подяку голові Закарпатської обласної державної адміністрації Василю Губалю за підтримку ідеї відновлення автомобільного переходу через Тису у селі Ділове та сприяння у підписанні Меморандуму.

Висловлюємо також щирі вдячність, директору технічного ліцею румунської комуни Крива, члену наукової ради природного парку гори Марамуреш Васіле Куриляку та керівнику служби промоцій проєктів розвитку Департаменту розвитку та інвестицій повітової ради повіту Марамуреш Оанні Кіореан за організаційне забезпечення підписання цього важливого міжнародного документу.

2014 р.

ДЕЛЕГАЦІЯ РАХІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗУСТРІЛАСЬ ІЗ КЕРІВНИЦТВОМ РУМУНСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ СТАНЦІЇ СІГЕТУ-МАРМАЦІЄЙ ТА КОМУНИ БИСТРА

Нагадаємо, що в післявоєнний період, значна частина українського населення лівобережної частини Тиси (близько 40 тисяч чоловік), зокрема у Вишнівській долині, перейшла до складу Румунії. А мости, які з'єднували Бичків, Луг та Трибушани (нині Ділове) були зруйновані. Припинено рух пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Вішеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги.

Все це призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, які опинилися по різні боки кордону. А за населеними пунктами, на цій ділянці кордону, де проживають українці, як у Румунії так і на Україні, міцно закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

У зв'язку із цим, науковці та місцеві органи влади, тривалий час порушують питання щодо відновлення прикордонної інфраструктури, яка би сприяла поглибленню транскордонної співпраці у цій частині Мараморощини. Ідеться в першу чергу про

Обговорюється питання відкриття рейсу через м. Рахів до Румунії.
Справа наліво: голова Рахівської райдержадміністрації
Віктор МЕДВІДЬ, начальник залізничної станції м. Сігету-Мармаціей
Флорін РУС, Васіле КУРЕЛЯК та Федір ГАМОР
(м. Сігету-Мармаціей, грудень 2014 р.)

Зустріч рахівської делегації в комуні Бистра. Зліва направо:
Федір ГАМОР, Васіле ДУЧУК, Васіле КУРЕЛЯК, Віктор МЕДВІДЬ
та Дмитро КОРЕНЮК (комуна Бистра, грудень 2014 р.)

відбудову залізобетонного моста через Тису у районі сіл Хмелів та Валя-Вішеулуй, який німецько-гортіївські війська підірвали у 1944 році та відновлення руху пасажирський потягнів через Рахів до Румунії.

Для цього громади румунської комуни Бистра та українського села Ділове, за підтримки Рахівської районної та Закарпатської обласної державних адміністрацій, підготували у 2007 році проєкт для відбудови цього моста. А в серпні цього року цей проєкт знову подано для отримання фінансування у рамках румунської Програми співпраці громад Румунії та України на 2014-2020 рр.

У цьому контексті дуже важливим є і той факт, що відповідно до спеціального Доручення Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 із питань збереження унікальних природних комплексів, забезпечення сталого розвитку української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області, розташованих у зоні української частини цього природного об'єкта, Кабінет Міністрів України та Закарпатська обласна державна адміністрація, зобов'язані до 31 грудня 2015 року, забезпечити «здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області».

У зв'язку із цим, т.в.о. голови Рахівської районної державної адміністрації Віктор Медвідь та автор цих рядків 28 листопада 2014 року здійснили робочу поїзду до румунської комуни Би-

стрий, яка наполегливо домагається реалізації цього надзвичайно важливого для українських прикордонних громад Проекту.

Під час зустрічі із прімаром комуни Василем Дудчуком та колишніми керівниками громади Дмитром Коренюком, Василем Бумбаром, членом наукової ради природного парку «Гори Марамуреш» Василем Куреляком та іншими представниками української діаспори обговорено практичні аспекти реалізації цього Проекту.

Представники українських населених пунктів румунської Вишовської долини ще раз наголосили, що відбудова цього об'єкту є життєво необхідною, в першу чергу для українських громад, і служитиме мостом для поглиблення співпраці та соціально-економічного розвитку у цьому регіоні, в першу чергу за рахунок туризму. Вони висловили сподівання, що в найближчий час, між керівництвом повіту Марамуреш та Закарпаття, з цього приводу буде підписано відповідний Меморандум та забезпечено необхідні передумови для поглиблення транскордонної співпраці.

Румунські колеги ознайомили гостей із змістом Проекту, необхідними обсягами фінансування, під'їздами до моста, станом залишків підпірних стінок та опор, інфраструктурою залізничної станції Валя-Вішеулуй тощо.

Під час робочої поїздки, із начальником залізничної станції Сігету-Мармаціей Флоріаном Рус, обговорено також питання пов'язані із виконанням Протоколу намірів щодо відновлення залізничних пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода, який був підписаний зацікавленими сторонами 4 вересня 2014 року у м. Рахів.

В цьому контексті, важливо також наголосити, що Договором про Асоціацію України із Європейським Союзом, який уже ратифікували Україна та Румунія, у главі 27 визначається необхідність сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій. При цьому передбачається створення каналів зв'язку та активізація обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

На це спрямовані також і розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» та відповідна українська урядова Стратегія виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, якою до речі, передбачається створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

2014 р.

ПОЇЗД «ГОВЕРЛА» СПОЛУЧЕННЯМ КИЇВ–РАХІВ МОЖЕ ПРОДОВЖИТИ МАРШРУТ ДО РУМУНІЇ*

Під час тематичної зустрічі, на якій обговорювалось питанням щодо нового поїзду зі сполученням «Київ-Рахів», підіймалась також і тема можливого відновлення пасажирського сполучення з Румунією через прикордонний залізничний перехід Берлибаш – Валя-Вішеулуй. За умови реалізації таких перспектив Рахів стане залізничними воротами між Галичиною та Трансільванією. І першим кроком на цьому шляху може слугувати саме запуск поїзду «Говерла» зі сполученням Київ-Рахів.

Упродовж останнього року ініціативна група у складі відомого політика, уродженця Рахівщини, а нині – голови Федерації роботодавців транспорту України Ореста Климпуша та громадського активіста Івана Шостака інтенсивно працювала над питанням призначення курсування поїзда сполученням Київ – Рахів. На адресу міністра інфраструктури України двічі надсилали відповідні звернення із залученням переконливих аналітичних матеріалів. Зрештою, востаннє зверталися й до Кабінету міністрів України.

* співавтори Орест КЛИМПУШ, Іван ШОСТАК

Використавши ситуацію зі зміною генерального директора Укрзалізниці, ініціативна група, до якої долучився Федір Гамор – заступник директора Карпатського біосферного заповідника (м. Рахів), який теж неодноразово звертався до урядовців з аналогічним питанням, ініціювала зустріч із новим генеральним директором Укрзалізниці Борисом Остапюком, щоб особисто викласти головному залізничнику країни суть питання та його соціально-економічну значимість. Ця ідея виправдала себе.

Зустріч з Борисом Остап'юком відбулася 4 липня. Головне питання зустрічі – призначення курсування поїзда «Говерла» Київ – Рахів через Вінницю, Хмельницький, Тернопіль, Чортків, Заліщики, Коломию, Яремче, Ворохту, Ясіня. За задумом ініціативної групи цей поїзд повинен забезпечити Рахівщину, Яремчанщину, Покуття та південну частину Тернопілля зручним сполученням з Києвом. Цільовою територією для цього поїзда також будуть Тячівський, Верховинський, Косівський райони та частини Надвірнянського, Тлумацького, Путильського, Вижницького та Заставнівського районів.

Генеральний директор Укрзалізниці Борис Остапюк схвально сприйняв ідею проекту і відзначив, що це буде добрим розв'язанням на перехідний період – до моменту запровадження руху сучасних рейкових автобусів та створення мережі пасажирських хабів. Добра обізнаність головного залізничника України із реальним станом залізничної інфраструктури в гірських районах Прикарпаття та Закарпаття, а також із транспортними проблемами тамтешніх мешканців неабияк посприяла ухваленню ним довгоочікуваного та вкрай необхідного рішення про призначення курсування поїзда Київ – Рахів.

Разом із Генеральним директором Укрзалізниці в зустрічі брали участь директор із організації пасажирських перевезень Євгеній Дихне та начальник Головного пасажирського управління Ігор Бреус, які уважно вислухали пропозицію ініціативної групи та висловили готовність щодо якнайшвидшого виконання доручення Бориса Остапока – призначення курсування поїзда Київ – Рахів. Для подальшого координування проекту та співпраці у вирішенні технічних питань було призначено відповідальних осіб: від Укрзалізниці – Миколу Козака – першого заступника начальника Головного пасажирського управління, від ініціативної групи – Івана Шостака.

Принагідно ініціативна група обговорила з Борисом Остапоком подальші можливі кроки розвитку залізничного сполучення на Рахівщині, зокрема, про можливе відновлення пасажирського сполучення з Румунією через прикордонний залізничний перехід Берлибаш – Валя-Вішеулуй. За умови реалізації таких перспектив Рахів стане залізничними воротами між Галичиною та Трансільванією.

Нагадаємо, що крізь Рахів проходить найкоротший залізничний маршрут між Львовом – столицею Галичини та Клузем – столицею Трансільванії. Відстані залізницею такі: Рахів – Клуз – 220 км, Рахів – Львів – 279 км; а загалом довжина маршруту Львів – Рахів – Клуз становить всього 499 км. Символічним є й те, що неподалік Рахова у селі Ділове розташований географічний центр Європи. З огляду на це, створення прямого залізничного сполучення було би важливим кроком у налагодженні контактів з Європою, як в глобальному значенні, так і в локальному – для комунікацій з історичною батьківщиною румунських громад

України та українських громад Румунії. Адже тільки в Рахівському та Тячівському районах Закарпатської області проживає понад 32 тисячі румунів, а в Румунії українці становлять четверту за чисельністю етнічну спільноту після румунів, угорців та циганів, зокрема, понад 60% українців Румунії проживають у сусідньому з Рахівщиною повіті Марамуреш – понад 31 тис. осіб.

Початок курсування поїзда Київ – Рахів очікується в першій декаді серпня – по завершенню підготовчих робіт. Поїзд Київ – Рахів обслуговуватиме пасажирів на ділянці Тернопіль – Чортків – Заліщики – Коломия – Делятин Яремче – Ворохта – Ясіня – Рахів, як єдиний поїзд далекого сполучення, яким можна буде зручно користуватись як для поїздок до Києва чи інших міст України, так і у зворотному напрямку.

2014 р.

Справа наліво: перший Міністр транспорту України, народний депутат України двох скликань Орест КЛИМПУШ та Федір ГАМОР обговорюють із генеральним директором Укрзалізниці Борисом ОСТАП'ЮКОМ питання відкриття руху пасажирських потягів через м. Рахів до Румунії (м. Київ, липень 2014 р.)

ВІДКРИТТЯ РУХУ ПАСАЖИРСЬКИХ ПОТЯГІВ ЧЕРЕЗ РАХІВ ДО РУМУНСЬКОГО МІСТА КЛУЖ-НАПОКА, БУДАПЕШТА ТА УЖГОРОДА МОЖЕ СТАТИ РЕАЛЬНІСТЮ

Під час зустрічі 4 серпня 2014 р. у Рахові, із нагоди прибуття першого рейсу потягу Київ – Рахів, за участі Генерального консула Румунії в Україні Елеонори Молдаван, голови Рахівської районної державної адміністрації Ірини Ківер, Рахівського міського голови Ярослава Думина, директора Івано-Франківської дирекції Львівської залізниці Ярослава Лучка, начальника служби пасажирських перевезень Львівської залізниці Богдана Яворського та ініціативної групи із відкриття руху пасажирського потягу за маршрутом Львів – Рахів – Клузь-Напока та Київ – Рахів – Клузь-Напока, було досягнуто домовленості щодо проведення українсько-румунської робочої наради зацікавлених сторін із питань відкриття залізничних пасажирських перевезень через станцію Рахів до Румунії та Ужгорода.

Нагадаємо, що проблема встановлення руху пасажирських потягів через українсько-румунський кордон у географічному центрі Європи, порушувалась неодноразово у центральних та регіональних засобах масової інформації (зокрема, статті Федора Гамора у газетах «Старий замок» 23 травня 2002 р.;

«Голос України» 11 червня 2014 р. та 16 липня 2014 р.; інтернет виданні Закарпаття онлайн 2 червня 2014 р. і 4 серпня 2014 р. й інших).

До цієї проблеми схвально поставився Генеральний директор Укрзалізниці Борис Остап'юк, під час зустрічі з ініціативною групою з питань відкриття руху потягу «Київ-Рахів» 4 серпня 2014 р. («Голос України» 16 липня 2014 р.).

У цьому контексті, пропонується також розглянути питання щодо вивчення можливості відновлення історичного руху прямого пасажирського потягу (який їздив в дорадянські часи) за маршрутом Рахів – Будапешт (через станції Валя-Вішеулуй – Сату-Маре – Дебрецен), та реконструкції ділянки залізниці, із встановленням додаткових залізничних колій європейського стандарту (завширшки 1435 мм), на перегоні Рахів – Валя-Вішеулуй протяжністю біля 20 км (або встановлення пристрою «SUW-2000»). Крім того є зацікавленість у відкритті сполучення за маршрутом Чернівці-Ужгород (через Рахів – Валя-Вішеулуй та Тересву).

Дуже важливо, що для реалізації цих проектів уже створено необхідні передумови. Так, підписано відповідні Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії в галузі залізничного транспорту (2004 р.) та про пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006 р.). Відповідно до цих Угод, постановою Уряду України № 629 від 12.05.2004 року прикордонний перегін Берлибаш – Валя-Вішеулуй визначено, для перетинання державного українсько-румунського кордону залізничним транспортом, а також передбачено, що рух українських транзитних потягів на ділянці залізниць Румунії (державний кордон – Валя-Вішеулуй – Сігету-Мармаціей – Кимпулунг-ла-Тіса – державний кордон) визначається угодою між залізницями обох держав. Українську станцію Берлибаш та відповідно румунську

станцію Валя-Вішеулуй визнано прикордонними станціями. А іншою Постановою Кабінету Міністрів України № 1445 від 18.10. 2006 року затверджено «Ділове – Валя-Вішеулуй» пунктом пропуску через українсько-румунський державний кордон.

Проблему відкриття руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії, Будапешта та Ужгорода передбачається обговорити на українсько-румунсько-угорській робочій нараді, проведення якої організовує ініціативна група та виконком Рахівської міської ради 4 вересня ц.р. у Рахові.

Для участі в нараді запрошені Генеральні консули Румунії та Угорщини в Чернівцях й Ужгороді Елеонора Молдаван та Йозеф Бачкаї, повноважні представники української та румунської залізниць, відповідних митних та прикордонних служб, керівники місцевих зацікавлених органів державної влади та місцевого самоврядування України та Румунії.

За результатами наради має бути підписаний протокол намірів, з визначенням конкретних заходів щодо організації руху цих потягів, виконавців та термінів реалізації наміченого.

Переконаний, що налагодження руху запропонованих маршрутів залізничного сполучення, може позитивно позначитись на поглибленні транскордонного співробітництва в Карпатському Євросереєні, в контексті підписання Україною Угоди про Асоціацію з Євросоюзом, сприятиме сталому розвитку прилеглих територій, а значить і збереженню їх унікальних природних та культурних цінностей, які мають глобальне значення, зокрема букових пралісів Карпат як об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

2014 р.

ПОТЯГ КИЇВ–РАХІВ ПРОПОНУЮТЬ «ПРОДОВЖИТИ» ДО ТРАНСИЛЬВАНІЇ, БУДАПЕШТА, БРАТИСЛАВИ, ВІДНЯ ТА ПРАГИ

Через Рахів пролягає найкоротший залізничний шлях із Києва, Галичини та Буковини до Трансильванії, Будапешта, Братислави, Відня та Праги

Проблема відновлення руху транскарпатських пасажирських потягів через українсько-румунський кордон у географічному центрі Європи, порушувалась неодноразово у центральних та регіональних засобах масової інформації (зокрема, статті Федора Гамора у газетах «Старий замок» 23 травня 2002 р.; «Голос України» 11 червня 2014 р. та 16 липня 2014 р.; інтернет-виданні «Закарпаття онлайн» 2 червня 2014 р. і 4 серпня 2014 р. й інших).

До цієї ідеї схвально поставився Генеральний директор Укрзалізниці Борис Остап'юк, під час зустрічі з ініціативною групою з питань відкриття руху потягу «Київ-Рахів» 4 липня 2014 р.

Нового розвитку ця тема набула, під час урочистостей 4 серпня ц.р. у Рахові, із нагоди прибуття першого рейсу потягу Київ-Рахів, під час яких Генеральний консул Румунії у Чернівцях Елеонора Молдаван, повідомила, що вона, уже попередньо обговорювала проблему відкриття залізничного сполучення че-

рез Рахів з європейськими країнами, із Генеральними консулами Угорщини та Словаччини.

А на робочій зустрічі, цього ж дня, за участі Елеонори Молдаван, голови Рахівської районної державної адміністрації Ірини Вербіцької, Рахівського міського голови Ярослава Думина, директора Івано-Франківської дирекції Львівської залізниці Ярослава Лучко, начальника служби пасажирських перевезень Львівської залізниці Богдана Яворського та ініціативної групи із відкриття руху пасажирського потягу за маршрутом Львів – Рахів – Клуж-Напока та Київ – Рахів – Клуж-Напока, було досягнуто домовленості щодо проведення українсько-румунської робочої наради зацікавлених сторін із питань відкриття залізничних пасажирських перевезень через станцію Рахів до Румунії та Ужгорода.

У цьому контексті, пропонується також розглянути питання щодо вивчення можливостей відновлення історичного руху прямого пасажирського потягу (який їздив в дорадянські часи) за маршрутом Рахів – Будапешт – Братислава – Прага (через станції Валя-Вішеулуй – Сату-Маре – Дебрецен), та здійснити реконструкцію ділянки залізниці, із встановленням додаткових залізничних колій європейського стандарту (завширшки 1435 мм), на перегоні Рахів – Валя-Вішеулуй протяжністю біля 20 км (або встановлення пристрою «SUW-2000»).

Організація руху таких потягів, може відкрити найкоротше та найзручніше залізничне сполучення Києва, Львова та Чернівців із Трансильванією і столицями Угорщини, Словаччини, Австрії та Чехії.

Крім того, є зацікавленість у відкритті сполучення за маршрутом Чернівці–Ужгород (через Рахів – Валя-Вішеулуй та Тересву).

Дуже важливо, що для реалізації цих проектів уже створено необхідні передумови. Так, підписано відповідні Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії в галузі залізничного транспорту (2004 р.) та про пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006 р.). Відповідно до цих Угод, постановою Уряду України № 629 від 12.05.2004 року прикордонний перегін Берлибаш – Валя-Вішеулуй визначено, для перетинання державного українсько-румунського кордону залізничним транспортом, а також передбачено, що рух українських транзитних потягів на ділянці залізниць Румунії (державний кордон – Валя-Вішеулуй – Сігету-Мармаціей – Кимпулунг-ла-Тіса – державний кордон) визначається угодою між залізницями обох держав. Українську станцію Берлибаш та відповідно румунську станцію Валя-Вішеулуй визнано прикордонними станціями. А іншою Постановою Кабінету Міністрів України № 1445 від 18.10.2006 року затверджено «Ділове – Валя-Вішеулуй» пунктом пропуску через українсько-румунський державний кордон.

Переконаний, що налагодження запропонованих маршрутів руху потягів, відновить, по-перше, історичну роль міста Рахова та транскарпатської залізниці на цій ділянці, як стратегічно важливих для України залізничних воріт до Європи. По-друге, створить сприятливі умови для поїздок на відпочинок у Карпати для багатьох чеських, угорських та інших європейських туристів-любителів дикої гірської природи, історичних та культурних пам'яток Закарпаття, Галичини та Буковини. По-третє, цей маршрут може стати особливо важливим для тисяч заробітчан із Західної України, які працюють в Чехії та інших європейських країнах. І на кінець, можна з оптимізмом прогнозувати, що ці маршрути будуть рентабельними і матимуть достатньо високий рівень «заселеності» пасажирами.

Але найголовніше, реалізація цього проекту активізує, в контексті підписання Україною Угоди про Асоціацію з Євросоюзом, поглиблення транскордонного співробітництва в Карпатському Єврорегіоні. Крім того, безумовно стимулюватиме туристичний бізнес та сталий розвиток прилеглих територій, а значить позитивно впливатиме на переорієнтацію економіки Українських Карпат на екологічно безпечні види господарювання, зменшення вирубок лісів у горах, і в такий спосіб опосередковано сприятиме збереженню унікальних природних та культурних цінностей цього краю, зокрема букових пралісів Карпат, які є складовою частиною українсько-словацько-німецького об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Проблему відкриття руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода передбачається обговорити на робочій нараді, проведення якої організовує, відповідно до попередніх домовленостей, ініціативна група та виконком Рахівської міської ради 4 вересня ц.р. у Рахові.

Для участі в цій важливій нараді запрошуються Генеральні консули Румунії, Угорщини, Словаччини та Чехії в Чернівцях, Ужгороді та Львові, повноважні представники прикордонних залізниць, відповідних митних та прикордонних служб, керівники органів державної влади та місцевого самоврядування зацікавлених країн.

За результатами наради пропонується підписати протокол намірів, з визначенням конкретних заходів щодо організації руху цих потягів, виконавців та термінів реалізації наміченого.

2014 р.

ЧИ ПОТРІБЕН МІСТ ДЛЯ ПОБРАТИМІВ?*

Понад 150, а може й більше років, ще з часів Австрійської імперії жителі населених пунктів правого берега Тиси і лівого боку річки у межах сьогоденніх Хмелева і Валя-Вішовильдь, що в Румунії, вільно могли спілкуватись між собою. Цьому сприяли ними же неодноразово будовані дерев'яні мости, що змінювали один одного, коли попередній ставав непридатним для переходу. Всі вони були як пішохідними так і вантажними. Тоді вся ця місцевість входила у адміністративно-територіальну одиницю, яка називалася Марамороським комітатом, а Вішовильдь і Хмелево, як присілки, входили у с. Требушани (з 1946 року Ділове). Вся ця долина на той час називалася Требушанською. З розпадом Австро-Угорщини після Першої світової війни, правобережжя, за Сен-Жерменським мирним договором від 10 вересня 1919 року, відійшло до Чехо-Словаччини, яка у 1918 році відновила свою державність. Лівобережжя, в погодженні з чехословацьким урядом, відійшло до Румунії, яка здобула свою державність 21 травня 1876 року. Там тоді залишилося щонайменше 15 населених пунктів, населення яких в абсолютній більшості було українським. І це було зроблено переможцями у тій війні, зокрема, Францією, Англією та іншими на Паризькій мирній конференції, без згоди

* Микола ТКАЧ

місцевого населення, яке в переважній більшості бажало приєднатися до України, що теж намагалася здобути незалежність. Але незважаючи на те, що з обох боків появилися таможні і охоронці новоутвореного кордону, спілкування місцевого населення продовжувалося досить вільно. Так, підтримувалися родинні зв'язки, процвітала торгівля, люди, які володіли на тій чи іншій стороні землею, в тому числі і орною, спокійно її використовували. З розпадом і окупацією Чехословаччини і приходом у наш край угорських військових у березні 1939 року й початком Другої світової війни, угорська влада вирішила поруч з напівзгнилим дерев'яним мостом побудувати залізобетонний. Його будували майже 3 роки і час від часу там проводилися електрозварювальні роботи, від яких місцеві жителі жахалися, адже таке вони бачили вперше, тим більше, що від великого блиску у них боліли очі. Але з наближенням фронту у нашу місцевість в жовтні 1944 року німецько-угорськими підривниками він був зірваний і про міст у цій місцині майже 50 років люди тільки згадували, а Требушанська долина поділилася на Требушанську і Вішовську.

Із здобуттям Україною незалежності почалися досить активні розмови про його відбудову. І здавалося, що це врешті-решт буде реалізовано. Адже у 2008 році комуна Бистрий, що в Румунії, в склад якої територіально входить і с. Валя-Вішовильдь, виграла у Євросоюзі грант на будівництво згаданого мосту, подавши розроблену проектно-технічну документацію на суму 12 млн. євро. З цього приводу в тому ж році між делегація сіл-побратимів в комуні Бистрий і с. Діловому, які очолювали примар Василь Бумбар і голова Людмила Романюк, відбулися зустрічі-конференції, де обговорювалася ця проблема. Але на території с. Валя-Вішо-

вильдь у результаті руйнівних паводків 1998 і 2001 років, стара під'їзна дорога до колишнього мосту повністю була зруйнована і грошей вистачило тільки на її будівництво, правда, уже європейського рівня. Іншу частину грошей, яку мала виділити комуна Бистрий не вдалося зібрати. Таким чином, новий міст, по якому крім пішоходів мали проїжджати вози, мопеди і автомобілі вагою до 4-х тон, так і не був побудований. Про виділення грошей з української сторони на цю споруду на тодішніх конференціях, за словами голови с. Ділове Л. І. Романюк, не йшлося.

Таким чином, як з 1944 року, так і по сьогодні, щоб побувати у своїх родичів і знайомих або просто пройтися як туристи, українцям необхідна шенгенська віза, на отримання якої потрібні час і валюта, та й їхати туди щонайменше за 100 км. Можливо тут могла б допомогти одна з найважливіших тем сучасності, це охорона природи. І тут свою роль можуть відіграти Карпатський біосферний заповідник і природоохоронні організації Румунії, між якими підтримуються зв'язки.

Сталася ще одна важлива подія, яка може зрушити цю назрілу проблему з місця. Так, в погодженні з шістьма тодішніми міністерствами, тодішнім президентом нашої держави підписано доручення від 2 квітня 2013, яке адресоване прем'єр-міністру уряду України та голові обласної державної адміністрації Закарпаття. У ньому, крім іншого дуже важливого для розвитку нашого краю, передбачено відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тису та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському кордоні в селі Ділове Закарпатської області. В ньому вказаний і строк виконання – до 31 грудня 2015 року. Було би дуже добре, щоб чинна влада, в першу чергу в особі

президента України П. Порошенка, незважаючи на всі труднощі обраного народом України у першому турі, посприяла б вирішенню цієї проблеми. А строк будівництва очевидно був би переглянутий. Це було би не на папері, а реально, по діловому, що співзвучно з назвою нашого населеного пункту Ділове, на території якого знаходиться географічний суходільний центр Європи.

Якщо воно буде виконане, то це в першу чергу сприятиме налагодження родинних і добросусідських людських зв'язків, розвитку торгівлі. Особливо тут міг би виграти туризм, адже як у Румунії так і у нас є багато місць, які сприяли б розвитку цієї галузі, що може значно збільшити прибутки місцевого прикордонного населення і доходи до бюджету. І в процесі будівництва мосту в Хмелевому, яке територіально входить до Діловецької сільської ради, появляться нові робочі місця, які можуть зайняти працездатні люди навколишніх населених пунктів, що далеко не є другорядним. Тут також працюватимуть, із завершення будівництва мосту, таможні пункти.

Залишилося побудувати тільки міст, що конче необхідно, а під'їзні дороги, як з румунської так і з української сторін є, на місці знаходяться також й підпірні стінки з належними виступами. Це полегшить добросусідські міждержавні відносини та побратимські зв'язки між українцями на правому березі Тиси і українською діаспорою в Румунії, яка нараховує щонайменше 50 тис. чоловік, й в цілому між народами двох сусідніх країн. Правда потрібно встановити спрощений перехід кордону з обох сторін, який Україні обіцяний Європейським Союзом. Тим більше, що Україна отримала шанс з певним часом стати повноправним членом Євросоюзу, а Румунія вже там.

2014

УКРАЇНА ТА РУМУНІЯ ПОГОДИЛИ ПРОЕКТУВАННЯ СПІЛЬНОГО ПУНКТУ ПРОПУСКУ НА ЗАКАРПАТТІ ЧЕРЕЗ ТИСУ У ДІЛОВОМУ

Після тривалої дискусії, цими днями, керівництво Закарпатської обласної державної адміністрації та ради, прийняло остаточне рішення щодо підтримки проекту відбудови зруйнованого автомобільного моста через Тису на українсько-румунському кордоні у селі Ділове та подачу заявки на отримання фінансування для його реалізації від програми Євросоюзу «Україна-Румунія».

Потрібно нагадати, що ця проблема має довгу історію. Необхідність її розв'язання наполегливо порушувалась українськими та румунськими активістами із 1996 року. А в 2008 році, з ініціативи примара румунської комуни Бистра Василя Бумбара, за фінансової підтримки Євросоюзу, розроблено спеціальний проєкт відбудови цього моста та створення необхідної прикордонної інфраструктури на румунській стороні. Але через форс-мажорні обставини, в той час не вдалось його реалізувати.

Нове звучання ця тема отримала у зв'язку із прийняттям ініційованого нами Доручення Президента України від 2 квітня 2013 року щодо збереження букових прагісів Карпат як об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та забезпечення сталого роз-

Українські та румунські експерти вивчають проектні пропозиції
щодо відновлення мосту через р. Тису
на українсько-румунському кордоні у с. Ділове
(с. Ділове, березень, 2015 р.)

витку населених пунктів, які розташовані у зоні цього об'єкта. В документі чітко доручено Кабінету Міністрів України та Закарпатській ОДА, у термін до 31 грудня 2015 року, забезпечити «здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області».

Необхідність реалізації цього проекту зафіксовано також у «Меморандумі про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою (Україна) в розв'язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'ях басейну Тиси на українсько-румунському кордоні», який підписано у Бая-Маре 20 грудня 2014 року.

Серед подій, які нададуть можливість здійснити багаторічну мрію українських громад, що розташовані по обидві сторони українсько-румунського кордону, щодо відновлення цього, зруйнованого у роки Другої світової війни автомобільного мосту через Тису, стала робоча зустріч повноважних представників повітової ради румунського повіту Марамуреш та Закарпатської ОДА, яка пройшла 2 березня 2015 року у селі Ділове.

На зустрічі керівник служби промоцій проектів розвитку Департаменту розвитку та інвестицій повітової ради повіту Марамуреш Оанна Кйорен, заступник примара комуни Бистра Василь Бумбар та румунські технічні експерти із будівництва доріг та мостів, детально проінформували українських колег про проект будівництва цього моста та стан підготовки матеріалів для отримання фінансування на його будівництво через програму «Україна-Румунія». Вони запевнили, що ця робота є пріоритом

для повітової ради, яка докладе всіх зусиль для його реалізації. Вони звернулись до українських партнерів підготувати у найкоротші терміни необхідну технічну документацію. А виконуючий обов'язки начальника управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва ОДА Михайло Бізіля, наголосив що для Закарпаття цей об'єкт теж визначено пріоритетним. Тому необхідно до 12 березня узгодити із румунською стороною та подати у Бухарест до секретаріату програми «Україна-Румунія» відповідну концепт-ноту.

Сторони погодились проектувати будівництво спільного пункту пропуску та митних постів на румунській території. На українській стороні через обмежені земельні ділянки запропоновано здійснити проектування та будівництво лише необхідної під'їзної дорожньої інфраструктури.

Вирішено невідкладно, із залученням профільного українського проектного інституту, підготувати необхідні технічні та фінансові проєктні матеріали для включення їх до проєкту фінансування по програмі Євросоюзу.

У роботі наради приймали участь заступник голови Рахівської РДА Віктор Турок, сільський голова села Ділове Людмила Романюк, начальник відділу інфраструктури департаменту житлово-комунального господарства, будівництва та інфраструктури ОДА Василь Переганинець, головний інженер Служби автомобільних доріг у Закарпатській області Василь Стадник та заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор.

Учасники міжнародної зустрічі ознайомилися із роботою інформаційно-туристичного центру Карпатського біосферного заповідника в географічному центрі Європи.

2015 р.

ПІД ЧАС ВІЗИТУ РУМУНІВ НА РАХІВЩИНУ ОБГОВОРILI ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ РУХУ ПОЇЗДІВ ТА СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ

10 лютого 2016 року, делегація повітової ради румунського повіту Марамуреш, на чолі із головою повітової ради Замфіром Чічеу, відвідала із робочим візитом Рахівщину.

Під час поїздки гості ознайомились із роботою дитячого садка та будинку культури у селі Біла Церква, українсько-румунського деревообробного підприємства «ВГСМ» та станції з очистки води і ґрунтів у Великому Бичкові. У Діловому, на місці зруйнованого через Тису моста, обговорили проблеми його відбудови, поспілкувались із служителями православної церкви у Хмелевому, були свідками церковних передзвонів між прикордонними церквами у Хмелевому та румунському селі Валя-Вішеулуй.

В масиві Кузій та інформаційно-туристичному центрі в географічному центрі Європи Карпатського біосферного заповідника, ішла мова про розвиток транскордонного природоохоронного співробітництва та створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах. А на залізничній станції «Рахів» обговорено питання відзначення 120 – річниці введення в експлуатацію Сігет-Рахівської ділянки транскарпатської залізниці та перспектив відновлення руху потягів через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги.

Хліб-сіль президенту ради повіту Марамуреш Замфіру ЧІЧЕУ
в с. Біла Церква (лютий 2016 р.)

Учасники переговорів щодо відновлення мосту через р. Тиса
у с. Діловому. Зліва направо: третій – Федір ГАМОР, п'ятий –
Віктор МЕДВІДЬ, шостий – Замфір ЧІЧЕУ (лютий 2016 р.)

На завершення візиту у районній раді, за участі т.в.о.голови Рахівської районної державної адміністрації Віктора Медвідя, голови райради Михайла Фірки, Рахівського міського голови Ярослава Думина, голови Середньо-Водянської сільської ради Нупу Шимона та автора цих рядків проведено круглий стіл, на якому детально опрацьовано план реалізації Меморандуму про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою Закарпатської області (Україна) в розв'язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'ях басейну Тиси на українсько-румунському кордоні, яка була підписана 20 грудня 2014 року у Бая-Маре.

Голова повітової ради Замфір Чічеу, зокрема наголосив, що для повіту Марамуреш пріоритетним є будівництво моста у Діловому. А будівництво моста у Білій Церкві належить до компетенції румунського міністерства транспорту. На його думку українська сторона має підтримати будівництво обох цих двох об'єктів. Така позиція дала би можливість отримати фінансування за програмами Євросоюзу «Україна-Румунія» та «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна». Сторони погодились направити з цього приводу звернення до Закарпатської обласної державної адміністрації та Кабінету Міністрів України.

Вирішено провести найближчим часом робочу нараду у Сігету-Мармаціей із питання відновлення руху поїздів до Румунії. Визнано також за необхідне, провести в Бая-Маре, у повітовій раді, консультативну зустріч сторін щодо завершення підготовки номінації до ЮНЕСКО із створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

За результатами робочого візиту румунської делегації, буде підписано відповідний протокол.

2016 р.

ПРЕЗИДЕНТ ПОВІТОВОЇ РАДИ РУМУНСЬКОГО ПОВІТУ МАРАМУРЕШ ЗАМФІР ЧІЧЕУ З РОБОЧИМ ВІЗИТОМ ВІДВІДАВ РАХІВЩИНУ

За нашою ініціативою, на запрошення голови Рахівської районної ради Василя Дана, 12 квітня 2016 року, румунська делегація у складі Президента повітової ради повіту Марамуреш Замфіра Чічеу, примара прикордонної комуни Бистра Васіле Дучука та громадського діяча, письменника Дмитра Коренюка відвідала Рахівщину з робочим візитом.

В ході робочої наради, за участі голів Рахівської райдержадміністрації й районної ради Павла Басараби та Василя Дана, заступників начальників управлінь зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва, туризму і курортів Закарпатської облдержадміністрації Василя Цапа та Надії Токарчик, голови села Біла Церква Юрія Берінде, обговорено перспективи поглиблення транскордонної співпраці між прикордонними територіальними громадами Рахівського району Закарпатської області України та повіту Марамуреш Румунії.

В Інформації з якою виступив професор Федір Гамора – заступник директора Карпатського біосферного заповідника, при-

Президент повітової ради повіту Марамуреш Замфір ЧІЧЕУ (в центрі),
прімар комуни Бистра Васіле ДУЧУК (зліва) та румунський
громадський діяч Думитро КОРЕНІУК ведуть перемовини
з делегацією Рахівського району (зліва направо):
голова с. Біла Церква Юрій БЕРІНЬДЄ, голова Рахівської районної
ради Василь ДАН, голова Рахівської райдержадміністрації
Павло БАСАРАБА та заступник директора
Карпатського біосферного заповідника Федір ГАМОР

вернуто увагу до проблем відбудови зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове, проєкт якого розроблено комуною Бистра ще в 2007 році. Будівництво цього об'єкту передбачено і Дорученням Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 та погоджено Закарпатською обласною державною адміністрацією (лист на адресу повітової Ради повіту Марамуреш від 4.12.2014 року № 06-7/2475).

Крім цього важливо, зосередитись також і на виконанні інших положень Меморандуму щодо поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш та Рахівською районною державною адміністрацією й районною радою, який підписано 24 грудня 2014 року у місті Бая-Маре та визначених Протоколом робочої зустрічі делегацій Повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівського району Закарпатської області (Україна) від 10 лютого 2015 року (м. Рахів).

Президент повітової ради повіту Марамуреш Замфір Чічеу та заступник начальника управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Василь Цап, заявили про повну підтримку цих проєктів в повітовій раді повіту Марамуреш і Закарпатській обласній державній адміністрації і запропонували, для прискорення реалізації цих проєктів розробити відповідну «дорожню карту».

В результаті дискусії досягнуто домовленостей, щодо направлення клопотання до відповідних профільних Міністерств України та Румунії й Комітету моніторингу програми Європейського Союзу «Румунія–Україна», із проханням визнати будівництво автомобільного моста через річку Тису у населених пунктах Ділове – Валя-Віспеулуй пріоритетним об'єктом українсько-румунського

прикордонного співробітництва та передбачити для цього необхідне фінансування.

По-друге, звернутись до Міністерств закордонних справ України та Румунії щодо підготовки Угоди між Урядами України та Румунії із відкриття автомобільного пункту пропуску «Ділове – Валя-Вішеулуй» на українсько-румунському кордоні та запровадження спрощеної процедури пропуску громадян.

По-третє, відповідно до програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік, провести у другій половині червня 2016 року, в м. Сігету-Мармаціей (Румунія) міжнародний «круглий стіл» з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів будівництва моста через Тису в населених пунктах «Ділове – Валя-Вішеулуй» та відновлення руху історичних пасажирських потягів через м. Рахів до міст Румунії, м. Будапешт та м. Прага; По-четверте, схвалити ініціативу щодо опрацювання питань використання велодрезин й туристичних трамваїв як важливої атракції й транспортного засобу для екскурсій відпочиваючих на прикордонних територіях Мараморощини та створення «Берлибаського музею Марамороської залізниці».

І нарешті, організувати проведення у жовтні 2016 року, у м. Рахів (Україна), в рамках відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

2016 р.

У РАМКАХ ПРОВЕДЕННЯ ДНІВ ДОБРОСУСІДСТВА УКРАЇНИ І РУМУНІЇ ПІДПИСАНО ПРОТОКОЛ ПРО ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ МАРАМУРЕШОМ ТА РАХІВЩИНОЮ

24 липня 2016 року у румунському місті Сігету-Мармаціей, під час проведення Днів добросусідства України й Румунії, підписано черговий протокол міжнародної українсько-румунської зустрічі з питань поглиблення транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів Рахівського району Закарпатської області (Україна) та повіту Марамуреш (Румунія).

Насамперед нагадаємо, що в ході цього річного святкування днів добросусідства України та Румунії було порушено чимало важливих перспективних питань розвитку прикордонних територій.

Зокрема, Президент повітової ради повіту Марамуреш Зетеа Габріел Валер наголосив на необхідності залучення коштів Євросоюзу не тільки для збереження унікальної культурної спадщини Мараморощини, але й для розбудови необхідної прикордонної інфраструктури.

У цьому контексті надзвичайно актуальною виглядає проблема відбудови зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса, що з'єднує українські та румунські населені пункти Ділове

Підписання протоколу про співпрацю між радою повіту Марамуреш та Рахівським районом. У першому ряду зліва направо: голова Рахівської райдержадміністрації Павло БАСАРАБА, президент ради повіту Марамуреш Габріел Валер ЗЕТЕА, прімар комуни Бистра Васіле ДУЧУК та його заступник Васіле БУМБАР (м. Сігет-Мармаціей, 2016 р.)

та Валя-Вішеулуй, відновлення транскордонного пасажирського залізничного сполучення на Мараморощині тощо.

Ці проблеми неодноразово порушувалися прикордонними територіальними громадами, зафіксовані у спеціальних дорученнях президента та уряду України, двосторонніх меморандумах та протоколах, підписаних в останні роки між повітовою радою повіту Марамуреш та керівництвом Рахівського району Закарпатської області, а румунською комуною Бистра ще в 2007 році розроблено відповідний проект для отримання на ці цілі фінансування за програмами Євросоюзу. Але віз, як то кажуть, і нині там.

Тому, за ініціативою керівництва комуни Бистра 24 липня 2016 року, під час святкування днів добросусідства України та Румунії в місті Сігету-Мармаціей, підписано черговий протокол міжнародної українсько-румунської зустрічі з питань поглиблення транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів Рахівського району Закарпатської області (Україна) та повіту Марамуреш (Румунія).

Документом, який підписали з румунського боку Президент повітової ради повіту Марамуреш Зетеа Габріел Валер, прімар та заступник прімара комуни Бистра Васіле Дучук і Васіле Бумбар, а з української – голови Рахівської районної державної адміністрації й районної Ради Павло Басараба і Василь Дан, а також заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор, передбачено здійснити комплекс заходів, спрямованих на активізацію зусиль української та румунської сторін щодо розв'язання назрілих проблем.

У церемонії підписання протоколу взяла участь Генеральний консул Румунії у Чернівцях Елеонора Молдаван, яка пообіцяли всебічну підтримку в реалізації намічених планів з поглиблення українсько-румунської транскордонної співпраці.

2016 р.

На фестивалі з нагоди днів українсько-румунського добросусідства на Мараморощині виступає голова Закарпатської обласної державної адміністрації Геннадій МОСКАЛЬ (м. Сігету-Мармаціей, 24 липня 2016 р)...

... а професор Федір ГАМОР веде перемовини із генеральним консулом Румунії в Чернівцях Елеонорою МОЛДАВАН

**ТОЧКИ ДОТИКУ:
НАУКОВІ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНІ ЗАМІТКИ**

СОЗОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКАРПАТСЬКИХ ДІЛЯНОК ПРОЕКТОВАНОГО МІЖНАРОДНОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ «МАРАМОРОСЬКІ ГОРИ»*

Згідно вимог Міжнародної спілки охорони природи (МСОП) та рекомендацій Європейського Союзу для країн-членів, якщо одна з держав заснувала у прикордонній ділянці природоохоронну територію, то сусідня з нею повинна розглянути питання створення поряд подібної охоронної території вздовж цієї ділянки. Виходячи з цього, свого часу було ініційовано створення міжнародного біосферного резервату (МБР) до якого б увійшли прикордонні ділянки Карпатського біосферного заповідника (КБЗ) України і долучені шляхом наступного заповідання цінні прикордонні екосистеми північної Румунії. Це дало б змогу у перспективі скоординувати зусилля цих держав по охороні біорізноманіття через дві незалежні національні адміністрації (Гори Мараморощини, 2000; Мойсей, 2004).

При формуванні міжнародних природоохоронних територій згідно концепції «Біосферних резерватів» ЮНЕСКО, найважливішим завданням є збереження цілісності їх екосистем та

* Андрій ГАМОР, Єва АНДРИК

ландшафтного й біологічного різноманіття. Але разом з тим, пріоритетність надається територіям, де є можливість збереження й культурних традицій їх мешканців. Історично так склалося, що впродовж багатьох століть величезна площа долини верхів'їв річок Тиси розташованої на Закарпатті (Україна) та прилеглі з румунського боку території формували єдиний не тільки у ландшафтному, але й у культурному й адміністративному відношенні регіон під назвою Мараморош, який після Другої світової війни розірвали на дві частини вдовж р. Тиси. Об'єднання цих територій хоча б на природоохоронній основі відновило б їх історичну єдність. Тому ділянки Карпатського біосферного заповідника й природного парку „Гори Мараморощини” (Румунія) повинні становити природно-культурне осердя проектного МБР «Марамороські гори», до якого доцільно було б приєднати й східні цінні прикордонні ділянки Чивчинських гір, що у геологічному відношенні забезпечило б охороною екосистеми більшої частини Мараморошського кристалічного масиву.

КБЗ включений до світової мережі біосферних резерватів як заповіданий за так званою “кластерною” системою організації, проте поступово здійснюється оптимізація його території за рахунок розширення площі існуючих ділянок і зокрема й прикордонних Марамароського та Кузійського масивів (Гамор, Покин'є-череда, 2004). Марамароський заповідний масив розташований на північно-західному й північно-східному макросхилах г. Піп Іван і підняття г. Петрос. Цю ділянку буде розширено завдяки територіям урочища Маслокрут, полонин Ненеска, Межипотоки та Верхній Шауль й долин річок, що до них прилягають. Ділянку Кузій, окраїну Мармароського кристалічного масиву, головним чином за рахунок прилягаючих до м. Рахів гір Менчул та Виб-

ціна. Розширення заповіданих масивів вимагає проведення тут різносторонніх досліджень, в першу чергу інвентаризації флори, виявлення рідкісних видів, тощо.

В результаті опрацювання літературних джерел, гербарних матеріалів та власних досліджень укладено конспект флори цих ділянок КБЗ, згідно якого загалом флора Марамороського та Кузійського масивів нараховує 937 видів, або 722 і 619 видів, відповідно. Як показали попередні дослідження ці території мають велику соцологічну цінність. Два види (*Campanula abietina*, *Poa deyllii*) занесені як до Бернської конвенції, так і до Світового Червоного списку МСОП (IUCN). Загалом тут відмічено 17 видів судинних рослин, представлених у списках МСОП – *Achillea schurii*, *Aconitum firmum*, *Anthemis carpatica*, *Carduus kernerii*, *Centaurea carpatica*, *Heracleum carpaticum*, *barix decudua*, *Pulmonaria flarszkyana*, *Sempervivum montanum*, *Viola dacica*, *Tozzia carpatica* та ін. 23 види занесені до центральноєвропейського червоного списку (Schnittler, GOnther, 1999) – *Botrychium multifidum*, *Dactylorhiza majalis*, *D. sambucina*, *Dryopteris cristata*, *Epipactis palustris*, *Genlianella amarella*, *G. lutescens*, *Juncus capitatus*, *Orchis coriophora*, *O. pollens*, *Primula poloninensis*, *Senecio rivularis*, *Soldanella montana*, *Carex buekii*, *C. dioica*, *C. limosa* та ін.

У досліджуваних масивах КБЗ відмічено зростання 65 видів, занесених до Червоної книги України (1996), з них у Марамароському заповідному масиві трапляється 49, а у Кузійському 36 червонокнижних видів рослин. До обох масивів приурочене зростання *Astrantia major*, *Campanula carpatica*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis atrorubens*, *E. helleborine*, *Festuca porcii*, *Galanthus nivalis*, *Gymnadenia conopsea*, *Hyperzia selago*, *Lilium martagon*, *Lunaria rediviva*, *Taxus baccala*, *Traunsteinera globosa* та ін. Так, на Марамороській ділянці зростають *Antemaria carpatica*, *Botrychium lunaria*, *Dactylorhiza cordigera*, *Narcissus*

poeticus subsp. *angustifolius*, *Gentiana lutea*, *G. acaulis*, *G. punctata*, *Campanula carpatica*, *Leontopodium alpinum*, *Leucorchis albida*, *Pinguicula alpina*, *Poa deyllii*, *Pulsatilla alba* та ін., у заповідному масиві Кузії — *Atropa bella-donna*, *Cephalanthera damasonium*, *C. longifolia*, *C. rubra*, *Dactylorhiza maculatum*, *D. sambucina*, *Euonymus europaea*, *Erythronium dens-canis*, *Iris pseudocyperus*, *Larix decidua*, *Listera ovata*, *Orchis pallens*, *O. ustulata*, *Pinus cembra*, *Scopolia carniolica* та ін.

Згідно останніх даних (Малиновський, Царик та ін, 2002) в Українських Карпатах зростає 408 рідкісних, ендемічних, реліктових і пограничноареальних видів і підвидів. У флорі досліджуваних заповідних масивів їх нараховується 194 види (47,5 % або 20,7 % від флори масиву). Серед досліджуваних ділянок найбільшою кількістю ендеміків представлений Мармароський масив КБЗ – 123 види (17,5 % від флори масиву), у Кузійському масиві КБЗ відмічено зростання 24 ендеміків (3,9 % флори масиву).

Література:

- Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника. – Київ, 1997. – 710 с.
- Гамор Ф.Д., Покинньчереда В.Ф. Оптимізація території Карпатського біосферного заповідника – близька та далека перспектива // Наук. зап. Держ. природи, музею. – Львів, 2004. – 20. С. 39-49.
- Гори Мараморощини. База даних заснування біосферного резервату / Під ред. Мойсей Ф. – Editura Echim, 2000. – 91 с.
- Малиновський К., Царик Й., Княк В., Нестерук Ю. Рідкісні, ендемічні, реліктові та погранично-ареальні види рослин Українських Карпат. – Львів: Ліга-Прес, 2002. – 76 с.
- Мойсей Ф. Природний парк «Гори Мараморощини» // Наук. зап. Держ. природи, музею. – Львів, 2004. – 20. С. 65-70.
- Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1996. – 608 с.
- Schnittler M., Gttnther K-F. Central European vascular plants requiring priority conservation measures – an analysis from national Red Lists and distribution maps // Biodiversity and Conservation, 1999. – 8. – S. 891-925.

ВНЕСОК КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА У ВИЯВЛЕННІ ТА ЗБЕРЕЖЕННІ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ МАРАМАРОЩИНИ*

Марамарощина — це історична адміністративна область в Карпатах, існувала за часів Австрії та Австро-Угорщини. Сьогодні розділена кордоном на дві частини — Південний Марамарош на території Румунії та Північний Марамарош на території України (сучасна територія Хустського, Міжгірського, Тячівського і Рахівського районів Закарпатської області). Видатна роль у царині дослідження та збереження унікального біологічного різноманіття Марамарощини, без сумніву, належить аматору-натуралісту Людвигу Вагнеру, 200-річчя якого нещодавно відзначила громадськість.

Історія заповідання північної частини Марамарощини розпочалася з перших резерватів за часів Австро-Угорщини: у 1907 р. було створено резерват на південних схилах гори Піп-Іван Мармароський; у 1912-14 рр. взяті під охорону ділянки пралісів на південно-західних схилах Говерли Чорногірського масиву (Природно-заповідний фонд..., 2011).

* співавтори Микола ВОЛОЩУК, Руслан ГЛЕБ

У 1968 році, за радянської доби, був заснований Карпатський біосферний заповідник (КБЗ). Сьогодні КБЗ володіє однією з найбільших природоохоронних територій України. Сучасна площа КБЗ складає 58035,8 га, що займає 4,53 % території Закарпатської області і представляє все біогеографічне різноманіття, характерне для Східних Карпат, від передгір'я до субальпійського та альпійського поясів. Територія заповідника складається з 8-ми відокремлених заповідних масивів: Черногірський, Свидовецький, Мармароський, Кузійський-Трибушанський, Угольсько-Широколужанський, Долина нарцисів, Чорна гора і Юліївські гори, що розміщені на територіях Рахівського, Тячівського, Хустського, Виноградівського районів Закарпаття. Переважають на території заповідника ліси, що займають 82,3% від загальної площі заповідника (Гамор, 2010).

Перші фундаментальні наукові дослідження, присвячені флористичному вивченню Мармарощини, що сьогодні включені до складу Карпатського біосферного заповідника, публікують в кінці XIX та на початку XX сторіч Л. Вагнер (Vagner, 1871, 1887), Г. Запалович (Zapalovich, 1889), А. Пакс (Pax, 1908). Великий ряд публікацій щодо вивчення флори з'являється у 20-х рр., після закінчення Першої світової війни. Це праці С. Яворки (Javorka, 1925), І. Кляштерського (Klastersky, 1929), І. Краля (Kral, 1927), А. Маргіттай (Margittai, 1933). Значна частина досліджень стосовно охорони особливо цінних ділянок буково-ялицево-смерекових лісів Чорногори та ділянок букових пралісів Полонинського хребта висвітлена у працях А. Златніка (Zlatnik, 1936). Вивченню рослинності Мармароського масиву і, зокрема, г. Піп-Іван, присвячена монографія М. Дейла (Deil, 1940). Заслуговує на увагу праця К. Доміна (Domín, 1930) про рослинний покрив Свидовецького масиву (г. Близниці).

Після приєднання території Закарпатської області до УРСР розпочався період інтенсивного вивчення рослинного світу Українських Карпат.

В цей час тут працює ряд ботаніків. Серед них: М.Г. Попов (1949), В.І. Комендар (1966), С.С. Фодор (1974), В.І. Чопик (1976), С.М. Стойко (1977), К.А. Малиновський (1980) та ін. Вони доводять важливість заповідання територій в Українських Карпатах.

Після створення Карпатського державного заповідника почалися цілеспрямовані та планомірні ботанічні дослідження заповідних територій. Детально вивчено особливості флори і рослинності Чорногірського, Угольсько-Широколужанського масивів та Долини нар-цисів у роботах Л.І. Мілкіної (1980), Л.О. Тасенкевич (1979), В.В. Крічфалушія, В.І. Комендара (1990). Групою науковців було видане науково-популярне видання «Карпатський заповідник» (1982) та монографія «Флора і рослинність Карпатського заповідника» (1982), у якій дається аналіз судинних рослин у заповідних масивах. У роботі О.П. Єфремова та ін. (1988) «Флора Карпатского заповедника (сосудистые растения)» подано анотований список вищих судинних рослин.

Пізніше підготовлено та опубліковано групою науковців монографію «Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника» (1997), у якій підбито підсумок багаторічних досліджень з вивчення флори судинних рослин, мохів, лишайників, водоростей та зібрана інформація про ценотичну різноманітність масивів заповідника.

Вивченню та збереженню флори і рослинності приділяють значну увагу науковці Карпатського біосферного заповідника. Зокрема відомості про флору заповідника містяться у роботах І.В.

Вайнагія (1983), Ф.Д. Гамора та ін. (1994), М.І. Бедея (2006) та ін. Дослідженню рідкісних видів рослин на території КБЗ присвячена монографія С.М. Зиман, Ф.Д. Гамора, О.В. Булах, М.І. Волощука «Нарцис вузьколистий у природній флорі України» (2014).

Завдяки працям учених, у тому числі і аматорів, які працювали протягом тривалого періоду на території Марамарончини, вдалося створити природоохоронні території, взяти під охорону унікальні куточки дикої природи Східних Карпат, зокрема: недоторкані праліси та природні ліси, низинні заплави, лісові та високогірні луки, місця росту рідкісних видів рослин та угруповань...

Одним з результатів роботи колективу науковців заповідника було включення у 2007 році українсько-словацької номінації «Букові праліси Карпат» до переліку об'єктів Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. Українсько-словацький транснаціональний об'єкт «Букові праліси» займає площу 77971,6 га, причому 70% площі знаходиться в Україні і сюди входить практично вся територія Карпатського біосферного заповідника.

Також у 2011 році Розпорядженням Кабінету Міністрів (від 21.09.2011 № 895-р та від 23.11.2011 № 147-р) погоджено надання статусу трьом водно-болотним угіддям Карпатського біосферного заповідника, що мають міжнародне значення: «Урочище Озірний – Бребенескул» площею 1656,91 га, Долина нарцисів площею 256,0 га та «Печера Дружба» площею 0,13 га. Також подано пропозиції щодо включення ще двох водно-болотних угідь – «Свидовецьке високогірне» і «Мармароське високогірне».

У сучасний період на території заповідника охороняється 3034 таксонів вищих, нижчих рослин та грибів, з яких судинних рослин – 1364 види, 66 видів ссавців, 189 видів птахів, 9 плазунів, 13

земноводних, 26 риб, 15 тис. безхребетних. Серед перерахованих видів флори і фауни значна кількість занесена до міжнародних, національних і регіональних червоних списків.

Серед рідкісних рослин, що зростають на території заповідника: 4 види внесені до Бернської конвенції, 5 видів – до Міжнародного червоного списку (МСОП). Охороняється 188 видів, що занесені до Червоної книги України (2009): 149 видів судинних рослин, 5 видів мохів, 22 види лишайників, 13 видів грибів. У таблиці (див. стор. 52) подані дані кількості судинних рослин, які були занесені до 3-х видань Червоної книги України (1980, 1996, 2009). За даними таблиці, на території КБЗ охороняється 24,3 відсотка судинних рослин, що занесені до Червоної книги України (2009).

Тут зростає 64 види ендемічних рослин та 74 реліктів. Також поширені 43 рослинні угруповання, що занесені до II видання Зеленої книги України (2009).

У сучасний період на території КБЗ працюють учені з міжнародних науково-дослідних установ. Зокрема зі швейцарського Федерального інституту лісових, снігових та ландшафтних досліджень, Зволеньського технічного університету, Бренського сільськогосподарського інституту, Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина)...

Проводиться робота щодо створення на базі Мармароського масиву КБЗ та румунського природного парку «Мармароські гори» українсько-румунського транскордонного білатерального біосферного резервату «Мармароські гори». Створення білатерального українсько-румунського біосферного резервату дозволить зберегти на Мармароському кристалічному масиві

біологічну та ландшафтну різноманітність, а також покращити порушений у минулому екологічний баланс.

За багаторічну роботу Радою Європи у 1997, 2002, 2007, 2012 роках Карпатському біосферному заповіднику було присуджено Європейський диплом, який видається після експертної оцінки на місці природоохоронних ландшафтів з біологічним, геологічним чи ландшафтним різноманіттям європейського значення.

Таблиця

*Кількість рідкісних судинних рослин на території КБЗ
в 3-х виданнях Червоної книги України (ЧКУ)*

Місце знаходження	ЧКУ УРСР, 1980 р.	ЧКУ України, 1996 р.	ЧКУ України, 2009 р.
Україна	151	439	611
Українські Карпати	79	167	225
КБЗ	37	105	149

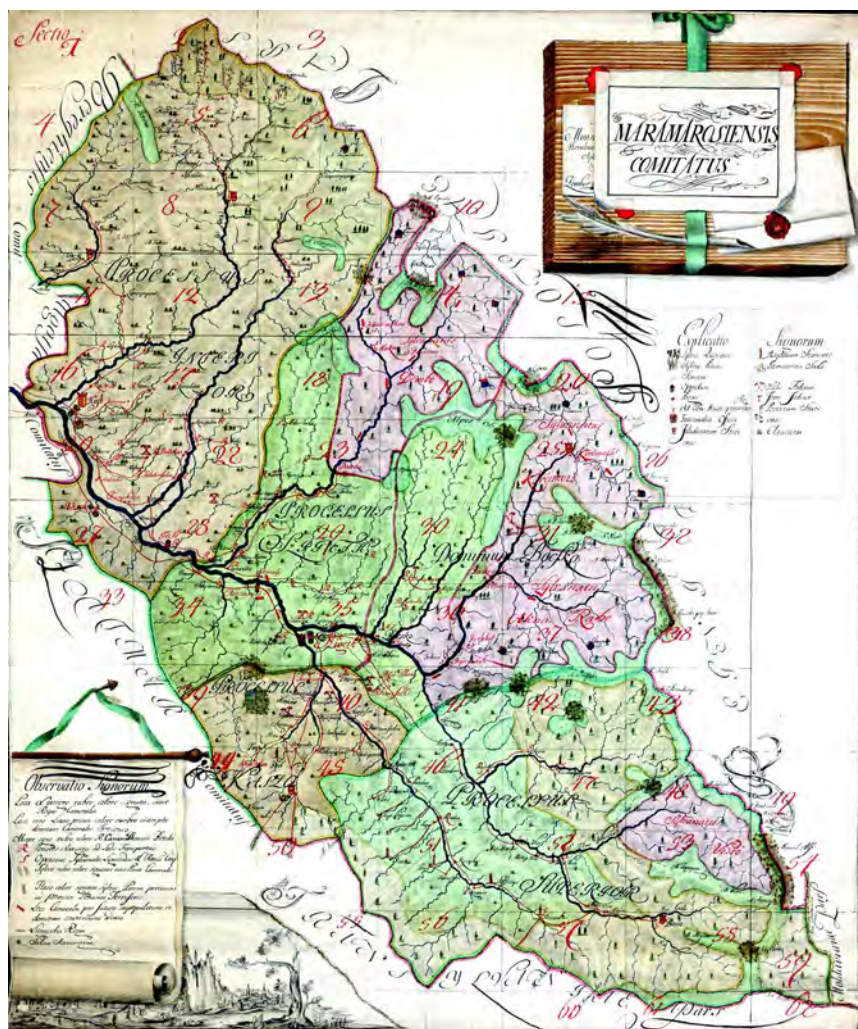
Література

- Бедей М.І. Близниці-Драгобрат (флора, рослинність, охорона). – Ужгород: Ліра, 2006. – 108 с.: іл.
- Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника / Кол. авт., ред. рада: Я.І. Мовчан, Ф.Д. Гамор та ін. – К.: Інтерекоцентр, 1997. – 711 с.
- Вайнагій І.В. Рідкісні рослини Карпатського заповідника та організація їх охорони // Рідк. рослини природ. флори України, шляхи та методи їх охорони. – К.: Наук. думка, 1983. – 136 с.
- Гамор Ф.Д. Карпатський біосферний заповідник: правовий статус, завдання та менеджмент-план // Зелені Карпати. – 2010. – № 1-2. – С. 2-9.
- Гамор Ф.Д., Вайнагій І.В., Антосяк В.М. Стан охорони червонокнижних видів рослин на заповідних територіях Українських Карпат // Укр. ботан. журн. – 1994. – 51, № 5. – С.122-129.
- Ефремов А.П., Антосяк В.М., Сухарюк Д.Д. Флора Карпатського заповідника (сосудистые растения). Флора и фауна заповедников СССР. – М.: ВИНТИ, 1988. – 62 с.

- Зелена книга України / Під загал. ред. чл.-кор. НАН України Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
- Зиман С.М., Гамор Ф.Д., Булах О.В., Волощук М.І. Нарцис вузьколистий (*Narcissus angustifolius* Curt.) у природній флорі України. – Київ, 2014. – 60 с.
- Карпатський заповідник / Відп. за вип. С.М. Стойко. – Ужгород: Карпати, 1982. – 125 с.
- Комендар В.И. Форпосты горных лесов. – Ужгород: Карпати, 1966. – 205 с.
- Кричфалуший В.В., Комендар В.И. Биоэкология редких видов растений. – Львов: Світ, 1990. – 160 с.
- Малиновський К.А. Рослинність високогір'я Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1980. – 280 с.
- Милкина Л.И. Карпатский госу-дарственный заповедник. Черногорский заповедный массив // Охрана важнейш. ботан. объектов Украины, Белоруссии, Молдавии. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 65-76.
- Попов М.Г. Очерк растительности и флоры Карпат. – М.: Изд-во МОИП, 1949. – С. 221.
- Праліси в центрі Європи: Путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника / Кол. авт., ред.: У-Б. Бренді,
- Я. Довганич. – Бірменсдорф: Швейцарський федеральний ін-т досліджень лісу, снігу і ландшафтів (WSL) – Рахів: Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), 2003. – 192 с.
- Природно-заповідний фонд Закарпатської області. / Під ред. С.С. Попа. – Ужгород: Карпати, 2011. – С. 38-60.
- Стойко С.М. Карпатам зеленіти вічно. – Ужгород: Карпати, 1977. – 173 с.
- Тасєнкевич Л.А. Флора и растительность Угольско-Широколужанского заповедного комплекса: Дис. канд. биол. наук. – Киев, Ин-т ботаники АН УССР, 1979. – 143 с.
- Флора і рослинність Карпатського заповідника / Стойко С.М., Тасєнкевич Л.О., Мілкіна Л.І. та ін. – К.: Наук. думка, 1982. – 220 с.
- Фодор С.С. Флора Закарпаття. – Львів: Вища школа, 1974. – 208 с.
- Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 381.
- Червона книга України.
- Чопик В.І. Високогірна флора Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1976. – 270 с.
- Domin K. Simonuv kotel na Svidovci u Podkarpatske Rusi. // Vestn. Kralovske ceske spolecnosti nauk. Trida 2. – Nat.-prirod., 1930, 4. – S. 1-20.
- Deyl M. Plants, soil and climate of PopIvan: Synecological Study from Carpathen Ukraine. – Praha: Traja, 1940. – 288 s.

- Javorka S. Magyar Flora. – Budapest, 1925.
- Klastersky J. Adfloram Carpato rossi camaddi tamentacritica // Preslia, 1929. – 8. – S. 9-32.
- Kral J. Svidovec v Podkarpatske Rusi. // Vesth. Kral. Ceskespol. Nauk. Tr. Mat. – Prirod., 1927. – 124, 5, 1-124 s.
- Margittai A. Additamenta ad florum Carpatorum Septentrionalium // Magyar Botanikai Lapok. – Budapest. – 1933. 32. – S. 13-19.
- Pax F. Grundzugeder Pflanzen verbreitunginder Karpathen. Bd. I-II. Leipzig, 1908. – P. 86.
- Vagner L. Correspondenz aus Rahov, in Ungarn, am 12 Marz, 1871 // OBZ. – 1871. – 21. – S. 79.
- Vagner L. A medye novenyzetenek ismertetese [Aufzählung der Pflanzen des Marmarosek komitats] // Marmaros varm. egyet. leirasa. – 1887. – I. – P. 153-210.
- Zapalovich H. Roslinnaszatagor Pokutsko-Maramoroskich. – Krakow // Spraw. Kom. Fizyjoqr, 1889. – 24. – 389 s.
- Zlatnik A. «Luzansky prales» na Podkarpatske Rusi nejvetsi ceskoslovenska prales o vareservice // Krasanaseho Domova. – Praha, 1936. – 28. – S. 110-118.

2016 p.

Мапа комітату Мараморош, 1795 р.

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ, ЯКІ РОЗТАШОВАНІ ПО ОБИДВА БОКИ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО КОРДОНУ НА МАРАМОРОЩИНІ

Договором про Асоціацію України із Європейським Союзом, який уже ратифікували Україна та Румунія, у главі 27 визначається необхідність сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій. При цьому передбачається створення каналів зв'язку та активізація обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

На це спрямовані також і розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького

природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» та відповідна українська урядова Стратегія виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, якою до речі, передбачається створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах. У цьому контексті актуальним виглядає відновлення традиційних культурних та торгово-економічних відносин між українськими населеними пунктами по обидва боки українсько-румунського кордону на Мараморощині.

Нагадаємо, що в післявоєнний період, значна частина українського населення лівобережної частини Тиси (близько 40 тисяч чоловік), зокрема у Вишівській долині, перейшла до складу Румунії. А мости, які з'єднували Бичків, Луг та Трибушани (нині Ділове) були зруйновані. Припинено рух пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Вішеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги.

Все це призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, які опинилися по різні боки кордону. А за населеними пунктами, на цій ділянці кордону, де проживають українці, як у Румунії так і на Україні, міцно закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

У зв'язку із цим, науковці та місцеві органи влади, тривалий час порушують питання щодо відновлення прикордонної інфраструктури, яка би сприяла поглибленню транскордонної співпраці у цій частині Мараморощини. Ідеться в першу чергу про відбудову залізобетонного моста через Тису у районі сіл Хмелів та Валя-Вішеулуй, який німецько-хортиські війська підірвали

у 1944 році. Для цього громади румунської комуни Бистра та українського села Ділове, за підтримки Рахівської районної та Закарпатської обласної державних адміністрацій, підготували у 2007 році проект для відбудови цього моста. А в серпні 2015 року, цей проект знову подано для отримання фінансування у рамках румунської Програми співпраці громад Румунії та України на 2014-2020 рр. Але, через відсутність підтримки від Закарпатської обласної державної адміністрації та Міністерства інфраструктури України, реалізація цього проекту заморожена.

Тут треба нагадати і про той факт, що відповідно до спеціального Доручення Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 із питань збереження унікальних природних комплексів, забезпечення сталого розвитку української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області, розташованих у зоні української частини цього природного об'єкта, Кабінет Міністрів України та Закарпатська обласна державна адміністрація, зобов'язувались ще до 31 грудня 2015 року, забезпечити «здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області».

Це завдання знову підтверджено і Дорученням Кабінету Міністрів України від 1 липня 2016 року № 10895/02-16.

Відновлення транскордонної співпраці між українськими територіальними громадами, що розташовані по обидва боки

українсько-румунського кордону, надзвичайно актуальні і в контексті досягнутих нещодавно міжурядових домовленостей, щодо започаткування нового етапу розвитку двосторонніх відносин України з Румунією.

Ідеться, як заявив 17 лютому 2015 року у Бухаресті, Міністр закордонних справ України Павло Клімкін, про їх перезавантаження у позитивному вимірі, на засадах добросусідства, дружби, прагматизму, взаємної довіри та допомоги.

У цьому контексті було би важливо розглянути запропоновану нами проектну ідею, щодо створення Рахівського транскордонного українсько-румунського еколого-туристичного вузла, як ще одних українських воріт через Румунію до Євросоюзу.

Ця проектна ідея передбачає, по-перше, проведення реконструкції 21 км залізниці на ділянці Рахів – Валя-Вішеулуй (Румунія) на європейську вузьку колію, яка діяла тут до другої світової війни, та відбудувати зруйнований міст через Тису, на українсько-румунському кордоні у селі Ділове.

По-друге, відновлення руху історичних потягів із Рахова до Будапешта та Праги й організація прямого транскарпатського залізничного сполучення через Рахів із Львова та Києва, до столиці втаємниченої Трансільванії – міста Клуж-Напока (відстань до якого по існуючій залізниці від Рахова, близько 200 км), одного з найбільших, не тільки румунського, але й європейського промислового, культурного та туристичного центру.

По – третє, спорудження у якості привабливих туристичних атракцій, в Рахові, на місці злиття Чорної та Білої Тиси, інформаційно-туристичного центру «Тиса єднає європейські

народи» та гондольного витягу до вершини гори Терентин (близько 1400 м н.р.м.), яка є найкращою панорамною оглядовою точкою в усіх Українських Карпатах та ідеальним місцем для розміщення тут всесезонного гірського курорту. Звідси, як на ладоні, видніються захоплюючі гірські панорами, в т.ч. Говерла та всі найвищі вершини Чорногори, Свидівця, Горган та Марамороських гір.

По-четверте, завершення процесу створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО у Марамороських горах, будівництво на гірському курорті Кваси, міжнародного начально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку, як основи для реалізації концепції створення на Закарпатті «Екологічного Давосу».

І насамкінець, започаткування проведення у географічному центрі Європи у селі Ділове, в рамках відзначення днів збереження європейської спадщини, щорічних етно-культурних українсько-румунських фестивалів «Марамуреш фест».

До речі, реалізація деяких із цих проєктів, уже передбачається підписаними в 2014-2016 роках, Меморандумі та протоколами зустрічей про поглиблення співпраці між повітовою радою румунського повіту Марамуреш та Рахівським районом Закарпатської області.

А як нещодавно повідомив, з цього приводу Закарпатську обласну державну адміністрацію, заступник міністра інфраструктури В. Корнієнко, вирішення проблем відновлення залізничного сполучення між Україною та Румунією на Мараморощині знаходить в Мініфраструктури та Укрзалізниці порозуміння. Більше того, урядовець наголошує, що «запровадження руху міжрегіональних

поїздів через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії, створило б умови для розвитку міждержавних стосунків, збільшення потоку туристів в обох напрямках, економічного та соціального розвитку прилеглих регіонів», і, що цим міністерством зараз «здійснюється актуалізація регіональної карти Транскарпатської транспортної мережі та опрацьовується питання залучення фінансування для реалізації цього проекту».

Крім того, відповідно до Програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури румунського повіту Марамуреш на 2016 рік, який підписано головою Закарпатської обласної державної адміністрації Г. Москалем та префектом повіту Марамуреш А. Рохіаном, теж за нашою пропозицією, передбачається проведення робочої наради зацікавлених сторін з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів відновлення руху історичних потягів через м. Рахів (Україна) до міст Румунії, м. Будапешта та м. Праги.

Але зрозуміло, що для реалізації завдань, передбачених цим проектом, потрібні значні кошти та й не мало часу. І тому, тут могла би бути дуже корисною, також щойно запропонована ідея київського підприємця, члена ініціативної групи із опрацювання проекту відкриттям руху пасажирських потягів до Рахова і далі до Румунії Івана Шостака, щодо використання на ділянці залізничної колії, яка зараз не експлуатується (Рахів-держкордон) велодрезин, як туристичної атракції та транспортного засобу для екскурсій відпочиваючих із Рахова до Костилівки, географічного центру Європи та румунського сусіднього поселення Валя-Вішеулуй. Велодрезини дуже активно та ефективно використовуються зараз у сусідніх польських Бещадах.

На думку Івана Шостака, яку ми підтримуємо, осередком реалізації цього проекту може бути Центр Європи або станція Берлибаш (с. Костилівка). Крім того, пропонується тут в старовинній станційній будівлі, облаштувати «Берлибашський музей Марамороської залізниці», 120 річчя введення в експлуатацію, якої нещодавно виповнилось.

Актуальність такого проекту, на думку його автора обумовлюється, по-перше тим, що такої атракції в екологічному регіоні, та ще в самому Центрі Європи немає в радіусі, щонайменше в 300 км.

По-друге, у місті Вішеу-де-Сус (побратим Рахова), за 30 км від прикордонного поселення Валя-Вішеулуй, успішно функціонує популярна в туристів вузькоколія, цільовою аудиторією якої є шанувальники колії (колійного транспорту). За один тільки сезон сюди приїжджає близько 15 тисяч туристів, значна частина яких – з країн Західної Європи (переважно із Австрії, Швейцарії, Франції та Німеччини).

По-третє, взаємна реклама вишівської вузькоколійки та «Рахівських велодрезин», у поєднанні із «Відкритими воротами» на українсько-румунському кордоні, можуть дати значний приріст туристів для кожного із партнерів.

Пропонується, паралельно опрацювати питання організації руху туристичних трамваїв, за маршрутом Чернівці – Рахів – Валя-Вішеулуй – Сігету-Мармаціей – Клуж-Напока, адже таких прикладів у Європі теж чимало.

2016 р.

ЧИ БУДЕ СТВОРЕНО РАХІВСЬКИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ УКРАЇНСЬКО – РУМУНСЬКИЙ ЕКОЛОГО-ТУРИСТИЧНИЙ ВУЗОЛ?

Постановою Кабінету Міністрів України № 385 від 6 серпня 2014 року затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, а Указом Президента України від 12 січня 2015 року схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020».

У цих документах, згідно Угоди про асоціацію України з Євросоюзом, сформовано основні напрямки та пріоритети для збереження природи та соціально-економічного розвитку на найближчу перспективу.

Найважливішими серед них є впровадження європейських стандартів життя, розвиток економіки екологічно невиснажливими способами, формування бренд-меседжу України як країни з визначними природними, культурними та історичними цінностями, привабливої для туризму.

Необхідно також популяризувати Україну у світі, формувати її позитивний імідж та забезпечувати українську присутність у міжнародному академічному середовищі.

У цих процесах особлива роль може належати Закарпаттю, яке має прикордонне розташування та володіє унікальними природними та культурними цінностями. Зокрема, тут оберігається єдиний в Україні природний транснаціональний українсько-словацько-німецький об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», функціонують Карпатський біосферний заповідник і три національні природні парки, унікальні цінності яких (Долина нарцисів, гора Говерла, озеро Синевир, Географічний центр Європи) уже зараз є справжніми візитівками нашої держави.

Важливо й те, що Всесвітня спадщина ЮНЕСКО, як засвідчує досвід країн, які володіють такими цінностями, може допомагати розвитку регіонів в зонах її розташування. Тому, за ініціативою адміністрації Карпатського біосферного заповідника, прийнято Доручення Президента та Розпорядження Уряду України, якими зобов'язано відповідні міністерства і відомства України, Закарпатську обласну державну адміністрацію здійснити комплекс заходів щодо збереження букових пралісів та забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів Закарпаття, що розташовані в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини». Серед проблем, які потребують невідкладного розв'язання, на перше місце поставлено здійснення ремонтів автомобільних доріг, вирішення проблем збору та утилізації побутових відходів, відновлення роботи очисних споруд, створення умов для використання туристичних ресурсів, глибокої переробки деревини, дикоростучих плодів, ягід та грибів тощо.

Але, на жаль, ці рішення не виконуються, за винятком хіба що відкритого за нашої ініціативи руху потяга за маршрутом Київ-Рахів та підписання Спільної Декларації між міністерствами охорони довкілля України, Словаччини та Німеччини із питань охорони та менеджменту букових пралісів. Більше того, у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року чомусь не передбачено як пріоритетних для Закарпаття збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток туризму, транскордонну співпрацю та євроінтеграцію. Наша пропозиція щодо внесення органами державної влади та місцевого самоврядування Закарпаття клопотання до Кабміну України про необхідні уточнення або доповнення цього документа теж проігнорована. А це може призвести у майбутньому до проблем із отриманням коштів із Державного фонду розвитку регіонів на проекти, які пов'язані із важливими для розвитку краю туризмом чи транскордонним співробітництвом.

Викликає велику стурбованість і той факт, що Закарпатська обласна рада підтримує бізнесові формування, які лобіюють проекти масштабного будівництва на Закарпатті, в тому числі навіть на природоохоронних територіях, гідроелектростанцій, збільшення обсягів лісозаготівель та розробки корисних копалин. Ці тенденції, всупереч екологічному законодавству, закріплюються в схемах планування території Закарпатської області та відповідних районів. А в загальнодержавній програмі розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року передбачається активна розвідка надр з подальшим видобутком у зоні розташування навіть Карпатського біосферного заповідника. То ж виникає запитання: чи не перетворимо ми Закарпаття із центру

збереження унікальної природи та туристично-рекреаційної індустрії на «шахтарський край» з усіма екологічними наслідками?

Насторожує і те, що в Стратегії регіонального розвитку Закарпаття до 2020 року дуже мало передбачається конкретики для реалізації задекларованого стратегічного бачення та місії розвитку Закарпатської області в плані «гармонійного поєднання розвитку інноваційної економіки та сучасної інфраструктури – з охороною і збереженням унікальної природи та досягненням європейських стандартів життя».

Потрібно більше уваги приділити реалізації вимог глави 27 Угоди про асоціацію України із Європейським Союзом, у частині сприяння транскордонному українсько-румунському двосторонньому співробітництву у сфері розвитку відсталих територій, до яких належить гірська частина Закарпаття. Це важливо і в контексті досягнутих нещодавно міжурядових домовленостей щодо започаткування нового етапу розвитку двосторонніх відносин України з Румунією. Йдеться, як заявив 17 лютого 2015 року у Бухаресті Міністр закордонних справ України Павло Клімкін, про їх перезавантаження у позитивному вимірі, на засадах добросусідства, дружби, прагматизму, взаємної довіри та допомоги.

Для цього у рамках виконання пунктів 9 та 11 Плану заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України (Розпорядження № 819-р від 10 вересня 2014 р.), із питань сталого розвитку регіону розташування букових пралісів пропонується опрацювати проектну ідею щодо створення Рахівського транскордонного українсько-румунського еколого-туристичного вузла як ще одних українських воріт через Румунію до Євросоюзу.

Ця проектна ідея передбачає, по-перше, реконструкцію 21 км залізниці на ділянці Рахів – Валя-Вішеулуй (Румунія), пере-

ведення її на європейську вузьку колію, яка діяла тут до Другої світової війни, та відбудову зруйнованого мосту через Тису на українсько-румунському кордоні, у селі Ділове. По-друге, відновлення руху історичних потягів із Рахова до Будапешта та Праги й організацію прямого транскарпатського залізничного сполучення зі Львова та Києва (через Рахів) до столиці таємничої Трансильванії – міста Клуж-Напока (відстань від Рахова – 200 км), крупного промислового, культурного та туристичного центру Румунії. До речі, звідси всього за 25 євро літаком, за дві години, можна дістатись навіть до Парижа. Надзвичайно перспективним могло би бути також відкриття руху пасажирських туристичних потягів або залізничних трамваїв по існуючій широкій колії за маршрутом Перемишль (Польща) – Рахів (Україна) – Сігету-Мармаціей – Клуж-Напока (Румунія). По-третє, спорудження у якості привабливих туристичних атракцій в Рахові, на місці злиття Чорної та Білої Тиси, інформаційно-туристичного центру «Тиса єднає європейські народи» та гондольної дороги до вершини гори Терентин (близько 1400 м н.р.м.), яка є найкращою панорамною оглядовою точкою в усіх Українських Карпатах та ідеальним місцем для розміщення гірськолижних витягів. До речі, звідси розгортаються захоплюючі гірські панорами, в тому числі гора Говерла та всі найвищі вершини Чорногори, Свидівця, Горган та Марамороських гір. По-четверте, завершення процесу створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО у Марамороських горах, будівництво на базі гірського курорту Кваси міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку як основи для реалізації концепції створення на Закарпатті «Екологічного Давосу».

І насамкінець, започаткування проведення у Географічному центрі Європи у селі Ділове, в рамках відзначення Днів збереження європейської спадщини, щорічних етнокультурних українсько-румунських фестивалів «Марамуреш-фест».

До речі, реалізація деяких із цих проектів уже передбачається протоколами намірів про поглиблення співпраці між повітовою радою румунського повіту Марамуреш та Рахівськими районною держадміністрацією й радою.

Відрадно також, що 25 квітня цього року тимчасово виконуючий обов'язки голови Рахівської районної державної адміністрації Віктор Медвідь (за участі автора цих рядків) детально обговорив із керівниками компаній «Poltava SK» (Полтава) Антоном Фалтінським та «Компресормлин» (Суми) Геннадієм Чистовським практичні аспекти залучення інвестицій у розбудову туристично-рекреаційної інфраструктури у високогір'ї Українських Карпат.

У цьому контексті варто також згадати, що 15 серпня 2015 року виповнюється рівно 120 років із часу введення в експлуатацію Сігет-Ясінської дистанції Транскарпатської залізниці, яка відіграла величезну роль у розвитку Мараморощини та для поглиблення зв'язків Закарпаття із Галичиною. По цій залізниці із 1901 до 1944 року курсували пасажирські потяги до Рахова і Ясіня із Будапешта та Праги. Курсував також потяг із Будапешта через Рахів та Чернівці до Бухареста.

Але після Другої світової війни рух цих потягів було припинено, а залізницю реконструйовано під радянські стандарти широкої колії, яка уже не стикувалась із розмірами європейської, що ще більше ускладнило відновлення транскордонних перевезень.

Дуже важливо, що після відкриття у 2014 році руху прямого пасажирського потяга за маршрутом Київ-Рахів, за нашою пропозицією, Укрзалізниця та Міністерство інфраструктури України підтримали ідею відновлення руху пасажирських потягів із Рахова до Румунії, Будапешта та Праги і проведення реконструкції згідно європейських стандартів ділянки залізниці на дистанції Рахів – державний кордон із Румунією протяжністю 21 кілометр. Ця ідея знайшла також підтримку в румунських, угорських та чеських зацікавлених сторін. З цього приводу підписано відповідний міжнародний протокол. А вирішення проблеми відновлення руху цих історичних потягів включено до пріоритетних завдань Стратегії розвитку Закарпаття до 2020 року.

2015 р.

ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СІЛ НА РУМУНСЬКІЙ ЧАСТИНІ МАРАМОРОЩИНИ*

Мараморощина – історико-географічна область, розташована на пограниччі двох держав – Румунії та України. Це один із репрезентативних районів поширення українців у Румунії. Тут проживає 30786 осіб української національності, 60,46 % від загальної кількості українців (50920 чоловік за даними перепису населення у 2011р.).

Нині вона займає північно-західну частину Східних Румунських Карпат, так звану Марамороську котловину, і простягається вздовж верхньої частини басейну річки Тиси, маючи вигляд природної фортеці.

Українська меншина в Румунії посідала четверте місце в національному складі населення у 2011 р. – після румунів, угорців та циганів. Українці проживають компактно в чотирьох регіонах – Буковині, Мараморощині, Добруджі та Банатах. їхня чисельність у 1992 році становила 66833 осіб. За даними перепису населення станом на 2002 р. тут проживало 61091 осіб. Упродовж 1992–2002 рр. чисельність українського населення у Румунії змен-

* Васіле КУРЕЛЯК, Мірела КУРЕЛЯК

пилаь на 5742 особи. Останній перепис населення, який відбувся 2011 р., показав, що всього у Румунії проживає лише 50920 українців. За 19 років їхня кількість зменшилася на 15913 особи.

Найбільша кількість українців нараховується на Мараморощині – 30786 осіб (60,46 % від усієї кількості), на Буковині—лише 10 тис. осіб (19,64 %), а решта – в Добруджі та Банатах.

У даній статті використовуються статистичні матеріали австро-угорських та румунських переписів населення, які дають змогу висвітлити найістотніші демографічні аспекти українського населення повіту Марамуреш. Своє завдання ми вбачали в тому, щоб визначити динаміку чисельності населення, проаналізувати важливі демографічні показники (народжуваність, смертність, шлюби, розлучення тощо), з'ясувати міграційні процеси та основні причини природної асиміляції. При цьому основна увага зосереджується на вивченні, з одного боку, процесів відтворення населення (співвідношення народжуваності та смертності), а з іншого – територіальної мобільності та загального приросту населення [1].

Суттєве значення для визначення динаміки природного приросту має кількісна характеристика шлюбів та розлучень. В останні роки спостерігається тенденція до зменшення кількості укладених шлюбів, натомість високим є показник розлучень. Вивчаючи етнодемографічну ситуацію у повіті Марамуреш, ми намагалися не залишити поза увагою проблему міграції українського населення. Одночасно з міграцією населення посилюються етнічні процеси природної асиміляції.

Вивчення чисельності населення українських поселень Мараморощини у 1857–1905 рр. представляє складність у зв'язку із змінами територіального устрою. За даними австро-угорського пе-

репису населення, у 1857 р. у Марамороському комітаті проживало 184 тис. осіб. Дані наводилися також у розрізі великих населених пунктів з чисельністю понад 2000 осіб у кожному. У 1857 р. в селі Руська Поляна мешкало 3306 осіб, а в селі Великий Бичків 2464 особи (3). Австро-угорська статистика того часу не фіксувала по цих поселеннях чисельність населення за національною ознакою.

У 1905 р. чисельність населення Мараморощини становила 309 тис. осіб, у тому числі українців – 143,6 тис. осіб (46,4% від усього населення). За 48 років вона зросла на 125 тис. осіб. Всього в українських поселеннях румунської Мараморощини проживало 22 тис. осіб, з них 64,5% були українцями [2].

Зміна чисельності населення залежить насамперед від його природного та механічного руху [4, 5].

Загальна кількість усього населення в українських поселеннях Мараморощини у 1905-2011 рр. зросла на 18833 особи. Повільне зростання чисельності українців пояснюється подіями Другої світової війни та економічними негараздами. У 1947 р. в Румунії був голод, який зумовив підвищення смертності, особливо серед дітей. У 1956-1966 рр. українське населення Мараморощини збільшилося на 4506, а у 1966-1977рр.-на3334 особи. У 1965 р. у Румунії прийнято закон про заборону абортів, це урядове рішення суттєво вплинуло на статеву-вікову структуру населення. За період 1977-1992 рр. чисельність населення збільшилася на 3255 особи.

Зростання чисельності українців у 1905-1995 рр. відбувалося за рахунок високого показника природного приросту. У 1977-1992 рр. чисельність населення в українських поселеннях Мараморощини зросла на 3255 осіб. За період 1992-1995 рр. вона збільшилася на 646 осіб [1].

Уже після 1995 р. динаміка чисельності населення в українських комунах має тенденцію до повільного зменшення. Упродовж періоду 1992-2002 рр. його кількість зменшилася на 2108 осіб, у 2002-2011 рр.-на 1078 осіб, за період 1992-2011 рр. – на 3186 осіб.

Чисельність українського населення залежить насамперед від природного приросту, тобто різниці між кількістю народжених і тих, що померли. На відтворення населення впливають різні чинники, серед яких найтипівішими є природні, біологічні, соціально-економічні, релігійні, соціально-культурні, психологічні. Величина природного руху залежить від статеві-вікової структури, стану шлюбів та розлучень, жіночої фертильності тощо.

Природний приріст українського населення у 1991-1992 рр. мав тенденцію до зростання. У 1994 р. він становив 10‰, проте природний приріст всього населення повіту Марамуреш у цей же час був значно нижчий (1,2‰). Показник смертності серед українців не перевищував 10‰, у той час, коли в середньому у повіті він становив 11,2‰ (див. табл. 3, стор. 82). У 2002 р. природний приріст населення становив 7,29‰. Останній перепис населення 2011р. засвідчив тенденцію до зниження природного приросту населення 2,27‰.

На динаміку чисельності населення та його природний приріст негативно впливає високий рівень мертвонароджених дітей та велика кількість смертей серед дітей віком до року. У 1991-1992 рр. кількість мертвонароджених дітей мала тенденцію до зменшення. Показник мертвонароджених дітей на 1000 народжених набув найбільшого значення (16,6%) у 1993 р. У 1993-1994 рр. він знизився до 12,1%. У 2002 р. зазначаємо низький показник мертвонароджених дітей, який становив 7,29%. За даними останнього перепису насе-

лення 2011 р. – 2,27%. Найбільшу кількість мертвонароджених дітей спостерігаємо в комунах Поєніле де суб Мунте, Репедя, Бистра та Рускова. У 1991-1992 рр. динаміка смертності дітей віком до року мала нисхідну тенденцію, а вже у 1994 р. цей показник становив 33,6%. За даними останнього перепису населення (2011 р.) – 15,91%. В таких українських селах, як Поєніле де суб Мунте (Поляни), Репедя (Кривий), Рус-кова (Рускова) та Бочікою Маре (Великий Бичків), зазначаємо високі показники смертності дітей до року, а в комунах Рона де Сус (Верхня Рівна) та Ремеці (Ремети) вони значно нижчі. Високий показник мертвонароджених дітей зумовлюється такими факторами, як недостатній рівень медичних знань серед українських жінок, культури медичного обслуговування та ін.

Динаміка відтворення населення в українських поселеннях повіту Мара-муреш характеризується територіальними відмінностями. В гірських українських селах (Поєніле де суб Мунте, Репедя, Бистра, Рускова) спостерігаються високі показники народжуваності і низькі показники смертності. У горбистих приміських селах краю – Бочікою Маре, Рона де Сус та Ремеці показники природного приросту невисокі. У 2002 р. у комуні Рона де Сус показник природного приросту населення був від’ємний –2,34%. Уже в 2011 р. він набув найбільшого від’ємного значення (-4,14) серед українських сіл повіту Марамуреш.

Одним із вагомих чинників, які суттєво впливають на величину показника природного приросту населення, є кількість шлюбів та розлучень.

Динаміка шлюбів у різні періоди була різною. Так, у 1991-1992 рр. вона зростала, а у 1992-1994 рр. зменшувалася. Динаміці розлучень властива протилежна тенденція. В комуні Рона де Сус

зазначаємо найвищий показник шлюбів та розлучень порівняно з іншими українськими поселеннями повіту Марамуреш. У комунах Посеніле де суб Мунте (Поляна), Репедя (Кривий), Рускова (Рускова) та Бистра (Бистрий) спостерігаються найнижчі показники розлучень.

Українці населяють ізольовану гірську частину Марамороських Карпат. Вони перебувають в економічній скруті, яка, безумовно, позначається на міграційних процесах. Єдиний шлях розв'язання проблеми населення цієї території вбачає у «пошуку кращої долі», емігруючи в інші, економічно вигідніші регіони країни та за її межі. За період 1930-1995 рр. чисельність населення в українських поселеннях повіту Марамуреш зросла, створюючи надлишок трудових ресурсів.

У час австро-угорського панування серед місцевого населення поширилися штучні міграції (депортація українців і заселення угорцями місць їхнього проживання, наприклад, село Кипулунтла Тіса (Довге Поле). Це призвело до посилення асиміляційних процесів в українських поселеннях Мараморощини.

Наприкінці XIX ст. розпочалася еміграція українців краю в південно-західну частину Румунії-Банати. Там поступово сформувався новий ареал проживання українського населення. Також у Банати емігрували українці із Закарпаття, Південної Буковини та Галичини. Після встановлення в 1919 р. державного кордону між Румунією та Чехословаччиною припинилися міграції з України на Мараморощину та Банати.

У міжвоєнний період життя українців в Румунії не поліпшилося, тому еміграційні процеси і надалі тривали. Найпоширенішими були постійні як зовнішні, так і внутрішні міграції. У роки

Другої світової війни територія Мараморощини, як і північна частина Трансільванії, була захоплена гортистською Угорщиною. Як відомо, багато українців потрапило на примусові роботи до Німеччини й Угорщини, лише невелика кількість їх повернулася до рідного краю, інші залишилися на чужині або пропали безвісти.

Після Другої світової війни темпи міграційних процесів знизилися. Нині найпоширенішими є сезонні міграції. Населення українських поселень Мараморощини здебільшого емігрує на сезонні роботи, пов'язані із сільськогосподарським виробництвом, лісозаготівлею, будівництвом.

Маятникова міграція – це регулярне переміщення населення з одного населеного пункту в інший на роботу або навчання без зміни постійного місця проживання. Головні напрями маятникової міграції: село – місто або мале місто – велике місто. Найбільшого поширення маятникові міграції набули в приміських зонах середніх міст (Сігету-Мармаціей, Віспеу-де-Сус та Борша). Тут міграції сприяють збалансованому і раціональному використанню трудових ресурсів міських і сільських поселень. Внутрішні переселення впливають на перерозподіл трудових ресурсів між містом та селом. Для українських поселень Мараморощини характерними за тривалістю є постійні та тимчасові міграції.

У 1991-2011 рр. для українців характерним був від'ємний природний міграційний приріст, особливо у 1991-1992 рр.

За цей період з усіх українських поселень виїхало 3910 осіб, а прибуло 1020 осіб. Механічний рух безпосередньо впливає на чисельність українського населення, яке в 1991-1995 рр. мало тенденцію до зменшення. В басейні річки Рускови спостерігає-

мо найбільший від'ємний міграційний приріст, що пояснюється економічними причинами. Із сіл Посніле де суб Мунте, Репедя та Рускова у 1991 -2011 рр. виїхало 2190 особи, що становило 56,0% від усіх емігрантів українських поселень Мараморощини. Сюди ж прибуло лише 379 осіб (37,15% від усіх прибулих).

Мала кількість прибулих пояснюється віддаленістю сіл від міських поселень та низьким рівнем розвитку господарства. З комуни Посніле де суб Мунте (Руська Поляна) за цей період виїхало 1193 особи (30,51 % від усіх, що виїхали), а прибула лише 121 особа (11,86 %). В середньому за рік виїжджало 199 осіб. В усіх українських комунах за цей період міграційний приріст від'ємний і лише в комуні Ремеці у 1993-1995 рр. він був додатнім.

У межах української етнічної території серед українського населення спостерігаємо зовнішні міграції в країни Західної Європи (Угорщину, Австрію, Німеччину, Францію) та Америку. У 1995 р. перше місце за кількістю емігрантів посідала комуна Ремеці (Ремети) (15 осіб). У селі Рускова (Рускова) емігрувало 6, Рона де Сус (Верхня Рівна) – 2, в інших селах – по одній особі. Як свідчать офіційні джерела, в 1995 р. з усіх українських поселень виїхало 26 осіб. Нелегальним способом виїхало значно більше українців у країни Західної Європи з метою працевлаштування та постійного проживання. Румунська держава та уряд не вживають жодних заходів щодо офіційного працевлаштування за кордоном, тому усі нелегальні зовнішні міграції відносяться до категорії ризику. Після вступу Румунії до Європейського Союзу міграційні рухи посилилися.

В українських поселеннях Мараморощини проживають представники інших національностей, зокрема угорці, німці; у їхньому середовищі поширені зовнішні міграції. Наприклад, у

30-их роках ХХ ст. тут проживало 6 тис. євреїв (23,1% від усього населення). Нині в українських селах представники єврейської національності відсутні. Упродовж останнього десятиліття відбувалися міграції серед угорського населення, яке або повертається до Угорщини, або виїжджає у міста.

Зовнішні та внутрішні міграції впливають на зміну чисельності населення в українських поселеннях Мараморощини. Такі міграційні процеси не є бажаними в українській діаспорі, оскільки спричиняються до посилення асиміляції. Крім цього, вони впливають на статеву-вікову структуру населення та його природний приріст.

Важливу роль у динаміці чисельності населення українських поселень Мараморощини відіграє загальний приріст населення, який є сумою природного та міграційного руху.

Як свідчать дані, загальний приріст українців у 1991-2011 рр. був від'ємний. В українських поселеннях Мараморощини відзначаємо відмінності в показниках загального приросту населення за цей період. У селах Бистра (Бистрий), Бочікою Маре (Великий Бичків), Рона де Сус (Верхня Рівна) міграційний приріст переважав над природним. Показник загального приросту населення сіл Посніле де суб Мунте (Поляна) та Ремеці (Ремети) за цей період набув як від'ємних, так і додатніх значень. До населених пунктів, де показник загального приросту населення мав додатні значення до 1995 р., належать села Рускова (Рускова) та Репедя (Кривий).

У даному випадку загальний приріст населення має пряме відношення до зменшення чисельності населення, статеву-вікової структури, природного приросту, національного складу населення, релігійної структури та впливає на соціально-економічний рівень життя населення.

Література:

- Куреляк Василь // Українці румунської Мараморощини // Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2001. – 184с.
- Томашівський С. Етнографічна карта Угорської Русі. – СПб, 1910.-93 с.
- Bevolkerung und den Viehstand von Osterreich. – Wien: Staatsdruckerel, 1859. – 390 p.
- Recesamintulpopullatieipe anul 1992. – № 88 – Baia-Mare. – Directiajudeteana de statistica Maramures.
- Recensamantul populatiei pe anul 2002//Directia judetiana de statistic^ Maramures-Baia Mare.

2014 p.

Директор технічного ліцею румунської комуни Кривий,
член наукової ради природного парку «Гори Марамуреш»
Васіле КУРЕЛЯК (зліва) та Федір ГАМОР на фестивалі
у рамках українсько-румунських днів добросусідства
(м.Сігету-Мармаціей, 2016 р.)

У ГЕОГРАФІЧНОМУ ЦЕНТРІ ЄВРОПИ ВІДЗНАЧИЛИ ДНІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ

25 вересня 2015 року в Географічному центрі Європи, в інформаційно-туристичному центрі Карпатського біосферного заповідника, за участі науковців, творчої інтелігенції, представників органів місцевого самоврядування, підприємців та громадськості пройшов «круглий стіл» з нагоди відзначення в Україні Днів європейської спадщини.

Варто нагадати, що ідея святкування Днів європейської спадщини належить колишньому Міністру культури Франції Джеку Лангу, який ще у 1984 році організував Дні відкритих дверей у Франції під гаслом «Культурній спадщині – нове життя».

За цією ініціативою з 1991 року Рада Європи, а з 1999 року і Європейська Комісія рекомендують урядам європейських країн проводити Дні європейської спадщини. В Україні, за Дорученнями Кабінету Міністрів України, відзначення цих Днів організовується з 2008 року.

З цією метою (впродовж вересня) в країнах Європи під незмінним гаслом «Європа: спільне надбання», яке спрямовує до єднання народів посередництвом культури, проходять численні події та заходи, присвячені різним тематичним напрямкам. їхній загальний

принцип – не лише розкрити багатство та розмаїття спільної спадщини в контексті міжнародного культурного діалогу, але й пропагувати численні національні та регіональні особливості.

Відкриваючи цьогорічний «круглий стіл» в Географічному центрі Європи, доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор привернув увагу громадськості, органів державної влади та місцевого самоврядування до проблем збереження та популяризації природної та культурної спадщини в Карпатському регіоні. Особливий акцент промовець зробив на проблемах формування екологічної культури населення.

Адже, як засвідчують результати досліджень Фонду глобальних проблем, із 10 найбільших загроз для людства на першому місці – екологічний крах цивілізації. Тому про ці речі, треба не просто говорити, а волати на усіх рівнях, особливо в гірських регіонах, які є найбільш екологічно вразливими.

Ми повинні не просто закликати до збереження природи нашого краю, але й наполегливо домагатись переорієнтації економіки, дбаючи про екологічно безпечні методи господарювання, не на словах, а на ділі відмовитись від масового вирубування лісів у горах, створювати умови для збереження природних екосистем та розвитку туризму й рекреації.

Це важливо ще й тому, що в центрі Європи розташований єдиний в Україні природний об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини». Тут знаходиться також Струківська та Ужоцька дерев'яні церкви українсько-польської номінації Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО «Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі». 15 серпня 2015 р. виповнилось рівно 120 років із часу

введення в експлуатацію Мара-мороської ділянки Транскарпатської залізниці, рахівська частина якої зараз потребує відновлення як одного із визначних об'єктів європейської спадщини.

Без сумніву, і гуцульська етнічна культура, художні та літературні твори наших земляків, зокрема Йосипа Бокшая, Адальберта Ерделі, Федора Манайла, Юрія Герца, Юрія Павловича, Юрія Гав'юка, Марка Бараболі, Петра Скунця, Василя Герасим'юка, Василя Портяка, Василя Кухти та багатьох інших наших діячів культури, які оспівують унікальні природні та культурні цінності Карпатського краю, теж належать до важливих елементів європейської спадщини.

Саме тому під час «круглого столу» Василь Кухта, перший заступник головного редактора всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати», презентував нову книгу віршів «Deus ex machina» (в перекладі з латини означає «Бог із машини»), яка побачила світ на початку цього року у львівському видавництві «Ліга-Прес».

Василь Кухта – відомий український письменник, автор чотирнадцяти книг поезії і публіцистики, лауреат всеукраїнських літературних премій імені Павла Тичини; імені Бориса Нечерди; «Князь Росії» імені Тараса Мельничука;

закарпатської обласної премії імені Федора Потушняка (двічі); румунської літпремії III тисячоліття «Лицар слова».

Нова книга Василя Кухти вже отримала широкий розголос в читачьому середовищі, з'явилося чимало рецензій у друкованих та електронних засобах масової комунікації, розлогу добірку з неї (газетний розворот) нещодавно опублікувала київська «Українська літературна газета».

Ця книга, наголосив у своєму виступі лауреат Шевченківської премії, редактор НТРК «Культура» Василь Герасим'юк (м. Київ),

не може не хвилювати, адже вона, як гласить видавничча преамбула, пронизана історико-філософськими роздумами про долю України, її сучасні духовно-цивілізаційні пошуки тощо.

Крім того, Василь Герасим'юк особливо наголосив, що розв'язання проблем екології та культури треба зараз розглядати як ключові на шляху України до європейської спільноти.

У цьому контексті він високо оцінив роль журналу «Зелені Карпати», який понад двадцять років веде подвижницьку еколого-просвітницьку роботу.

Про різноманітні аспекти збереження європейської спадщини та про роль художнього слова Василя Кухти під час «круглого столу» говорили голова Рахівської районної ради Михайло Фірка, Рахівський міський голова Ярослав Думин, начальник відділу культури та туризму Рахівської районної державної адміністрації Володимир Шепета, голова Рахівського районного товариства Всеукраїнського об'єднання «Гуцульщина» Іван Беркела, засновник музею гуцульської різьби Юрій Павлович та історик-красзнавець Микола Ткач. А у виконанні композитора Михайла Томашука та музичного квартету «Кучеряві хлопці» Рахівської музичної школи (керівник Володимир Шепета) прозвучали пісні на слова Василя Кухти.

На зібранні зініційовано та обговорено також питання щодо заснування щорічної міжнародної премії для літераторів та митців за популяризацію європейської природної та культурної спадщини «Карпатська корона» («Corona Carpatica»).

Учасники «круглого столу» ознайомились із роботою інформаційно-туристичного центру «Центр Європи» та Музею екології гір та історії природокористування Карпатського біосферного заповідника й Музею гуцульської різьби Юрія Павловича.

2015 р.

РОЗРОБКА ПОЛІМЕТАЛЕВИХ РУД НА УКРАЇНСЬКІЙ ЧАСТИНІ МАРАМОРОЩИНИ МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ КАТАСТРОФИ У ВЕРХІВ'ЯХ БАСЕЙНУ ТИСИ

Відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», Схема планування територій відноситься до важливих нормативно-правових актів на регіональному рівні, є планувальною документацією, яка розробляється на підставі Закону «Про Генеральну схему планування території України» та визначає принципові питання перспективних напрямків розвитку, планування, забудови та використання територій, адміністративно-територіальної одиниці.

У зв'язку з цим, на підставі договору укладеного з Рахівською райдержадміністрацією, дочірнє підприємство «Проектний інститут «Львівський Промбудпроект» Державного акціонерного товариства «Будівельна компанія «Укрбуд» розробило проектну документацію «Схема планування території Рахівського району Закарпатської області», який має стратегічне міжнародне еколого-рекреаційне значення у верхів'ях басейну Тиси, в географічному центрі Європи.

За підсумками проведеної роботи, нещодавно, на сайті Рахівської районної державної адміністрації розміщено завершений варіант цієї документації.

У проектних матеріалах зазначається, що Схема планування розроблена згідно з діючими нормами, правилами та державними стандартами. Наголошується також, що особливістю планувальної структури Рахівського району є те, що сюди потрапляють елементи загальнодержавної екологічної мережі, а саме заповідні території та Карпатський біосферний заповідник, який переходить територіально в Тячівський Закарпатської та сусідні райони Івано-Франківської областей та має продовження на території Румунії.

Для підготовки документації використано «Схему планування Закарпатської області» та матеріали, які представлені структурними підрозділами райдержадміністрації. Але, на жаль, ніде не примічено, що до розробки Схеми планування залучались землекористувачі, території яких займають у районі значні площі, зокрема, державні лісові господарства та Карпатський біосферний заповідник.

У цілому ж Схема планування справляє позитивне враження та сприятиме впорядкуванню використання території та впровадження тут системного містобудування. Для цього в документі запропоновано функціональне зонування земель району, із виділенням шести зон (переважно містобудівного освоєння території; переважно рекреаційного використання; переважно оздоровчого використання; переважно сільськогосподарського використання; територій, що охороняються (екологічний каркас, ареали розташування об'єктів історико-культурної спадщини) та спільних інтересів суміжних територіальних громад).

Дуже важливо, зокрема, що в планувальній документації закріплюється головна теза про пріоритетний розвиток туристич-

но-рекреаційної та оздоровчої галузей економіки цього району та визначаються основні проблеми освоєння цієї території.

Але водночас у планувальній документації є багато дискусійних питань, багато неточностей та суперечностей, зокрема в плануванні природокористування та розв'язання екологічних проблем.

Проігноровано основні завдання Схеми планування, що задекларовані у розділі 1 «Схеми планування...» щодо визначення територій, що мають особливу екологічну, рекреаційно-оздоровчу, наукову, естетичну, історико-культурну цінність, встановлення передбачених законодавством обмежень на їх планування, забудову та інше використання, розроблення містобудівних заходів щодо їх охорони та раціонального використання.

Так, всупереч Указу Президента України «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника» від 14 січня 2010 року № 25, в документації замість площі 58035,8 га наводиться застаріла цифра 53630 га. Не враховано також рішення Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО 31 COM 8B.16 від 28 червня 2007 року щодо занесення у Рахівському районі чотирьох масивів Карпатського біосферного заповідника (Чорногора, Мараморощ, Свидовець, Кузій-Трибушани), площею 37080 га (в тому числі 9122 га ядрова зона) до складу транснаціонального українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини». А це важливо тому, що відповідно до Конвенції про збереження Всесвітньої культурної та природної спадщини Україна несе відповідальність перед світовим співтовариством за їх збереження.

Не береться до уваги норма Положення про Карпатський біосферний заповідник щодо нанесення території природно-заповідного фонду на планово-картографічні матеріали та обов'язковість врахування меж біо-сферного заповідника при реконструкції та розвитку прилеглих територій.

По-друге, не витримуються вимоги Закону України «Про Генеральну схему планування території України» щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів на територіях із значним рекреаційним та оздоровчим потенціалом. Адаже, відповідно до норм цього Закону, розвиток названих територій «має здійснюватись шляхом стимулювання розвитку курортних функцій із заборороною будівництва нових і розширення діючих промислових підприємств, не пов'язаних із задоволенням потреб відпочиваючих і місцевого населення, або таких, що можуть негативно вплинути на природні лікувальні фактори», а в зонах національної екологічної мережі перш за все має забезпечуватись «формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій і додержання їх режиму, невиснажливого використання рекреаційних, оздоровчих та інших ресурсів».

У цьому контексті особливу стурбованість викликає теза щодо активного розвитку, на межі із Карпатським біосферним заповідником та Кузій-Трибушанським масивом об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, добувної промисловості (видобуток золота шахтним способом ТОВ «Сауляк» та мармуру у мармуровому кар'єрі ПРАТ «Трибушани»), за рахунок чого передбачається до 2032 року збільшити кількість робочих місць аж для 370 чоловік.

Тут мусимо пояснити, що ці робочі місця не зможуть будь-яким чином компенсувати ту колосальну екологічну шкоду, яка

може бути завдана природі та здоров'ю людей, не тільки в Діловому та Косівській Полянці (передбачається розробка родовищ поліметалевих руд і в урочищах Банський та Білий Потік), а й далеко за їх межами.

Ідеться про те, що підриви та робота дробильних установок, без яких видобуток гірських порід у промислових масштабах є неможливим, призведуть до щоденних викидів у повітря багатьох тисяч тонн пилюки із великим вмістом важких металів і не виключено, що й радіоактивних елементів.

Ця пилюка накрис товстим шаром Ділове, навколишні села та міста, забруднить ліси і полонини, ріки та питні й лікувальні джерела води, негативно позначиться на стані біологічного різноманіття. Нам доведеться забути про екологічно чисті продукти гірського тваринництва, дикоростучі плоди, ягоди та гриби.

Проектом розробки родовища передбачається й первинне збагачення руди на місці. Для цього буде використовуватись багато води для промивання породи. А це може призвести до проблеми водопостачання в Діловому, до значних забруднень вод Тиси, виникне проблема із хвостосховищами промитих залишків руди.

А збагачена порода вивозитиметься важковаговим автотранспортом до румунського міста Бая-Маре, а звідти забруднені води із ціанідами теж повернуться у Тису. Крім того, ділянка автодороги Ділове – Біла Церква буде весь час перевантажена та, звичайно, розбита, а Луг та Великий Бичків стануть додатково забруднюватись пилюкою із поліметалевих руд.

До речі, у зв'язку із проектом освоєння родовища «Сауляк», нині зацікавлені у збагаченні золотом особи активно лобіюють і будівництво моста через Тису у Білій Церкві.

Безперечним є і те, що розробка цього родовища абсолютно негативно позначиться й на туристично-рекреаційній привабливості регіону.

Тут варто нагадати й про негативні екологічні та соціально-економічні наслідки розробки Мужіївського золотоносного родовища та скандальні залпові викиди ціанідів у Тису із гірничодобувних підприємств у Бая-Маре у попередні роки.

Переконаний, ми не можемо не зробити висновків із цих прикладів господарювання.

По-третє, не менш загрозливою виглядає й позиція Схеми планування території щодо активного розвитку у майбутньому лісового господарства, яке, на жаль, сьогодні зводиться, головним чином, до проведення тотальних суцільних вирубок лісів у горах й вивозу кругляка за межі району.

У зв'язку з цим треба мати на увазі й той факт, що за останнє десятиріччя обсяги лісозаготівель у Рахівському районі подвоїлись і, до прикладу, в Рахівському дослідному лісовому господарстві в 2015 році перевищили 150 тисяч кубометрів на рік. Але від цього добробут громадян не зростає. Навпаки, лісовозами вщент розбиваються автомобільні шляхи, а зростаючі площі голих гірських еродованих схилів стають чи не основним фактором катастрофічних паводків, селей та зсувів у регіоні, припиняють туристично-рекреаційну привабливість краю.

Дивує і те, що за рахунок коштів державного бюджету будуються лісовозні дороги та відкривається кращий доступ до майже дармових лісових ресурсів. А збитки від руйнівних паводків та відновлення розбитих доріг знову лягають на плечі збіднілих платників податків. У той же час за рахунок лісів збагачується

невелика група ділків. Наприклад, заробітні плати працівників лісгоспів на порядок вищі в порівнянні до лікарів чи працівників служби державної охорони природно-заповідного фонду. А це є не тільки кричущою соціальною несправедливістю, але й великою мотивацією для знищення лісових екосистем Карпат. І говорити сьогодні про подальший розвиток такого господарювання у лісах, м'яко кажучи, є не коректно.

По-четверте, викликає не тільки здивування але й обурення запроєктоване будівництво в гірській ущелині міста Рахова сміттєпереробного підприємства на 30 тисяч тонн сміття щорічно та наміри звозити сюди побутові відходи із всіх населених пунктів району. Така постановка питання є абсолютно нереальною та екологічно шкідливою, адже тут практично неможливо знайти вільну та необхідних розмірів земельну ділянку. Крім того, це аж ніяк не узгоджується із санітарними та державними будівельними нормами й суперечить концепції розвитку міста Рахова як історичного туристично-рекреаційного центру на Гуцульщині.

По-п'яте, в науковій та природоохоронній громадськості викликає велике занепокоєння і передбачене Схемою планування розміщення на території Рахівського району 24 гідроелектростанцій потужністю 1-5 МВт, в тому числі п'яти в межах Карпатського біосферного заповідника.

І нарешті, ми ніяк не можемо зрозуміти, чому до Схеми планування не включена пропозиція щодо будівництва на горі Терентин у Рахові всесезонного туристично-рекреаційного комплексу (із спорудженням гондольних витягів). Це найкраща панорамна точка у Карпатах та прекрасне місце для гірськолижних витягів та пішохідних маршрутів. А беручи до уваги те, що сюди

нашими предками уже прокладена доброт-на гірська автодорога, та що до Рахова відкрито рух пасажирських потягів із Києва і передбачається відновлення «історичних» залізничних маршрутів через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги, цей проект може реально дати нове дихання розвитку не тільки Рахова, але й Рахівщини загалом.

Враховуючи зазначене, будемо сподіватись, що Рахівська районна рада запропоновану Схему планування території Рахівського району поверне райдержадміністрації та проектній організації на доопрацювання.

Щиро віримо, що й громадськість не залишиться осторонь цих проблем.

2016 р.

УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НА ПРИКОРДОННИХ ВОДАХ В БАСЕЙНІ РІЧКИ ТИСА*

Гідрологічна мережа прикордонних територій – Закарпатської області та повіту Марамуреш

Водні ресурси Закарпатської області формуються за рахунок поверхневого стоку річок басейну р. Тиса, місцевого річкового стоку, що утворюється в межах області, транзитного річкового стоку, що утворюється на території Румунії, Угорщини та Словаччини, підземних вод, а також природних озер та штучних водойм. Річки Закарпатської області в географічному плані розміщені і належать до басейну одного із найбільших приток Дунаю – річки Тиса, яка є основною водною артерією області. Всі річки беруть свій початок у високогірній частині Карпат.

Українська частина басейну р. Тиса розташована на території Закарпатської області. Тиса утворюється злиттям двох річок – Чорної Тиси і Білої Тиси. Після злиття цих річок в районі м. Рахів, Тиса протікає у вузькій гірській долині в південному напрямку. На кордоні з Румунією, після впадіння з лівого берега р. Вишеу, вона тече, в основному, у західному напрямку. Від с. Ді-

* Едуард ОСІЙСЬКИЙ

лове до м. Тячів р. Тиса є кордоном між Україною і Румунією, а від м. Тячів до смт. Вилок річка протікає по території України. Від смт. Вилок вниз за течією на відстані 20 км по річці знову проходить державний кордон між Україною і Угорщиною. Згодом р. Тиса виходить на територію Угорщини і знову з'являється на території України в районі м. Чоп. Після цього вона утворює угорсько-словацький кордон, потім протікає Угорщиною аж до південного кордону і далі переходить на територію Сербії, пройшовши ще 160 кілометрів, впадає в р. Дунай.

Поверхневий стік на території Закарпатської області формують правобережні притоки р. Тиси – річки Тересва, Теребля, Ріка, Боржава – та річки Уж і Латориця. На відміну від безлічі швидких гірських річок, загальна кількість тихих озер Закарпаття невелика – 137, причому серед них лише 32 водойми – постійні озера. Закарпатські озера поділяються на кілька типів, серед яких льодовиково-карстові озера: Апшінець, Марічейка, Несамовита, Бребенескул; запрудні озера: Солоне, Тереблянські озера, Синевир; антропогенні озера: Чорні озера, Солотвинські озера; вулканічні озера: Липчанське, Ворочівське. Найбільше озеро Закарпаття – Синевир, яке утворилося 10 тис. років тому на висоті 989 метрів, розташоване у верхів'ях р. Тереблі, у Міжгірському районі.

Гідрологічна мережа повіту Марамуреш представлена гідрографічним басейном Сомеш – Тиса, який на півночі межує з Україною та на Сході – з Угорщиною, налічує 580 водотоків загальною протяжністю гідрографічної мережі у 7828 км та площею водозбору 22 380 квадратних кілометрів.

Річка Сомеш бере свій початок у горах Родна та до злиття з р. Сомесул Мік називається Сомесул Марє. Її 403 водотоки мають

протяжність 5528 км. Площа суббасейну складає 15140 квадратних кілометрів. Притоки Сомеша: Сієу, Алмаш, Лапус.

Суббасейн р. Красна налічує 54 водотоки загальною довжиною 708 км та площею водозбору 2100 квадратних кілометрів.

Гідрографічну мережу доповнюють природні озера льодового походження в горах Родна і Гутай, а також солені озера Окна Шутатаг і Коштіуй, штучні водосховища.

Інститут Уповноважених Урядів України і Румунії з питань співробітництва у галузі водного господарства на прикордонних водах

Ефективне вирішення питань охорони й раціонального використання водних ресурсів, захисту від шкідливої дії вод може бути забезпечено лише шляхом тісного співробітництва і проведення узгодженої водоохоронної й водогосподарської діяльності.

Головним напрямом зовнішньої діяльності Державного агентства водних ресурсів України є співпраця з суміжними країнами з питань водного господарства на прикордонних водах, заснована на засадах Гельсінської Конвенції про використання й охорону транскордонних водотоків і міжнародних озер і Конвенція із захисту й сталого використання р. Дунай.

Основний документ, що регулює водогосподарську діяльність на українсько-румунських прикордонних водах – Угода між Урядом України та Урядом Румунії про співробітництво в галузі водного господарства на прикордонних водах (м. Галац, Румунія, 30.09.1997р.). Угода набула чинності 28 січня 1999 року. У рамках Угоди діє інститут Уповноважених Урядів, Сторони також призначають заступників Уповноважених Урядів. Для практичного вико-

нання Угоди Сторони сформували за басейновим принципом три комплексні робочі групи, а саме: по басейну р. Тиса, по басейнах Пруту і Сірету та по басейну р. Дунай.

Відповідно до Угоди та за взаємною домовленістю Уповноважених Урядів обох країн було затверджено Регламенти співробітництва щодо обміну метеорологічними та гідрологічними даними; щодо оцінки якості прикордонних вод; стосовно питань захисту від паводків на водотоках і внутрішніх водах; щодо заходів, які вживаються під час небезпечних та надзвичайних забруднень прикордонних вод, яких неможливо уникнути. На даний час триває робота щодо внесення певних змін до додатків до діючих регламентів.

Практичну реалізацію положень Угоди і Регламентів на прикордонних водах у басейні р. Тиса забезпечує створена відповідно до басейнового принципу Робоча група з питань басейну р. Тиса. Питання протипаводкового захисту на прикордонних водах в басейні р. Тиса вирішуються фахівцями Басейнового управління водних ресурсів річки тиса Держводагентства України та Басейновим управлінням Сомеш – Тиса Національної адміністрації «Води Румунії». До складу Робочої групи входять також представники Закарпатського обласного центру з гідрометеорології, Державної екологічної інспекції в Закарпатській області, Департаменту екології Закарпатської облдержадміністрації.

Експерти Сторін робочої групи з питань басейну р. Тиса регулярно проводять спільні огляди технічного стану водозахисних споруд, обстежують русло і берегові території р. Тиса, проводять геодезичні вимірювання повздовжніх і поперечних профілів річки, здійснюють обмін гідрологічними даними і гідрометео-

рологічною інформацією, контроль якості води та використання водних ресурсів. Реконструкцію і будівництво водозахисних споруд Сторони здійснюють на своїх територіях відповідно до національних Програм та згідно положень Угоди, за умови попереднього погодження проектної документації.

Разом з тим необхідно відзначити, що в співробітництві України та Румунії на прикордонних водах в басейні р. Тиса залишається ще немало проблем. Враховуючи інтенсивні зміни русла р. Тиса та її приток внаслідок катастрофічних паводків останнього десятиріччя, нагальною є необхідність стабілізації лінії українсько-румунського держкордону шляхом адекватного проведення Сторонами берегоукріплювальних робіт та регулювання її русла.

Співробітництво з реалізації міжнародних проектів у рамках програм транскордонного співробітництва

Протягом багатьох років БУВР Тиси бере активну участь у розробці і впровадженні проектів програм транскордонного співробітництва ЄС.

Проект «Покращення протипаводкового захисту та екологічне оздоровлення навколишнього середовища на українсько-румунській прикордонній ділянці р. Тиса» впроваджувався БУВР Тиси і партнерами у 2008–2010рр. у рамках Програми сусідства Румунія – Україна. Територія реалізації проекту: Тячівський і Рахівський райони Закарпатської області, м. Тячів і м. Ужгород – на Україні, а також повіт Марамуреш Румунії.

Партнери проекту: Повітова рада Марамуреш (Румунія), Тячівське міжрайонне управління водного господарства, Карпатський біосферний заповідник, Тячівська райдержадміністрація,

Закарпатський регіональний центр соціально-економічних досліджень та асоційовані партнери – ДП «Об'єднана дирекція будівництва водогосподарських об'єктів в Закарпатській області» і Система вод повіту Марамуреш (Румунія).

Проект передбачав розробку Комплексної Схеми стабілізації русла р. Тиса на спільній українсько-румунській ділянці річки, що включає аналіз сучасного стану управління паводками та заплановані протипаводкові заходи, необхідні для стабілізації русла річки та захисту населених пунктів, сільгоспугідь від природних катастроф. Схема враховує оцінку екологічного впливу запланованих протипаводкових заходів, вивчення ведення сільського господарства в умовах побудови гідротехнічних споруд, містить паводково-небезпечні зони, криву вільної водної поверхні, цифрову план-схему прикордонних ділянок із запланованими заходами управління паводками.

У рамках проекту розроблено робочу документацію і виконано роботи із захисту – с. Бедевя та смт. Великий Бичків від паводкових вод населених. Збудовано парапетну стінку для захисту верхньої частини смт. В. Бичків.

Заходи проекту також охопили будівництво радіорелейної лінії (РРЛ) для збору і розповсюдження оперативних даних під час виникнення паводків на місцях та для прийняття відповідними органами обґрунтованих управлінських рішень (рис. 3). Завдяки РРЛ створено надійний швидкісний канал передачі даних між Інформаційним Протипаводковим Центром на базі Тячівського міжрайонного управління водного господарства, створеним у рамках проекту, та Центром збору і обробки інформації АІВС-«Тиса».

Було також встановлено два автоматизовані інформаційно-вимірвальні гідрометеорологічні станції системи моніторингу паводкової ситуації АІВС-«Тиса» – в с. Ділове і смт. Солотвино.

У ході реалізації проекту експертами виконано:

- гідроморфологічні, гідробіологічні та гідрохімічні дослідження якості води в басейні р. Тиса згідно вимог Рамкової Водної Директиви ЄС;
- розробку мережі моніторингу та Програму контрольного моніторингу якості поверхневих вод басейну Верхньої Тиси;
- інвентаризацію точкових та дифузних джерел забруднення басейну Верхньої Тиси на прикордонній ділянці згідно вимог ВРД ЄС;
- екологічні, сільськогосподарські та соціально-економічні дослідження на цільовій території проекту;
- розроблено веб-сайт проекту, видано інформаційно-методичні матеріали.

Українсько-румунсько-угорський Проект «Стале управління природними ресурсами в межиріччі річок Тиса – Тур» Програми транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства і Партнерства HUSKROUA 2007-2013 впроваджувався БУВР Тиси і партнерами у 2012 – 2016рр. Транскордонний румунський партнер проекту – Водогосподарська система повіту Сату-Маре.

У рамках проекту було розроблено техніко-економічне обґрунтування реконструкції системи з визначенням конструктивних технічних рішень для покращення протипаводкового захисту, оптимізації використання водних ресурсів, можливостей обводнення та осушення цільової території. Для їх успішного

вирішення необхідним було залучення всіх трьох держав до розробки і вжиття комплексних та інтегрованих заходів, спрямованих на покращення протипаводкового захисту, оптимізацію водопостачання, водокористування та водовідведення, розробка методичних матеріалів щодо використання мінеральних добрив, агротехніки в сільському господарстві та їх практичного впровадження сільськогосподарськими підприємствами та окремими фермерами, збільшення площ природоохоронних територій.

Практичні заходи з реконструкції меліоративних каналів та гідротехнічних протипаводкових споруд виконувались на територіях трьох держав, чії спеціалісти залучались до оцінки екологічного стану та розробки Спільної Програми Заходів. Країни отримали вигоду від визначення найбільш цінних зон в регіоні з точки зору наявного біорізноманіття.

Без транскордонного співробітництва ми не можемо досягти успішного спільного управління Батарською меліоративною системою та ефективних заходів з протипаводкового захисту. Збереження біорізноманіття також потребує спільних зусиль зі створення екологічних коридорів для переміщення видів без обмеження кордонами. Окремою перевагою транскордонної співпраці в даному проєкті є обмін знаннями країн-членів ЄС з країнами, які не є членами ЄС, особливо у галузі виконання оцінки екологічного стану (відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви ЄС). Результати проєкту узгоджені між Україною, Угорщиною та Румунією та включені до Плану управління басейном річки Тиса, розробленого Міжнародною Комісією із захисту річки Дунай.

Ефективне використання результатів впровадження вказаного міжнародного проєкту сприятиме спільному сталому розви-

тку природних ресурсів в межиріччі р. Тур і р. Тиса, покращить механізми співробітництва на Батарській осушній системі між трьома сусідніми країнами – Україною, Румунією та Угорщиною.

Отже, доцільно очікувати, що ефективне впровадження програм протишаводкового захисту в басейні р. Тиса та реалізація спільних міжнародних проєктів на українсько-румунських прикордонних водах забезпечать сталий розвиток водогосподарського комплексу суміжних країн, сприятимуть покращенню надійного протишаводкового захисту населення і територій, а також збереженню доброго екологічного стану водних ресурсів Карпатського регіону.

2016 р.

НА ВЕЛОДРЕЗИНІ ДО ЄВРОСОЮЗУ

Серед багатьох важливих, сказати б, історичних проблем, які вдалося останнім часом розв'язати для розвитку Гуцульщини, незаперечним є факт відкриття руху пасажирських потягів із столиці України до Рахова, у географічному центрі Європи.

Дуже важливою у цьому контексті є також порушена нами ідея щодо відновлення руху «історичних» потягів до Румунії, Будапешта та Праги.

Як нещодавно повідомив з цього приводу Закарпатську обласну державну адміністрацію заступник Міністра інфраструктури України В. Корнієнко, вирішення цієї проблеми знаходить в Мініфраструктури та Укрзалізниці порозуміння.

Більше того, урядовець наголошує, що «запровадження руху міжрегіональних поїздів через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії створило б умови для розвитку міждержавних стосунків, збільшення потоку туристів в обох напрямках, економічного та соціального розвитку прилеглих регіонів», і що названим міністерством зараз «здійснюється актуалізація регіональної карти Транскарпатської транспортної мережі та опрацьовується питання залучення фінансування для реалізації цього проекту».

Крім того, відповідно до програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та префектури румун-

ського повіту Марамуреш на 2016 рік, який підписано головою Закарпатської обласної державної адміністрації Г. Москалем та префектом повіту Марамуреш А. Рошіаном, теж за нашою пропозицією, у першому кварталі 2016 року передбачено проведення робочої наради зацікавлених сторін з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів відновлення руху «історичних» потягів через м. Рахів (Україна) до Румунії, м. Будапешта та м. Праги.

Але для реалізації цього проекту потрібні значні кошти та й немало часу. І тому тут могла би бути дуже корисною щойно запропонована ідея київського підприємця, члена ініціативної групи із опрацювання проекту відкриття руху пасажирських потягів до Рахова і далі до Румунії Івана Шостака щодо використання на ділянці залізничної колії, яка зараз не використовується (Рахів – держкордон), велодрезин як туристичної атракції та транспортного засобу для екскурсій відпочиваючих із Рахова до Костилівки, географічного центру Європи та румунського сусіднього поселення Валя-Вішеулуй.

Велодрезини дуже активно та ефективно використовуються у сусідніх польських Бещадах (<https://www.youtube.com/watch?v=gHh59XUe6uM>).

На думку Івана Шостака, яку ми підтримуємо, осередком реалізації цього проекту може бути Географічний центр Європи або станція Берлибаш (с. Костилівка). Крім того, пропонується в старовинній станційній будівлі облаштувати «Берлибаський музей Марамороської залізниці», 120-річчя введення в експлуатацію якої нещодавно виповнилось. Актуальність такого проекту, на думку його автора, обумовлюється, по-перше, тим, що такої атрак-

ції в екологічному регіоні, та ще в самому центрі Європи, немає в радіусі (щонайменше) 300 км.

По-друге, у місті Віспеу-де-Сус (побратим Рахова), за 30 км від прикордонного поселення Валя-Віспеулуй, успішно функціонує популярна серед туристів вузькоколія, цільовою аудиторією якої є шанувальники колії (колійного транспорту). За один тільки сезон сюди приїжджає близько 15 тисяч туристів, значна частина яких – з країн Західної Європи (переважно із Австрії, Швейцарії, Франції та Німеччини).

По-третє, взаємна реклама вишівської вузькоколійки та рахівських велодрезин, у поєднанні із «відкритими воротами» на українсько-румунському кордоні, можуть дати значний приріст туристів для кожного із партнерів.

Пропонується паралельно опрацювати питання організації руху туристичних трамваїв, за маршрутом Рахів – Валя-Віспеулуй. А таких прикладів у Європі теж чимало (<http://forum.railwayclub.info/index.php...>).

Тут варто також нагадати, що для реалізації цих проектів уже створено необхідні передумови. Скажімо, підписано відповідні Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії в галузі залізничного транспорту (2004) та пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006).

Відповідно до цих Угод постановою Уряду України № 629 від 12.05.2004 року прикордонний перегін Берлибаш – Валя-Віспеулуй визначено для перетинання державного українсько-румунського кордону залізничним транспортом, а також передбачено, що рух українських транзитних потягів на ділянці залізниць Румунії (державний кордон – Валя-Віспеулуй – Сігету-Мармаціей

— Кимпулунг-ла-Тіса — державний кордон) визначається угодою між залізницями обох держав. Українську станцію Берлибаш та відповідну румунську станцію Валя-Віспеулуй визнано прикордонними станціями.

А іншою Постановою Кабінету Міністрів України № 1445 від 18.10. 2006 року затверджено «Ділове — Валя-Віспеулуй» пунктом пропуску через українсько-румунський державний кордон. Крім того, підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про місцевий прикордонний рух (затверджено Постановою Кабінету Міністрів № 164 від 31.03.2015 р.), якою передбачається спрощений перехід державного кордону у прикордонній зоні на відстані між 30 та 50 кілометрами від лінії кордону. І ще, як повідомляли Інтернет-видання, найближчим часом має бути відкрито Генеральне консульство Румунії у Солотвині (Тячівський район), що теж полегшить отримання відповідних дозволів для перетину державного кордону.

2016 р.

ІСТОРИЧНА МАРАМОРОЩИНА – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ, ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ РЕГІОН У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ*

Мараморощина, як і вся Карпатська котловина, розлого дислокована у благодатному межигір'ї, обдарованому природними багатствами – лісами, водними ресурсами, цілющим повітрям, флорою і фауною та, найголовніше, працелюбним і талановитим народом, який здавна окультував і віками оберігає й розвиває своє родинне гніздо.

За свідченням закарпатського уторськомовного історика Іштвана Сіладі, вперше назва «Мараморош» («Máramaros») згадується в документі кінця XII століття [1, с.16].

Історична Мараморощина включає в себе території й населення, що нині належать до України та Румунії, а саме – південно-східну частину Закарпатської області України та південно-західну частину Румунії – повіти Сату-Маре й Бая-Маре. Загальна площа комітату (жупи) на початку XX століття становила 10 354 кв. км., населення – більше 300 тисяч. Регіон, як добре відомо, багатонаціональний і багатий на культурні традиції. Впродовж тривалого історичного періоду регіон з такою ж назвою, як адмі-

* Михайло ДЕЛЕГАН

ністративна одиниця комітат, перебував у складі Угорщини. Адміністративним центром комітату було місто Мараморош-Сигот.

В 1919-1920 роках згідно рішень Сен-Жерменського і Трианонського мирних договорів Мараморощина розділена між Чехословацькою Республікою (3/5 території) та Румунією (2/5 території). Лінією розмежування стало русло ріки Тиса. До Румунії відійшов адміністративний центр місто Мараморош-Сигот і села, населені русинами в долині рік Вишова (Вишеу) і Руськова (Рускова) [2, с. 344-345]. У складі першої Чехословацької Республіки регіон був об'єднаний з комітатом (жупою) Угоча і утворено окрему Мараморошську жупу з центром спочатку в Севлюші (Виноградові), а згодом в Хусті. Під час адміністративної реформи 1927 року жупу було ліквідовано. Ми сьогодні торкнемося, в основному, української частини регіону.

Рівень наукового дослідження означеної теми потребує суттєвої конкретизації й деталізації. Хоча в цілому з історії Мараморощини є чимало наукової літератури, опубліковано як окремі документи, так і окремі збірники, як також і монографії, тематичні й дисертаційні дослідження.

У такій площині, як пропонується нами, дослідження Мараморощини нам невідоме. Наше дослідження не претендує на повноту, воно тільки окреслює головні напрями, що потребують подальшого глибокого вивчення.

Інтелектуальне й етнокультурне підґрунтя беруть свої початки з давніх часів і підтверджується документально. Повені негараздів, воєн і зміни влад поневолювачів віками нищили головне – віру в свій народ, рідну мову, назви, змінювали переконання, етнокультурні цінності, прагнули змінити докорінно спосіб мислення і рівень

знань – інтелект і духовність. Але факти річ уперта – вони свідчать, що фундамент залишився, його знищити не вдалося. Навіть знищивши основи матеріальної культури – писемні першоджерела, нав'язуючи іншу віру й переконання, не вдалося й ніколи не вдасться наш народ позбавити історичної пам'яті й генетичної свідомості.

Глибоко символічно, що саме на Мараморщині дислокована на 100-метровій терасі вершини гори Сар, що на лівому березі ріки Тиси, відома нині світовій науці найдревніша в Європі багатопарова палеолітична стоянка «Королево». В товщі суглинків четвертинного відкладення глибиною до 12 метрів відкрито 15 хронологічних горизонтів перебування на цій місцевості первісної людини. 7 культурних горизонтів відносяться до шель-ашельської епохи, тобто епохи раннього палеоліту, котрий датується 1 млн., 500-120 тис. років до нашої ери; 6 – до епохи муст'є: 120-40 тис. до нашої ери; 2 культурні горизонти віднесені до багатой кремніевою індустрією епохи пізнього палеоліту: 40-12 тис. років до нашої ери [2, с. 223]. Стоянка «Королево» – еталон у визначенні пам'яток східно-карпатської зони, що має широкую хронологічну лінійку від 1 мільйона до 20 тисяч років до нашої ери. Таке археологічне підґрунтя дає можливість прослідкувати етапи розселення первісних людей в Карпатському регіоні, визначити закономірності розвитку первісного виробництва на всіх етапах палеоліту.

Аналогічні палеолітичні стоянки відкрито також в селі Рокосово Хустського району та у селі Малий Раковець Іршавського району.

На стоянці «Королево» зібрано тисячі кам'яних знарядь праці. В горизонтах раннього палеоліту знайдено грубі знаряддя ударної та ударно-ріжучої дії, виготовлені із вулканічного скла,

обсидіану і андезиту, скребала, чоппери і чоппінги, що служили універсальними інструментами первісних жителів Карпатського регіону, мисливців та збирачів. Різко відмінні від них знаряддя праці інших культурних шарів, що відносяться до епохи мустьє. Неандертальська людина, яка жила на стоянці «Королево» в цей період, розвивала техніку відколу (сколу) тонких і гострих деталей (частин) від основи каменя, нуклеуса, а також техніку ретуші, створивши таким чином набір різноманітних кам'яних знарядь праці: ножів, скребал, наконечників списів, що використовувалися на полюванні на мамонтів, печерних медведів та шерстистих носорогів. Виготовляли знаряддя праці також з кісток, тертям видобували вогонь. У шарах пізнього палеоліту віднайдено навіть сліди примітивної майстерні.

Зазначена безцінна інформація, передана через віки й війни, стихії й природні катаклізми, епідемії й усілякі негаразди, що нерозривно пов'язує жителів краю з істинно рідною, життєдайною землею свідчення того, що певний рівень інтелекту і етнокультурних рис закладений в генетичний код жителів місцевого регіону.

Яскравим і переконливим свідченням історичної пам'яті, інформаційної єдності предків народів, що населяли Карпатський регіон і їх нинішніх нащадків, є збережена й передана нинішнім поколінням пам'ять про Грушівський монастир — твердиню віри й культури, всенародної духовності, писемності. Тут також прослідковується етнокультурна цілісність господарів нашої землі. На таке здатен тільки сильний і талановитий народ, котрий зумів не тільки вижити в котлах нещадної боротьби за виживання, а й зберегти своє індивідуальність, характер, мову, традиції, культуру. Саме

тому, закономірним стало відродження Грушівського монастиря у роки незалежної української держави, що в певній мірі уособлює важкий процес впливового ренесансу Карпатського регіону.

Можна по-різному ставитися до гіпотези щодо книгодрукування в древніх стінах Грушівського монастиря. Але істина незаперечна: не буває диму без вогню. На наше глибоке переконання, творіння інтелектуальних цінностей в Грушівському монастирі мало місце. Саме в монастирях в силу об'єктивних і суб'єктивних причин у ті далекі середньовічні часи зосереджувався цвіт мислячих і шукаючих порятунку цивілізації та ґрунтовних доріг її розвитку особистостей. І не рідко монастирські стіни та келії ставали єдино можливим місцем більш – менш безпечного вільнодумства прогресистів, свіжого польоту думки і помислів. Аргументів такого твердження у світовій історії більш, ніж достатньо. Подібні діяння не виникають зненацька і на пустому місці. Їх готує час, сама історія, природні процеси в суспільному середовищі, й, безперечно, працелюбний і талановитий та витривалий, терплячий і жертвний народ. Тому результати титанічних зусиль щодо самозбереження в таких умовах ще й інтелектуального проростання і впливового зростання, не тільки не могли безслідно зникнути в товщі віків неправди і несправедливості, а й закономірно пробилися новими паростками неоінтелекту, сформованого викликами нових часів та умов. Мараморощина зберігає не один класичний приклад такого суспільно значимого буття як Грушівський монастир і його фантомне книгодрукування. В умовах тотального планомірного нищення і мадяризації, край утвердив себе у віках багатьма іншими пірамідами історичної пам'яті і самосвідомості – матеріальними, духовними, особистісними.

З метою належного збереження, поширення інформації й знань, формування зацікавленості до глибшого вивчення й при множення інтелектуально-етнокультурного надбання Мараморо щини було б доцільно сформувати історико-культурний запо відник, або, для початку, хоча б відповідний центр. Таке фор мування необхідно на основі транскордонних інтересів і зв'язків забезпечити належними матеріально-технічними, кадровими та фінансовими можливостями. Зазначені дії дали б суттєвий по штовх для подальшого прискореного ренесансу краю і суттєвого зростання його внеску в інтелектуальний й етнокультурний по тенціал незалежної української держави, яка гостро потребує цьо го. Особливо в нинішній кризовий й депресивний період.

Важливий вплив на інтелектуально-культурницький розви ток Мараморощини, як і Закарпаття в цілому, мало прийняття християнства. Як відомо, вчені ще в першій половині XIX сто ліття довели, що християнство і кириличне письмо поширило ся в Карпатській Русі на століття раніше, ніж у Київській Русі, і пов'язували це з діяльністю учнів слов'янських просвітителів Ки риля і Мефодія, які у кінці 80-х років IX століття змушені були покинути Велику Моравію [3, с. 189]. Продовжувачі справи Кири ла та Мефодія діяли не тільки в Словаччині, але й в Карпатській Русі, в долинах річок Уж, Латориця і Тиса [4, с. 156]. За їх участі тут створювалися перші християнські церкви, монастирі, що ста ли осередками поширення слов'янської писемності та церковної літератури. Разом із християнською вірою проповідники несли з собою слов'янські книги, що були зрозумілими місцевому на селенню, а отже й інформаційно – інтелектуально наповнювали край порівняно швидкими темпами й значними обсягами.

А відомий дослідник С. Пап вважає, що на території не тільки Закарпаття, але й Паннонії, Словачини християнство було відоме ще до місійної діяльності Кирила та Мефодія та їх учнів. Християнська філософія віри проникала на ці території із Риму та Візантії, з якими місцеві племена мали тісні зв'язки ще на початку та в середині I тисячоліття нашої ери. Проникнення християнства послужило привнесенню в край новітнього прогресивного розвитку інтелекту, поштовху до самовдосконалення етнокультурних традицій і звичок, виразності карпатської ідентичності.

Мараморощина має потужний і далеко не сповна використаний потенціал міжнародного співробітництва. Розширенню транскордонного співробітництва у нинішній період покликане, зокрема, сприяти відкриття Представництва Генерального консульства Румунії у селищі Солотвино Тячівського району, як також і відновлення Днів Добросусідства між Україною і Румунією. Представництво відкрито 6 травня 2016 року за участі міністрів закордонних справ України та Румунії Павла Клімкіна і Лазаря Коменеску [5].

Означена тема потребує хоча б штрихового згадування місця і ролі у вивченні проблематики замкового будівництва, сутності п'яти коронних міст, Королівського Євангелія, окреслення Мараморощини як твердині православ'я, представництва вихідців із регіону у вузах Європи, інтересу російського царя до краю, древніх архівних свідчень і т. ін.

Ми мали б охарактеризувати не випадковість історичного Хустського з'їзду і трагічну, а разом з тим закономірну долю Карпатської України в контексті нашої теми.

Через особистісні підходи необхідно згадати інтелектуальний вклад В. Довговича, патріотичну самопожертву С. Вайди та багатьох інших, їхніх талановитих нинішніх продовжувачів, інтелектуальних стовпів сучасної загальнодержавної й цивілізаційної значимості – братів Климпушів, В. Лазоришинця, В. Кухти й Ф. Гамора. Наголосимо, що інтелектуально-практична діяльність, до прикладу В. Лазоришинця і Ф. Гамора, безсумнівно, має планетарну, загально цивілізаційну значимість.

Окреслені напрями потребують суттєвого подальшого осмислення задля вироблення практичних рекомендацій і їх належної реалізації в інтересах прогресу як Мараморощини, Закарпаття, так і всієї суверенної української держави.

Література:

- Szilágyi István. Máramoros általános történetéből (XII. és XIII. századok) // Századok. – 1889. – 10–26. Old.
- Поп Иван. Энциклопедия Подкарпатской Руси. – Ужгород, 2006. – С. 344–345.
- Балудянский А. История церковная нового завета. – Вена, 1852. – 189 с.
- Нариси історії Закарпаття. Т. I (з найдавніших часів до 1918 року). – Ужгород: Розрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського обласного управління по пресі, 1993. – 156 с.
- У Солотвині відкрили консульство Румунії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.depo.ua/ukr/life>

НОВІ ПРОЕКТНІ ІДЕЇ

ЗАКАРПАТСЬКА ІНІЦІАТИВНА ГРУПА ПРОВЕЛА КОНСУЛЬТАТИВНУ ЗУСТРІЧ ІЗ ПРЕФЕКТОМ РУМУНСЬКОГО ПОВІТУ МАРАМУРЕШІ СЕБАСТЬЯНУ ЛУПУЦОМ ТА КЕРІВНИЦТВОМ КОМУНИ БИСТРА

За участі префекта румунського повіту Марамуреш Себастьяну Лупуц та керівництва комуни Бистра, проведено українсько-румунські консультації із підготовки спільних Проектів для поглиблення прикордонного співробітництва.

14 липня 2017 року, на запрошення прімара румунської комуни Бистра Васіле Дучук, закарпатська ініціативна група у складі заступника директора Карпатського біосферного заповідника, професора Федора Гамора, керівника Закарпатського фонду підтримки підприємництва Андрія Варцаби та директора Велико-Бичківського соко-винного заводу Юрія Ткача, в рамках реалізації Плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 819-р та доручення

Під час українсько-румунських консультацій. Зліва направо:
прімар комуни Бистра Васіле ДУЧУК, префект повіту Марамуреш
Себастьяну ЛУПУЦ та директор Велико-Бичківського
соко-винного заводу Юрій ТКАЧ;
Другий зліва за столом – Федір ГАМОР

Кабінету Міністрів України від 21 березня 2016 року № 9026/1/1-16, в румунському прикордонному селі Красна-Вішеулуй, проведено консультації із префектом повіту Марамуреш Себастьяну Лупуц та керівництвом й активістами комуни Бистра, в якій компактно проживають українці.

Привернуто увагу до соціально-економічних та екологічних проблем над вирішенням яких, тривалий час працює українська громада румунських прикордонних населених пунктів на Мараморошиці.

В першу чергу ішла мова про необхідність підготовки нових проектів із відбудови моста через Тису на ділянці українсько-румунського кордону «Ділове – Валя-Вішеулуй» та відновлення руху пасажирських потягів на дистанції Рахів – Сігету-Мармаціей – Тересва.

Ми нагадали, що в останні декілька років між Президентом повітової ради повіту Марамуреш та керівництвом прикордонного Рахівського району підписано відповідні Меморандуми та Протоколи. З цього приводу Кабінет Міністрів України нещодавно доручив Закарпатській облдержадміністрації, Мінінфраструктури та Мінекономрозвитку України «надати пропозиції щодо організації українсько-румунського пункту пропуску через кордон в с. Ділове (Україна) – с. Валя-Вішеулуй (Румунія) із створенням прикордонної інфраструктури, відновлення мосту через Тису у селі Ділове, автомобільного та залізничного сполучення через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги». Але тут потрібне додаткове лобіювання та підтримка префекта повіту Марамуреш.

Префект із розумінням віднісся до цих проблем і пообіцяв найближчим часом ініціювати зустріч із керівництвом Закарпат-

ської області для їх обговорення, підключитись до пошуку джерел фінансування та розгляду цих питань у відповідних міністерствах Румунії.

Під час консультацій, обговорено також пропозиції із підготовки проектів в сфері просування місцевої етнічної культури та збереження історичної гуцульської спадщини, по обидва боки кордону. З цього приводу, зокрема позитивно сприйнято проектну ідею щодо створення молодіжних гуцульських культурних та еколого-просвітницьких центрів в комуні Бистра та місті Рахові тощо.

За результатами консультацій, погодилися приступити до підготовки необхідних спільних Проектів до Програми Європейського Союзу прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства «Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна» на 2014-2020 роки та відповідної Програми «Румунія–Україна».

2017 р.

УКРАЇНСЬКЕ МІСТО РАХІВ ТА РУМУНСЬКА КОМУНА БИСТРА СТАЛИ МІСТАМИ-ПОБРАТИМАМИ*

Рахівська міська рада останнім часом активно розширяє свої міжнародні зв'язки. Так, 7 серпня 2017 року було підписано ще один договір про побратимські відносини, цього разу – з комуною Бистра, повіт Марамуреш, Румунія.

В складі румунської делегації, яка завітала до міськради, були примар комуни пан Васіле Дучук, а також відомий письменник-фольклорист та гуморист Дмитро Коренюк, який, крім письменницької діяльності, активно пропагує та сприяє збереженню гуцульської автентичної культури, зокрема – ремесел та народної творчості, через свою громадську організацію «Гуцульське товариство».

Комуна Бистра є об'єднаною територіальною громадою на самому кордоні з Україною, до якої входять села Бистра, Вишнівська Долина (Валя-Вишеулуй) та Вишнівська Красна (Красна-Вишеулуй). Населення комуни становить понад 4 тисячі осіб, 90% з яких – українці-гуцули.

* Вікторія ГУБКО

Голова Рахівської міської ради Віктор МЕДВІДЬ (справа) та прімар румунської комуни Бистра підписують угоду про побратимську співпрацю між містом Рахів та комуною Бистра (м. Рахів, 2017 р.);

Побратимські рукотискання після підписання угоди (в центрі Федір ГАМОР).

Як зауважив рахівський міський голова пан Віктор Медвідь, дружні, ба навіть родинні стосунки з Бістрою тривають давно, але настав час формалізувати ці відносини через підписання Угоди про партнерство, адже зараз є нагода подати спільні проектні пропозиції в рамках Другого конкурсу проектів транскордонної співпраці за фінансування Європейського інструменту добросусідства «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна». Пан голова зазначив, що даний напрямок діяльності міської ради є одним з наших найбільших пріоритетів, і ми вже маємо певні напрацювання у вигляді поданих заявок до аналогічних фондів.

Пропонується подати спільну проектну пропозицію по пріоритету Програми, який охоплює збереження та розвиток місцевої культури з елементами туризму. На зустрічі також був присутній заступник директора установи-партнера по проектній заявці – Карпатського біосферного заповідника – проф. Федір Гамор, який озвучив деталі концепції проекту, що був ініційований румунською стороною, та зазначив його роль для регіону в цілому та міста зокрема.

Кульмінацією міжнародної зустрічі стало підписання та скріплення печатками Угоди про співпрацю між громадами міста Рахів та комуни Бистра, яким вони декларують те, що є партнерами та громадами-побратимами і мають намір співпрацювати в широкому полі пріоритетів, направлених на сталий розвиток обох громад.

Наприкінці хочеться процитувати пана прімара Василя Дучука, етнічного гуцула: «Файно с'мо зачели цес тиждень!».

2017 р.

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСКОРДОННА ІНІЦІАТИВА

Назва проекту: Ефективне використання природних ресурсів для пом'якшення впливу кліматичних змін шляхом створення Центру транскордонного інноваційного розвитку у сфері охорони, збереження та сталого використання природної спадщини (CTDI)

Обґрунтування:

- Прикордонний регіон Марамуреш – Закарпаття – Івано-Франківська область демонструє міцні культурно-історичні зв'язки, які характеризуються подібними географічними та екологічними особливостями, де зосереджена величезна природна спадщина і ряд природоохоронних територій національного та навіть міжнародного значення, що може позитивно вплинути на спроможність економічного розвитку місцевих громад.

- Біорізноманіття та природна спадщина у транскордонному регіоні мають ряд загроз та підпадають під негативний вплив антропогенного та природного походження: занедбання земель, деградація оселищ, фрагментація оселищ, порушення з'єднаності, рубки лісів, зменшення населення в невеликих населених пунктах, індустріалізація та забруднення, надмірне використання природних ресурсів, зміна клімату та масовий туризм.

- Існуюча сьогодні ініціатива на рівні повіту Марамуреш щодо розробки секторальної стратегії для природоохоронних

територій Румунії та підхід до управління природоохоронними територіями на рівні повіту (NATURA 2000 – Марамуреш, 2014 – 2015 рік) буде продубльована в Україні, планується впровадити інтегровану співпрацю та планування між установами, органами влади та іншими відповідними зацікавленими сторонами в напрямку сталого розвитку природних ресурсів.

Загальна мета: Підтримка біорізноманіття та зв'язаності між природоохоронними територіями в прикордонному регіоні шляхом підвищення спроможності партнерів здійснювати сталий менеджмент та забезпечувати розвиток природних ресурсів

OS 1. Започаткувати співробітництво між установами, органами влади та організаціями щодо забезпечення сталого розвитку природних ресурсів шляхом комплексного планування використання природних ресурсів у прикордонній зоні. Пропоновані заходи:

- Розширення платформи співпраці Natura 2000 – Марамуреш в Україні; (робочі групи, analysis, etc. в Україні; (робочі групи, аналіз тощо)
- досягнення галузевої стратегії для природоохоронних територій в Україні; (на основі залучення зацікавлених сторін);
- узгодження стратегії N2000 ММ в транскордонному регіоні – розробка спільного плану щодо сталого управління природними ресурсами на прикордонній території та сприяння транскордонній екологічній стратегії;
- Створення виконавчої структури CTDI; вимоги законодавства в Румунії; план дій на 5-10 років; після завершення проекту ця структура візьме на себе адміністрацію CTDI; транскордонне державно-приватне партнерство; лідерство за участі стейкхолдерів, що бахується на місцевих знаннях, а також на досвіді співробітників із міжгалузевою компетенцією;

OS 2. Розвиток транскордонної інфраструктури СТДІ (створення СТДІ та облаштування)

- відновлення будівлі в повіті Maramures RO, яка виступатиме як багатофункціональний центр інноваційного розвитку у сфері охорони, збереження та сталого використання природної спадщини на прикордонних територіях; розташування – Бая-Маре, Марамуреш;

- облаштування транскордонного центру розвитку та інновацій (СТДІ) в Румунії. СТДІ RO-логістика, СТДІ обладнання, комп'ютери та програмне забезпечення для моніторингу видів та оселищ, розробка пілотних дослідницьких програм, лабораторне обладнання та обладнання для забезпечення збереження навколишнього середовища, біотехнологічні лабораторії; науково-дослідна станція, яка буде мати кімнати для прийому студентів, що приїдуть для участі в різних дослідницьких програмах; пасивне будівництво);

- обладнання СТДІ Україна; облаштування існуючих площ в природоохоронній установі України центральними інноваційними функціональним засобами для природоохоронних територій (адміністрація Карпатського біосферного заповідника як потенційного партнера).

OS 3. Покращення управлінського потенціалу природоохоронних територій та стале використання природних ресурсів

- навчальні курси: управління природоохоронними територіями; Спеціаліст з питань природоохоронних територій; рейнджери; участь у розробці екологічної політики; стале комплексне планування територіального розвитку; ПС; тренінг

для фермерів, бізнес-середовище для застосування принципів стійкості економічної діяльності; економіка з багатооборотним використанням продукції; еко-інноваційні інструменти та матеріали в галузі будівництва тощо;

- Розробка платформи для інтеграції різних баз з просторовими даними по збереженню та охорони навколишнього природного середовища, що дозволяє генерувати тематичні карти за допомогою обміну та співпраці між відповідними учасниками тощо. (Використовувати існуючі інструменти з відкритим кодом – ГІС); важливо, щоб СТДІ містив компонент аналізу даних.

ОС 4. Інформація та поінформованість громадськості щодо охорони навколишнього середовища та збереження природних цінностей у прикордонній зоні Марамуреш

- онлайн-платформа ГІС включатиме компонент поширеності проекту та природоохоронні території;

- проведення інформаційної кампанії – соціальний маркетинг (аудіо, відео, онлайн, змішаний тип) та інформування громадськості про функції та цінність природної спадщини; про принципи, що забезпечують її збереження та захист; кампанія буде складена за такими принципами: збереження біорізноманіття, поводження з відходами, зміна клімату, відновлювана енергетика.

- Рекламні матеріали, включаючи розробку голографічної проекції з використанням наукових даних, що стосуються великих хижаків, транскордонних коридорів;

- польові виїзди / обмін досвідом для зацікавлених сторін для ознайомлення з передовою практикою використання природних ресурсів.

Можливі партнери / Керівник проекту вирішить, хто буде основним подавачем:

- Повітова рада повіту Марамуреш
- WWF Румунія, Мармароське відділення
- Факультет природничих наук, Клуж-Напока, Північний університет, Бая-Маре
- Партнери в Україні – адміністрація Карпатського НПП або КБЗ

Тривалість проекту: 36 місяців.

Приблизний бюджет: 3,5 – млн euro

Project title: Effective use of natural resources in mitigating climate change by building a cross-border innovation development center – in the field of protection, conservation and sustainable use of natural heritage (CTDI)

Justification:

- The cross-border region of Maramures – Zakarpattia – Ivano-Frankivsk shows strong cultural and historical links with similar geographical and ecological features where the vast natural heritage with a variety of protected areas of national or even international significance can positively influence the economic development capacity of communities local.

- Biodiversity and natural heritage in the cross-border area is confronted with several threats and negative effects of anthropogenic and natural origin: land abandonment, habitats degradation, habitat fragmentation, species and disruption of connectivity, deforestation, population decline in small settlements, industrialization and pollution, overexploitation of natural resources, climate change and mass tourism.

- The existence of an initiative at the level of Maramureș County regarding the achievement of a sectoral strategy of the protected areas

in Romania and the approach of the protected areas in the form of a protected system at the county level (NATURA 2000 Maramures, 2014-2015) will be a replicated initiative in Ukraine, integrated cooperation and planning between institutions, authorities and other relevant stakeholders in the sustainable development of natural resources.

General Objective: Maintaining biodiversity and connections between protected areas in the cross-border area by increasing the capacity of development partners and sustainable management of natural resources

OS 1. To develop cooperation between institutions, authorities and organizations regarding the sustainable development of natural resources by embarking on integrated planning of the use of natural resources in the cross-border area. Proposed activities:

- Expanding the N2000MM cooperation platform in Ukraine; (workgroups, SH analysis, etc.)
- achieving a sectoral protected area strategy in Ukraine; (participatory framework);
- the harmonization of the N2000 MM strategy for the cross-border area – the development of a joint planning document on the sustainable management of natural resources in the border area and the promotion of cross-border environmental strategy;
- Creating an executive structure of the CTDI; legal legality in RO; action plan 5-10 years; it will take over the CTDI administration after the project is completed; cross-border public private partnership; participatory leadership based on local knowledge, staff with inter-sectoral competencies;

OB 2. Development of cross-border CTDI infrastructure (CTDI infrastructure works and endowment)

- rehabilitation of a building in Maramures RO, which will act as a multifunctional innovation development center – in the field of protection, conservation and sustainable use of natural heritage in the cross-border area; location Baia Mare, MM.

- endowment of cross-border development and innovation center (CTDI) Romania CTDI RO-logistics CTDI equipment, hard and soft tools for monitoring species and habitats, development of pilot research programs, ecology laboratory equipment and environmental protection equipment, biotechnology laboratories; a research station that will have hosting rooms for students coming to participate in various research programs; passive building)

- equipment of CTDI Ukraine; endowment of existing space park administration Ukraine with central innovation functionality for protected areas (Administration of the Carpathian Biosphere Reserve AU as potential partner);

OS 3. Improving the management capacity of protected areas and sustainable use of natural resources

- training courses: protected areas management; Protected Areas Specialist; ranger; participatory development of environmental policies; sustainable integrated planning of territorial development; GIS; training for farmers, business environment on the application of the principles of sustainability in economic activities; circular economy; eco-innovative tools and materials in the field of construction, etc

- Developing a platform to integrate the various spatial data bases relevant to the conservation and protection of the cross-border environment, allowing thematic maps to be generated by networking, dissemination, cooperation among relevant actors etc. (Use existing open source tools – GIS); it is essential that CTDI include the data analysis component;

OS 4. Information and public awareness regarding environmental protection and conservation of natural values in the Maramures cross-border area

- the online GIS platform will include the project dissemination component, protected areas;
- making an information campaign – social marketing (audio, video, online, mixed) and public awareness of the services and value of the natural heritage, of the principles underpinning its preservation and protection; the campaign will be structured on the following pillars: biodiversity conservation, waste management, climate change, renewable energy.
- Advertising materials including the development of a holographic projection using scientific data related to large carnivores, cross-border organic corridors;
- field visits / exchange of experiences for stakeholders to visit good practices on the use of natural resources.

Possible partners / Project Leader will discuss who will be the leader:

- The Maramures County Council
- WWF Romania, Maramureș subsidiary
- Faculty of Sciences Cluj Napoca, North University Center Baia Mare
- Partners Ukraine – Managed by the National Carpathian Natural Park or Carpathian Biosphere Reserve

Project duration: 36 luni

Estimated project budget: 3,5 – millions euro

Шановна пані Оана!

Дякую за проектну пропозицію.

Вона актуальна і надзвичайно необхідна. Ми готові співпрацювати. Пропонуємо найближчим часом зустрітись в зручному для Вас місці в Україні або Румунії для обговорення деталей проекту.

З повагою,

Fedir Hamor – заступник директора Карпатського біосферного заповідника, Україна, Рахів

Dear Ms Oana!

Thank you for the project proposal.

It is urgent and extremely necessary. We are ready to cooperate. We offer to meet in the near future in a convenient place for you in Ukraine or Romania to discuss the details of the project.

Regards,

Fedir Hamor – Deputy Director of the Carpathian Biosphere Reserve, Ukraine, Rakhiv

Шановний пан Гамор,

Ми раді, що вам подобається наша пропозиція.

Дякуємо за відповідь. Ми зв'яжемося з вами, як тільки знатимемо ситуацію щодо технічної документації, необхідної для проекту, оскільки Спільний технічний секретаріат питає від нас документ, який не може вимагатися від румунських заявників на даному етапі проекту відповідно до національного законодавства.

Але в будь-якому випадку, якщо заявка не буде подана під час цього конкурсу проектів, вона буде подана в наступному,

тому що ця пропозиція для нас дуже цікава.

Оана Кіюфан,

начальник служби сприяння проектам Департаменту розробки та впровадження проектів повітової рада повіту Марамуреш

Dear Mr. Hamor,

We are happy that you like our proposal. Thank you answering. We will contact you as soon as we clarify the situation of the technical documentation needed for the project as the Joint Technical Secretariat has a request that cannot be apply to the Romanian applicants in this stage of the project, according to the national legislation. But anyway, if the application will not be submitted under this call, it will be submitted under the next one...because it is a proposal of high interest for us as well.

Best regards,

Oana CHIOREAN

Head of Service for Promoting Projects Development and Project Implementation Department MARAMURES COUNTY COUNCIL

НА КОНСУЛЬТАТИВНІЙ ЗУСТРІЧІ У ПОВІТОВІЙ РАДІ РУМУНСЬКОГО ПОВІТУ МАРАМУРЕШ ОБГОВОРЕНО ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ СПІЛЬНИХ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКИХ ПРОЕКТІВ ПОГЛИБЛЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

22 січня 2018 року, в румунському місті Бая-Маре, в Повітовій раді повіту Марамуреш, на запрошення прімара прикордонної румунської комуни Бистра Васіле Дучука, заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор, взяв участь в консультативній зустрічі українських та румунських партнерів із підготовки пропозицій, для розробки спільних проектів до Програм Європейського Союзу прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства «Румунія - Україна» та «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» 2014-2020.

В робочій зустрічі взяли участь: виконавчий директор Департаменту розвитку та впровадження проектів Повітової ради Клаудія Марія Бедан, начальник служби сприяння проектам Департаменту розвитку та впровадження проектів Повітової ради Оанна Кйоран, представник румунського відділення Всесвітнього Фонду природи (WWF) в Бая-Маре Олександра Пушкаш, прімар комуни Бистра Васіле Дучук та громадський активіст Дмитро Коренюк.

В рамках обговорення проектних ідей, зокрема, проектною пропозиції Повітової ради «Ефективне використання природних ресурсів для пом'якшення впливу кліматичних змін шляхом створення Центру транскордонного інноваційного розвитку у сфері охорони, збереження та сталого використання природної спадщини (CTDI)», нами запропоновано передбачити в цьому проекті фінансування будівництва на базі Карпатського біосферного заповідника Міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку Карпат.

Наголошено, що необхідність будівництва цього Центру визначається Конвенцією про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини, передбачається відповідними актами Президента й Уряду України.

Підкреслено, що за бюджетні кошти України уже розроблена та затверджена необхідна проектно-кошторисна документація.

Обговорено також проектну ідею, щодо організації транскордонних наукових досліджень та моніторингу стану біологічного різноманіття на прикордонних територіях проєктованого українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах, в межах українського Карпатського біосферного заповідника та румунського природного парку «Гори Марамуреш».

Прімар комуни Бистра Васіле Дучук, говорив про підготовку спільно із Рахівською міською радою дзеркального проекту із збереження етнічної гуцулької культури по обидва боки кордону.

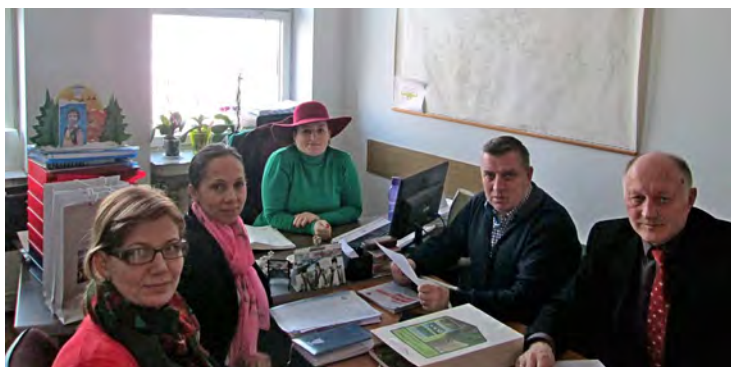
На зустрічі порушено також питання щодо підготовки проєктів, у рамках підписаних на протязі 2014-2016 років Меморандумів та Протоколів про співпрацю між Повітовою радою повіту Марамуреш та Рахівськими районною державною адміністрацією та радою й Карпатським біосферним заповідником.

З цього приводу Оанна Кйоран поінформувала, що на підставі цих документів, Повітова рада направила звернення до Уряду Румунії із питань відновлення автомобільного мосту через Тису на ділянці кордону Ділове – Валя-Вішеулуй. Але на жаль, із цього приводу, а також будівництва мосту у Білій Церкві, поки що не має узгодження зацікавлених відомств України та Румунії.

Що стосується відновлення руху потягів із Рахова до Румунії, то за інформацією Васіле Дучука, в найближчий час передбачається запуск потягу із румунського міста Клуж-Напока, через Рахів на Чернівці.

Таку ж інформацію в грудні 2017 року, на урочистостях в Рахові, із нагоди відкриття руху потягу «Харків-Рахів», озвучив і начальник Івано-Франківської дирекції залізничних перевезень Ярослав Лучко.

2018 р.

Українсько-румунські консультації із підготовки спільних проєктів до програм прикордонної співпраці Євросоюзу. Зліва направо:

Олександра ПУШКАШ, Оанна КЙОРАН,
Клаудія Марія БЕДАН, Васіле ДУЧУК та Федір ГАМОР
(м. Бая-Маре, 2018 р.)

**ВІДБУДУЄМО
МОСТИ ДОБРОСУСІДСТВА,
АБО КІЛЬКА СЛІВ ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ**

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ДОКЛАДЕНІ ЗУСИЛЛЯ

Не зважаючи на 20-річні зусилля громадськості, науковців та органів місцевої влади, так і не вдалось відновити зруйнований міст через Тису між селами Ділове – Валя-Вішеулуй. Заростає лісом, споруджена понад 120 років тому, українська частина транскарпатської залізниці, на дистанції між містом Рахів та українсько-румунським державним кордоном.

Надто повільно запроваджується процедура спрощеного перетину кордону в 30-кілометровій зоні.

Крім того, не реалізованим залишається й проект створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах, розробка та впровадження інших важливих для прикордонної співпраці проектів соціально-економічної співпраці між прикордонними українськими територіальними громадами та природоохоронними установами тощо.

Однак це не означає, що українським прикордонним спільнотам двох країн, треба опускати руки.

Горяни мають твердий характер, отож попереду ще багато роботи.

Ми мусимо, як це передбачено підписаними двосторонніми Меморандумами та Протоколами між Повітовою радою повіту Марамуреш та керівництвом Рахівського району Закарпатської області, Карпаського біосферного заповідника та природним

парком «Гори Марамуреш», домогтись відновлення руху пасажирських потягів через Рахів та Вишнівську долину до міст Сігету-Мармаціей й Клуж-Напока, відбудувати зруйнований автомобільний міст через Тису між Діловим та Валя-Вішеулуй, завершити процедуру створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату у Марамороських горах тощо.

Реалізація цих першочергових проєктів, відкриття нові можливості для поглиблення прикордонної соціально-економічної та природоохоронної співпраці на Мараморощині, дозволить значно активізувати малий прикордонний рух, товарообміни, сприятиме активному розвитку туризму й рекреації в депресивних населених пунктах, з унікальними природними і культурними цінностями, по обидва боки кордону.

В цьому контексті радує, що в нещодавно прийнятому розпорядженні Кабінету Міністрів України «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій», на наше прохання, знову доручається Міністерствам України із питань економічного розвитку та торгівлі, інфраструктури та закордонних справ «розглянути можливість поновлення функціонування українсько-румунського пункту пропуску через кордон с. Ділове (Україна) – с. Валя-Вішеулуй (Румунія) з відновленням мосту через р. Тиса, автомобільного та залізничного сполучення».

Зруйнований міст через Тису між селами Ділове – Валя-Віспеулуй.

Сучасний стан української частини транскарпатської залізниці
на дистанції Рахів – Валя-Віспеулуй.

**ДОВІДКОВО ДЕЯКІ ВАЖЛИВІ
ДОКУМЕНТИ ТА АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ
ІЗ ПИТАНЬ ПРИКОРДОННОЇ
УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОЇ
СПІВПРАЦІ НА МАРАМОРОЩИНІ**

МІЖУРЯДОВІ УГОДИ ТА УРЯДОВІ ДОКУМЕНТИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 12 травня 2004 р. N 629

Київ

Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії про співробітництво в галузі залізничного транспорту

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Угоду між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії про співробітництво в галузі залізничного транспорту (642_025), підписану в м. Києві 21 жовтня 2003 р. (додається*).

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 21

УГОДА
між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії
про співробітництво в галузі залізничного транспорту

(Угоду затверджено Постановою КМ
№ 629 (629-2004-П) від 12.05.2004)

Кабінет Міністрів України і Уряд Румунії, надалі – Договірні Сторони,

- ґрунтуючись на принципах рівноправного партнерства і взаємної поваги,

- керуючись взаємним бажанням розвивати спільне співробітництво в галузі залізничного транспорту на взаємовигідних умовах,

- визнаючи виняткову важливість залізничних перевезень пасажирів і вантажів, як у двосторонньому сполученні, так і транзитом до третіх держав,

- бажаючи розвивати пряме залізничне сполучення між обома державами,

домовились про таке:

Стаття 1

Загальні положення

1. Договірні Сторони здійснюють співробітництво, надають одна одній необхідну допомогу з метою подальшого розвитку залізничного сполучення між обома державами і вживають необхідних заходів з вдосконалювання міжнародних залізничних перевезень пасажирів і вантажів.

2. Кожна з Договірних Сторін забезпечує, на основі діючого законодавства в державі кожної з них відповідно до міжнародних регламентацій, необхідні умови для безперешкодного залізничного перевезення пасажирів, вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти, для проїзду рухомого складу як між обома державами, так і транзитом по територіях цих держав до третіх держав.

3. Договірні Сторони погодилися дотримуватись діючого на залізничному транспорті порядку здійснення залізничних перевезень пасажирів і вантажів відповідно до міжнародних угод і конвенцій в галузі залізничного транспорту, учасницями яких є обидві держави.

Стаття 2

Визначення термінів

Терміни, які використовуються в цій Угоді, мають наступне значення:

1. «Компетентні органи держав Договірних Сторін»:
з української сторони: Міністерство транспорту України;
з румунської сторони: Міністерство Транспорту, Будівництва і Туризму Румунії.

2. «Відповідні органи держав Договірних Сторін» – органи, що відповідно до законодавства своєї держави здійснюють установлені види контролю в пунктах пропуску через державний кордон для залізничного сполучення.

3. «Залізничні держав Договірних Сторін»:
з української сторони: Українські залізниці (УЗ), які представляються Державною адміністрацією залізничного транспорту України;

з румунської сторони: Румунські залізниці (ЧФР), які представляються Національною Компанією Залізниць «ЧФР» А.Т.

4. «Службовий персонал» – персонал Залізниць держав Договірних Сторін, що безпосередньо виконує завдання, які випливають з цієї Угоди.

5. «Прикордонна станція» – найближча до державного кордону залізнична станція на території держави кожної з Договірних Сторін, на якій виконується хоча б одна з наступних операцій: задача і прийом вагонів, вантажів, багажу і вантажобагажу Залізницями держав Договірних Сторін, допускається посадка і висадка пасажирів, завантаження і вивантаження багажу.

6. «Прикордонний перегін» – залізнична лінія між прикордонними станціями.

Стаття 3

Прикордонні перегони і прикордонні станції

1. Залізничне сполучення між Україною і Румунією здійснюється через прикордонні станції і прикордонні перегони.

2. Перетинання державного кордону здійснюється через наступні прикордонні перегони:

- Вадул-Сірет – Вікшань
- Берлебаш – Валя-Вішеулуй
- Тересва – Кимпулунг-ла-Тіса
- Дякове – Халмеу.

3. По відношенню до перерахованих у пункті 2 цієї статті перегонів прикордонними станціями є:

з української сторони – Вадул-Сірет, Берлебаш, Тересва, Дякове;

з румунської сторони – Вікшань (Дорнешти), Валя-Віспеулуй, Кимпулунг-ла-Тіса, Халмеу.

4. Залізничні держав Договірних Сторін визначають види перевезень: пасажирів, багажу, вантажобагажу, вантажів (у тому числі комбіновані перевезення), які здійснюються в пунктах пропуску через державний кордон, відкритих для залізничного сполучення.

Стаття 4

Пропуск поїздів через державний кордон

1. Залізничні держав Договірних Сторін забезпечують безперешкодний пропуск поїздів по прикордонному перегону до прикордонної станції, яка знаходиться на території держави іншої Договірної Сторони.

2. Як правило, поїзди не можуть зупинятися між прикордонними станціями за винятком випадків непередбачених технічних ситуацій. При цьому повинна бути виключена можливість посадки і висадки людей в/із вагонів.

3. Час стоянки на прикордонних станціях поїздів, які проходять через державний кордон, визначається необхідністю проведення технічних і комерційних операцій, а також прикордонного, митного й інших, установлених законодавством держави кожної з Договірних Сторін, видів контролю.

4. Рух українських транзитних поїздів по ділянці залізниць Румунії (державний кордон – Валя-Віспеулуй – Сігету-Мармаціей – Кимпулунг-ла-Тіса – державний кордон) визначається Угодою між Залізницями держав Договірних Сторін.

5. Договірні Сторони вживають всіх необхідних заходів для скорочення простою поїздів на прикордонних станціях.

Стаття 5

Перевантаження вантажів і перестановка вагонів

1. Перевантаження вантажів і перестановка вагонів з колії шириною 1520 мм на колію шириною 1435 мм і навпаки здійснюється на територіях держав обох Договірних Сторін відповідно до діючих міжнародних норм і правил.

2. Місця здійснення перевантаження вантажів та перестановки вантажних і пасажирських вагонів визначаються Залізницями держав Договірних Сторін.

Стаття 6

Заходи з усунення перешкод

для здійснення залізничного сполучення

1. Залізниці держав Договірних Сторін забезпечують невідкладне інформування одна одної про виникнення перешкод для здійснення залізничного сполучення між державами Договірних Сторін, а також про усунення цих перешкод.

2. Перешкоди в здійсненні залізничного сполучення, що виникли на прикордонній станції або прикордонному перегоні, усуваються залізницею тієї держави, на території якої вони виникли.

3. Залізниці держав Договірних Сторін за взаємною згодою надають одна одній допомогу в усуненні надзвичайних і непередбачених перешкод шляхом надання в їхнє розпорядження спеціальних транспортних засобів, устаткування, матеріалів та службового персоналу.

4. Службові засоби транспорту, спеціальний рухомий склад, устаткування та необхідні інструменти, запасні частини і матеріали, призначені для ремонтно-експлуатаційних потреб або усунення

перешкод на прикордонному перегоні для прикордонного залізничного сполучення підлягають контролю, встановленому законодавством держави кожної з Договірних Сторін. Ці засоби пропускаються через державний кордон без дозволу на ввіз або вивіз, а також без стягнення мита та інших зборів за умови зворотного вивозу (ввозу) службового транспортного засобу, рухомого складу, устаткування і необхідних інструментів, а також матеріалів і запасних частин, не використаних за призначенням.

Стаття 7

Регулювання технічних і експлуатаційних питань,
платежів і розрахунків

1. Технічні, експлуатаційні та інші питання, що впливають із застосування цієї Угоди, регулюються угодами між Залізницями держав Договірних Сторін.
2. Платежі та розрахунки за виконані перевезення і надані послуги, компенсація за заподіяну матеріальну шкоду здійснюються відповідно до угод, укладених між Залізницями держав Договірних Сторін.

Стаття 8

Виконання службових завдань на території іншої держави

1. Залізниці держав Договірних Сторін за взаємним погодженням направляють на територію держави кожної з Договірних Сторін службовий персонал для виконання завдань, що впливають з цієї Угоди і несуть відповідальність за роботу свого службового персоналу під час його перебування на території держави іншої Договірної Сторони, здійснюють контроль за його діяльністю.

2. Службовий персонал Залізниць держави кожної з Договірних Сторін:

а) виконує свої службові обов'язки на території держави іншої Договірної Сторони відповідно до міжнародних норм і правил, угод між Залізницями держав Договірних Сторін і діючих службових інструкцій;

б) під час в'їзду, виїзді і перебуванні на території держави іншої Договірної Сторони зобов'язаний дотримуватись чинного законодавства і правил цієї держави;

в) під час перебування на території держави іншої Договірної Сторони має право носити формений одяг і знаки відзнаки своєї держави;

г) під час направлення для виконання службових завдань на прикордонну станцію держави іншої Договірної Сторони користується правом безкоштовного проїзду в поїздах, які курсують між прикордонними станціями.

3. За взаємним погодженням Залізниці держав Договірних Сторін виділяють одна одній на прикордонних станціях необхідні приміщення для роботи і відпочинку службового персоналу і визначають порядок взаємних розрахунків за користування ними.

4. Службовий персонал під час виконання службових обов'язків користується українською і румунською мовами або мовою, прийнятою у міжнародному спілкуванні, за погодженням між Залізницями держав Договірних Сторін.

Кожна із Залізниць держав Договірних Сторін прагне до того, щоб службовий персонал, який виконує свої обов'язки на території держави іншої Договірної Сторони, знав державну мову цієї держави.

5. Договірні Сторони вживають необхідних заходів для надання безкоштовної першої медичної допомоги службовому

персоналу Залізниць держави однієї з Договірних Сторін, що тимчасово знаходиться на території держави іншої Договірної Сторони і виконує службові обов'язки.

Стаття 9

Перетин державного кордону службовим персоналом Залізниць держав Договірних Сторін

Перетин службовим персоналом Залізниць держав Договірних Сторін державного кордону для виконання завдань, що випливають з цієї Угоди, здійснюється за дійсними документами на право перетину державного кордону, які визнані обома Договірними Сторонами, з доданням іменних списків.

Договірні Сторони за взаємним погодженням можуть вносити зміни або доповнення в порядок перетину державного кордону.

Стаття 10

Службовий зв'язок

Залізниці держав Договірних Сторін забезпечують на основі взаємності телеграфний, телефонний та інші види зв'язку між керівними центрами залізничного сполучення і прикордонними станціями держав обох Договірних Сторін.

Стаття 11

Передача поштових відправлень

Передача через державний кордон поштових відправлень здійснюється відповідно до Статуту (995_101), Конвенції (995_297) та угод Всесвітнього Поштового Союзу, а також договорів, укладених відповідними поштовими органами держав Договірних Сторін.

Стаття 12

Відповідальність за завдану шкоду

1. Під час визначення матеріальної відповідальності, пов'язаної із завданням шкоди здоров'ю, майну громадян, службового персоналу і вантажовласників внаслідок нещасних випадків, аварій або катастроф, які відбулися під час перевізного процесу, Договірні Сторони керуються такими принципами:

а) шкода, завдана здоров'ю або майну службового персоналу Залізниць держави однієї Договірної Сторони в результаті нещасного випадку або аварії під час виконання ним службових обов'язків на території держави іншої Договірної Сторони, відшкодовує за законами своєї держави та Залізниця у штаті якої перебуває потерпілий;

б) відповідальність за шкоду, завдану здоров'ю або майну службового персоналу Залізниць держави однієї Договірної Сторони в результаті нещасного випадку або аварії, які відбулися з ними на території держави іншої Договірної Сторони не під час виконання ними службових обов'язків, несе за законами своєї держави Залізниця держави тієї Договірної Сторони, на території держави якої стався нещасний випадок або аварія;

в) відповідальність за шкоду, завдану третім особам або їхньому майну в результаті нещасного випадку або аварії, які відбулися під час перевізного процесу, несе за законами своєї держави Залізниця держави тієї Договірної Сторони, на території держави якої стався нещасний випадок або аварія, якщо не встановлено, що шкода виникла внаслідок обставин непереборної сили або умислу потерпілого.

2. Відповідальність за договорами перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу і вантажів визначається міжнародними

угодами, що є обов'язковими для Залізниць держав Договірних Сторін.

3. Взаємна матеріальна відповідальність Залізниць держав Договірних Сторін визначається такими принципами:

а) Залізниця держави однієї Договірної Сторони несе відповідальність перед Залізницею держави іншої Договірної Сторони за шкоду, заподіяний з вини свого службового персоналу, несправного утримання або хибного використання залізничних споруд, пристроїв та інших технічних засобів, порушень встановлених регламентів і правил перевізного процесу;

б) Залізниця держави кожної з Договірних Сторін несе відповідальність пропорційно ступеню своєї провини у заподіянні шкоди, встановленої відповідно до норм і положень міжнародних угод, учасницями яких є Залізниці держав Договірних Сторін. У випадках, коли неможливо визначити винного, Залізниці держав обох Договірних Сторін несуть відповідальність у рівних частках;

в) Залізниця держави кожної з Договірних Сторін, яка притягнута до прямого відшкодування шкоди, має право зустрічного позову до Залізниці держави іншої Договірної Сторони, службовий персонал якої через невиконання своїх прямих службових обов'язків причетний до дій, які відбулися, і визнаний винним;

г) Шкода, яка виникла внаслідок обставин непереборної сили, не підлягає відшкодуванню при наданні відповідного документального підтвердження.

Стаття 13

Вирішення суперечностей

Для розгляду та вирішення питань, пов'язаних з виконанням і тлумаченням цієї Угоди, Договірні Сторони створюють Змішану

комісію по прикордонному залізничному сполученню, яка складається з представників Компетентних органів і Залізниць держав Договірних Сторін, а при необхідності – представників інших відповідних органів держав Договірних Сторін.

Порядок роботи Змішаної комісії визначається прийнятим на першому засіданні положенням.

При виникненні суперечливих питань у зв'язку із застосуванням цієї Угоди, вони вирішуються шляхом переговорів у Змішаній комісії. У разі, коли згоди не досягнуто, спори вирішуються іншими прийнятними для Договірних Сторін способами, у тому числі дипломатичним шляхом.

Стаття 14

Порядок внесення змін і доповнень

До цієї Угоди можуть вноситися зміни і доповнення, які оформляються додатковими протоколами і після підписання або погодження Договірними Сторонами стають невід'ємною частиною цієї Угоди і набувають чинності в порядку, передбаченому в статті 15 цієї Угоди.

Стаття 15

Набуття Угодою чинності

Ця Угода набуває чинності через 30 (тридцять) днів після одержання по дипломатичних каналах останнього письмового повідомлення, в якому Договірні Сторони повідомляють одна одну про виконання всіх процедур, необхідних набуття нею чинності відповідно до чинного законодавства держави кожної з Договірних Сторін.

Стаття 16

Дія Угоди

1. Ця Угода укладена на невизначений термін.

2. Ця Угода в будь-який час може бути денонсована кожною з Договірних Сторін. Угода втрачає чинність після закінчення шести місяців з дня одержання письмового повідомлення про це однією Договірною Стороною, направленого дипломатичним шляхом іншою Договірною Стороною.

3. До всіх зобов'язань за договорами, які виникли на основі цієї Угоди і які не виконані до припинення її дії, до остаточного їхнього виконання будуть застосовуватися положення цієї Угоди.

На посвідчення чого нижчепідписані, уповноважені для цієї мети Кабінетом Міністрів України – з української сторони і Урядом Румунії – з румунської сторони підписали цю Угоду.

Вчинено в м. _____ «__» _____ 200_ року в двох оригінальних примірниках, кожний українською, румунською та російською мовами, причому всі тексти є автентичними. У разі виникнення розбіжностей при тлумаченні або застосуванні цієї Угоди переважну силу матиме текст російською мовою.

За Кабінет Міністрів
України

За Уряд Румунії

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 18 жовтня 2006 р. № 1445
Київ

**Про затвердження Угоди
між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії
про пункти пропуску через румунсько-український
державний кордон**

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Угоду між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії про пункти пропуску через румунсько-український державний кордон (642_039), підписану у м. Києві 2 лютого 2006 р., що додається*.

Прем'єр-міністр України В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 31

УГОДА
між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії
про пункти пропуску через українсько-румунський
державний кордон

{Угоду затверджено Постановою КМ
№ 1445 (1445-2006-П) від 18.10.2006}

Дата підписання: 02.02.2006

Дата затвердження: 18.10.2006

Дата набуття чинності: 26.11.2006

Кабінет Міністрів України і Уряд Румунії, далі – «Сторони», керуючись бажанням удосконалювати двосторонні зв'язки у галузі міжнародного пасажирського і вантажного сполучення через українсько-румунський державний кордон, далі – «державний кордон»,

прагнучи створювати відповідні умови для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами, товарами та іншими предметами,

відповідно до положень міжнародних договорів та інших міжнародних документів, учасником яких є держава кожної Сторони,

домовились про таке:

Стаття 1

1. Пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, товарів та інших предметів здійснюється через пункти пропуску, що відкриті для міжнародного сполучення і визначені у

Додатку, який є невід'ємною частиною цієї Угоди (далі – «пункти пропуску»).

2. Пропуск осіб, транспортних засобів, товарів та інших предметів в пунктах пропуску через державний кордон здійснюється постійно (цілодобово) відповідно до чинного законодавства держав Сторін за наявності належно оформлених документів.

Стаття 2

З метою розвитку відносин у галузі пасажирських і вантажних перевезень через державний кордон Сторони, за взаємною згодою, відкриватимуть нові пункти пропуску.

Стаття 3

Відкриття нових пунктів пропуску через державний кордон, а також зміна характеру транспортних перевезень, категорій, режиму функціонування та часу роботи діючих пунктів пропуску здійснюється шляхом обміну дипломатичними нотами з дотриманням чинного законодавства держав Сторін.

Стаття 4

Контроль осіб, транспортних засобів, товарів та інших предметів при перетинанні державного кордону у пунктах пропуску здійснюється у відповідності до чинного законодавства держав Сторін.

Стаття 5

Перетинання державного кордону в пунктах пропуску для автомобільного сполучення може здійснюватись особами пішки, якщо ці пункти пропуску облаштовані спеціальними пішохідними переходами.

Сторони дипломатичними каналами домовлятимуться про облаштування пунктів спеціальними пішохідними переходами.

Стаття 6

1. Сторони можуть тимчасово припинити або обмежити рух в окремих пунктах пропуску внаслідок загрози національній безпеці, громадському порядку, санітарно-епідеміологічних, епізоотичних, фітосанітарних, екологічних причин, або в разі стихійного лиха.

2. Сторона, яка має намір тимчасово припинити, або обмежити рух у пунктах пропуску через державний кордон, інформуватиме про це іншу Сторону дипломатичними каналами не пізніше ніж за 48 годин до припинення або обмеження руху.

3. У надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з випадками, про які йдеться у пункті 1 цієї статті, кожна Сторона може негайно припинити або обмежити рух у пунктах пропуску через державний кордон.

При цьому компетентні органи держави Сторони, яка припиняє або обмежує такий рух, негайно, але не пізніше ніж через 30 хвилин після обмеження або припинення руху, інформують компетентні органи держави іншої Сторони з наступним підтвердженням цієї інформації дипломатичними каналами протягом 48 годин.

4. Про тимчасове припинення або обмеження руху через державний кордон, пов'язане із запланованим ремонтом, або модернізацією пунктів пропуску, а також під'їзних шляхів до них, Сторони інформують одна одну дипломатичними каналами не пізніше ніж за три місяці до припинення або обмеження такого руху із зазначенням орієнтовного терміну його відновлення.

5. Сторони інформуватимуть одна одну дипломатичними каналами про поновлення руху в пунктах пропуску через державний кордон та про вжиті заходи щодо цього.

Стаття 7

1. Компетентними органами держав Сторін щодо застосування цієї Угоди є:

– з Української Сторони – Адміністрація Державної прикордонної служби України та Державна митна служба України;

– з Румунської Сторони – Міністерство Адміністрації і Внутрішніх Справ Румунії – Генеральний Інспекторат Прикордонної Поліції та Міністерство Громадських Фінансів – Національне Управління Митниць.

2. Проблеми, що виникатимуть у зв'язку з застосуванням цієї Угоди, будуть вирішуватись компетентними органами держав Сторін або дипломатичними каналами.

Стаття 8

Положення цієї Угоди не порушують права та зобов'язання Сторін, що випливають з міжнародних двосторонніх або багатосторонніх договорів, учасником яких є держава кожної Сторони.

Стаття 9

1. Ця Угода укладається на невизначений термін і набирає чинності на тридцятий (30) день від дати отримання останнього повідомлення про виконання Сторонами внутрішньодержавних процедур, необхідних для набуття чинності цією Угодою.

2. За взаємною згодою Сторін до цієї Угоди можуть вноситися зміни та доповнення, які набудуть чинності відповідно до пункту 1 цієї статті.

3. Дія Угоди припиняється через шість місяців з дати отримання дипломатичними каналами письмового повідомлення про намір іншої Сторони припинити дію цієї Угоди.

Вчинено у м. Київ 2 лютого 2006 року у двох примірниках, кожний українською і румунською мовами, при цьому всі тексти є автентичними.

За Кабінет Міністрів України

За Уряд Румунії

Додаток
до Угоди між Кабінетом Міністрів України
і Урядом Румунії про пункти пропуску через
українсько-румунський державний кордон

ПЕРЕЛІК

пунктів пропуску через українсько-румунський
державний кордон, відкритих для міжнародного сполучення:

1. Дякове – Халмеу – для автомобільного вантажно-пасажирського та залізничного вантажно-пасажирського сполучення.
2. Порубне – Сірет – для автомобільного вантажно-пасажирського сполучення.
3. Ділове – Валя-Віспеулуй – для залізничного вантажно-пасажирського сполучення.
4. Тересва – Кампулунг ла Тиса – для залізничного вантажно-пасажирського сполучення.
5. Вадул-Сірет – Вікшани – для залізничного вантажно-пасажирського сполучення.
6. Солотвино – Сігету-Мармаціей – для автомобільного вантажопідйомністю до 3,5 тонн, пішохідного, пасажирського сполучення*.

* Примітка: Перетинання державного кордону через пункт пропуску Солотвино – Сігету-Мармаціей буде здійснюватись після здачі його в експлуатацію.

{Угоду додано до Постанови КМ № 1445 (1445-2006-п) від 18.10.2006}

УГОДА
між Кабінетом Міністрів України
та Урядом Румунії про місцевий
прикордонний рух
{Угоду затверджено Постановою КМ № 164 від 31.03.2015}

Кабінет Міністрів України та Уряд Румунії, які надалі іменуються «Договірні Сторони»,

беручи до уваги Розпорядження (ЄС) № 1931/2006 Європейського Парламенту й Ради ЄС від 20 грудня 2006 року, що визначає правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів та вносить зміни до положень Шенгенської Конвенції,

беручи до уваги Розпорядження Ради (ЄС) № 1932/2006 від 21 грудня 2006 року, яким внесено зміни до Розпорядження (ЄС) № 539/2001, в якому наведено перелік третіх держав, громадяни яких зобов'язані мати візи підчас перетину зовнішніх кордонів, а також тих країн, громадян яких звільнено від цієї вимоги,

бажаючи й надалі розвивати двостороннє співробітництво відповідно до положень Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією, підписаного в м. Констанца 2 червня 1997 року,

беручи до уваги, що в інтересах Європейського Союзу є забезпечення того, щоб кордони із сусідніми країнами не становили перешкод торгівельному, соціальному та культурному обміну або регіональному співробітництву, а також те, що Європейський Союз розглядає можливість запровадження безвізового режиму для громадян України,

керуючись прагненням розвивати відносини стратегічного партнерства та поглиблювати українсько-румунське співробітництво в усіх сферах,

прагнучи до запровадження взаємних спрощень при перетині кордону мешканцям прикордонної зони,

домовились про таке:

Стаття 1

1. Ця Угода регулює правовий режим місцевого прикордонного руху на спільному кордоні держав Договірних Сторін.

2. У цій Угоді встановлюються такі визначення:

а) місцевий прикордонний рух - регулярний перетин спільного державного сухопутного кордону жителями прикордонної зони держави однієї Договірної Сторони з метою перебування у прикордонній зоні держави іншої Договірної Сторони з суспільних, культурних або сімейних причин та з обґрунтованих економічних причин, які відповідно до національного законодавства держави іншої Договірної Сторони не визнаються прибутковою діяльністю, протягом періоду, який не перевищує термінів перебування, встановлених у цій Угоді;

б) прикордонна зона - територія адміністративних одиниць держав Договірних Сторін, наведених у Додатку 1 до цієї Угоди, яка не перевищує 30 кілометрів від спільного кордону; якщо частина такої адміністративної одиниці лежить на відстані між 30 та 50 кілометром від лінії кордону, то вона тим не менш визнається частиною прикордонної зони;

с) дозвіл на перетин кордону в межах місцевого прикордонного руху (далі - «дозвіл») - документ, який дає право

жителям прикордонної зони перетинати спільний кордон держав Договірних Сторін в межах місцевого прикордонного руху, згідно з умовами, визначеними у цій Угоді;

d) жителі прикордонної зони - особи, які щонайменше впродовж 3 років на законних підставах проживають в прикордонній зоні держав Договірних Сторін; положення цієї Угоди поширюються також на подружжя, їхніх неповнолітніх або повнолітніх дітей, які перебувають на їхньому утриманні (у тому числі усиновлених), навіть якщо вони на законних підставах проживають у прикордонній зоні менше ніж 3 роки.

Стаття 2

1. Жителі прикордонної зони можуть перетинати спільний державний кордон відповідно до режиму місцевого прикордонного руху за умови, що вони:

a) мають дозвіл на спрощений перетин кордону та дійсний паспорт для виїзду за кордон або, залежно від обставин, проїзний документ дитини;

b) не вважаються особами, які становлять загрозу громадському порядку, національній безпеці, здоров'ю населення або міжнародним відносинам держав Договірних Сторін чи будь-якої з держав - членів Європейського Союзу;

c) не підлягають видворенню; не є особами, яким заборонено в'їзд; не є особами, стосовно яких унесено попередження до баз даних держав Договірних Сторін про відмову у в'їзді.

2. Прикордонні органи держав Договірних Сторін здійснюють перевірку виконання прикордонними жителями умов, визначених у пункті 1 цієї статті, під час перетину ними державного кордону.

3. У дозволі на спрощений перетин кордону не проставляється відмітка про в'їзд або виїзд під час перетину спільного державного кордону в режимі місцевого прикордонного руху.

Стаття 3

Дозвіл, виданий компетентними органами держави однієї Договірної Сторони, дає право його власникові на перетин спільного кордону держав Договірних Сторін та перебування у прикордонній зоні іншої Держави до 90 (дев'яноста) днів кожного разу з дати перетину кордону незалежно від частоти таких перетинів.

Стаття 4

1. Дозвіл на спрощений перетин кордону містить:

- а) назву «Дозвіл на спрощений перетин кордону» українською і румунською мовами та його номер;
- б) фотографію власника дозволу на спрощений перетин кордону;
- в) прізвище, ім'я, дату й місце народження, стать, громадянство та місце проживання власника дозволу на спрощений перетин кордону;
- г) орган видачі дозволу на спрощений перетин кордону, дату й місце видачі, строк дії та, залежно від обставин, підпис та печатку;
- е) прикордонну зону, у межах якої власнику дозволу на спрощений перетин кордону дозволено пересуватися;
- ф) серію та номер паспорта для виїзду за кордон або, залежно від обставин, проїзного документа дитини власника дозволу на спрощений перетин кордону;
- г) посилання на те, що власнику дозволу на спрощений перетин кордону не дозволено пересуватися поза межами

прикордонної зони, і що будь-яке порушення буде предметом санкцій, як передбачено статтею 9 цієї Угоди.

2. У разі відсутності окремого паспорта для виїзду за кордон у неповнолітніх дітей, які проживають у прикордонній зоні, відомості про них можуть бути внесені до паспорта для виїзду за кордон одного з батьків згідно з національним законодавством.

3. Дозвіл на спрощений перетин кордону містить елементи захисту й технічні реквізити згідно з відповідними правилами держав Договірних Сторін.

Стаття 5

1. Дозвіл на спрощений перетин кордону може бути виданий жителям прикордонної зони з терміном дії від 2 до 5 років, але на термін не довший, ніж термін дії паспорта для виїзду за кордон або, залежно від обставин, проїзного документа дитини, за таких умов:

а) вони мають дійсний паспорт для виїзду за кордон або, залежно від обставин, дійсний проїзний документ дитини;

б) вони подають документи, що підтверджують факт проживання на законних підставах у прикордонній зоні протягом принаймні 3 років та наявність обґрунтованих причин для регулярного перетину спільного державного кордону в режимі місцевого прикордонного руху згідно з положеннями Додатка 2 до цієї Угоди;

с) вони не вважаються особами, які становлять загрозу громадському порядку, національній безпеці, здоров'ю населення або міжнародним відносинам держав Договірних Сторін або будь-якої з держав - членів Європейського Союзу;

д) вони не підлягають видворенню; не є особами, яким заборонено в'їзд; не є особами, стосовно яких унесено

попередження до баз даних держав Договірних Сторін про відмову у в'їзді.

2. Збір за дозвіл на спрощений перетин кордону не стягується.

3. Компетентні органи держав Договірних Сторін видають дозвіл на спрощений перетин кордону протягом найбільш короткого строку, як правило протягом 30 (тридцяти) календарних днів, проте не більше, ніж через 60 (шістдесят) календарних днів з дня прийняття заяви з усіма необхідними підтверджуючими документами.

4. Детальні правила оформлення дозволів на спрощений перетин кордону, а також правила зберігання та обробки даних, пов'язаних з видачею дозволів на спрощений перетин кордону, визначаються компетентними органами держав Договірних Сторін згідно з їхнім національним законодавством.

5. Компетентні органи держав Договірних Сторін, визначені для прийому заяв про видачу дозволів на спрощений перетин кордону та видачі дозволів на спрощений перетин кордону, наведені в Додатку 3 до цієї Угоди.

6. З метою забезпечення належної реалізації цієї Угоди, кожна з Договірних Сторін, на основі взаємності, відкриє нову консульську установу на території держави іншої Договірної Сторони. Точне місце розташування кожної з консульських установ буде повідомлене іншій Договірній Стороні дипломатичними каналами.

7. Договірні Сторони обмінюються зразками дозволів на спрощений перетин кордону за 30 (тридцять) днів до запровадження їхньої видачі. У разі запровадження нових зразків або внесення змін до вже існуючих Договірні Сторони

невідкладно повідомляють про це одна одну дипломатичними каналами та передають нові зразки дозволів на спрощений перетин кордону.

Стаття 6

1. Жителі прикордонної зони можуть перетинати спільний державний кордон в режимі місцевого прикордонного руху через пункти пропуску, призначені для міжнародного сполучення, а також через пункти пропуску, призначені для місцевого прикордонного руху.

2. Перетин спільного державного кордону, передбачений пунктом 1 цієї статті, здійснюється відповідно до режиму роботи пунктів пропуску, що визначається прикордонними органами держав Договірних Сторін.

3. У виняткових ситуаціях прикордонні органи держав Договірних Сторін можуть дати дозвіл на здійснення перетину спільного державного кордону в режимі місцевого прикордонного руху в інших, непередбачених для цього, пунктах пропуску або в інші часові інтервали.

4. Створення нових пунктів пропуску для місцевого прикордонного руху, їх відкриття та закриття, а також тимчасове обмеження руху через ці пункти пропуску відбуватиметься відповідно до національного законодавства держав Договірних Сторін.

Стаття 7

1. Жителі прикордонної зони, які перетинають спільний державний кордон в режимі місцевого прикордонного руху, проходять прикордонний контроль відповідно до національного законодавства держави кожної Договірної Сторони.

2. Компетентні органи держави кожної Договірної Сторони мають право відмовити у в'їзді або скоротити термін перебування на території своєї держави жителям прикордонної зони держави іншої Договірної Сторони, які перетинають спільний державний кордон в режимі місцевого прикордонного руху, відповідно до національного законодавства держави кожної Договірної Сторони. Про прийняте рішення повідомляється відповідній особі.

Стаття 8

1. Про втрату, пошкодження або викрадення дозволу на спрощений перетин кордону на території держави іншої Договірної Сторони його власник зобов'язаний невідкладно повідомити прикордонний орган, що здійснив контроль в'їзду.

2. У випадку, зазначеному в пункті 1 цієї статті, прикордонний орган видає довідку, якою підтверджує перетин спільного державного кордону на підставі дійсного дозволу на спрощений перетин кордону. Договірні Сторони взаємно визнають таку довідку як документ, що надає його власнику право негайно перетнути спільний державний кордон для повернення на територію держави іншої Договірної Сторони.

3. У випадку, коли вкрадений/загублений дозвіл на спрощений перетин кордону знайдено, він невідкладно передається органу видачі.

Стаття 9

1. Під час перебування на території держави іншої Договірної Сторони в режимі місцевого прикордонного руху жителі прикордонної зони зобов'язані дотримуватись законодавства цієї держави.

2. У випадку будь-якого порушення чинних правил місцевого прикордонного руху кожна з держав Договірних Сторін застосовує санкції, передбачені своїм національним законодавством.

3. Жителі прикордонної зони, які порушують правила місцевого прикордонного руху, встановлені цією Угодою, та щодо яких прийнято рішення про видворення з території відповідної держави, будуть повернені на територію держави, в якій вони постійно проживають, відповідно до процедур, встановлених національним законодавством держав Договірних Сторін.

Стаття 10

Положення цієї Угоди ні в який спосіб не порушують права та зобов'язання будь-якої з держав Договірних Сторін, що визначені іншими міжнародними нормативними актами, учасниками яких вони є.

Стаття 11

Можливі розбіжності, пов'язані із застосуванням або тлумаченням цієї Угоди, вирішуватимуться шляхом консультацій між компетентними органами держав Договірних Сторін або дипломатичними каналами.

Стаття 12

Додатки 1-3 є невід'ємною частиною цієї Угоди.

Стаття 13

1. Ця Угода укладається на невизначений строк та набирає чинності на 30 (тридцятий) день після отримання дипломатичними каналами останньої з нот, в яких Договірні Сторони інформують одна одну про завершення внутрішньодержавних процедур, необхідних для набрання чинності цією Угодою.

2. Ця Угода може бути денонсована будь-якою з Договірних Сторін шляхом письмового повідомлення, надісланого іншій Договірній Стороні дипломатичними каналами. У такому випадку Угода втрачає чинність на 30 (тридцятий) день після отримання іншою Договірною Стороною повідомлення про денонсацію.

3. Будь-яка Договірна Сторона може зупинити дію цієї Угоди повністю або частково з причин, пов'язаних з державною безпекою, охороною громадського порядку або захистом здоров'я населення, шляхом письмового повідомлення, надісланого іншій Договірній Стороні дипломатичними каналами. Дія цієї Угоди зупиняється на 30 (тридцятий) день після отримання такого повідомлення іншою Договірною Стороною.

4. За взаємною згодою Договірних Сторін до цієї Угоди можуть бути внесені зміни та доповнення, які набирають чинності в порядку, викладеному в пункті 1 цієї статті.

Учинено в м. Київ 2 жовтня 2014 року, у двох примірниках, кожний українською, румунською і англійською мовами, при цьому всі тексти є автентичними. У випадку виникнення розбіжностей у тлумаченні цієї Угоди, переважну силу матиме текст англійською мовою.

ПЕРЕЛІК

**адміністративно-територіальних одиниць, які знаходяться
в прикордонній зоні: на території України:**

№	Населений пункт	Тип	АТО-1	АТО-2
121.	Білин	С	Закарпатська область	Рахівський район
122.	Біла Церква	С	Закарпатська область	Рахівський район
123.	Богдан	С	Закарпатська область	Рахівський район
124.	Бребоя	С	Закарпатська область	Рахівський район
125.	Видричка	С	Закарпатська область	Рахівський район
126.	Великий Бичків	Т	Закарпатська область	Рахівський район
127.	Верхнє Водяне	С	Закарпатська область	Рахівський район
128.	Плагоць	С	Закарпатська область	Рахівський район
129.	Стримба	С	Закарпатська область	Рахівський район
130.	Водіця	С	Закарпатська область	Рахівський район
131.	Ділове	С	Закарпатська область	Рахівський район
132.	Круглий	С	Закарпатська область	Рахівський район
133.	Хмелів	С	Закарпатська область	Рахівський район
134.	Кваси	С	Закарпатська область	Рахівський район
135.	Сітний	С	Закарпатська область	Рахівський район
136.	Тростянець	С	Закарпатська область	Рахівський район
137.	Кобилецька Поляна	Т	Закарпатська область	Рахівський район
138.	Косівська Поляна	С	Закарпатська область	Рахівський район
139.	Вільховатий	С	Закарпатська область	Рахівський район
140.	Костилівка	С	Закарпатська область	Рахівський район
141.	Лазещина	С	Закарпатська область	Рахівський район
142.	Говерла	С	Закарпатська область	Рахівський район
143.	Луги	С	Закарпатська область	Рахівський район
144.	Луг	С	Закарпатська область	Рахівський район
145.	Рахів	М	Закарпатська область	Рахівський район
146.	Розтоки	С	Закарпатська область	Рахівський район
147.	Росішка	С	Закарпатська область	Рахівський район
148.	Добрік	С	Закарпатська область	Рахівський район
149.	Середнє Водяне	С	Закарпатська область	Рахівський район
150.	Стебний	С	Закарпатська область	Рахівський район
151.	Ясіня	Т	Закарпатська область	Рахівський район
192.	Солотвино	Т	Закарпатська область	Тячівський район

Доручення Президента України

З метою збереження унікальних природних комплексів, забезпечення сталого розвитку української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини", благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області, розташованих у зоні української частини цього природного об'єкта:

М.АЗАРОВУ

1. Забезпечити розроблення проекту Меморандуму між Міністерством екології та природних ресурсів України, Міністерством довкілля Словацької Республіки і Федеральним міністерством довкілля, охорони навколишнього природного середовища та безпеки ядерних реакторів Федеративної Республіки Німеччина, спрямованого на забезпечення збереження українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини".

Термін – 2 грудня 2013 року

**М.АЗАРОВУ
«О.ЛЕДИДІ**

2. Забезпечити:

1) опрацювання питання щодо відновлення залізничного сполучення між містами Києвом та Раховом (Закарпатська область);

Термін – 3 червня 2013 року

2) розроблення плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини", передбачивши розвиток туристично-рекреаційного потенціалу Закарпатської області;

Термін – 1 жовтня 2013 року
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

3) вирішення питань щодо збирання, складування та утилізації побутових відходів на територіях, прилеглих до території української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини";

Термін – 31 грудня 2013 року

4) фінансування будівництва міжнародного навчально-дослідного центру з вивчення букових пралісів та сталого розвитку Карпат на базі Карпатського біосферного заповідника;

5) проведення ремонту автомобільних доріг та об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини";

6) розроблення та впровадження пілотних проектів із переоснащення систем опалення в гірських населених пунктах Закарпатської області на системи з використанням альтернативних видів палива;

7) здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області.

Термін – 31 грудня 2015 року

В.ЯНУКОВИЧ

Вих. № 1-1/749
від 2 квітня 2013 року

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР УКРАЇНИ

вул. Грушевського, 12/2, Київ, 01008,
тел.: (044) 256 7624, телефакс: (044) 254 0584

До доручення Президента України
від 02.04.13 № 1-1/749

8. До підпункту 7 пункту 2

**КОЗАКУ В. В. — скликання
КОЛОБОВУ Ю. В.
МЕЗДРІНУ М. Г.
ЛИТВИНУ М. М.
ЛЕДИДІ О. О.**

Прошу забезпечити здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області.

Про результати інформувати Кабінет Міністрів.

Строк — щокварталу

Ящук В. В. (Щербині М. М.)

Микола АЗАРОВ

12345678910111213141516171819202122232425262728293031323334353637383940414243444546474849505152535455565758596061626364656667686970717273747576777879808182838485868788899091929394959697989910010110210310410510610710810911011111211311411511611711811912012112212312412512612712812913013113213313413513613713813914014114214314414514614714814915015115215315415515615715815916016116216316416516616716816917017117217317417517617717817918018118218318418518618718818919019119219319419519619719819920020120220320420520620720820921021121221321421521621721821922022122222322422522622722822923023123223323423523623723823924024124224324424524624724824925025125225325425525625725825926026126226326426526626726826927027127227327427527627727827928028128228328428528628728828929029129229329429529629729829930030130230330430530630730830931031131231331431531631731831932032132232332432532632732832933033133233333433533633733833934034134234334434534634734834935035135235335435535635735835936036136236336436536636736836937037137237337437537637737837938038138238338438538638738838939039139239339439539639739839940040140240340440540640740840941041141241341441541641741841942042142242342442542642742842943043143243343443543643743843944044144244344444544644744844945045145245345445545645745845946046146246346446546646746846947047147247347447547647747847948048148248348448548648748848949049149249349449549649749849950050150250350450550650750850951051151251351451551651751851952052152252352452552652752852953053153253353453553653753853954054154254354454554654754854955055155255355455555655755855956056156256356456556656756856957057157257357457557657757857958058158258358458558658758858959059159259359459559659759859960060160260360460560660760860961061161261361461561661761861962062162262362462562662762862963063163263363463563663763863964064164264364464564664764864965065165265365465565665765865966066166266366466566666766866967067167267367467567667767867968068168268368468568668768868969069169269369469569669769869970070170270370470570670770870971071171271371471571671771871972072172272372472572672772872973073173273373473573673773873974074174274374474574674774874975075175275375475575675775875976076176276376476576676776876977077177277377477577677777877978078178278378478578678778878979079179279379479579679779879980080180280380480580680780880981081181281381481581681781881982082182282382482582682782882983083183283383483583683783883984084184284384484584684784884985085185285385485585685785885986086186286386486586686786886987087187287387487587687787887988088188288388488588688788888989089189289389489589689789889990090190290390490590690790890991091191291391491591691791891992092192292392492592692792892993093193293393493593693793893994094194294394494594694794894995095195295395495595695795895996096196296396496596696796896997097197297397497597697797897998098198298398498598698798898999099199299399499599699799899910001001100210031004100510061007100810091010101110121013101410151016101710181019102010211022102310241025102610271028102910301031103210331034103510361037103810391040104110421043104410451046104710481049105010511052105310541055105610571058105910601061106210631064106510661067106810691070107110721073107410751076107710781079108010811082108310841085108610871088108910901091109210931094109510961097109810991100110111021103110411051106110711081109111011111112111311141115111611171118111911201121112211231124112511261127112811291130113111321133113411351136113711381139114011411142114311441145114611471148114911501151115211531154115511561157115811591160116111621163116411651166116711681169117011711172117311741175117611771178117911801181118211831184118511861187118811891190119111921193119411951196119711981199120012011202120312041205120612071208120912101211121212131214121512161217121812191220122112221223122412251226122712281229123012311232123312341235123612371238123912401241124212431244124512461247124812491250125112521253125412551256125712581259126012611262126312641265126612671268126912701271127212731274127512761277127812791280128112821283128412851286128712881289129012911292129312941295129612971298129913001

Міс.природи
Міс.економрозвитку
Міс.регіон
Міс.інфраструктури
Міс.фін
Закарпатська
обл.держадміністрація

Додаток: на 11 арк.

**Заступник Міністра
Кабінету Міністрів**

Володимир ФЕДОРЧУК

301

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
(Мінприроди України)

вул. Митрополита Василя Липківського, 35, Київ, 03035; тел.: (044) 206-31-00, (044) 206-31-64;
факс: (044) 206-31-07; E-mail: secretar@menr.gov.ua; Код ЄДРПОУ 37552996

№ _____

на № 9026/1/1-16 від 21.03.2016

Кабінет Міністрів України

Про збереження об'єкта Всесвітньої
спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси
Карпат та давні букові ліси Німеччини»

Міністерство екології та природних ресурсів на виконання доручення Кабінету Міністрів України до листа МЗС від 12.03.2016 № 203/13-187/094-452 з питань збереження букових пралісів Карпат повідомляє.

27 та 29 квітня 2016 року в Мінприроді відбулися робочі наради за участю представників Мінрегіону, Мінінфраструктури, Міненергетугілля та Закарпатської облдержадміністрації, на яких розглянуто стан виконання та підготовлені пропозиції до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 № 1619-р «Про затвердження плану заходів щодо збереження та розвитку української частини природного об'єкта «Букові праліси Карпат» і від 10.09.2014 № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» з урахуванням пропозицій Закарпатської облдержадміністрації, Ужанського національного природного парку та Карпатського біосферного заповідника.

Стан та пропозиції щодо виконання зазначених планів заходів надаються у додатку.

Просимо доручити відповідним органам виконавчої влади забезпечити реалізацію запропонованих заходів, передбачити у державному та місцевих бюджетах на 2017 рік і наступні роки кошти, необхідні для фінансування заходів та щороку до 25 січня звітуватися про їх виконання перед Кабінетом Міністрів України.

Додаток: стан та пропозиції з виконання планів заходів щодо збереження букових пралісів в Україні на 10 арк. в 1 прим.

Заступник Міністра -
керівник апарату

Василь

ДЕПАРТАМЕНТ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЇ
СЕКРЕТАРИАТ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

75

10:04:48

M2

№9026/4/1-16 від 24.08.2016

Додаток до листа Мініпроди
від 21.06.2016 № 5/3-9/5806-16

Стан та пропозиції з виконання планів заходів щодо збереження букових пралісів в Україні

№ пункту Плану	Найменування заходу Плану	Стан виконання	Пропозиція (захід)
План заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» (2014 р.)			
11.	Сприяти розвитку транскордонного співробітництва в рамках Карпатського регіону	Виконано частково. В регіоні функціонують Міжнародна асоціація «Карпатський Євросережіон», Комітет зі спільного управління природного об'єкта Всесвітньої спадщини «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», транскордонний українсько-польсько-словацький біосферний резерват ЮНЕСКО «Східні Карпати», проводяться Дні добросусідства та Дні Закарпаття у сусідніх державах, встановлені партнерські зв'язки на рівні областей (восводств, регіонів), територіальних громад міст, районів, сіл, селищ, установ та організацій тощо. У 2015 році підписано Меморандум про поглиблення співпраці між Радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою щодо розв'язання екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'ях басейну Тиси на українсько-румунському кордоні, в якому сторони підтримують ідею відновлення мосту через р. Тиса, автомобільного і залізничного сполучення на українсько-румунському кордоні с. Ділове (Україна) – с. Валя-Вішеулуй (Румунія) та створення прикордонної інфраструктури із залученням коштів ЄС. Також залишається актуальним питання організації транскордонного пункту пропуску с. Улич (Словацька Республіка) – с. Забродь (Україна). Питання організації українсько-польського переходу с. Лубня – с. Волюсате потребує консультацій між Ужанським національним парком (Республіка Польща) та Бещадським національним парком	Закарпатській обласній адміністрації, Мінінфраструктури та Мінекономіки: надати пропозиції щодо організації українсько-румунського пункту пропуску через кордон с. Ділове (Україна) – с. Валя-Вішеулуй (Румунія) із створенням прикордонної інфраструктури, відновленням мосту через р. Тиса у селі Ділове, автомобільного та залізничного сполучення через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги, а також продовжити роботу з організації транскордонного пункту пропуску с. Улич (Словацька Республіка) – с. Забродь (Україна)
			Термін виконання 2016 – 2020 роки

**МЕМОРАНДУМИ, ПРОТОКОЛИ ТА
РІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ**

PROTOCOL DE COLABORARE ROMÂNŌ-UCRAINEANĂ - în
cadru programului EII-PHARE-CREDO
ПРОТОКОЛ СПІВРОБІТНИЦТВА ДВОХСТОРОННІЄ РУМУНО-УКРАЇНСЬКЄ
В РАМКАХ ПРОГРАМИ EU-PHARE CREDO.

În urma negocierilor dintre reprezentanți ai unor instituții și organizații neguvernamentale din județul Maramureș-România și Raionul Rakhiv-Regiunea Transcarpathia-Ucraina a intervenit următoarea înțelegere de a rezolva în parteneriat următoarele probleme naționale:

1. Întemeierea unui centru cultural în localitățile Poienile de sub Munte România și Bila Tserkva Ucraina.
2. Editarea unei publicații "Maramureșul în limba ucraineană și română în Rakhiv-Ucraina.
3. Elaborarea unui studiu de fezabilitate privind legătura terestră drum de legătură sau pod între localitățile: Valea Vșeuului Comuna Blăra - România și Dilovo-raionul Rakhiv - Ucraina.
4. Întințarea unui sistem de monitoring în domeniul hidrologic privind prevenirea calamităților - inundații.
5. Studii de fezabilitate privind lucrările hidro tehnice necesare pe Tisa superioară pe ambele maluri și executarea

В касирку зустріч між представниками різних установ та неурядових організацій із повіту Марамошин-Румунія та Рахівського району Закарпатської області України встановлено такі угоди для розв'язання в співвідношення (партнерство) таких прикордонних питань:

1. Створення центрів культури у селах Поєніле де суб Мунте (Полеші, Румунія) та Біла Церква (Україна);
2. Вихідна *висілка* *Кішківка* *Кішківка* "Марамошин-на українській та румунській мовах у Рахові (Україна) і Поляни (Румунія);
3. Виготовлення одного проекту-вивчення для створення дорожнього зв'язку або мостового між місцевостями Вишівська Долина (Дала Бітсулуй - Румунія) та селами Бистрий та Діппа (Рахівський район - Україна);
4. Заснування одної системи моніторингу в гідрологічній галузі, щостосується *до* заходів по збереженню води-болотних угідь.
5. Виконання *проектів* *підля* гідротехнічних робіт по укріпленню берегів по верхніх Тиси на обох сторонах Закарпатської області (Україна) та Марамошинського району (Румунія);

in parții = in regiunea Transcarpathia - Ucraina și județul Maramureș - România.

6. Elaborarea unui studiu de identificare a suprafețelor ce îndeplinesc condiții de a fi declarate rezervații naturale în cadrul "Convenției privind diversitatea biologică Rio-1992" în Munții Maramureșului.

7. Studii comune Româno-Ucrainene privind posibilitățile de a se crea noi rezervații în bazinele hidrografice Tisa Superioară, Izvoarele Prutului și Nistrului.

8. Studiarea înființării unui parc internațional în Bazinul Tisa superioră și Carpații Păduroși.

9. Dezvoltarea relațiilor economice între societățile comerciale-private din Ucraina și România.

10. Dezvoltarea turismului - ecologic montan privat în județul Maramureș România și regiunea Transcarpathia-Ucraina.

11. Organizarea de schimburi culturale, organizarea de expoziții în domeniul cultural, artistic, de mediu, economic etc. între județul Maramureș și regiunea Transcarpathian.

6. Выявление административных границ, которые подходят для создания биосферных заповедников в рамках "Угоды" по биологическому разнообразию РИО-1992г." на территории Мараморешских гор.

7. Разработка проекта по возможности создания двусторонних резерватов в гидрографическом бассейне верхних Тисы та джерел річок Прут та Дністер.

8. Разработка проекта заповедника междоуличного парка (создания междоуличного природоохранного заповедника) у верхних Тисы та в Карпатских лесных горах.

9. Развитие экономических отношений между государственными та приватными предприятиями Украины та Румынии.

10. Развитие экологического туризма в Мараморешском повіті та Закарпатській області.

11. Взаимоотношения в галузі культуры, организации художественных та самодеятельных выставок, экономических выставок, а также по охороні середовища в обидвох сторонах Мараморошини та Закарпаття.

ПРОТОКОЛ

про наміри щодо відновлення залізничних пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода

м. Рахів

4 вересня 2014 року

З метою реалізації статті 8 Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат щодо розробки сталої транспортної політики, яка забезпечує переваги мобільності та доступу в Карпати шляхом сталого розвитку транспорту та інфраструктури, учасники робочої наради з питань організації відновлення руху історичних потягів через залізничну станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода в особі голови Рахівської районної державної адміністрації Ірини Вербіцької, в. п. голови Рахівської районної ради Михайла Фірки, голови міста Рахів Ярослава Думина, Консула Генерального Консульства Угорщини в м. Ужгороді доктора Гергеля Тріба, Консула Консульства Угорщини в м. Берегові Іштвана Мані, першого заступника начальника Львівської залізниці Олександра Єфименко, начальника залізничної станції Сігет-Мармацій (Румунія) Флоріна Руса, начальника відділу контролю за переміщенням вантажів Чопської митниці Міндоходів Ярослава Анрійцо, заступника начальника відділу прикордонного контролю штабу Мукачівського прикордонного загону Олексія Федорова, заступника директора Карпатського біосферного заповідника, професора Федора Гамора, приватного підприємця Івана Шостака, обговорили доповідь професора, заступника директора Карпатського біосферного заповідника, члена виконкому Рахівської міської ради Федора Гамора щодо концепції відновлення руху історичних пасажирських потягів через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода і погодились:

1. Підтримати ідею відновлення історичних маршрутів руху пасажирських потягів через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода.

2. Пропонувати Рахівській районній державній адміністрації, Рахівській районній раді та виконавчому комітету Рахівської міської ради, в двохмісячний термін, звернутися до Закарпатської обласної державної адміністрації щодо підготовки клопотання до Кабінету Міністрів України та відповідних органів центральної виконавчої влади стосовно погодження процедури відновлення історичних маршрутів руху пасажирських потягів через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода.

3. Зацікавленим органам місцевого самоврядування опрацювати питання місця та дати проведення наступної робочої зустрічі впродовж одного місяця.

ПІДПИСИ СТОРІН

Голова Рахівської районної
державної адміністрації

І.Б.Вербіцька

В. п. голови Рахівської районної ради

М.І. Фірка

Голова міста Рахів

Я.В. Думин

Консул Генерального консульства
Угорщини в м. Ужгороді

Г. Тріб

Консул Консульства Угорщини у
м. Берегові

І. Мані

Перший заступник начальника
Львівської залізниці

О. А. Єфименко

Начальник відділу контролю за
переміщенням вантажів Чопської митниці
Міндоходів

Я.В. Андрійцьо

Начальник залізничної станції Сігет-
Мармаціей (Румунія)

Ф.Рус

Заступник начальника відділу
прикордонного контролю штабу
Мукачівського прикордонного загону

О.М. Федоров

Заступник директора Карпатського
біосферного заповідника

Ф.Д. Гамор

Приватний підприсмець

І. Шостак

Proces verbal

Privind înnoirea transportului feroviar de călători pe traseele istorice din Rakhiv spre România, Budapesta, Praga și Ujgorod

Rakhiv

4 septembrie 2014

În scopul realizării articolului 8 din Convenția cadru privind protecția și dezvoltarea durabilă a Carpaților, și anume dezvoltarea politicii de transport durabile, care oferă beneficii pentru mobilitate și acces în Carpați prin dezvoltarea durabilă a transporturilor și a infrastructurii, participării întâlnirii de lucru privind organizarea înnoirii traseelor istorice a trenurilor de călători prin gara Rakhiv spre România, Budapesta, Praga și Ujgorod, în persoana președintelui administrației raionale Rakhiv, I. B. Verbička, președintele consiliului raional Rakhiv M. Firka, primarul localității Rakhiv J.V. Dumin, Consulului General al Consulatului Ungariei la Ujgorod dr. Gherghelia Triba, Consulului General al Ungariei la Beregovo dl. Istvan Mani, Directorul adjunct al gării Lviv Alexandru Efemenko, Șeful gării Sighetu-Marmației (România) Florin Rus, Șeful de control al circulației mărfurilor din vama Chop Jaroslava Andričko, Șeful adjunct al controlului de frontieră al detașamentului de frontieră din Mukachevo Oleksij Fedorov, Directorul adjunct al Rezervației Naturale a Munților Carpați (Ucraina) Fedor Hamor, întreprinzător privat Ivan Șostak, au discutat prezentarea profesorului, director adjunct al Rezervației Naturale a Munților Carpați, membru al comitetului executiv din cadrul primăriei Rakhiv - Fedor Hamor, în ceea ce privește conceptul înnoirii transportului de călători pe rutele istorice din Rakhiv spre România, Budapesta, Praga și Ujgorod și au căzut de acord cu următoarele:

1. Să susțină ideea de înnoire a traseelor istorice pentru transportul de călători pe rutele dinspre Rakhiv spre România, Budapesta, Praga și Ujgorod.
2. Să propună Consiliului raional Rakhiv, administrației raionale și comitetului executiv al primăriei Rakhiv, în termen de două luni, să se adreseze Consiliului județean al județului Zakarapatia în vederea pregătirii petiției către Cabinetul de Miniștri din Ucraina și autorităților competente din cadrul Consiliului Executiv Central în legătură cu procedurile de aprobare a înnoirii traseelor istorice pentru transportul feroviar de călători din gara Rakhiv spre România, Budapesta, Praga și Ujgorod.

3. Să propună administrațiilor locale implicate decidera locului și a datei următoarei ședințe de lucru, în termen de o lună.

Semnăturile părților:

Președintele administrației raionale Rakhiv, I. B. Verbička

Președintele consiliului raional Rakhiv, M. Firka

Primarul localității Rakhiv, J.V. Dumin

Consulului General al Consulatului Ungariei la Ujgorod, dr. G. Trība

Consulului General al Ungariei la Beregovo, I. Mani

Directorul adjunct al gării Lviv, O. A. Efemenko

Șeful de control al circulației mărfurilor din vama Chop, J. V. Andrička

Șeful gării Sighetu-Marmației (România), F. Rus

Șeful adjunct al controlului de frontieră al detașamentului de frontieră din Mukachevo, D. B. Fedorov

Directorul adjunct al Rezervației Naturale a Munților Carpați, E. Hamar

Întreprinzător privat, I. Șostak

МЕМОРАНДУМ

про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою Закарпатської області (Україна) в розв'язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'я басейну Тиси на українсько-румунському кордоні.

Повітова рада повіту Марамуреш (Україна) та Рахівська районна державна адміністрація і Рахівська районна рада Закарпатської області (Україна),

керуючись,

Статтями 4,6, 8, 9, 11 Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат;

Главами 6, 7, 16, 27 Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

Статтями 1,4, 7, 8,14 Протоколу про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, підписаної в м. Київ 22 травня 2003 р. (Ратифікований Законом України 4 вересня 2009 року);

Угодами між Кабінетом Міністрів України і Урядом Румунії про співробітництво в галузі залізничного транспорту (2003 р.) та про пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006 р.);

беручи до уваги,

Пункт 7 Доручення Президента України № 1-1/749 від 2 квітня 2013 року, з питань збереження унікальних природних комплексів, забезпечення сталого розвитку української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області, розташованих у зоні української частини цього природного об'єкту щодо «здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Ділове Рахівського району Закарпатської області»;

Пункти 9, 11 Плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини" затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 819-р. із питань розвитку туризму та прикордонного співробітництва на Закарпатті ;

Пункт 5 Стратегії виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007 р. № 11-р щодо створення українсько-румунського біосферного заповідника у Марамороських горах та на Закарпатті;

Клопотання Закарпатської обласної державної адміністрації (Україна) до Повітової ради повіту Марамуреш (Румунія) «щодо підтримки румунського проекту «розвиток прикордонної інфраструктури у селах Бистра (Румунія) та Ділове (Україна)» (№ 06-7/2475 від 4 грудня 2014 р.).

Результати Проектів профінансованих Європейським Союзом із створення міжнародного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах (Програма Phare-Credo nr. 98-RO-UA-25-S-04; 2000 р.; «Біорегіо-Карпати: інтегрований менеджмент біологічного і ландшафтного різноманіття для сталого регіонального розвитку і екологічної зв'язаності у Карпатах» (2011-2014 рр.), спеціальні рекомендації щодо створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах Міжнародної Координаційної Ради програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» від 13 червня 2014, схвальний висновок із цього приводу директора відділу природничих наук Секретаріату Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» Н.Ішварана (SC/EES/MB/5864/535 від 9 квітня 2010 року та Меморандуми про взаєморозуміння між Карпатським біосферним заповідником (Україна) і природним парком «Гори Мароморощини» (Румунія) щодо створення українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах від 10 грудня 2009 року й 6 травня 2014 року.

Протокол про наміри щодо відновлення залізничних пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода, підписаного повноважними представниками зацікавлених сторін України, Румунії та Угорщини 4 вересня 2014 року у м. Рахів;

1. Висловлюють готовність взяти додаткових заходів для розв'язання екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених

пунктах, активізації культурного обміну між українськими та румунськими громадами, які розташовані по обидва боки українсько-румунського кордону в повіті Марамуреш та Закарпатській області.

2. Підтримують ідею забезпечення реалізації в 2015-2016 роках Проекту відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському кордоні в селах Ділове (Україна) та Валя Вишеулуй (Румунія). Обоюдно здійснюють пошук джерел фінансування та виділення необхідних для цього земельних ділянок.

3. Схвалюють Проект утворення міжнародного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах та забезпечують подачу в першому півріччі 2015 року до ЮНЕСКО відповідного номінаційного досьє. При необхідності проводять у ці терміни додаткові робочі наради за участі зацікавлених сторін.

4. Опрацьовують організаційні та інженерно-технічні аспекти відновлення руху історичних потягів через місто Рахів (Україна) до Румунії, Будапешта та Праги. Для цього організовують проведення у першому кварталі 2015 року другої міжнародної наради зацікавлених сторін у місті Сігет Мармаїцей (Румунія).

5. Активізують роботу із підготовки та подачі до Програми прикордонного співробітництва «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» Європейського інструменту сусідства на 2014-2020 рр., спільних проектів для розв'язання актуальних екологічних та соціально-економічних проблем по обидва боки українсько-румунського кордону.

Підписано 20 грудня 2014 року у місті Бая Маре (Румунія) у двох примірниках на українській та румунській мовах, тексти яких автентичні.

Голова повітової ради
повіту Марамуреш

Замфір Міцеу

Т.в.о голови Рахівської районної
державної адміністрації

Виктор Медвідь

Б.п. голови Рахівської районної
ради

Михайло Фірка

ПРОТОКОЛ

робочій зустрічі делегацій повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівського району
Закарпатської області (Україна)

10 лютого 2015 року

м. Рахів

Делегація повіту Марамуреш, на чолі із Президентом повітової ради Замфіром Чічеу, із робочим візитом відвідали 10 лютого 2015 року Рахівський район Закарпатської області.

Під час поїздки, румунська делегація за участі керівників Рахівського району, ознайомилась із роботою дитячого садка та будинку культури села Біла Церква, українсько-румунського деревообробного підприємства „ВГСМ” та станції з очищення ґрунтових вод та ґрунтів у селищі Великий Бичків.

У селі Ділове, на місці зруйнованого моста через річку Тиса, обговорили проблеми його відбудови. Поспілкувались із служителями Української православної церкви у присілку Хмелів та стали свідками церковних передзвонів між прикордонними церквами у пр. Хмелів та румунському селі Валя Вишеулуй.

В масиві Кузій та інформаційно-туристичному центрі в географічному центрі Європи Карпатського біосферного заповідника, йшла мова про розвиток транскордонного природоохоронного співробітництва та створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах. На залізничній станції „Рахів”, обговорили відзначення 120-ої річниці введення в експлуатацію Сіет-Рахівської ділянки транскарпатської залізниці та перспективи відновлення руху потягів через м. Рахів до Румунії, Угорщини та Чехії.

У робочій зустрічі прийняли участь голови сіл Біла Церква, Ділове та Середнє Водяне Юрій Берінде, Людмила Романюк та Нуцу Шіман, заступник голови Великобичківської селищної ради Йосип Божук, директор українсько-румунського підприємства „ВГСМ” Ірина Маципура та головний інженер Проекту станції з очищення ґрунтових вод та ґрунтів у Великому Бичкові Іван Тернушак.

Під час засідання за „круглим столом” у Рахівській районній раді, детально опрацьовано план реалізації Меморандуму про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівськими районними держадміністраціями і радою Закарпатської області (Україна) в розв’язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів’ї басейну річки Тиса на українсько-румунському кордоні, яка була підписана 20 грудня 2014 року у м. Бая Маре.

Президент повітової ради Замфір Чічеу, зокрема наголосив, що для повіту Марамуреш пріоритетним є будівництво моста у селі Ділове. А будівництво моста у селі Біла Церква - належить до компетенції Міністерства транспорту Румунії.

За результатами робочої зустрічі румунська та українська делегації погодились:

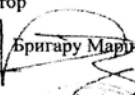
1. Підтримати проекти будівництва мостів через річку Тиса на українсько-румунському кордоні у селах Ділове та Біла Церква.
2. Для отримання фінансування на відбудову моста у с. Ділове, звернутись до Програми Євросоюзу „Україна-Румунія”, а моста у селі Біла Церква – до Програми транскордонного співробітництва „Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна”.
3. Направити з цього питання клопотання до Закарпатської обласної державної адміністрації та Кабінету Міністрів України.
4. Провести:

- у другій половині березня 2015 року у м. Сігет Мармаціей, міжнародну робочу нараду із питання відновлення руху потягів до Румунії, Угорщини та Чехії;
 - у квітні 2015 року, у повітовій раді повіту Марамуреш, консультативну зустріч сторін щодо підготовки номінації до ЮНЕСКО щодо створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах;
 - 15 серпня 2015 року у м. Рахів – Міжнародний круглий стіл із нагоди 120-ої річниці відкриття Сігет-Марамороської ділянки транскарпатської залізниці;
 - 27 вересня 2015 року, у рамках відзначення днів Європейської спадщини, в географічному центрі Європи (село Ділове) – перший міжнародний українсько-румунський етно-культурний фестиваль „Марамуреш фест”.
5. Подати до Програми Євросоюзу „Україна-Румунія” заявку на отримання фінансування для реалізації Проєктів „Збереження та стале використання високогірних лук (полонин) на українсько-румунському прикордонні Мараморощини”, проведення етно-культурного фестивалю „Марамуреш фест”, а також відзначення 120-річчя відкриття Сігет-Марамороської ділянки транскарпатської залізниці.

Президент повітової ради повіту
Марамуреш

Замфір Чічеу

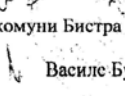
Громадський адміністратор

Бригару Марін

Примар комуни Бистра

Василе Дучук

Заступник примара комуни Бистра

Василе Бумбар

Директор технічного ліцею комуни
Кривий

Василе Куриляк

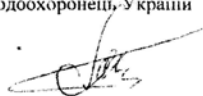
Т.в.о. голови Рахівської районної
державної адміністрації

Віктор Медвідь

Голова Рахівської районної ради

Михайло Фірка

Заступник директора Карпатського
біосферного заповідника, доктор
біологічних наук, професор, заслужений
природоохоронець України

Федір Іамор

ПРОТОКОЛ

міжнародної українсько-румунської робочої зустрічі із питань поглиблення
транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів
Рахівського району Закарпатської області (Україна)
та повіту Марамуреш (Румунія)

с. Біла Церква
р.

12 квітня 2016

Учасники зустрічі:

Замфір Чічеу - Президент повітової ради повіту Марамуреш (Румунія);

Василе Дучук - примар комуни Бистра (Румунія);

Дмитро Коренюк - громадський активіст комуни Бистра, письменник (Румунія);

Павло Басараба – голова Рахівської районної державної адміністрації (Україна);

Василь Дан – голова Рахівської районної ради (Україна);

Василь Цап - заступник начальника управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Закарпатської обласної державної адміністрації (Україна);

Надія Токарчик – заступник начальника управління туризму та курортів Закарпатської обласної державної адміністрації (Україна);

Юрій Берінде – голова села Біла Церква (Україна);

Федір Гамор – заступник директора Карпатського біосферного заповідника (Україна).

Слухали: Інформацію професора Федора Гамора – заступника директора Карпатського біосферного заповідника щодо стану реалізації заходів спрямованих на поглиблення транскордонної співпраці між прикордонними територіальними громадами Рахівського району Закарпатської області України та повіту Марамуреш Румунії.

Зокрема, наголошено на необхідності активізувати зусилля української та румунської сторін на відбудову зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове, проєкт якого розроблено комуною Бистра ще в 2007 році та передбачений Дорученням Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 і погоджений Закарпатською обласною державною адміністрацією (лист на адресу повітової Ради повіту Марамуреш від 4.12.2014 року № 06-7/2475).

Важливо, зосередитись також на виконанні положень Меморандуму щодо поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш та Рахівською районною державною адміністрацією й районною радою, який підписано 24 грудня 2014 року у місті Бая Маре та визначених Протоколом робочої зустрічі делегацій Повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівського району Закарпатської області (Україна) від 10 лютого 2015 року (м. Рахів).

Виступили: Замфір Чічеу, Дмитро Коренюк, Васіле Дучук, Василь Цап, Надія Токарчик, Павло Басараба, Василь Дан.

Домовились:

1. Направити клопотання до відповідних профільних Міністерств України та Румунії й Комітету моніторингу програми Європейського Союзу «Румунія – Україна», із проханням визнати будівництво автомобільного моста через річку Тису у населених пунктах Ділове - Валя Вішеулуй пріоритетним об'єктом українсько-румунського прикордонного співробітництва та передбачити для цього необхідне фінансування.

2. Звернутись до Міністерств закордонних справ України та Румунії про підготовку Угоди між Урядами України та Румунії щодо відкриття автомобільного пункту пропуску «Ділове - Валя Вишеулуй» на українсько-румунському кордоні та запровадження спрощеної процедури пропуску громадян.

3. Відповідно до програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік, провести у другій половині червня 2016 року, в м. Сігет Мармаїцей (Румунія) міжнародний «круглий стіл» з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів будівництва моста через Тису в населених пунктах «Ділове – Валя Вишеулуй» та відновлення руху історичних пасажирських потягів через м. Рахів до міст Румунії, м. Будапешт та м. Прага;

4. Схвалити ініціативу щодо опрацювання питань використання велодрезин й туристичних трамваїв як важливої атракції й транспортного засобу для екскурсій відпочиваючих на прикордонних територіях Мараморощини та створення «Берлибаського музею Марамороської залізниці».

5. Організувати проведення у жовтні 2016 року, у м. Рахів (Україна), в рамках відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

Президент повітової ради
повіту Марамуреш

Замфір Чічеу

Голова Рахівської районної
державної адміністрації

Дінало Басараба

Примар комуни Бистра

Васіле Дучун

Громадський активіст комуни

Бистра, письменник

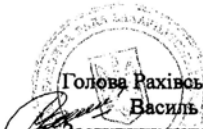
Дмитро Коренюк

[Handwritten signature]

Голова Рахівської районної ради

Василь Дан

заступник начальника управління
зовнішньоекономічних зв'язків,
інвестицій та транскордонного
співробітництва Закарпатської
обласної державної адміністрації

Василь Цап

заступник начальника управління
туризму та курортів Закарпатської
обласної державної адміністрації

Надія Токарчик

заступник директора
Закарпатського біосферного
заповідника

Федір Гамор

[Handwritten signature]

**PROCES-VERBAL
DE LA ÎNTÂLNIREA INTERNAȚIONALĂ ROMÂNNO-UCRAINEANĂ
PRIVIND APROFUNDAREA COLABORĂRII TRANSFONTALIERE A
COMUNITĂȚILOR DIN ZONA DE GRANIȚĂ DIN JUDEȚUL
MARAMUREȘ (ROMÂNIA) ȘI RAIONUL RAHIV (UCRAINA)**

Loc. Bila Cherkva (Biserica Albă)
2016

12 aprilie

Participanții întâlnirii:

Zamfir Ciceu – Președintele Consiliului Județean Maramureș (România);

Vasile Duciuc – Primarul comunei Bistra (România);

Dumitru Coreniuc – Activist social, scriitor din comuna Bistra (România);

Pavlo Basarab – Președintele Administrației Raionale Rahiv (Ucraina);

Vasyl Dan – Președintele Consiliului Raional Rahiv (Ucraina);

Vasyl Țap – Adjunctul Direcției Relațiilor Internaționale, Investițiilor și Colaborării Transfrontaliere din cadrul Administrației Regionale din Zakarpatya (Ucraina);

Nadya Tokarchyk - Adjunctul Direcției de Turism și a Stațiunilor Balneoclimaterice din cadrul Administrației Regionale din Zakarpatya (Ucraina);

Homor Fedir – Directorul adjunct al Rezervației Biosferei din Carpați (Ucraina).

Au ascultat: Informațiile prezentate de d-nul profesor univ. dr. Hamor Fedir, directorul adjunct al Rezervației Biosferei din Carpați, referitoare la situația realizării demersurilor direcționate în aprofundarea colaborării transfrontaliere între comunitățile teritoriale din raionul Rahiv, regiunea Zakarpatya, Ucraina și cele din județul Maramureș, România.

Îndeosebi, se pune accentul pe necesitatea intensificării eforturilor părților ucrainene și române privind reconstrucția podului rutier distrus de peste râul Tisa, la frontiera româno-ucraineană, în localitatea Dilove. Proiectul a fost elaborat în anul 2007 de Primăria Bistra și este prevăzut în Ordonanța Președintelui Ucrainei nr. 1-1/749, din 2 aprilie 2013, cu aprobarea Administrației Regionale de Stat Zakarpatya (adresa Consiliului Județean Maramureș din data de 04.12.2014 nr. 06-7/2475).

Importantă este concentrarea eforturilor pentru realizarea dispozițiilor Memorandumului referitor la aprofundarea colaborării dintre Consiliul Județean Maramureș (România), Administrația Raională Rahiv și Consiliul Raional Rahiv, semnat la data de 24 decembrie 2014, în orașul Baia Mare, definite în Protocolul întâlnirii de lucru ai delegațiilor din județul Maramureș (România) și raionul Rahiv, regiunea Zakarpatya-Ucraina din data de 10 februarie 2015 (orașul Rahiv).

Au luat cuvântul: Zamfir Ciceu, Dumitru Coreniuc, Vasile Duciuc, Vasile Țap, Nadya Torchuk, Pavlo Basaraba, Vasyl Dan.

Au convenit:

1. Să depună o petiții către ministerele de resort din Ucraina și România, la Comitetul de Monitorizare al Programului Uniunii Europene "România și Ucraina", solicitând recunoașterea ca obiect prioritar- în colaborarea transfrontalieră româno-ucraineană- construirea podului rutier peste râul Tisa, în localitățile Dilove și Valea Vișeuului, precum și alocarea fondurilor necesare.
2. Părțile se vor adresa Ministerelor Afacerilor Externe din Ucraina și România pentru pregătirea Tratatului dintre Gurvernele României și Ucrainei care prevede deschiderea Punctului de Trecere al Frontierei "Dilove -Valea Vișeuului ", la granița româno-ucraineană și implementarea procedurii simplificate a trecerii frontierei de cetățeni.
3. Conform programului de acțiune comună al Administrației Regionale Zakarpattia și al Prefecturii Maramureș, pentru anul 2016, propunem desfășurarea în a doua jumătate a lunii iunie 2016, în orașul Sighetu Marmăției- România, a unei "mese rotunde internaționale". La aceasta se va dezbate elaborarea aspectelor organizatorice și tehnice construirii podului de peste Tisa în localitățile Dilove-Valea Vișeuului, precum și restaurarea rutelor istorice a trenurilor de călători care să lege orașul Rahiv cu orașele din România, orașul Budapesta și Praga.
4. Să aprobe inițiativa de a studia aspectele legate de utilizarea druzinelor, tramvaielor turistice (ca important punct de atracție turistică) și a mijloacelor de transport pentru excursii în zonele de frontieră a Maramureșului, precum și crearea "Muzeului căii ferate a Maramureșului" din localitatea Berlibash.
5. Celebrarea a 45 de ani al Programului UNESCO "Omul și Biosfera" și organizarea Conferinței Științifice Internaționale care se va desfășura în luna octombrie 2016 în orașul Rahiv-Ucraina, având ca temă: Aspecte ecologice și socio-economice privind dezvoltarea zonelor transfrontaliere a Maramureșului.

Președintele Consiliului Județean

Maramureș

Zamfir Ciceu

Președintele Administrației

Raionului Rahiv

Pavel Basaraba

Primarul comunei Bistra

Președintele Consiliului

Raional Rahiv

Vasile Duciuc
Activist social a comunei Bistra, scriitor

Dumitru Coreniuc

Vasyl Dan
Adjunctul Direcției Relațiilor
Internationale, Investițiilor și
Colaborării Transfrontaliere din
cadrul Administrației Regionale
din Zakarpattia

Vasyl Tap

Adjunctul Direcției de Turism și
Stațiunilor Balneoclimaterice
din cadrul Administrației
Regionale din Zakarpattia

Nadya Tokarchyk

Directorul adjunct a Rezervației
Biosferei din Carpați

Fedir Hamor

ПРОТОКОЛ
Міжнародної українсько-румунської робочої зустрічі з питань поглиблення
транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів
Рахівського району Закарпатської області (Україна)
та повіту Марамуреш (Румунія)

м. Сігету Мармаціей

24 липня 2016 р.

Учасники зустрічі:

Зетеа Габріел Валер - Президент повітової ради повіту Марамуреш (Румунія);

Васіле Дучук - прімар комуни Бистра (Румунія);

Васіле Бумбар – заступник прімара комуни Бистра (Румунія);

Павло Басараба – голова Рахівської районної державної адміністрації (Україна);

Василь Дан – голова Рахівської районної ради (Україна);

Федір Гамор – заступник директора Карпатського біосферного заповідника (Україна).

Слухали: Інформацію професора Федора Гамора – заступника директора Карпатського біосферного заповідника, щодо стану реалізації заходів спрямованих на поглиблення транскордонної співпраці між прикордонними територіальними громадами Рахівського району, Закарпатської області України та повіту Марамуреш Румунії.

Зокрема, наголошено на необхідності активізувати зусилля української та румунської сторін на відбудову зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове, проект якого розроблено комуною Бистра ще в 2007 році та передбачений Дорученням Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 і погоджений Закарпатською обласною державною адміністрацією (лист на адресу повітової Ради повіту Марамуреш від 4.12.2014 року № 06-7/2475).

Важливо, зосередитись також на виконанні положень Меморандуму, щодо поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш та Рахівською районною державною адміністрацією й районною радою, який підписано 24 грудня 2014 року у місті Бая Маре та визначених Протоколом робочої зустрічі делегацій Повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівського району Закарпатської області (Україна) від 10 лютого 2015 року (м. Рахів).

Сторони домовились:

1. Направити клопотання до відповідних профільних Міністерств України та Румунії й Комітету моніторингу програми Європейського Союзу «Румунія – Україна», із проханням визнати будівництво автомобільного моста через річку Тису у населених пунктах Ділове – Валя Вішеулуй пріоритетним об'єктом українсько-румунського прикордонного співробітництва та передбачити для цього необхідне фінансування.

2. Звернутись до Міністерств закордонних справ України та Румунії про підготовку Угоди між Урядами України та Румунії щодо відкриття автомобільного пункту пропуску «Ділове – Валя Вішеулуй» на українсько-румунському кордоні та запровадження спрощеної процедури пропуску громадян.

3. Відповідно до програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік, провести у другій половині вересня 2016 року, в м. Сігет Мармаціей (Румунія) міжнародний «круглий стіл» з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів будівництва моста через Тису в населених пунктах «Ділове – Валя Вішеулуй» та відновлення руху історичних пасажирських потягів через м. Рахів до міст Румунії, м. Будапешта м. Прага;

4. Схвалити ініціативу щодо опрацювання питань використання велодрезин й туристичних трамваїв як важливої атракції й транспортного засобу для екскурсій відпочиваючих на прикордонних територіях Мараморошини,

та створення «Берлибаського музею Марамороської залізниці».

5. Організувати проведення у вересні 2016 року, у м. Рахів (Україна), в рамках відзначення XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю та 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини».

Президент повітової ради
повіту Марамуреш
Зетеа Габріел Валер

Повітова Рада Закарпатської районної
державної адміністрації
Василь Барараба

Прімар комуни Бистра
Василе Дучук

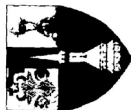
Голова Рахівської районної ради
Василь Дан

Заступник прімара комуни Бистра
Васіле Бумбар

Заступник директора
Карпатського біосферного заповідника
Федір Гамор

**Програма спільних дій
Закарпатської обласної державної адміністрації
та Префектури повіту Марамуреш
на 2016 рік**

План заходів головних представників						
№ п/п	Назва заходу	Дата проведення	Місце проведення	Відповідальні		Співучасть
				Від префектури повіту	Від Закарпатської обласної державної адміністрації	
1	2	3	4	5	6	7
7	Проведення міжнародного «круглого столу» з питань реалізації проекту щодо відбудови зруйнованого автомобільного моста через р. Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове та розбудови необхідної прикордонної інфраструктури	Березень 2016 року	с. Ділове	Префектура повіту Марамуреш		Рахівська райдержадміністрація, Закарпатська митниця ДФС, органи місцевого самоврядування
10	Проведення робочої наради зацікавлених сторін з опрацювання організаційних та інженерно-технічних аспектів відновлення руху історичних потягів через м. Рахів (Україна) до міст Румунії, м. Будапешт, м. Прага	I квартал 2016 року	м. Сігету-Мармаціей	Префектура повіту Марамуреш	Департамент житлово-комунального господарства, будівництва та інфраструктури, управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та трансєвропейського співробітництва, департамент екології та природних ресурсів, управління туризму та курортів	
26	Проведення міжнародної науково-практичної конференції на тему «Роль проєктованого українсько-румунського трансєвропейського резервату у Марамороських горах для збереження європейських природних та культурних цінностей»	Жовтень-грудень 2016 року	м. Рахів	Префектура повіту Марамуреш	Департамент екології та природних ресурсів, управління туризму та курортів	Рахівська райдержадміністрація

**Голова Закарпатської
обласної державної адміністрації**

**Префект
повіту Марамуреш**

Г. Москаль

А. Рохіан

**РІШЕННЯ, РОЗПОРЯДЖЕННЯ,
ПОГОДЖЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ
ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ
Й ЛИСТИ-ЗВЕРНЕННЯ ДО НИХ**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

голови Рахівської районної державної адміністрації
Закарпатської області

**Про відбудову мосту через річку Тиса на українсько-
румунському кордоні**

Відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», Указу Президента України від 19 грудня 2007 року № 1236/2007 «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва» та враховуючи протокольне рішення спільного засідання українсько- румунської зустрічі з питань транскордонного українсько-румунського співробітництва від 27 грудня 2007 року:

- Підтримати ініціативу Союзу українців Румунії, територіальних громад румунської комуні Бистра та села Ділове, щодо відбудови зруйнованого в роки другої світової війни мосту через річку Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове.

2008 р.

РІШЕННЯ

Діловецької сільської ради Рахівського району Виконавчий Комітет

Про відбудову моста через річку Тису на українсько-румунському кордоні

У відповідності до ст. 31 та 35 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та на виконання Указу Президента України від 19.12.2007 року № 1636/2007 «Про заходи щодо активізації Євроінтеграційного прикордонного співробітництва» та протокольного рішення засідання українсько-румунської зустрічі з питань трансприкордонного українсько-румунського співробітництва від 27.12.2007 року, виконавчий комітет Діловецької сільської ради вирішив:

1. Підтримати ініціативу Союзу Українців Румунії та громади румунської комуни Бистра про відбудову зруйнованого в роки Другої світової війни мосту через ріку Тиса в районі с. Ділове на українсько-румунському кордоні.

2. Просити Рахівську районну та Закарпатську обласну державні адміністрації, Кабінет Міністрів України підтримати це рішення та передбачити фінансування, проектування, будівництво необхідної прикордонної інфраструктури.

2008 р.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА РАДА
Одинадцята сесія VI скликання
Р І Ш Е Н Н Я

21.12.2012

м. Ужгород

№650

**Про Звернення депутатів обласної ради
до Кабінету Міністрів України**

Відповідно до частини 2 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», зважаючи на численні звернення громадян, громадських організацій та органів місцевого самоврядування області, обласна рада **в и р і ш и л а**:

1. Звернутися до Кабінету Міністрів України із проханням щодо розгляду питання про відкриття нових пунктів пропуску на Державному кордоні України з Румунією, Словаччиною, Польщею та Угорщиною (текст Звернення додається).

2. Надіслати зазначене Звернення до народних депутатів України від Закарпатської області для сприяння у вирішенні порушених у ньому питань.

3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника голови обласної державної адміністрації Приходька В. П. та постійну комісію обласної ради з питань транскордонного співробітництва (Кічковський М. М.).

Голова ради

І. Балога

Кабінету Міністрів України

ЗВЕРНЕННЯ

Враховуючи те, що Закарпатська область є багатонаціональним регіоном України, який межує на заході з чотирма країнами Європейського Союзу, питання збільшення кількості та розбудови пунктів пропуску через Державний кордон України мають надзвичайно актуальне значення для налагодження транскордонного співробітництва, розвитку міжнародних гуманітарних контактів, економічної співпраці не тільки для Закарпаття, а й усієї країни.

Їх розбудова служить також задоволенню національно-культурних потреб національних меншин, які проживають на території області. Так, на територіях, прилеглих до українсько-румунського кордону, з обох боків компактно проживають численні українські та румунські громади, які мають тісні родинні зв'язки. Однак на закарпатській ділянці українсько-румунського кордону протяжністю 250 кілометрів діють лише два пункти пропуску – «Дяково – Хелмеу» та «Солотвино – Сигеті-Мармацій».

На ділянці українсько-румунського кордону в Хустському районі Закарпатської області протяжністю понад 40 кілометрів нема жодного пункту пропуску, хоча для його розбудови такі можливості є поблизу села Яблунівка. Від нього до найближчого села на території Румунії, де проживає українська спільнота, всього кілька кілометрів.

Потребує відновлення і транспортний зв'язок через кордон між населеними пунктами с. Ділове Рахівського району Закарпаття, де знаходиться географічний центр Європи, та с. Бістра Марамурешського повіту Румунії.

Слід врахувати, що відсутність належного міждержавного сполучення на зазначеній ділянці українсько-румунського кордону стримує також розвиток туризму, знижує можливості доступу румунських туристів до культурних, природних та туристично-рекреаційних об'єктів Закарпатської і сусідніх областей України, зокрема до об'єктів Карпатського біосферного заповідника.

Відкриття пунктів пропуску на державному кордоні неподалік сіл Ділове Рахівського та Яблунівка Хустського районів сприяло б поглибленню прикордонного торговельно-економічного, екологічного, туристичного та культурного співробітництва між регіонами України та Румунії.

З метою сприяння економічному розвитку гірських територій Карпат Рада Міжрегіональної асоціації «Карпатський Єврорегіон», з ініціативи делегації Закарпатської області, схвалила проект «Карпатський туристичний шлях», який передбачає створення своєрідного туристичного кільця через регіони України, Словаччини, Польщі, Румунії та Угорщини. Зазначений проект був схвалений і в рамках конкурсу Програми прикордонного співробітництва ЄСІП «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2007-2013», отримавши відповідне фінансування.

У той же час ефективність цього проекту зменшується відсутністю поблизу українсько-польського та українсько-словацького кордонів пунктів пропуску. Кошівництво Пряшівського самоврядного краю Словацької Республіки підтримує пропозицію щодо відкриття пункту пропуску «Забрідь – Уліч» на ділянці українсько-словацького кордону. Нагальною є потреба і в розбудові пунктів

пропуску «Соломоново – Чіерна», «Малі Селменці – Велке Слемеце» (зміна виду сполучення на автомобільний) на українсько-словацькому кордоні.

У цьому ж аспекті уже багато років ставиться питання і про відкриття пункту пропуску «Лубня – Волосате» на закарпатській ділянці українсько-польського кордону. Сьогодні на цій ділянці протяжністю 32,6 км немає жодного пункту пропуску. Найближчий пункт знаходиться на відстані майже сто кілометрів у Львівській області.

Для його відкриття здійснено низку організаційних заходів та підготовчих робіт з одержання погоджень, виготовлення документації, визначення кошторисної вартості. Зазначений пункт пропуску був включений до Державної цільової правоохоронної програми «Облаштування та реконструкція державного кордону» на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2007 року № 831. Однак практичних кроків з боку центральних відомств для відкриття цього пункту пропуску не здійснено.

Також є нагальна потреба у відкритті пунктів пропуску «Велика Паладь – Кішпаладь», «Саловка-Епертешке», «Гетень-Тисокеречень» та «Дийда-Берегдаровку» на українсько-угорському кордоні, де свого часу здійснювався перетин державного кордону місцевим населенням за спеціальним режимом для забезпечення родинних зв'язків. Угорська сторона на рівні регіональних органів місцевого самоврядування готова підтримати цю пропозицію і сприяти її реалізації через програми ЄС.

У зв'язку з цим ми, депутати Закарпатської обласної ради, звертаємось до Кабінету Міністрів України із проханням:

1. Розглянути на міждержавній українсько-румунській комісії питання про відкриття міжнародних автомобільних та пішохідних пунктів пропуску в районі села Яблунівка Хустського району та с. Ділове Рахівського району, а також переглянути відповідні міжнародні угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії.

2. Розглянути на засіданні українсько-польської міждержавної Координаційної Ради з питань міжрегіонального співробітництва питання щодо відкриття міжнародного пішохідного пункту пропуску «Лубня (Україна) – Волосате (Республіка Польща)» на українсько-польському кордоні.

3. Повторно розглянути на засіданні українсько-словацької міждержавної комісії з питань транскордонного співробітництва питання щодо відкриття на українсько-словацькому кордоні пункту пропуску «Забрідь – Уліч» та розбудови пунктів пропуску «Соломоново – Чіерна», «Малі Селменці – Велке Слемеце» (зміна виду сполучення на автомобільний).

4. Ініціювати на засіданні українсько-угорської міждержавної змішаної комісії з питань транскордонного та прикордонного співробітництва розгляд питання про відкриття пунктів пропуску «Велика Паладь – Кішпаладь», «Саловка-Епертешке», «Гетень-Тисокеречень» та «Дийда –Берегдаровку» на українсько-угорському кордоні.

**Звернення прийнято на другому пленарному засіданні
одинадцятій сесії обласної ради
21 грудня 2012 року
Депутати Закарпатської обласної ради VI скликання**

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА РАДА
Двадцять перша сесія VI скликання
РІШЕННЯ

6.03.2015

м. Ужгород

№1220

**Про Регіональну стратегію
розвитку Закарпатської області
на період до 2020 року**

Відповідно до підпункту 16 пункту 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» обласна рада **в и р і ш и л а**:

1. Затвердити Регіональну стратегію розвитку Закарпатської області на період до 2020 року (додається).
2. Визнати такими, що втратили чинність, рішення обласної ради від 28 грудня 2006 року № 206 «Про Регіональну стратегію розвитку Закарпатської області до 2015 року».
3. Рекомендувати районним державним адміністраціям, Берегівському, Мукачівському, Ужгородському, хустському та Чопському міськвиконкомам здійснити заходи, спрямовані на виконання завдань, визначених Стратегією, розробити у шестимісячний строк проекти місцевих стратегій розвитку на період до 2020 року та подати їх на розгляд відповідних рад.
4. Постійним комісіям обласної ради посилити роботу з реалізації завдань, що випливають із Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2020 року.
5. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника голови обласної державної адміністрації Рівса М. М. та постійні комісії обласної ради.

Голова ради

В. Чубірко

Витяг

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2020 РОКУ

5. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ до 2020 року

5.1. Стратегічні, операційні цілі, завдання та індикатори реалізації

2. Формування конкурентоспроможної та інноваційної економіки	2.1. Розвиток мереж транспортного сполучення та просторової інфраструктури	2.1.2. Розвиток мереж та інфраструктури залізниць для вантажних, пасажирських перевезень і туризму	3. Відновлення історичних маршрутів через м. Рахів до Румунії, Угорщини та Чехії
--	--	--	--

УКРАЇНА

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

голови Закарпатської обласної державної адміністрації

18.08.2016

Ужгород

№ 394

Про підготовку та проведення міжнародної науково-практичної конференції на тему: „Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини”

Відповідно до статей 6 і 39 Закону України „Про місцеві державні адміністрації”, Програму розвитку трансграничного співробітництва Закарпатської області на 2016 – 2020 роки, затвердженої рішенням обласної ради 22.12.2015 № 96, Програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік та Протоколу міжнародної українсько-румунської робочої зустрічі із питань поглиблення трансграничної співпраці прикордонних населених пунктів Рахівського району Закарпатської області (Україна) та повіту Марамуреш (Румунія) від 12 квітня 2016 року, розглянувши лист Карпатського біосферного заповідника 06.06.2016 № 457:

1. Підтримати пропозицію Карпатського біосферного заповідника про проведення, у рамках XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю та відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО „Людина і біосфера”, міжнародної науково-практичної конференції на тему: „Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини” у м. Рахів 2 – 4 вересня 2016 року.

2. Утворити організаційний комітет із підготовки та проведення міжнародної науково-практичної конференції на тему: „Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини” у складі згідно з додатком.

3. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника голови обласної державної адміністрації Мікуліна В. П.

Голова державної адміністрації

Г. Москаль

Додаток
до розпорядження
18.08.2016 № 397

СКЛАД

організаційного комітету із підготовки та проведення міжнародної науково-практичної конференції на тему: „Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморошину”

Голова організаційного комітету

МІКУЛІН
Віктор Петрович

заступник голови обласної державної
адміністрації

Члени організаційного комітету:

БАБИНЕЦЬ
Юрій Юрійович

головний спеціаліст відділу вищої
професійно-технічної освіти і науки
департаменту освіти і науки
облдержадміністрації

БЕРКЕЛА
Юрій Юрійович

начальник відділу науково-дослідної
роботи та сталого розвитку
Карпатського біосферного заповідника
(за згодою)

БЕРКЕЛА
Іван Іванович

голова Рахівського районного
товариства всеукраїнського об'єднан-
ня „Гуцулицяна” (за згодою)

ГАМОР
Федір Дмитрович

заступник директора з наукової роботи
Карпатського біосферного заповідника
(за згодою)

ІГНАТЮК
Дмитро Миколайович

заступник голови Рахівської районної
державної адміністрації

МОЙШ-ШІМАН
Рената Василівна

начальник управління зовнішньо-
економічних зв'язків, інвестицій та
трансграничного співробітництва
облдержадміністрації

МОСКАЛЮК
Богдана Іванівна

в.о. начальника редакційно-видав-
ничого відділу наукових та науково-
популярних питань Карпатського
біосферного заповідника (за згодою)

НІЧЕПОРУК
Марія Іванівна

начальник відділу розвитку дестинацій
і курортів управління туризму та
курортів департаменту економічного
розвитку і торгівлі облдержадміністрації

ПОКИНЬЧЕРЕДА
Василь Федорович

заступник начальника відділу науково-
дослідної роботи та сталого розвитку
Карпатського біосферного заповідника
(за згодою)

РИБАК
Микола Петрович

директор Карпатського біосферного
заповідника (за згодою)

ТОМЕНЧУК
Дмитро Євгенович

заступник начальника відділу
раціонального природокористування,
розвитку екомережі та природно-
заповідного фонду управління
регулювання природокористування
департаменту екології та природних
ресурсів облдержадміністрації

Заступник голови – керівник
авариту державної адміністрації

О. Петік

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ
РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

MINISTRY
OF ECOLOGY AND NATURAL
RESOURCES OF UKRAINE

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел: +380 3132 2-21-93,
тел./факс: +380 3132 2-26-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Код ЄДРПОУ 00276104

Krasne Pleso str., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-21-93
Tel./fax: +380 3132 2-26-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
State Registration Code 00276104

«13»/10 2014 р., № 695

**Голові Рахівської районної
державної адміністрації
п.Ірині Вербіцькій**

**В.п.голови Рахівської районної ради
п. Михайлові Фіріці**

**Рахівському міському голові
п.Ярославу Думину**

Відповідно до п.4 Плану заходів затверджених Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2010 № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» та Протоколу про наміри щодо відновлення пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода від 4 вересня 2014 року, просимо направити відповідного листа до Закарпатської обласної державної адміністрації.

Проект листа до додатки до нього на 18 сторінках додається.

З повагою, Федір Гамор, професор,
заступник директора Карпатського біосферного заповідника

Голові Закарпатської обласної державної адміністрації
п. В. Губалю

Щодо направлення клопотання до Кабінету
Міністрів України з питань відновлення руху
історичних потягів через станцію Рахів
до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода

У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, на виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2010 № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» та Протоколу про наміри щодо відновлення пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода від 4 вересня 2014 року, просимо порушити клопотання перед Кабінетом Міністрів України та відповідними органами центральної виконавчої влади стосовно погодження процедури відновлення історичних маршрутів руху пасажирських потягів через станцію Рахів до Румунії, Будапешта, Праги та Ужгорода.

В додатку матеріали на 17 сторінках

З повагою,

Голова Рахівської районної державної адміністрації
В.п.голови Рахівської районної ради
Рахівський міський голова

Ірина Вербіцька
Михайло Фірка
Ярослав Думин

У К Р А І Н А

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

пл. Народна, 4, м. Ужгород, 88008, тел.: 69-61-00, 69-60-80, 69-60-78 факс,
web-сайт: www.carpathia.gov.ua, e-mail: admin@carpathia.gov.ua, код ЄДРПОУ 00022496

04.12.2014 № 06-7/2014

На № _____ від _____

**Повітова Рада повіту Марамуреш
(Румунія)
Управління інвестицій**

*Щодо підтримки румунського проекту
„Розвиток прикордонної
інфраструктури у селах Бистра
Румунія та Ділове (Україна)”*

Закарпатська обласна державна адміністрація (Україна) розглянула пропозицію Рахівської районної державної адміністрації 04.12.2014 № 750/01-10 щодо підтримки проекту, розробленого комуною Бистра (Румунія), із відбудови автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні, який споруджений угорським урядом у 1939 – 1942 роках, та зруйнований під час війни у 1944 році.

Будівництво вищезазначеного об'єкта є надзвичайно важливим у рамках Угоди між Україною та Європейським Союзом, зокрема, статтею 446 передбачено активізацію транскордонної співпраці, з „особливим наголосом на розвитку відсталих територій та на територіальному співробітництві”. Відбудова моста сприятиме активізації соціально-економічного розвитку області, у тому числі туризму та налагодженню культурного обміну між українськими та румунськими родинками.

Відповідно до доручення Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749 щодо питань збереження унікальних природних комплексів, забезпечення сталого розвитку української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини”, благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області, розташованих у зоні української частини цього природного об'єкта, зобов'язано Кабінет Міністрів України та Закарпатську обласну державну адміністрацію до 31 грудня 2015 року забезпечити здійснення заходів із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-

румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району
Закарпатської області".

Враховуючи вищезазначене, облдержадміністрація просить підтримати
цей проект та передбачити виділення коштів для будівництва моста у 2015 році.

З повагою

Голова державної адміністрації

В. Губаль

Пригара
(0312) 61-21-01
Медвідь
(03132) 2-50-28

УКРАЇНА
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ
РАХІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

99660 м. Рахів, вул. Миру, 34, тел. 2-58-37, 2-57-86, 2-54-25, факс (03132)-2-54-76, E-mail: mrada@list.ru

№ 158/1044-р. вих. № 959

Генеральному директору
Укрзалізниці
п. Остап'юку Б.Я.

Щодо проведення українсько –
румунсько – угорської робочої
наради із питань відкриття
залізничних пасажирських
перевезень через станцію Рахів
до країн Румунія, Угорщина
та міста Ужгород

Шановний Борис Ярославович!

Від жителів Рахівщини висловлюємо щирі вдячність за прийняте Вами рішення, щодо відкриття історичного та доленосного для Гуцульщини руху потягу «Київ - Рахів».

Під час зустрічі 4 серпня ц.р. у Рахові, із нагоди прибуття першого рейсу потягу Київ-Рахів, за участі Генерального консула Румунії в Україні Елеонори Молдаван, голови Рахівської районної державної адміністрації Ірини Вербіцької, Рахівського міського голови Ярослава Думина, директора Івано-Франківської дирекції Львівської залізниці Ярослава Лучко, начальника служби пасажирських перевезень Львівської залізниці Богдана Яворського та ініціативної групи, було досягнуто домовленості щодо проведення робочої наради зацікавлених сторін із питань відкриття залізничних пасажирських перевезень через станцію Рахів до країн Румунія, Угорщина та міста Ужгород.

Нагадаємо, що проблема встановлення руху пасажирських потягів через українсько-румунський кордон у географічному центрі Європи, порушувалась неодноразово у центральних та регіональних засобах масової інформації – зокрема, статті Федора Гамора у газетах «Старий замок» 23 травня 2002 р.; «Голос України» 11 червня 2014 р. та 16 липня 2014 р.; інтернет виданні «Закарпаття онлайн» 2 червня 2014 р. і 4 серпня 2014 р. й інших).

Нам дуже приємно, що до цієї проблеми Ви віднеслись із порозумінням, під час зустрічі із членами ініціативної групи з питань відкриття руху потягу «Київ – Рахів» 4 липня 2014 р. («Голос України» 16 липня 2014 р.).

У цьому контексті, пропонується також, розглянути питання щодо вивчення можливості відновлення історичного руху прямого пасажирського потягу (який існує в жорданські часи) за маршрутом Рахів – Будапешт (через

станції Валя – Вишеулуй – Сату Маре – Дебрецен) та реконструкції ділянки залізниці, із встановленням додаткових залізничних колій європейського стандарту (завширшки 1435 мм), на перегоні Рахів – Валя Вишеулуй протяжністю біля 20 км (або застосувати пристрій «SUW-2000»). Крім того є зацікавленість у відкритті сполучення за маршрутом Чернівці – Ужгород (через Рахів - Валя-Вишеулуй та Тересву).

Дуже важливо, що для реалізації цих проектів уже створено необхідні передумови. Так, підписано відповідні Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії в галузі залізничного транспорту (2004 р.) та про пункти пропуску через українсько-румунський державний кордон (2006 р.). Відповідно до цих Угод, постановою Уряду України № 629 від 12.05.2004 року прикордонний перегін Берлибаш – Валя – Вишеулуй визначено, для перетинання державного українсько-румунського кордону залізничним транспортом, а також передбачено, що рух українських транзитних потягів на ділянці залізниці Румунії (державний кордон - Валя – Вишеулуй – Сигетуа – Мармацій – Кимпулунг ла Тиса – державний кордон) визначається угодою між залізницями обох держав. Українську станцію Берлибаш та відповідно румунську станцію Валя-Вишеулуй визнано прикордонними станціями. А іншою Постановою Кабінету Міністрів України № 1445 від 18.10. 2006 року затверджено «Ділове - Валя –Вишеулуй» пунктом пропуску через українсько-румунський державний кордон.

У зв'язку з цим, ініціативна група та виконком Рахівської міської ради запрошують Вас, або Ваших представників, для участі в цій робочій нараді, яка відбудеться 4 вересня ц.р. о 12 годині за київським часом у місті Рахів, в конференц-залі готелю «Рахів» (м. Рахів, вул. Миру, 44).

Передбачається, що в нараді візьмуть участь повноважні представники Генеральних консульств Румунії та Угорщини в Чернівцях, Ужгороді та Берегові, української та румунської залізниць, відповідних митних та прикордонних служб, керівники місцевих зацікавлених органів державної влади та місцевого самоврядування України та Румунії.

За результатами наради має бути підписаний протокол намірів, з визначенням конкретних заходів щодо організації руху потягів до країн Румунії, Угорщини та міста Ужгород, виконавців та термінів реалізації наміченого.

Участь в робочій нараді, просимо підтвердити на електронну адресу f.gamor@mail.ru або mrada@list.ru (тел.0639455438; 03132-2-21-93; 0673126135; 03132-2-22-96)

З повагою,
Міський голова

Ярослав Думин

Член виконкому,
почесний громадянин
м.Рахів

Федір Гамор

**МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ
УКРЗАЛІЗНИЦЯ**

вул. Тверська, 5, м. Київ-150. МСР 03680, тел.: (+380 44) 465-00-00, 465-00-10, факс: (+380 44) 465-00-39, 465-32-44
e-mail: uz@uz.gov.ua, www.uz.gov.ua

28.08.2014

№ 44-1/827

Міністру інфраструктури України
Бурбаку М.Ю.

Шановний Максиме Юрійовичу!

До Державної адміністрації залізничного транспорту листом від 15.08.2014 № 959 звернулись міський голова Рахівської міської ради пан Ярослав Думин та член виконкому, почесний громадянин м.Рахів пан Федір Гамор з пропозицією щодо можливості організації руху пасажирських поїздів через станцію Рахів до країн Румунії і Угорщини.

Фахівцями Укрзалізниця опрацьовані пропозиції Рахівської міської ради, зроблена технічна характеристика ділянки Рахів – держкордон, проаналізовані можливі варіанти організації руху поїздів на цьому напрямку. В цілому Укрзалізниця підтримує 1-й варіант проекту.

Попередні розрахунки показують, що вартість будівництва залізничної лінії складає приблизно 20 млн. €. Тож Укрзалізниця вважає за доцільне ініціювати фінансування проекту за рахунок коштів Європейського Союзу.

Оскільки питання європейського транскордонного співробітництва відносяться до сфери діяльності обласних державних адміністрацій, території яких мають спільний кордон з державами ЄС, зазначене питання є компетенцією Закарпатської обласної ради.

Зважаючи на викладене, Укрзалізниця звертається до Вас з проханням підтримати ініціативу Рахівської міської ради і вийти з пропозицією до ЄС щодо фінансування цього проекту.

Додатки: 1. Лист 15.08.2014 № 959 Рахівської міської ради на 2 арк.
2. Технічна характеристика на 2 арк.

З повагою

Голова комісії з реорганізації –
генеральний директор

ІП, Катіман 465 04 29

Б.Я.Остапук

УКРАЇНА
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

РАХІВСЬКА РАЙОННА
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РАХІВСЬКА
РАЙОННА РАДА

вул. Миру, 1, м. Рахів, 90600,
тел.: 2-50-28, факс 2-16-73
web-сайт: rakhiv-adm.org.ua
e-mail: rda_rakhiv@ukr.net

вул. Миру, 1, м. Рахів, 90600,
тел.: 2-58-57, факс 2-59-52
http://rakhiv-rr.gov.ua,
e-mail: rajradarakhiv@meta.ua

від 16.10.14 № 02-25/102-11
на № від

від 16.10.14 № 02-25/102-11
на № від

Голові Закарпатської обласної
державної адміністрації
п. Губалю В.І.

Шановний Василю Івановичу!

У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, на виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2010 № 819-р «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів Закарпатської області в зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» та Протоколу про наміри щодо відновлення пасажирських перевезень за історичними маршрутами через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії та Ужгорода від 4 вересня 2014 року, просимо Вас порушити клопотання перед Кабінетом Міністрів України та відповідними органами центральної виконавчої влади стосовно погодження процедури відновлення історичних маршрутів руху пасажирських потягів через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії та Ужгорода.

В додатку матеріали на 17 сторінках.

З повагою,
голова державної адміністрації

З повагою,
в.п. голови районної ради

І.Вербіцька

М.Фірка

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

пр-т Перемоги, 14, м. Київ, 01135, Україна
тел.: (+38 044) 351-40-96, 351-49-20, 351-40-01, факс тел.: (+38 044) 351-48-45
www.mtu.gov.ua, код ЄДРПОУ 37472062

19.12.2014

№ 13727/14/10-14

на № 13626/45/1-13 від 25.11.2014

Закарпатська обласна державна
адміністрація

Міністерство інфраструктури за дорученням Кабінету Міністрів України від 25.11.2014 № 13626/45/1-13 розглянуло лист Закарпатської обласної державної адміністрації від 14.11.2014 № 06-7/2297 щодо відновлення маршрутів руху пасажирських поїздів від станції Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії та Ужгорода через українсько-румунський державний кордон і дільницею Солотвино – Великий Бичків та повідомляє.

Мінінфраструктури з розумінням ставиться до пропозиції щодо запровадження руху міжрегіональних поїздів через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії, що створило б умови для розвитку міждержавних стосунків, збільшення потоку туристів в обох напрямках, економічного та соціального розвитку прилеглих регіонів.

Враховуючи складні умови транспортного сполучення між східними та західними районами Карпатського регіону Півночі Румунії та територією України в районі міста Рахів, згідно з попередніми розрахунками вартість комплексу робіт щодо будівництва залізничних колій на дільниці Рахів – держкордон та об'єктів інфраструктури складає понад 20 млн. євро. З метою фінансування цього проекту розглядається можливість залучення коштів Європейського Союзу.

При цьому необхідно зазначити, що відповідно до європейської практики, пріоритетність фінансування будівництва маршрутів визначається відповідно до регіональної карти Транс-європейської транспортної мережі (TEN-T).

Мінінфраструктури готове вивчити питання щодо доцільності включення до зазначеної мережі відрізка залізниці в напрямку від Рахова до Румунії та Угорщини.

Разом з тим для офіційного затвердження відрізка маршруту, а також залучення кредитних коштів ЄС з метою його розбудови зазначений маршрут має відповідати вимогам та критеріям, викладеним у Регламенті Європарламенту та Ради (ЄС) від 11.12.2013 № 1315/2013, щодо керівних принципів Союзу для розвитку Транс'європейської транспортної мережі, який скасовує Рішення № 661/2004/ЄС стосовно умов

Сектор управління інфраструктурою	Делегованого Регламенту ЗАКАРПАТСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
Дата 12.01.2015	OS. 01.2015

Комісії (ЄС) від 17.01.2014 № 473/2014, що вносить зміни до Регламенту Комісії (ЄС) № 1315/2013 Європарламенту та Ради щодо доповнення додатка III новими індикативними картами.

Наразі здійснюється актуалізація регіональної карти Транс'європейської транспортної мережі. Після завершення цього процесу, будуть підготовлені оновлені пропозиції щодо залучення фінансування до реалізації проектів, з розвитку нових маршрутів, які будуть включені до регіональної мережі TEN-T.

Також інформуємо, що у зв'язку із закриттям станції Великий Бичків відновлення руху поїздів на малодіяльній дільниці Солотвино – Великий Бичків не передбачається. Залізничне сполучення між містами Рахів та Ужгород на сьогодні забезпечується поїздом № 606/605 Львів – Рахів – Львів з пересадкою на станції Львів на поїзди відповідного напрямку або автотранспорт.

Заступник Міністра –
керівник апарату

В.В. Корнієнко

УКРАЇНА
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

РАХІВСЬКА РАЙОННА
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РАХІВСЬКА
РАЙОННА РАДА

вул. Миру, 1, м. Рахів, 90600,
тел.: 2-50-28, факс 2-16-73
web-site: rakhiv-adm.org.ua
e-mail: rda_rakhiv@ukr.net

вул. Миру, 1, м. Рахів, 90600,
тел.: 2-58-57, факс 2-59-52
http://rakhiv-rr.gov.ua,
e-mail: rajradarakhiv@meta.ua

від 12.08.2015 № 03-10/642
на № від

від 12.08.15 № 02-15/115 - 15
на № від

Голові Закарпатської
обласної державної адміністрації
п. Москалю Г.Г.

Шановний Геннадій Геннадійовичу!

Рахівська районна державна адміністрація та районна рада заявляють про свою підтримку проєкту щодо відбудови зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні, який розроблено комуною Бістра (Румунія).

Цей міст був споруджений угорським урядом у 1939-1942 роках і, нажаль, зруйнований під час наступу Радянської Армії.

В результаті ітучного роз'єднання населених пунктів, по обидва боки кордону між українськими родинками Рахівського району та Закарпаття в цілому. За десятки років не стримувало розвиток територій як на українській так і на румунській стороні, які зараз належать до депресивних.

Тому, відбудова цього моста є надзвичайно важливою у контексті нещодавно підписаної Угоди між Україною та Європейським Союзом, стаття 446 якої передбачає активізацію трансграничної співпраці, з «особливим наголосом на розвитку відсталіх територій та на територіальному співробітництві».

Реалізація цього проєкту буде сприяти активізації соціально-економічного розвитку, особливо туризму, та культурному обміну між українськими родинками Рахівського району та Закарпаття в цілому.

З метою максимального задоволення потреб громадян та збалансованого соціально-економічного розвитку регіону, Рахівська районна державна адміністрація та районна рада просять підтримати цей проєкт та клопотати перед Міністерством інфраструктури України та повітовою Радою повіту Марамуреш про надання фінансової допомоги на будівництво у 2015 році даного об'єкта.

Проставте, будь ласка, підписи та печатки. Додаток на 1 аркуші.

З повагою,

голова державної адміністрації

П.Басяпаба

голова районної ради

М.Фірка

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ
РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

MINISTRY
OF ECOLOGY AND NATURAL
RESOURCES OF UKRAINE

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел.: +380 3132 2-21-93,
тел./факс: +380 3132 2-26-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
http://cbr.nature.org.ua
Код ЄДРПОУ 00276104

Krasne Pleso str., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-21-93
Tel./fax: +380 3132 2-26-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
http://cbr.nature.org.ua
State Registration Code 00276104

№ 02/05 2015 р., № 370

Голові Закарпатської обласної
державної адміністрації
п. Губалю В.І.

На № _____ від «__» _____

Шановний Василю Івановичу!

Національна комісія України у справах ЮНЕСКО на XVI засіданні 24 березня 2015 року, прийняла рішення про забезпечення виконання рекомендацій Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, актів Президента України та Кабінету Міністрів України щодо збереження та сталого розвитку регіону розташування української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини".

У зв'язку з цим, з метою забезпечення виконання Доручення Президента України № 1-1/749 від 2 квітня 2013 року та розпорядження Кабінету Міністрів № 819-р від 10 вересня 2014 р. щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини" просимо:

1. Заслухати на нараді в обласній державній адміністрації, за участі представників центральних органів виконавчої влади, хід виконання цих актів Президента та Уряду України.

2. Службі автомобільних доріг (Попович М.М.), відповідно до статті 8 Закону України про автомобільні дороги та пункту 1 Плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові праліси Німеччини", затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів № 819-р від 10 вересня 2014 р. підготувати та до 1 червня 2015 року подати до Мінінфраструктури та Укравтодору клопотання щодо включення до переліку автомобільних доріг загального користування державного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 року № 301 ділянку доріг до переліку:

а) доріг міжнародного значення:

- Мукачєво – Яблунецький перевал протяжністю 207 км;

б) доріг регіонального значення:

- Рахів – Луги протяжністю 23 км;

- Буптіню – Колочава протяжністю 61 км;
- Бедєвці – Широкий Луг – Фонтиняси протяжністю 32 км;
- в) доріг територіального значення:**
 - Хуст – Кіреші протяжністю 5 км;
 - Ководне – Мала Уголька протяжністю 16 км;
 - Угля – Велика Уголька протяжністю 13 км;
 - Луг – Косівська Поляна – Рахів протяжністю 28 км;
 - Свидовець – Драгобрат протяжністю 6 км;
 - Лазичина – Козьмешик протяжністю 9 км;
 - Жорнава – Стужиця протяжністю 8 км;
 - Ставне – перевал Бескид протяжністю 7 км.

3. Пропонувати Департаменту житлово-комунального господарства, будівництва та інфраструктури (Пригара В.Ю.) й Управлінню зовнішньо-економічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва облдержадміністрації, відповідно до пункту 7 Доручення Президента України № 1-1/749 від 2 квітня 2013 року та пункту 11 Плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси Карпат та давні букові праліси Німеччини", затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів № 819-р від 10 вересня 2014 р. й Стратегії регіонального розвитку Закарпаття на період до 2020 року, Меморандуму про поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівською районною державною адміністрацією і Рахівською районною радою Закарпатської області (Україна) в розв'язанні екологічних та соціально-економічних проблем в прикордонних населених пунктах у верхів'ї басейну Тиси на українсько-румунському кордоні, здійснити заходи із відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса й створення необхідної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району Закарпатської області та опрацювати питання відновлення руху історичних потягів через місто Рахів до Румунії, Будапешта та Праги.

В додатку направляємо Рішення ХУІ засідання Національної комісії України у справах ЮНЕСКО (24 березня 2015 р., м. Київ), проект Постанови Кабінету міністрів України «Про внесення змін до Постанови Кабінету України від 18 квітня 2012 р. 301» та інші робочі матеріали на 31 сторінці.

З повагою,
заступник директора Карпатського
біосферного заповідника, доктор біологічних наук,
професор, заслужений природо охоронець України

Федір Гамор

У К Р А І Н А

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

пл. Народна, 4, м. Ужгород, 88008, тел.: 69-61-00, 69-60-80, 69-60-78 факс,
web-сайт: www.carpathia.gov.ua, e-mail: admin@carpathia.gov.ua, код ЄДРПОУ 00022496

12.12.2014 № 06-1/2559

На № 819-р від 10.09.2014

**Міністерство інфраструктури
України**

**Державне агентство
автомобільних доріг України**

На виконання пункту 1 Плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини” затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 819-р, надсилаємо перелік автомобільних доріг загального користування місцевого значення в Закарпатській області, які ведуть до та проходять територіями Карпатського біосферного заповідника та Ужанського національного природного парку як складових частин українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини” для включення їх до переліку автомобільних доріг загального користування державного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 301.

Відповідний перелік доріг сформовано службою автомобільних доріг у Закарпатській області.

Додаток на 2 аркушах.

**Заступник-голови
державної адміністрації**

М. Рівіс

Пригара
61-21-07

27.05.2015

Р. Пригара

**ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА,
БУДІВНИЦТВА ТА ІНФРАСТРУКТУРИ**

пл. Народна, 4, м. Ужгород, 88008, тел./факс: (0312) 61-21-07
e-mail: odainfra@carpathia.gov.ua, oblcomhosp@carpathia.gov.ua код ЄДРПОУ 38802082

20.05.2015 № 603/в-ар/р.з На № 2692/06-27 від 13.05.2014

Облдержадміністрація

Департамент відповідно до резолюції голови облдержадміністрації в межах компетенції розглянув лист Карпатського біосферного заповідника 07.05.2015 року № 390 та інформує про наступне.

На виконання пункту 1 Плану організації виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 819-р „Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини” затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації 20.10.2014 № 312, облдержадміністрацією листом 12.12.2014 № 06-1/2559 (копія додається) було надіслано Міністерству інфраструктури України та Державному агентству автомобільних доріг України перелік автомобільних доріг загального користування місцевого значення в Закарпатській області, які ведуть до, і проходять територіями Карпатського біосферного заповідника та Ужанського національного природного парку як складових частин українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини” для включення їх до переліку автомобільних доріг загального користування державного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 року № 301.

Відповідний перелік доріг було сформовано службою автомобільних доріг у Закарпатській області.

На сьогодні запропоновані зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 301 „Про затвердження переліку автомобільних доріг загального користування державного значення” не внесені.

Стосовно питання відновлення зруйнованого автомобільного переходу через річку Тиса та створення необхідної прикордонної інфраструктури на українсько-румунському державному кордоні у селі Діловому Рахівського району зазначаємо, що його реалізація можлива у разі прийняття відповідного міжурядового рішення про відкриття (відновлення) міжнародного пункту пропуску та виділення для цього цільових коштів, у тому числі грантових (кредитних) коштів.

З питань відновлення руху історичних потягів через місто Рахів до Румунії, Будапешта та Праги інформуємо, що облдержадміністрація у листопаді минулого року зверталася з цього питання до Міністерства інфраструктури України та надаємо копію листа Мінінфраструктури від 19.12.2014 № 13727/24/10-14 про результати розгляду порушеного питання.

Додатки: на 3 аркушах.

Директор департаменту

Передача: 61-22-46

253-0

Р. Пригара

В.Пригара

ІНШІ АРХІВНІ ДОКУМЕНТИ

УКРАЇНА
РАХІВСЬКА РАЙОННА РАДА
Закарпатської області

90600, м. Рахів, вул. Миру, 1 тел./факс 2-58-57, 2-59-52

<http://rahiv-rt.gov.ua>, e-mail: rajradarahiv@meta.ua

від 01.02.2016 року № 02 - 25/13
На № _____ від _____ року

Президенту Повітової Ради
повіту Марамуреш
пану Замфіру Чічеу

З метою обговорення перспектив поглиблення транскордонної співпраці між прикордонними територіальними громадами Рахівського району Закарпатської області України та повіту Марамуреш Румунії, Рахівська районна рада запрошує Вас вельмишановний пане Президенте, а також примара комуни Бистра Васіле Дучук, заступника примара цієї комуни Васіле Бумбара та директора технічного ліцею комуни Кривий Васіле Куриляк, відвідати Рахівський район, 12 квітня 2016 року.

Ми із радістю зустрінемо Вас об 11 годині за київським часом у селі Біла Церква, при в'їзді до Рахівського району.

Пропонуємо на зустрічі розглянути питання:

1. Про реалізацію проекту відбудови зруйнованого автомобільного моста через річку Тиса на українсько-румунському кордоні в селі Ділове, який розроблено комуною Бистра та передбачений Дорученням Президента України від 2 квітня 2013 року № 1-1/749.
2. Про актуалізацію реалізації положень Меморандуму щодо поглиблення співпраці між повітовою радою повіту Марамуреш та Рахівською районною радою, підписаного 24 грудня 2014 року у місті Бая Маре та визначених Протоколом робочої зустрічі делегацій Повіту Марамуреш (Румунія) та Рахівського району Закарпатської області (Україна) від 10 лютого 2015 року (м.Рахів).
3. Про проведення у жовтні 2016 року, у м. Рахів, у рамках відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», міжнародної науково-практичної конференції на тему: «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморошини».

Голова ради

В.І. Дан

ROMANIA

JUDETUL MARAMURES

COMUNA BISTRA

PRIMAR

2602

Nr..... /05.07.2017

До КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА –ФЕДОРУ ГАМОРУ

ДО ЗАКАРПАТСЬКОГО ФОНДУ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВА-- АНДРІЮ ВАРЦАБИ

Для проведення консультацій підготовки спільних Проектів із поглиблення прикордонного співробітництва ,запрошуємо Вас відвідати комуна Бистра , марамороського повіту , Румунія, 14- ого липня 2017 .

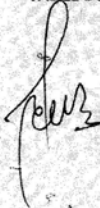
Către Biorezervația carpatină Rakhiv D-lui Fedir Hamor

Către Fondul de promovare a Industriilor din Zakarpattia D-lui Andriy Vartzaba.

Pentru desfășurarea pregătirilor consultative in vederea realizării proiectelor transfrontaliere comune Va invităm să vizitați comuna Bistra , județul Maramureș în data de 14 . 07 . 2017 .

PRIMAR,

VASILE DUCIUC

РУМУНІЯ
ПОВІТ МАРАМУРЕШ
МІСТО ВІШЕУ ДЕ СУС
МІСЬКА РАДА

РІШЕННЯ

про надання звання "ПОЧЕСНОГО ГРОМАДЯНИНА" міста Вішеу де Сус панові
Гамору Федорові Дмитровичу

Аналізуючи всі аргументи та мотиви представлені мером п. Васіле Чолпаном у проєкті про ухвалення звання почесного громадянина міста Вішеу де Сус - доктора біологічних наук, професора, академіка Української екологічної Академії наук п. Гамора Федора Дмитровича у знак високої поваги про особливий внесок у визнанні міжнародного статусу Карпатського біосферного резервату. Також, за особливий внесок у галузі транскордонної екологічної співпраці з Румунією, за наукові досягнення у галузі охорони природи, за розробку концепції сталого розвитку гірських регіонів та за плідну працю у збереженні природної та культурної спадщини Карпатського регіону.

На основі звіту спеціалізованої комісії, маючи на увазі положення Закону 215/2001 р. – Закон про місцеве саморядування (перевиданий) ст. 36, аб (2), буква "е", пункт 8 та ст. 45 міська рада Вішеу де Сус, повіт Марамуреш приймає:

РІШЕННЯ

Ст. 1. - Надання звання "Почесного громадянина" міста Вішеу де Сус доктору біологічних наук, професору, академіку Української екологічної Академії наук п. Гамору Федорові Дмитровичу у знак високої поваги про особливий внесок у визнанні міжнародного статусу Карпатського біосферного резервату. Також, за особливий внесок у галузі транскордонної екологічної співпраці з Румунією, за наукові досягнення у галузі охорони природи, за розробку концепції сталого розвитку гірських регіонів та за плідну працю у збереженні природної та культурної спадщини.

Ст. 2. Дане рішення передається:

- Установі префектури повіту Марамуреш;
- Меру міста Вішеу де Сус;
- Секретару міста Вішеу де Сус;
- Панові Гамору Федорові Дмитровичу

На ординарному засіданні міської ради Вішеу де Сус від 28.06.2007 р. дане рішення прийнято одностайно (За - 13 голосів). Кількість радників (депутатів) - 17, присутніх - 13.

ГОЛОВА ЗАСІДАННЯ
ДРАГОШ ДОРЕЛ

Вішеу де Сус, 28.06.2007
№ 62

ДРУГИЙ ПІДПИС
СЕКРЕТАР
ШТЕФАН КОЗМА

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

Союз українців Румунії (СУР) заснований 29 грудня 1989 року.

Організація захищає традиційні цінності, гідність та спільні інтереси українців у Румунії, веде активну політику відродження і зміцнення їх національної самобутності, порозуміння, гармонії та толерантності, пропагує українську мову та культуру в Румунії.

Головою СУРу є Микола Мирослав Петрецький, який у Палаті депутатів нинішнього скликання румунського парламенту представляє українську громаду.

Щорічно з державного бюджету Румунії на діяльність СУРу виділяються кошти у розмірі майже один мільйон доларів.

У рамках СУРу діють Організація українських жінок Румунії (ОУЖР) та Організація української молоді Румунії (ОУМР).

СУР є членом Світового конгресу українців (СКУ), Європейського конгресу українців (ЄКУ), Української всесвітньої координаційної ради, Товариства «Україна — Світ».

Союз українців Румунії має 11 своїх повітових філій та мережу із 238 місцевих організацій. За тривалий час плідної роботи, організація придбала приміщення для майже всіх своїх повітових філій, а також для центрального проводу і редакцій в Бухаресті.

Побудовано культурний центр в місті Тімішора. Кожного року на день народження Кобзаря, СУР організовує «Дні Тараса Шевченка» у всіх повітах, де проживають українці. Також, традиційними є «Дні української культури», Фестиваль зимових звичаїв і обрядів, Конкурс-фестиваль декламування української поезії.

Союз українців Румунії має власні друковані видання: дитячий журнал «Дзвоник», літературно-культурний журнал «Наш голос», двотижневу газету «Український вісник», педагогічний часопис «Вільне слово» та інформаційну газету румунською мовою «Український вісник».

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК

Утворений Указом Президента України у 1993 році на базі Карпатського природного заповідника (1968) та інших особливо цінних природних гірських територій.

Його площа становить 58035 гектарів та репрезентує все ландшафтне й біологічне різноманіття Українських Карпат від передгір'я до субальпійської та альпійської зон.

Розташований у межах Рахівського, Тячівського, Хустського та Виноградівського районів Закарпатської області.

В зоні його діяльності знаходяться міста Рахів, Хуст та Виноградів й ще 15 інших населених пунктів де проживає біля 100 тисяч чоловік.

Разом із транзитною зоною площею 124,3 тисяч гектарів, яка об'єднує його Марамороські, Чорногірські, Свидовецькі та Угольсько-Широколужанські масиви, в Тячівському та Рахівському районах, входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Його букові праліси формують найбільшу частину транснаціонального об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

Карпатський біосферний заповідник є одним з найбільших наукових та еколого-освітніх центрів Карпатського регіону. Тут працюють численні наукові лабораторії, створена мережа моніторингових ділянок, фенологічних пунктів, гідро- та метеопостів, діє потужна географічна інформаційна система.

Біосферний заповідник служить природною лабораторією для багатьох вітчизняних та зарубіжних науково-дослідних установ. Тут проходять практику студенти з українських та європейських вищих навчальних закладів.

На території біосферного заповідника створена та працює потужна еколого-освітня та туристично-рекреаційна інфраструктура.

Облаштовано 18 екотуристичних маршрутів та 36 кілометрів Закарпатського туристичного шляху. Функціонують Музей екології

гір та історії природокористування Карпат (м. Рахів), Музей напису (м. Хуст), еколого-освітні та екотуристичні центри в географічному центрі Європи та «Карпатська форель» (с. Ділове), «Букові праліси – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» (с. Мала Уголька), «Високогір'я Карпат» (сідловина під Говерлою) тощо

На базі Карпатського біосферного заповідника реалізується велика кількість соціально та екологічно-значущих проектів та міжнародних науково-практичних конференцій.

Населення, що проживає безпосередньо в межах біосферного заповідника, забезпечується випасами, сінокосами, дикоростучими плодами, ягодами та грибами, дровами й деревиною для власних потреб.

На базі Карпатського біосферного заповідника видаються Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати», науковий збірник «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та інститут екології Карпат НАН України» й регіональна газета «Вісник Карпатського біосферного заповідника».

Карпатський біосферний заповідник, за визначні здобутки в збереженні природної, культурної та історичної спадщини чотири рази нагороджений Радою Європи Європейським дипломом.

ПРО АВТОРА

*«Якби кожен екорегіон світу
мав свого Гамора, то ми б жили на
зовсім іншій планеті!»*

*Г'фр ІБШ,
професор Університету сталого розвитку (м.
Еберсвальде, Німеччина)*

Гамор Федір Дмитрович – доктор біологічних наук, професор, академік Української екологічної академії наук.

Народився 28 березня 1951 року у високогірному селі Верхньому Водяному Рахівського району Закарпатської області.

Закінчив біологічний факультет Ужгородського державного університету.

Організатор та багаторічний директор Карпатського біосферного заповідника (1987-2013 рр.). Працював на керівних посадах в державних та господарських органах, а також професором Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Ужгородського національного університету.

Був позаштатним радником Міністра екології та природних ресурсів України.

За його керівництва Карпатський біосферний заповідник став визнаною природоохоронною, науково-дослідною установою світового значення, включений до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО, а його букові праліси занесені до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Біосферний заповідник чотири рази нагороджений Радою Європи Європейським дипломом.

Гамор Ф.Д. – організатор видання та головний редактор всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати» (1993 р.), наукового журналу «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та інституту екології Карпат НАН України» («2016 р.) й регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника» (2006 р.).

За його ініціативи та під безпосереднім керівництвом реалізовано велику кількість соціально значущих національних та міжнародних проєктів, проведено десятки міжнародних науково-практичних конференцій, споруджено єдиний в Україні музей екології гір та історії природокористування у Карпатах, мережу еколого-освітніх та туристично-інформаційних центрів.

Доклав чимало зусиль до створення низки законів та рішень Президента та Уряду України, спрямованих на збереження природи та сталий розвиток Карпат, серед яких: Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат, Закони України «Про природно-заповідний фонд», «Про статус гірських населених пунктів в Україні», «Про мораторій на проведення суцільних ру-

бок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону», Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо державної підтримки реалізації Комплексної програми еколого-економічного розвитку гірської Рахівщини на період 1998-2005 рр.», рішення щодо відкриття руху пасажирського потягу за маршрутом Київ-Рахів тощо.

Гамор Ф.Д. – ініціатор та співорганізатор процесу створення транснаціонального об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та старовірові ліси Карпат й інших регіонів Європи» та європейської мережі букових лісів.

Він автор ідеї організації румунського природного парку «Гори Марамуреш» та українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах, стояв у витоках розробки проекту створення українсько-словацько-польського біосферного резервату «Східні Карпати».

Є автором та співавтором понад 500 наукових та науково-популярних і публіцистичних монографій, статей, палкий захисник природи Карпат, один з фундаторів заповідної справи в Україні, активний пропагандист ідеї сталого розвитку.

Гамор Ф.Д. – заслужений природоохоронець України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, медалями Виставки досягнень народного господарства СРСР і Міжнародного академічного рейтингу популярності «Золота фортуна», багатьма почесними грамотами Міністерств екології, освіти та науки України, органів місцевої влади та самоврядування, почесною відзнакою Закарпатської обласної ради «За розвиток регіону», відзначений у рамках міжнародного проекту «Україна й українці» зіркою «Патріот України» тощо.

Член Національної спілки журналістів України, почесний працівник туризму України, почесний громадянин міста Рахова та румунського міста Вішеу-де-Сус.

Науково-популярне, документальне видання

Федір ГАМОР

**УКРАЇНА-РУМУНІЯ:
МОСТИ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ**

*Нотатки з нагоди 20-річчя участі Союзу українців Румунії
та Карпатського біосферного заповідника
в процесі розвитку українсько-румунської
трансгосподарної співпраці на Мараморошині*

Збірник вибраних матеріалів

Відповідальна за випуск кандидат біологічних наук Богдана Москалюк

Літературна редакція Василя Кухти

Комп'ютерна верстка Олега Борика

Дизайн обкладинки Федора Гамора та Олега Борика

Фото Василя Зелінського та з архіву Федора Гамора й Степана Бучути

Видано за фінансової підтримки українсько-австрійського підприємства

ТОВ «Фішер – Мукачево» (генеральний директор В.А. Рябич)

та Карпатського екологічного товариства

Електронна версія збірника розміщена на Online version of the Annual is available on the
веб-сайті Карпатського біосферного заповідника: website of the Carpathian Biosphere Reserve:

<http://cbr.nature.org.ua>

Підписано до друку 04.09.2018.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Умовн. друк. арк. 21,16. Обл.-вид. арк. 19,88.

Наклад 200 прим.

Видавець: ТзОВ «Растр – 7»

79005, м. Львів, вул. Кн. Романа, 9/1

тел./факс. 032 235 52 05, 235 72 13

e-mail: rastr.sim@gmail.com www.rasr-7.com.ua

Свідомство суб'єкта видавничої справи

ЛВ № 22 від 19.11.2002 р.

Виготовлювач: ФОП Кичма І. В.

м. Львів, вул. Зелена, 162

igorkychma@gmail.com

ISBN 978-617-7726-07-3

